

als jij zegt
dat het mag

max de lange-
praamsma

Als jÿ zegt dat het mag

BAND- EN OMSLAGVERZORGING VAN HAN PRINS

MAX DE LANGE - PRAAMSMA

Als jij zegt dat het mag

J. H. KOK N.V. KAMPEN

Op Terschelling beleeft men een unieke, prachtige nazomer. Alle dagen maar weer schijnt de zon uit een onbewolkte lucht. Het lijkt niet op te kunnen dit jaar. Nu de grote stroom van badgasten vertrokken is, kunnen de eilanders zelf van deze mooie weken ook weer heel wat meer profiteren dan in het hoogseizoen. Het hoogseizoen, waarin practisch iedereen handen en tijd te kort komt. En, met enige overdrijving gesproken, z'n ogen daarbij zo hard nodig heeft om te kijken en te controleren of alles wel goed marcheert en de gasten niets te kort komen, dat hij van al het moois rondom vrijwel niets meer ziet. Laat staan dat hij er aan toekomt zomaar 's even lekker naar het strand te fietsen om daar te gaan liggen zonnebaden, of een fijne duinwandeling te gaan maken. Als de rederij Dolksen ook maar liefst meer dan 100.000 mensen moet vervoeren in zo'n periode, en een bevolking van ongeveer 4500 zielen uitgroeit tot één van 25.000, is dat overigens helemaal geen wonder. Al werken er ook nog zoveel vakantiehulpen maar wat graag mee, studenten en leerlingen van middelbare scholen voorop. En al zijn er uiteraard ook late gasten en kunnen anderen, die al de hele zomer in hun vakantiehuisje zitten of op de een of andere camping staan met hun tent of caravan en de tijd kennelijk aan zichzelf hebben, nog maar steeds niet scheiden van dit onvolprezen Wadden-eiland, vergeleken bij juni, juli en augustus, is het er toch opvallend rustig nu.

Juultje Lafleur geniet ook voor de volle honderd procent van deze heerlijke nazomer, voorzover haar werk dat toelaat. Van ruimte, zon, duin, strand, bos, heide, zee en rust, zoals het zo tekenend en terecht, in de folders van de V.V.V. „Terschelling” staat. Dat is haar aan te zien. Haar blonde, door een hemelsblauwe band in bedwang gehouden golvende lokken zijn nog steeds extra licht, gebleekt als ze zijn door de zomerzon en vormen een prachtig contrast met haar gebruide huid. Haar toch al alleraardigst, pittig gezichtje, waarin haar ogen blauwer lijken dan ooit, krijgt er iets zeer aparts en bijzonder aantrekkelijks door.

Op deze mooie namiddag is ze naar Midsland gefietst en staat nu in de winkel van het aardige, nog echt Terschellinger huisje aan de Oosterburen, waarin mevrouw Couperus haar antiek: schilderijen, koper, tin, antieke sieraden, op zo'n charmante wijze verkoopt.

Mevrouw Couperus, een rijzige dame met prachtig, zilverwit haar en sprekende, bruine ogen, is bezig met de grootste zorg een kostbaar miniatuurtje van een kinderkopje in te pakken. Eén en al aandacht kijkt Juultje toe. „Ik was toch zo verschrikkelijk blij, toen ik zag dat u het nog had,” zegt ze intussen. „Al die badgasten. Ik was er echt niet gerust op.” En vertrouwelijk: „Weet u, ik had er al zolang zin in. Maar eerlijk gezegd vond ik het nogal prijzig.” En kennelijk bang verkeerd begrepen te worden: „Niet dat u er teveel voor vroeg natuurlijk. Maar voor mijn portemonneetje, begrijpt u. En daarom ben ik er voor gaan sparen.” En na een ogenblik: „Bovendien heeft iets veel meer waarde, als je er wat voor over gehad hebt, als je er echt voor gespaard hebt, dan wanneer je het zomaar koopt, vind ik.”

Mevrouw Couperus knikt. Ze heeft gelijk, denkt ze. Maar jonge mensen met een dergelijke levensopvatting zijn tegenwoordig schaars, als je het haar vraagt. Je moet ze wel echt met een lantarentje zoeken. Zo als ze vaak met geld smijten. Dat is gewoon niet mooi meer. Of het beslist op moet, of het hun in de zak brandt. Nu ja, als ze hier op het eiland zijn, vieren ze natuurlijk vakantie. En iedereen krijgt in deze tijd vakantiegeld. Wat dat betreft is het ook wel weer begrijpelijk dat ze het laten rollen en niet op een paar guldentjes kijken. Maar toch, over het algemeen . . . En dan een meisje dat het zo goed moet kunnen doen. Een stiefdochter van de rijke B. B. Nijeboer van de bekende ijzerhandel en ijzerwarenfabrieken. Sinds een paar jaar trouwens nog maar. Maar haar moeder schijnt ook uit een gegoede familie te komen. Die was voor haar tweede huwelijk de weduwe van een notaris. Of waarschijnlijk van een candidaat-notaris. Hij moet pas even in de dertig geweest zijn toen hij stierf. En zo jong worden de kandidaten in de regel niet notaris. Vooral vroeger gebeurde dat bijna nooit.

Ze krijgt hier zoveel mensen in de zaak. Overal vandaan. En dan hoor je vaak van alles. Sommige mensen schijnen nu eenmaal kwijt te moeten wat ze weten en informeren je maar wat graag, ongevraagd dikwijls. En ze vertellen heus niet enkel lelijke dingen. Ook aardige en mooie. Dan merk je dat ze er min of meer trots op zijn dat ze bepaalde families kennen.

Mevrouw Couperus glimlacht mild.

Dikwijls trekken ze zich daar aan op. Dat voel je in de regel

meteen. De glorie van die anderen moet hun eigen minder belangrijke en onopvallende leven dan als 't ware overstralen en er de glans aan geven, die het van zichzelf tot hun verdriet niet bezit. Ach ja.

Ze heeft het pakje klaar en geeft het nu aan Juultje. „Dat ben ik roerend met u eens,” zegt ze intussen. En lachend bij de herinnering:

„Toen ik m'n zaak in Amsterdam nog had, kwamen er vaak studentjes bij me, die ook weg waren van het een of ander, maar geen geld hadden om het maar dadelijk te kopen. Die spaarden dan bij mij, omdat ze bang waren, dat ze de voor het begeerde voorwerp bestemde centjes toch weer voor iets anders zouden uitgeven, als ze ze thuis hielden. Zo leuk was dat. Ik had er speciale kommetjes voor, waarin het geld veilig bewaard bleef, tot er genoeg was. De ene keer kwamen ze even binnenwippen om er een rijksdaalder in te doen, de andere keer een gulden. Wat een plezier hadden we daar samen in. En wilt u wel geloven, dat ik bijna net zo blij was als die meisjes, als ze het tenslotte mee naar hun kamer konden nemen?”

Juultje heeft vol aandacht staan luisteren. Haar ogen schitteren. Je leest van haar gezicht af dat ze het een kostelijk verhaal vindt.

„O ja, dat geloof ik best,” zegt ze nu hartgrondig. „Enig vind ik het.” En lachend: „Wie weet, als ik mezelf niet meer vertrouw wat de spaardery betreft, kom ik me ook nogeens op zo'n kommetje hier bij u abonneren.”

Mevrouw Couperus lacht ook. „U doet maar, hoor.” En terwijl ze met haar naar de deur loopt, waarvan de bovenste helft op deze mooie dag nog uitnodigend wijd open staat: „En veel geluk met het miniatuurtje. Ik vind het zelf ook zo'n schatje.”

„Ja, hè?” Juultje's ogen gaan bijna liefkozend over het pakje in haar hand. Maar dan draait ze zich min of meer bruusk om en, ernstig opeens, vraagt ze: „Is dat nu niet naar, om van de dingen die u zelf ook zo mooi vindt, afstand te moeten doen, omdat een ander ze koopt? Ik kan me schilders, die hun schilderijen eigenlijk niet willen verkopen, altijd zo goed voorstellen, ziet u. Ik weet wel, dat is niet hetzelfde. Een zelf-geschilderd doek is iets van jezelf. Helemaal. Een stukje van jezelf als 't ware. Iets, waarin je je ziel hebt gelegd als het goed is. Maar toch . . .”

Mevrouw Couperus kijkt haar warm aan. Wat een lieve, fijne meid ben jij, denkt ze. Want . . .

En eerlijk antwoordt ze: „Nee, het is natuurlijk niet hetzelfde: iets, wat je door je eigen scheppende arbeid als 't ware zelf „ge-

schapen" hebt, en iets, wat je enkel maar hebt gekocht. Meestal wel gekocht, omdat je het mooi vond, omdat het je iets deed. Maar toch ook, omdat je er tegelijkertijd iets in zag voor de handel. En dus met de bedoeling om het weer te verkopen. Zaken zijn nu eenmaal zaken. Maar dat neemt niet weg dat ik het soms toch heel moeilijk vind om van iets afstand te doen. Niet van alles uiteraard. Maar van bepaalde dingen. Ja. Maar weet u, dan ben ik altijd erg blij, als ik het kan doorgeven aan iemand, die er op z'n minst even weg van is, als ik zelf dat ben."

„Ik begrijp het," zegt Juultje. En spontaan: „Als u dit miniatuurtje nog eens wilt zien: u komt maar hoor. Gerust."

„Dat is erg vriendelijk van u," vindt mevrouw Couperus. „Wie weet wat ik nog eens doe. In ieder geval: tot ziens, juffrouw La-fleur."

„Tot ziens."

Juultje is intussen al buiten. Kwiek loopt ze naar haar fiets, stopt het kleine pakje heel voorzichtig in een van haar fietstassen en sluit die zorgvuldig. Ziezo, dat is dat. Zal ze nu meteen maar naar Hoorn terugrijden of nog even . . .

Een ogenblik blijft ze besluiteloos staan. En juist op dat moment komt er een al wat grijzende, vrij-gezette dame van middelbare leeftijd aanlopen, regelrecht op de antiekzaak af. Ze zien elkaar vrijwel tegelijkertijd, die dame en Juultje. Eén enkel ogenblik kijken de oudere en de jongere vrouw elkaar onderzoekend aan. Dan klinkt het gelijktijdig, blij verrast: „Juultje!" „Mevrouw Benedictus!"

Met uitgestoken hand komen ze op elkaar toe.

„Wat leuk om jou hier te treffen," zegt mevrouw Benedictus dan hartelijk. „Dat is lang geleden, meisje, dat wij elkaar gezien hebben."

„Nou. Beslist wel een jaar of acht," rekt Juultje uit.

„Maar ik herkende je toch eigenlijk direct." Mevrouw Benedictus zegt het zeer voldaan.

„Ik u ook. Enig vind ik het. Bent u hier met vakantie?"

Mevrouw Benedictus lacht . . . „Als het niet zo mal klonk zou ik zeggen: dat zijn we geweest. Het zit er namelijk eigenlijk alweer op, zie je. Morgenochtend hopen we weer te vertrekken. En jij?"

„Ik woon hier."

Mevrouw Benedictus' mond valt bijna open van verbazing. „Woon jij hier?"

Juultje knikt enthousiast. „Ja, hoor. Al bijna drie jaar. Ik ben hier onderwijzeres. In Hoorn."

„Wat leuk." En nadenkend: „Toen wij nog in 't Lorentzplant-

soen woonden, ging je op de M.M.S.”

Juultje knikt lachend. „Ja. Dat hebt u goed onthouden. En die M.M.S. heb ik netjes afgemaakt. Maar daarna ben ik naar de Kweek gegaan. Ik kon meteen in de tweede leerkring komen. Die nam twee jaar. Toen nog een jaar in de derde voor de hoofdakke. Een paar tijdelijke baantjes. En daarna Terschelling.”

Mevrouw Benedictus moet er haar vroeger buurmeisje 's even op aankijken. „Hoe bestaat het. Jij al drie jaar lang onderwijzeres. Waar blijft de tijd,” verzucht ze dan. „Maar je had wel op een heel wat minder mooi plekje terecht kunnen komen, vind ik.”

„Weet u het ook?” lacht Juultje. „Het is hier heerlijk.”

„O ja. Ik vind Terschelling ronduit een verrukkelijk eiland,” zegt mevrouw Benedictus al even enthousiast. „Maar 's winters, is het hier dan weleens niet een beetje eenzaam?” informeert ze dan voorzichtig. Ze vindt Terschelling werkelijk een fantastisch eiland, daar niet van. Maar om er nu te wonen. En dan als jong meisje, alleen. Als ze nu nog getrouwd was.

„O nee,” haast Juultje zich intussen mevrouw Benedictus te verzekeren. „U moet niet vergeten: ik heb hier m'n werk. M'n „kinderen”, van wie ik echt veel houd. Een heel prettig tehuis. Aardige kennissen. Ik hoor er bij, weet u. Ik blijf uiteraard „import”. Ik kan nog op geen centiliter Terschellinger bloed bogen. Maar dat laten ze me nooit onplezierig voelen, hoor. Hooguit plagen ze me er eens een beetje mee als ik 's wat al te hoog van de toren blaas. En dat is dan alleen maar fris en gezond voor me, wat u. En iedere maand ga ik een week-end naar huis,” laat ze er op volgen.

„O, maar dat is prachtig.”

„Ja, dat is heerlijk.” Juultje aarzelt heel even. „U weet dat moeder hertrouwd is?” vraagt ze dan.

Mevrouw Benedictus knikt. „Ja, dat hebben we gehoord. Met mijnheer Nijeboer, hè?”

„Ja. Twee jaar terug.” Juultje zwijgt abrupt. Bijna had ze gezegd: Dat hebben we wel even moeten verwerken. Nol en ik vooral. Maar gelukkig hield ze het nog bijtijds binnen. Mevrouw Benedictus is een alleraardigste dame en ze hebben aan haar en haar man en hun gezin altijd heel prettige burens gehad vroeger, maar je hoeft per slot ook weer niet aan iedereen het naadje van de kous te vertellen. En alles is immers bovendien nu zo goed als het maar zijn kan. „Het gaat allemaal prima,” vertelt ze daarom enkel opgewekt.

„Daar ben ik blij om,” zegt mevrouw Benedictus oprecht gemeend.

„Ik heb altijd diep respect voor je moeder gehad. De manier, waarop ze er zich doorsloeg. Alleen, met vijf kinderen. Ik nam er m'n petje nederig en diep voor af, dat zal ik je wel vertellen. En nooit klagen. Nee, geweldig, in één woord.” En opeens een beetje spijtig: „Het leven is soms zo afschuwelijk druk. En daarvoor verlies je vaak bijna ongemerkt mensen uit het oog, met wie je zo graag in contact had willen blijven. In het begin, na ons vertrek naar Rotterdam, hebben we elkaar nog weleens geschreven en opgebeld. Maar later . . . Maar vertel eens, hoe gaat het met allemaal. We beginnen met Godert. Dat is eerlijk de oudste.”

Juultje lacht. „Ja.” Dan vertelt ze: „Godert is afgestudeerd. Nog niet zolang, hoor. Maar hij was van tevoren al getrouwd. Met ene Clary Steenmetzer van Terlet.”

„Asjeblijft. Dat is me daar even een deftige naam,” vindt mevrouw Benedictus.

„Nou, hè? Maar eerlijk gezegd: Clary is ook van zeer goeden huize, zoals men dat dan pleegt te noemen.” Dit laatste lichtelijk spottend. „Haar vader is fabrikant. Pompen en motoren. Maar Clary is een heel aardig schoonzusje, hoor. Godert is bedrijfs-econoom op de fabriek van z'n schoonpapa.”

„Mooi is dat. Prachtig. Hebben ze al kinderen?”

„Nee,” schudt Juultje nu, „kinderen hebben ze niet. Nog niet tenminste. En dat is wel een beetje sneu. Want Coralie en Arie hebben er al twee en die zijn nog iets later getrouwd dan zij. En Godert en Clary willen het juist zo zielsgraag. Clary vooral. Die wil graag een heel gezin. Op z'n minst drie. En nog liever vier of vijf, zoals bij ons. Ze is zelf altijd alleen gebleven, weet u. Ze is een enig kind. Maar och, ze zijn pas ruim drie jaar getrouwd. Het kan nog best. Clary's ouders hebben op haar ook een hele poos moeten wachten. Dus, wie weet.”

„Natuurlijk. Ze moeten de moed niet te gauw verliezen. En vooral niet te veel er aan denken. Anders lopen ze kans in een soort kramphouding te vervallen en die werkt juist helemaal averechts.” Mevrouw Benedictus zwijgt abrupt. Is het niet een beetje raar dat ze dat laatste gezegd heeft? Tegen een ongetrouwd meisje. Vroeger . . . Maar Juultje is een meisje van deze tijd. Ze kijkt haar zo onbevangen aan. Ze vindt dat natuurlijk de gewoonste zaak ter wereld. En dat is het per slot immers ook. En daarom gaat ze helemaal gerustgesteld verder: „Maar wat zei je daarnet? Heeft Coralie al twee kindertjes?”

Mevrouw Benedictus vraagt het op een toon, alsof ze zeggen wil: maar dat bestaat toch niet. Als je zo'n vroeger buurmeisje ook nog in je herinnering hebt en in gedachten voor je ziet als een

jong ding van een jaar of zestien, zeventien.

Maar Juultje knikt al hevig. „Schatjes zijn het. Een jongen en een meisje. We zijn allemaal dol op die twee. De dochter is overigens nog een echte baby, hoor. Vier maanden oud. Maar ze lacht al zo lief. Ze wonen in Aalsmeer. Arie is daar rozenkweker. Een fijne vent. Coralie is kleuterleidster geweest in Amstelveen. Daar heeft ze Arie ontmoet bij oom Frank en tante Jula Vervoort, weet u wel?”

Nu is het mevrouw Benedictus' beurt om nadrukkelijk te knikken.

„O ja, je moeders enige zuster en haar man. Of ik me die nog herinner. Die hadden helaas geen kinderen.”

„Nee,” schudt Juultje. En lief: „Daarom mochten wij ook altijd een beetje hun kinderen zijn. Maar we hebben ons niet aan de volgorde gehouden. Na Godert komt Hester. En dan pas Coralie.”

„Ja,” lacht mevrouw Benedictus. „En dan jij en dan Nol. Denk maar niet dat ik dat ooit zal vergeten. Hester studeerde al een paar jaar medicijnen toen wij verhuisden. Samen met die verbazend knappe Jan Hendrik Blok. Heeft ze het kunnen bolwerken? Ik bedoel: heeft ze die hyper-intelligente knaap kunnen bijbenen? Hoe is het allemaal verder gegaan met die twee? Daar ben ik toch zo benieuwd naar.”

Juultje kijkt opeens heel ernstig. „Aan de ene kant reusachtig. Ze zijn allebei arts en hebben heel vlot afgestudeerd. Maar voor de rest is het een trieste zaak.” En na een korte aarzeling: „U herinnert zich Jan Hendrik dus nog wel.”

Mevrouw Benedictus, gealarmeerd bij dat: trieste zaak, glimlacht opeens.

„O ja. Als joggie was het zo'n klein, rossig ventje met sproeten en wat afstaande oren. Hij zat op de H.B.S. bij Hester in de klas.” En een beetje vertederd bij de herinnering: „Ik zie ze nog voor me, zoals ze in dat eerste H.B.S.-jaar langs onze ramen liepen. Hester wat mager, wat sprietig, zoals meisjes dat kunnen zijn op die leeftijd. Eigenlijk een lange lijs met een vlasblonde paardestaart. Jan Hendrik, toen aanmerkelijk kleiner dan zij, wat links en onwennig. Echt een buitenjoggie, voor wie de overgang van het dorpsmilieu en de kleine, lagere school waar iedereen je kent, naar dat van de stad en zo'n grote, middelbare inrichting van onderwijs, waar je in menig opzicht vaak niet meer dan een nummertje bent, vooral in het begin niet meevalt en echt verwerkt moet worden. Hester was daarnaast wat bazig, maar intussen ook z'n beschermengel. Ze zou zo nodig met een jongen uit de vijfde voor hem op de vuist zijn gegaan. O ja. Je moeder en ik hadden er

vaak schik om samen. Enig was het. Maar in de tweede klas schoot hij plotseling een heel eind de lucht in en was hij niet langer de kleinste. Die twee waren de hele H.B.S. door onafscheidelijk. Zonder enige flauwigheid, hoor. Gewoon twee goede kameraden. En al die jaren door bleef hij nummer één van hun klas. Na hun eindexamen gingen ze samen studeren in Amsterdam. En een poosje later rolde hun verlovingskaartje door onze brievenbus. We keken daar helemaal niet van op. Niemand had iets anders verwacht. Die twee hoorden voor ieders gevoel allang voorgoed bij elkaar." En dan opeens: „Maar je had het over een trieste zaak.”

Mevrouw Benedictus kijkt plotseling bezorgd. Een trieste zaak kan zoveel inhouden en betekenen. Allerlei bange vermoedens verdringen elkaar opeens in haar hoofd. Ze hadden zoveel idealen. Samen werk doen als Albert Schweitzer en zo. En . . .

Maar dan vertelt Juultje het haar al. „Kort na het trouwen van Coralie is het afgeraakt tussen Hester en Jan Hendrik. Drie jaar terug nu ongeveer. Ze waren toen allebei co-assistent. Eerst hoopten we nog dat het wel weer in orde zou komen. Ze waren al zo lang altijd samen geweest. We konden ons eigenlijk niet voorstellen dat daar echt op die manier een eind aan zou kunnen komen. Maar van de andere kant . . . Enfin, dat kan ik u nu niet maar zo een, twee, drie in een gauwigheidje allemaal uitleggen, maar een erg verdrietige geschiedenis blijft het. Hester is nu in haar eentje naar India getrokken. Ze werkt daar onder lepra-patiënten voor de Bazeler Zending en moet daar erg afgelegen wonen. Maar naar haar brieven te oordelen gaat ze op in haar werk. Tja. En Jan Hendrik vervult z'n militaire dienstplicht als officier van gezondheid. Verder weten we niets van hem. Het contact met hem zijn we nu uiteraard ook kwijt. Net zo jammer. We hielden allemaal van hem. We beschouwden hem allang helemaal als één van ons. Echt als een broer. Maar ja, omwille van Hester . . . Je kunt zo gemakkelijk in allerlei pijnlijke situaties verwickeld raken als je contact blijft houden, hè? Het was beter zo. Maar toch . . .”

Mevrouw Benedictus heeft haar stil aangehoord. Nu knikt ze vol begrip. „O ja, zulke dingen zijn zo verdrietig. Wij hebben iets dergelijks met een nichtje van mijn man meegemaakt. Pieta Schut. Misschien herinner je je haar nog wel. Ze logeerde vroeger vaak bij ons.”

„O jawel,” zegt Juultje. Maar ze kijkt plotseling zeer schuldbe-wust.

„Ik sta hier maar van ons te vertellen en ik heb nog helemaal niet naar uw gezin gevraagd.”

Mevrouw Benedictus lacht gul. „Je hoeft heus niet zo schuldig te kijken, hoor meisje. Daar heb ik je toch zeker eenvoudig de kans niet voor gegeven. En die krijg je nu ook nog niet. Ik moet eerst nog weten hoe Nol het maakt. En dan zal ik je bijwerken wat ons gezin betreft. Goed?”

Nu lacht Juultje ook. „Afgesproken. Nu, Nol studeert in Groningen. Notarieel recht. Twee jaar nu alweer. Hij is net derde-jaars geworden. Het gaat goed met z'n studie.”

„Fijn.” En een beetje ondeugend: „En met de liefde? Heeft hij al een meisje?”

Juultje schudt haar hoofd. „Voorzover ik weet niet tenminste.”

„En hoe zit dat met jou? Al een vriend of verloofde? Of ben ik nu te onbescheiden?”

„Helemaal niet, hoor. Dat zou immers best kunnen. Ik heb de leeftijd, hè? Maar ik heb de ware Jozef ook nog steeds niet ontmoet.”

En terwijl ze haar schouders en haar wenkbrauwen optrekt: „Tja, wat kun je daaraan doen, hè?”

Mevrouw Benedictus kijkt Juultje een ogenblik onderzoekend aan. Zo'n spontaan, fris meisje. Erg aardig om te zien bovendien. Intelligent. Van goede familie. Je begrijpt het eenvoudig niet. En heel even komen er koppelgedachten in haar hoofd. Als hun Vincent haar nu nog eens ontmoette . . . Ze zouden haar zegen hebben, hoor. Subiet.

Maar dan geeft ze zichzelf in stilte een standje. Als Tom dit eens wist. En Vincent zelf. Oei, wat zou die dan hoog van de toren blazen. „Wat denkt u wel? Dat ik me aan een wicht, dat u voor me hebt uitgezocht, zal laten koppelen? Vergeet dat maar rustig, hoor. Nooit van z'n levensdagen. Ik kijk wel uit. Als ik een meisje wil hebben, zal ik er heus zelf wel een versieren. Wat dacht u dan. Er zijn er genoeg, hoor. Geen hand vol, maar een land vol. U kent dat gezegde toch wel?” O ja, Vincent. Maar ze zou Juultje toch best eens . . .

Ze kan het niet laten om nog even met deze zo plotseling opgekomen gedachte te spelen. Maar ze vraagt, half in ernst, half in scherts: „Ben je ook te critisch, meiske?”

Juultje trekt haar schouders op. „Misschien,” lacht ze dan zorgeloos. „Ik weet het echt niet, hoor.” En dan: „Maar wat niet is kan komen, hè? Ik ben bepaald geen mannenhaatster. Als u dat maar niet denkt.”

„Daar zie ik je ook echt niet voor aan.” Mevrouw Benedictus' ogen twinkelen. „Maar stel je eisen niet al te hoog. Denk eraan: de ideale echtgenoot bestaat niet, hoor.”

„Ik zal m'n best doen,” belooft Juultje prompt. „Maar nu moet u vertellen,” herinnert ze mevrouw Benedictus dan aan haar daareven gedane belofte.

Die steekt meteen van wal. Man en kroost passeren één voor één de revue. Maar ze kan het niet laten om een beetje extra aandacht te schenken aan Vincent, haar oudste zoon, die zo'n heel goede baan heeft bij de Amrobank in Rotterdam, maar nog steeds vrijgezel is en ook nog thuis woont. „O, erg gezellig voor ons, hoor. Hij zit ons helemaal niet in de weg. Integendeel. Vincent is zo'n aardige jongen. Of beter gezegd: jongeman. Hij is al acht en twintig. We zouden hem heel erg missen als hij de deur uitging. Eerlijk. Maar ja, als moeder zie je je kinderen nu eenmaal graag op hun bestemming, hè? Vandaar. Niet dat hij geen meisjes kan krijgen. O heden nee. Er fladderen er genoeg om hem heen. Maar hij moet ze geen van allen. Hij schijnt de ideale echtgenote te zoeken. En dan kan hij blijven zoeken, want die bestaat nu eenmaal ook niet.” Om dan opeens zonder enige overgang te vragen: „Moet je niet eens in de buurt van Rotterdam zijn? Dan moet je ons beslist komen opzoeken, hoor. Logeren kunnen we je ook. Hè, ja, je moest 's een week-end komen. Of Nol en jij samen. Zou dat niet gaan? Dat zouden we erg gezellig vinden. Allemaal. Dat weet ik zeker. In ieder geval: hartelijk welkom.”

„Ben je ook te kritisch, meiske?”

Als Juultje even later op haar gemak in de richting Hoorn fietst, komt die vraag haar als vanzelf weer in de gedachten. Is ze te kritisch? Te zinnig? Stelt ze haar eisen te hoog? Zoekt ze een volmaakt mens als levenspartner? Och, welnee. Ze weet gerust wel dat er geen volmaakte mensen bestaan. Nee, dat is het niet. Ze heeft alleen degene met wie ze het aandurft voor goede en kwade dagen nog steeds niet ontmoet. Maar die kan immers zomaar plotseling komen opdagen. En dat idee, dat weten, geeft aan het leven van alledag steeds weer een zekere prettige spanning. Iets van verwachting, iets . . ., ja, ook iets avontuurlijks. Niet dat je je dat aldoor bewust bent natuurlijk, maar toch . . . Goed, drie en twintig is ze nu. Pas overigens. Maar 't is waar, de meeste van haar schoolvriendinnen hebben zich intussen verloofd. En verschillende zijn zelfs al getrouwd. Marja, met wie ze op de Kweek erg bevriend was ook. Met een collega van de dorpschool, waaraan ze dadelijk na haar examen benoemd werd. Dat was zomaar voor elkaar. Nu was Marja altijd nogal licht ontvlambaar op dit gebied. Als ze nog denkt aan de tijd, waarin ze met dat eigenwijze, nozemachtige, slappe ventje Floris Stoker ging. Floris met z'n

lange haren, z'n drie ringen en z'n armband. Oef. Tot over haar oren verliefd was ze. En verontwaardigd toen hij ontslagen werd bij Nijeboer's ijzerhandel en ijzerwarenfabrieken. Er kon geen goed woord meer af voor vader Berend, in die tijd voor haar ook nog de onbekende mijnheer Nijeboer. Nu ja, Floris strooide daar ook maar niet even een lelijke praatjes rond over z'n gewezen werkgever. Gemene lasterpraatjes bleken het achteraf te zijn en anders niets. En zij, Juultje Lafleur, driemaal doorgehaalde stommerd dat ze was, slikte ze notabene eerst ook nog als zoete koek. Dat kan ze zichzelf eigenlijk nog nooit helemaal vergeven. Maar ja, ze geloofde Floris en trok terwille van Marja subiet partij voor hem. De valserik. Zoals hij Marja een poosje later aan de dijk zette. Gewoon afdankte. En dan de manier waarop. Laag. Gemeen. In-gemeen was het. Toen heeft ze dat ventje eindelijk gezien zoals hij werkelijk was. Een komediant, een heel klein karakterloos en gewetenloos manneke en daarbij één brok egoïsme.

Juultje's verontwaardiging laat weer fel in haar op nu ze aan dit alles terugdenkt. Marja mag er op haar blote knieën voor danken dat ze voor een huwelijk met die proleet bewaard is gebleven. Al heeft ze dan eerst ook nog zulke bittere tranen geschreid toen hij haar zomaar opeens de bons gaf. En al heeft zij, Juultje, zelfs op Marja's smeekbeden nog pogingen ondernomen om de breuk tussen die twee weer te herstellen. Ze kan dat nu niet meer van zichzelf begrijpen. Ze mocht hem diep in haar hart immers eigenlijk van het begin af aan al niet. Al vertrouwde ze hem toen nog wel en moest ze toegeven dat hij precies wist hoe hij met meisjes moest omspringen. Maar ja, wat doe je al niet allemaal als je een jaar of negentien bent en je beste vriendin voor dat ogenblik, ontroostbaar is en bij hoog en bij laag beweert niet verder te kunnen leven, als ze juist deze jongeman niet terugkrijgt. Als ze dreigt de brui aan de school te zullen geven en nog veel meer en veel erger. Tja, wat doe je dan al niet, juist als je Juultje Lafleur bent.

Enfin, dat is verleden tijd. En Marja is getrouwd. En nog gelukkig getrouwd ook. Dat gelooft ze echt wel. Alleen: zij kan niet begrijpen dat je, als je zo bedrogen bent, al zo gauw als Marja toch eigenlijk gedaan heeft, een ander maar weer vertrouwt. Dat je het dan alweer aandurft met iemand anders. Als haar hetzelfde was overkomen . . . Nou.

Het is heel rustig op de weg. Af en toe passeert haar 's een auto, een brommer, een clubje fietsers. Het zonlicht krijgt al een milde glans. Nog even, dan . . .

Ze houdt zo van dit avondlicht. Ook van het ochtendlicht trou-

wens. Dat . . . , ja, dat kan zoiets schuchters hebben, vindt ze. Zoiets reins en teers. O, ze zou dit nooit tegen iemand durven zeggen. Het niet willen ook. En misschien drukt ze het gevoel dat het haar soms geeft op een stille zomermorgen, in gedachten zelfs nog wel niet eens goed uit. Het is ook zo moeilijk om juist een gevoel onder woorden te brengen. Maar het volle daglicht kan in de zomer zo fel zijn, vindt ze. Zo nuchter, zo alles onthullend, zo onbarmhartig zou ze bijna willen zeggen. Al staat de zon hier in Nederland dan zelfs nog niet eens helemaal in het zenith en blijven er dus altijd nog wel wat korte schaduwen over. Wat moet dat in de landen rond de evenaar dan wel niet zijn, waar hij dat zenith wel bereikt en pal boven je hoofd brandt.

Juultje fietst maar rustig door en spint intussen plezierig verder aan haar gedachten. Zij had heus ook al wel getrouwd kunnen zijn, als ze dat gewild had. Och heden ja. Die neef van Clary. Hij bleef haar maar schrijven. Ze vond het echt zielig voor hem, maar het zou niet eerlijk geweest zijn er aan te beginnen. Ze wist immers van tevoren, dat het nooit iets zou kunnen worden tussen hen. Ze vond hem werkelijk aardig. Sympathiek zelfs. Maar daarmee hield het op. En dat is nog geen basis om een intiemere verbintenis op aan te gaan. Nee. Jaap Oostlander, die ze meteen het eerste jaar dat ze hier op het eiland zat ontmoette en die toen al als eerste stuurman voer. Van hem heeft ze even gedacht . . . Met hem heeft ze ook een poos gecorrespondeerd. Heel prettig zelfs. Maar nee, die was het toch tenslotte ook niet. Een fijne vriend, ja, dat wel. Maar daar bleef het bij.

Och, er zijn er wel meer geweest, die om haar heen gedraaid hebben. Op de Kweek al. En een vriend van Arie uit Aalsmeer. En hier een collega van West. Maar zodra ze merkte dat het hen weleens ernst zou kunnen zijn, heeft ze hen direct laten voelen, dat ze geen enkele illusie hoefden te koesteren, wat dat betreft. Waarom zul je iemand valse hoop geven om 'm daarna een blauwtje te laten lopen? Dat is immers niet eerlijk, niet fair. Aanzoeken verzamelen. Om tegenover je vriendinnen te kunnen opscheppen over al de jongens die je gevraagd hebben. Ze weet dat er meisjes zijn die dat doen, die daar een soort sport van maken. Meisjes, die in de regel weten hoe mooi ze zijn en er heilig van overtuigd zijn dat ze, zonder gevaar voor henzelf en vooral voor hun toekomst, dit spelletje rustig kunnen spelen, totdat ze er genoeg van krijgen. Omdat ze menen, dat ze daarna nog altijd de gene die ze tenslotte dan wel willen hebben, kunnen nemen. Wat uiteraard in de practijk toch weleens een beetje tegenvalt. Nu, dat gunt zij zulke spoken dan van heler harte. Aardig is dat misschien

niet van haar en stellig ook niet christelijk, maar zij heeft zo'n gedrag altijd ronduit walgelig gevonden. Minderwaardig. Soms kun je het niet voorkomen dat je een aanzoek krijgt, omdat het als 't ware zomaar opeens uit de lucht komt vallen. Omdat je er niet het flauwste vermoeden van gehad hebt, dat de jongeman in kwestie met dergelijke gevoelens ten opzichte van jou rondliep. Om de eenvoudige reden dat hij die zo meesterlijk heeft weten te verbergen. Een verdienste op zich, vindt ze. Voor de jongeman zelf overigens tot op zekere hoogte gevaarlijk. Want als hij z'n voelhorens op dit terrein 's even had uitgestoken, zou hij waarschijnlijk gauw genoeg gemerkt hebben, dat hij zich geen illusies behoeft te maken en zich een blauwtje hebben kunnen besparen. Tja. Het is moeilijk soms.

Juultje zucht 's even.

Misschien is het van haar ook wel dom om ogenblikkelijk iemands ontlukende hoop de bodem in te slaan, zonder dat hij zich zelfs nog maar met een enkel woord „verklaard” heeft. Het zou immers heel goed mogelijk kunnen zijn, dat je zo iemand toch van een andere kant zou leren kennen, als je er 's op inging. Hij zou toch op den duur heel anders kunnen blijken te zijn, dan je hebt vermoed. Laat zij door haar handelwijze in dezen bepaalde kansen glippen? Is zij dan toch misschien te idealistisch? Nog te romantisch ingesteld? Heeft zij tot nu toe misschien zonder dat ze het zich bewust was, toch aldoor op die ene vonk gewacht? Die befaamde vonk, die, volgens sommige mensen althans, prompt bij beide partijen ontstoken wordt als de man en de vrouw, die bij elkaar horen, elkaar ontmoeten, om dan ook subiet over te vliegen? En is een dergelijk wachten tevergeefs, omdat dat in werkelijkheid maar een heel, heel enkele keer gebeurt? Begint een verhouding, die culmineert in een huwelijk, in de meeste gevallen niet met warme sympathie, die bij nadere kennismaking uitgroeit tot liefde voor het leven? Ze gelooft het eigenlijk wel.

Enfin, ze zal het wel zien. Ze hoopt echt niet haar hele leven alleen te blijven. O nee. Het huwelijk is voor haar heus wel het ideaal. Maar dan moet het ook een goed, een gelukkig huwelijk zijn. En trouwen om maar getrouwd te zijn, dat zal ze nooit. Ze heeft nu een prachtig leven. En als zal blijken dat een huwelijk niet voor haar is weggelegd, zal ze proberen om toch iets moois van haar leven te blijven maken. Er zijn mogelijkheden genoeg. Vooral voor een vrouw. Ze kent verschillende oudere, ongetrouwde dames, die dat gedaan hebben en nog doen. Die ontzaglijk veel betekenen in hun kring. Die echt ten zegen zijn.

Ze glimlacht opeens even stil voor zich heen. Dat laatste zou

ze immers ook nooit zeggen. Maar daarom is het nog wel waar. Zo iemand als Hester? . . . Natuurlijk doet die ook prachtig werk. En daarvoor kan ze nu haar hele persoonlijkheid inzetten. Ze wordt niet afgeleid door de zorg voor een man, een gezin en alles wat daarmee annex is. Per slot hebben alle dingen twee kanten. En toch gelooft ze dat Hester . . ., ja, hoe zeg je dat nu? Dat ze, het klinkt een beetje deftig, een tikkeltje ouderwets ook, maar dat ze toch tot rijker ontplooiing zou komen, als ze daar in India samen met Jan Hendrik zou werken. Werken in het feestelijke licht van hun beider liefde, die het beste in hen zou wakker roepen. Die hen extra zou stimuleren en een speciale glans over hun hele doen en laten zou leggen. O ja. Maar Hester bezit Jan Hendrik's liefde niet langer. En het tragische daarvan is, dat dat haar eigen schuld is. Als ze 's een beetje minder eigenzinnig en eigengereid was geweest, wat minder zelfstandig en resoluut en vooral een tikje minder overtuigd van de juistheid van haar eigen ideeën, haar eigen principes ook, waarvan ze nu zelfs door Jan Hendrik niet was af te brengen. Door Jan Hendrik, van wie ze op haar eigen manier toch zielsveel hield. Voor wie ze alles over had. Zoals ook voor moeder en hen allemaal thuis trouwens. Voor wie ze zich constant uitsloofde kun je gerust zeggen. Als ze een wat minder dominerende figuur was geweest en niet Jan Hendrik's beschermengel had willen blijven spelen, zoals ze dat in dat eerste H.B.S.-jaar van hen beiden zo leuk heeft gedaan, volgens moeder, maar later helaas dikwijls wat hautain. En met dat tikje minachting voor zijn onder alles door soms nog zo heerlijk-kwajongensachtige buien, dat een desondanks zeer flinke, uiterst intelligente vent als Jan Hendrik tenslotte wel mateloos moest irriteren. Zo irriteren, dat hij het uiteindelijk niet langer kon verdragen. Als ze . . . Ach ja, ze zou zo nog wel een poosje kunnen doorgaan. Maar Jan Hendrik heeft het, zeer begrijpelijk, tenslotte niet langer genomen en een punt achter hun verhouding gezet. Zeer terecht ook volgens haar. Hoe een medelijden ze overigens ook met Hester had toen. En nu ook nog wel tot op zekere hoogte. Tenslotte blijft ze haar oudste zus en het bloed kruipt nu eenmaal altijd opnieuw, waar het niet gaan kan. Maar medelijden met Jan Hendrik had ze ook. Voor hem was het net zo goed een geweldige teleurstelling dat het allemaal zo moest eindigen. Met recht een desillusie, een bittere ontgoocheling. En daarvan was hij niet de schuld. Nee, zeer beslist niet. En de tijd, waarin hij Hester duidelijk liet voelen dat het niet langer ging tussen hen, dat het zo althans niet meer ging. En Hester dat maar niet wilde zien of voelen, of het misschien ook werkelijk niet zag, niet inzag, overtuigd als ze er als steeds van was,

dat zij de enig juiste koers voer en het voor de volle honderd procent bij het rechte eind had en alles goed zat zoals het was, die tijd moet een ware marteling voor hem geweest zijn. Met als slotstuk ook nog de moeilijke consequentie: de noodzaak zelf de knoop te moeten doorhakken. En reken maar dat het metterdaad een doorhakken geweest is. Een zolang geleden gelegde knoop is immers tenslotte zo strak getrokken, zo sterk en vooral ook zo taai geworden, dat hij niet alleen absoluut onontknoopbaar, maar ook bijna niet kapot te krijgen is. Arme, intelligente en toch zo domme Hester. Arme, arme Jan Hendrik. Ja, dat ook. Evengoed. Maar Jan Hendrik is een man. Die vindt wel een andere levenspartner. Die kan er in ieder geval een gaan zoeken en vragen.

Of hij dat al lang niet gedaan heeft? Ze weet het niet. Voor Hester ligt dat allemaal heel anders. Waarschijnlijk heeft ze zich daarom na die eerste moeilijke tijd, waarin ze zich nog niet verscholen had in de ivoren toren van haar trots en haar zelfgenoegzaamheid, wel zo fanatiek op haar werk gegooid. Die tijd, waarin ze enkel één hoopje ellende leek, waarin ze als het ware in heel haar schamele naaktheid, verlaten, berooid en alleen te kijk stond. Waarin je eigen hart ineenkromp van ellende en smolt van medelijden als je haar, de altijd zo fiere, flinke, trotse, zelfbewuste, alleen maar zag. Waarin je alles voor haar zou hebben willen doen, omwille van haar allereerst, maar ook, egoïstisch weg, omwille van jezelf. Eenvoudig omdat je het eigenlijk niet kon aanzien, omdat het je bijna lichamelijk pijn deed. Kortom de tijd, waarin ze gewoon menselijk was en haar en ieders sympathie heel wat meer naar haar uitging dan daarna. Misschien ook is ze, nadat ze was afgestudeerd, daarom wel zo gauw dat maar met mogelijkheid kon, zo ver weggetrokken. Maar, Hester kennende, stellig ook nog om een andere reden. Ze had zich immers altijd voorgesteld samen met Jan Hendrik dergelijk werk te zullen gaan doen. Deed Jan Hendrik nu niet meer mee? Best. Ze kon het ook alleen. Wat dacht je dan? Zij liet haar idealen niet varen. Nee, hoor, zij zou volhouden en uitvoeren wat ze zich had voorgenomen. Daarvan zou ze zich nog door geen tien Jan Hendriksen compleet met verbroken verlovingsen laten terughouden. Zij zou de wereld wel eens even laten zien wat zij, Hester Lafleur, waard was. Ja.

Hester kan het ook, menselijk gesproken, alleen. Daarvan is ze overtuigd. En ze zal het beslist doen met alle plichtsbefes waarover ze beschikt. En dat is een zeer grote hoeveelheid. Nauwgezet. Tot in de finesses af. Maar of ze er op deze manier ook haar liefde in zal kunnen leggen? Hopelijk slaat zij de plank ver mis, maar, haar oudste zuster kennende, waagt ze het dat zeer sterk te be-

twijfelen. Juist omdat ze, na die korte periode van intens verdriet, waarin ze reageerde zoals ieder ander dat na zo'n klap zou doen, waardoor de hele familie zo van harte met haar meeleeft, subiet in haar ivoren toren is geklommen en daardoor tot op zekere hoogte gewoon onbereikbaar voor anderen is geworden. Ook voor haar eigen broers en zusters, zelfs voor haar moeder. En ze nog zelfbewuster en meer eigengereid is geworden dan tevoren. Moeder heeft daar ook heel veel verdriet van gehad en ze heeft dat nog dikwijls. En vaak maakt moeder zich daar grote zorgen over. Dat weet ze maar al te goed. Zo'n levenshouding kan immers voor die patiënten daarginds niet . . . Of zou ze voor hen, die van geen Jan Hendrik, laat staan van een verbroken verloving weten, voor wie ze enkel dokter Lafleur is, die uit een heel ver land gekomen is om hen te helpen, zou ze omwille van hen haar ivoren toren verlaten en . . . ? Als dat eens waar zou mogen zijn, wat zou er dan al veel gewonnen wezen. Allereerst voor haarzelf.

Ze is er al. Voor haar gevoel in een mum van tijd. In werkelijkheid heeft ze er langer over gedaan dan gewoonlijk. Dat ontdekt ze als ze op haar horloge kijkt. Maar wat geeft het. Ze heeft de tijd immers aan zichzelf. Sinds kort zorgt ze zelf voor haar ontbijt en haar avondboterham. Dat vindt ze zomaar leuk. Het geeft haar het gevoel ook een klein beetje huisvrouw te zijn. Op den duur, of als ze hier nogeens ooit vandaan gaat, wil ze ook zelf gaan koken. Maar nu beslist nog niet. Mevrouw Roos kan dat zo geweldig goed. En het is zo gezellig om de warme maaltijden samen met haar en haar man te gebruiken. Nee, dat houdt ze, in ieder geval voorlopig, zo.

Net als ze bezig is het tuinhekje open te maken, komt er iemand langs fietsen. Een heer. Onwillekeurig kijkt ze even naar hem. Het is een onbekende. Een grote, fors-gebouwde man met een opvallend blonde hardos en een rossige, wat wilde, volle baard. Ze schat 'm in de gauwigheid op zo'n midden dertig. Misschien is hij ook nog wel iets jonger trouwens. Je vergist je zo gemakkelijk in iemands leeftijd als hij een baard draagt. En nu zoveel jongeren dat ook al doen tegenwoordig. Maar dertig is hij beslist geweest. O ja.

Zo, het hekje is open. Haar fiets aan de hand, loopt ze het tuinpadje op. Wat een echt manlijke man, denkt ze intussen. Om daarover dan meteen een klein binnenpretje te hebben. Alsof er ook vrouwlijke mannen zouden zijn. Nu ja, verwijfde mannen bestaan er tenslotte wel. En aan dat soort doet deze meneer

haar in ieder geval beslist niet denken. Nee, bepaald niet. Maar waaraan dan wel? Deze man heeft iets. En dan weet ze het opeens. Aan een Viking. Ja, zo stelt ze zich een Viking voor.

2

Twee dagen later ziet ze hem weer. Op haar weg van school naar huis. Hij groet haar. Beleefd en vriendelijk. Zij groet terug. Natuurlijk, zo doe je dat in een dorpsgemeenschap. Zo hoort dat eenvoudig. Hij schijnt dat ook te weten. Misschien is hij ook een dorpsmens. Wie weet. Wat een markante kop heeft die man overigens. En wat een helderblauwe ogen. Net als vader Berend. Nee, toch weer anders ook. Die van vader Berend zijn staalblauw. En deze . . . Ze kan het niet goed zeggen. Maar ze passen in ieder geval volkomen bij hem. Bij deze manlijke man. Bij haar Viking.

En dan heeft ze opnieuw een binnenpretje. Hij moest het eens weten dat ze hem zo noemt.

De zaterdag daarop spreekt hij haar aan. Ze zit dan op één van haar lievelingsplekjes. Boven op één van de hoogste duinen van de rij, die bij Hoorn het strand begrenst. Hetzelfde plekje waar ze, toen ze hier nog maar pas was, met haar moeder heeft gestaan. Twee-en-een-half jaar terug nu. Op die onvergetelijke woensdagnamiddag in februari, terwijl de felle lampen van het lichtschip „Terschellingerbank” al brandden en de „Brandaris” z'n enorme lichtbundels met de bekende regelmaat over de zee en het eiland liet scheren. Een machtig schouwspel was het. Dat is het trouwens altijd weer. Maar toen, op die februarimiddag . . . Arm in arm stonden ze, moeder en zij. Heel stil en heel dicht tegen elkaar aan. Als waren ze volkomen één. En dat waren ze tot op zekere hoogte ook. Ze voelden van elkaar, dat ze op dezelfde wijze en even intens, met iedere vezel van hun wezen, genoten van dat vreemd-heerlijke lichtspel in die snel vallende avond. Ze bewaart aan die ogenblikken een heel aparte en heel mooie herinnering, als . . . ja, als aan iets sacraals. Vanwege de hele, zo bijzondere sfeer. Maar plotseling keek moeder toen even achterom, ontdekte met schrik hoe donker het intussen al geworden was en werd bang. Bang, omwille van haar. Dat heeft ze heel goed begrepen. Want moeder wilde niet alleen ogenblikkelijk te-

rug, maar ze liet haar bovendien beloven nooit bij avond, of vrij laat in de namiddag, in die korte dagen daar alleen naar toe te gaan.

Ze glimlacht opeens, vertederd. Moeder, die haar wilde blijven beschermen. Moeder, die haar overigens toch wel zelfstandige dochter op dat ogenblik weer enkel zag als haar kind, weerloos en kwetsbaar. Haar kind, dat de kans liep . . . Dat ze in gedachten natuurlijk al belaagd en overvallen zag. Nu, ze heeft het prompt beloofd en haar belofte gestand gedaan ook. Uiteraard. Hoewel ze nooit bang van aard geweest is en ook nooit angst heeft op dit goede eiland. Natuurlijk is ze niet roekeloos. Er gebeuren nu eenmaal soms vreeslijke dingen. Ook in Nederland. En ook met jonge meisjes. Je bent eenvoudig verplicht voorzichtig te zijn en je niet nodeloos op eenzame paden te begeven. Vooral niet in het donker. Tenslotte hoeft er maar één schoft, belust op dergelijke avontuurtjes rond te lopen, één gluurder, één persoon die je een aanrander van professie zou kunnen noemen, één psychopaat en je kunt het slachtoffer van zijn lusten worden en voor je leven ongelukkig zijn. Gesteld dan nog dat je het er levend afbrengt. Nee, ze is heus nuchter genoeg om dat zeer reëel te zien en op haar hoede te zijn.

En dan opeens staat hij naast haar. Ze is zo in haar gedachten verdiept geweest, dat ze hem helemaal niet heeft horen aankomen door het mulle zand. Daarom kijkt ze, waarschijnlijk mee door de weg die haar gedachten daareven net gegaan zijn, lichtelijk gealarmeerd op, recht in z'n grote, werkelijk opvallend blauwe ogen. Maar hij lacht meteen, een tikkeltje geruststellend voor haar gevoel: „Dat is de derde keer dat ik u zie. Driemaal is bepaald nog altijd scheepsrecht.” En terwijl hij zich op zo'n halve meter afstand van haar ook in het zand laat zakken: „U hebt er toch hoop ik geen bezwaar tegen dat ik hier ook even neerstrijk?”

Ze lacht als vanzelf terug. „Ga uw gang, hoor. Ik houd er geen privé-duintje op na. Alle plaatsen hier zijn vrij.”

Ze vindt het helemaal niet erg dat hij haar min of meer gezelschap komt houden. Eerder leuk. Ze interesseert zich zomaar een beetje voor deze man met z'n gigantische gestalte. Wie weet, misschien vertelt hij haar wel het een of ander en komt ze er achter, of hij inderdaad van Noorse afkomst is, of niet. En bang is ze, als gewoonlijk, al niet meer in 't minst. Hij mag dan een reus van een kerel zijn, hij ziet er zo normaal uit. Eerder vertrouwenwekkend dan angstaanjagend. Nee, gevaar kan er onmogelijk bij zijn. Zoveel mensenkennis bezit ze al wel. Bovendien: er zijn nog allerlei mensen beneden op het strand. En er wandelen

nog genoeg hier door de duinen ook. Ze zou maar even behoeven te gillen en . . .

Dan glimlacht ze stil voor zich heen. Het idee alleen. Dat is al te absurd. Een prettige, eigenlijk mooie stem heeft hij ook, denkt ze dan. Welluidend. Maar toch is het net of die stem niet bij hem past. Ze had zomaar, onbewust natuurlijk, een andere verwacht. Een zware basstem. Ja. Die zou voor haar gevoel veel beter bij hem passen.

„Wat heb je hier een prachtig uitzicht, vindt u ook niet?” verzucht de Viking intussen.

„O ja,” beaamt Juultje vlot en hartgrondig. „Het is één van mijn lievelingsplekjes.”

Ze heeft het al gezegd eer ze er bij dacht. Spontaan. Dom, denkt ze daar vlak bovenop. Dat had nu echt niet gehoeft. Enfin, zo erg is het nu ook weer niet.

„Kent u dit eiland goed?” informeert haar buurman nu prompt.

Allicht. Als je ook zelf over lievelingsplekjes begint. Die krijg je toch zeker pas als . . .

Juultje knikt, zij het nu toch bedachtzaam. „Ja. Ik geloof wel dat ik dat zeggen mag.”

„U komt hier dus geregeld met vakantie,” concludeert de Viking meteen. En nog voordat ze dat kan tegenspreken, laat hij er op volgen: „Nu, dat kan ik begrijpen. Dit lijkt me een oord om steeds weer naar terug te komen, om je hart aan te verliezen. Ik ben hier voor het eerst van m'n leven, ziet u.”

O, dat is aardig. Hij vraagt niet alleen, hij vertelt ook wat. En daar wil Juultje Lafleur wel iets tegenover stellen.

„Ik woon hier,” zegt ze daarom, ondanks zichzelf een tikkeltje trots.

De Viking kijkt haar verrast aan. „Raar, ik had zomaar gedacht dat u hier met vakantie was. Waarom? Ja, dat weet ik eigenlijk zelf niet. Gewoon een idee, hè? Maar u maakt me niet wijs dat u een Terschellingse van geboorte bent.”

„Dat ben ik ook heus niet van plan. Om de eenvoudige reden dat dat een leugen zou zijn. Ik ben import. Maar nu moet u mij niet proberen wijs te maken dat u dat kunt zien. Terschellingse zien er heus precies eender uit als de mensen aan de vaste wal, hoor.” Dit laatste op een toon, als moet ze haar eilanders verdedigen, omdat deze vreemdeling heeft beweerd dat ze tot het een of andere inferieure volk of ras zouden behoren.

De Viking voelt dat aan en moet er hartelijk om lachen.

„Ik hoef niet te vragen of u de Terschellingse wel een goed hart toedraagt,” vindt hij. En dan, een beetje ondeugend: „Bent u

misschien met een eilander getrouwd?"

Juultje schudt hevig haar blonde hoofd en steekt gelijktijdig haar tien vingers de lucht in. „Niet getrouwd en niet verloofd, zoals u ziet.” Om daarna haar handen, waaraan alleen één enkele gouden ring met een prachtig-geslepen granaat prijkt, nog sneller weer te laten zakken dan ze ze daarnet heeft omhoog gestoken. Sufferd dat ze is. Wat heeft die man daar nu in vredesnaam mee te maken. Ze had toch enkel kunnen volstaan met „nee”. Zal ze dan nooit leren wat minder vlug met haar mond te zijn? Eens eerst na te denken voordat ze iets zegt?

Ze zucht onwillekeurig. Hoe vaak heeft moeder . . .

Maar de Viking wil nu meer weten. Natuurlijk. Dat was te verwachten.

„U bent hier niet met vakantie. U woont hier en u bent niet getrouwd,” somt hij de dingen op, die hij in deze enkele ogenblikken over z'n „gezelschap” aan de weet is gekomen. „Dan moet u hier werken,” bedenkt hij dan pienter. En als Juultje nu enkel knikt:

„Wacht eens, een dag of wat terug zag ik u ook. Een paar kinderen aan uw armen en een heel stel om u heen. Ze kwetterden tegen u als jonge mussen op de eerste lentedag. Dichtbij een school was het.” En zichtbaar verrukt over zichzelf: „Ik weet het. U bent hier onderwijzeres.”

Juultje lacht. „Geraden.” Maar dan kijkt ze op haar armband-horloge en springt haastig op. „Ik moet gaan. Prettige vakantie.”

Ze wil meteen rechtsomkeert maken. Maar de Viking zegt nog wat.

„Ik ben hier maar half met vakantie.”

Juultje is, beleefdheidshalve, blijven staan.

„En voor de andere helft?” vraagt ze nu gewoon benieuwd.

De Viking lacht een tikje geheimzinnig.

„Voor de andere helft werk ik. Net als u,” vertelt hij dan.

„O, dat is leuk,” zegt Juultje. „U verdient dus min of meer wat uw vakantie uw kost. Zoals werkstudenten hun studiegeld. Zoiets vind ik altijd erg flink. Nu het beste dan maar met beide.” Ze doet een paar stappen in de richting van haar fiets.

De Viking is intussen ook opgestaan. Scherp steekt z'n geweldige gestalte af tegen de nog helderblauwe lucht achter hem.

„Niet eens benieuwd naar het soort werk dat ik doe?” roept hij Juultje achterna. Het klinkt zowaar een beetje teleurgesteld.

Juultje draait zich om en wil al coquet vragen: „Ach, waarom zou ik?” Maar dan bedenkt ze zich. Dat zou immers niet eerlijk zijn. „Eigenlijk wel een beetje,” bekent ze dan.

De Viking loopt in haar richting. „Ik ben journalist. Maar freelance. Ik heb dus de tijd tot op zekere hoogte aan mezelf en kan het me permitteren om 's een poosje wat vakantie te houden en wat te werken.”

„O, wat enig! Wat interessant!” Juultje is meteen enthousiast.

„Gaat u artikelen over Terschelling schrijven?”

„Wie weet.”

„In welke courant? Of komen ze in een tijdschrift?”

„Dat hoort u wel als het zover is.”

„Fijn. Ik houd u aan uw woord. Want dan koop ik ze natuurlijk. Veel te leuk.”

De ogen van de Viking beginnen opeens verdacht te schitteren.

„Misschien ga ik wel een roman schrijven, waarin u de hoofdpersoon wordt.”

Maar daar loopt Juultje niet in. „Dat moet u beslist doen. Succes bij voorbaat verzekerd. Dat garandeer ik u. Dat wordt dan beslist een bestseller.” En zonder opnieuw te groeten, rent ze het duin af.

Een beetje verbluft kijkt de Viking haar na. Die laat zich niet gemakkelijk voor de gek houden. Geloof dat maar rustig. Die moet temperament hebben. Een echt raspaardje lijkt ze. De moeite van het veroveren waard. Wie weet.

Hij blijft haar nakijken totdat ze haar fiets gepakt heeft en wegrijdt. Misschien . . . Maar ze racet meteen weg, zonder op of om te kijken.

Die zondag is ze te gast bij kennissen op West. De heer des huizes rijdt al vroeg voor in z'n Opel Kadett en samen met z'n vrouw brengt hij haar pas 's avonds laat weer thuis. En in de tijd die daar tussen ligt geniet ze zo van het gezellige gezin van haar vrienden en van heel het zijn in hun zo aparte, onder monumentenzorg staande huis aan de Commandeurstraat, met het mooie uitzicht op de haven, dat ze de hele Viking totaal vergeet. Maar als ze 's avonds in bed ligt en niet direct in slaap kan komen, stapt hij haar gedachtenkring plotseling weer binnen. En daar staat hij dan weer voor haar geestesoog, helemaal. Groot, breed, fors, gigantisch. Ja. En dan komen ook zomaar vanzelf de vragen. De een na de ander. Wat zou hij de hele dag hebben uitgevoerd in z'n eentje? Zou hij het ook zo gezellig gehad hebben als zij? Zou hij ook in de kerk zijn geweest? Zou hij een gelovige zijn of nergens aan doen, zoals men dat dan populair pleegt te noemen. Waar zou hij eigenlijk zitten? Zou hij ergens iets gehoord hebben of op een camping staan? Of zou hij en pension zijn of misschien zelfs

wel in een hotel. Hoe zou hij heten en waar zou hij wonen? Hoelang zou hij hier blijven? En zou ze hem nog eens weer ontmoeten en ook spreken, zoals gistermiddag?

Dat laatste gebeurt inderdaad. Meteen de volgende dag al. De nazomer houdt nog steeds aan en zij probeert 'm te plukken, ook die namiddag weer. Deze keer fietst ze naar de „Koegelwieck”. En of het zo zijn moet: ze zit er amper, of de Viking is er ook.

„Hallo,” groet hij amicaal, als kennen ze elkaar al jarenlang en zijn ze goede vrienden. „Dat is ook toevallig, zeg.”

„Dat zou ik denken.” Juultje zegt het niet zo stug als ze eigenlijk wel wil. Ze houdt er namelijk niet van om door een toch feitelijk wildvreemde, op een dergelijke, familiere manier begroet te worden. Erfenis van haar moeder. Maar aan de andere kant vindt ze het leuk, dat ze hem hier ziet. En bovendien bedoelt hij het stellig niet verkeerd. Hij kijkt haar tenminste beslist trouwhartig aan. En meteen gaat hij verder: „Zaterdag heb ik helemaal vergeten me voor te stellen. M'n excuus, hoor. Mag ik het nu direct even goed maken? Norbert van Waeningh.”

„Juultje Lafleur.” En dan: „U zei toch van Waeningh?”

Haar nieuwe kennis schudt z'n hoofd. „Nee, nee, van Waeningh,” haast hij zich haar intussen een tikkeltje hautain te verbeteren. Met zeer veel nadruk op de laatste lettergreep. „Van Waeningh met ae.”

Juultje, niet in het minst onder de indruk van die deftige ae, lacht meteen een beetje spottend: „En met gh natuurlijk.”

Waarom doet ze dat eigenlijk? Als iemand toch zo heet, als 't ware met die naam geboren is. Maar de toon waarop hij sprak ligt haar niet. Die klonk beslist een beetje trots. Alsof hij dat zelf heel bijzonder en gewichtig vindt. En zoiets vindt zij gewoon belachelijk, absurd, au fond kleinburgerlijk. Of je je naam nu zus schrijft of zo. En . . .

Norbert van Waeningh kijkt intussen ronduit verbouwereerd. Wat gek.

„Ja,” knikt hij dan. „Kent u . . . , kent u . . . die naam? Iemand . . . , iemand van de . . . van de familie?”

Hij stottert gewoon een beetje. Wat idioot. Om zo'n onnozel gezegde. Het lijkt warempel wel of hij bang is dat zij z'n familie kent. Raar, hoor.

Een tikje argwanend opeens, kijkt ze naar hem op. Hij ziet inderdaad plotseling zo rood als een kreeft. Wat vreemd toch allemaal.

Maar met zijn kleur zakt haar argwaan. Misschien heeft hij

een familielid, dat zich misdragen heeft, dat geen blanco strafregister heeft.

Juultje geeft haar fantasie een ogenblik de vrije teugel. Misschien heeft hij zelfs wel een broer die fraude heeft gepleegd of een moord heeft begaan. Wie zal het zeggen. Zulke dingen komen immers in de beste families voor. Heus ook wel in families die hun naam deftig met a e en gh mogen schrijven, daar, waar een ander met een enkele a en een simpele g moet volstaan. Ach ja. En dat is dan natuurlijk een heel sneue boel en een zeer trieste zaak. Maar op zoiets mag je zo'n familie toch zeker niet aankijken. Dat zou ronduit gemeen zijn. Laag. Minderwaardig. Een groot schandaal. Net of zulke mensen dan toch al niet genoeg verdriet hebben.

Juultje's sterk rechtvaardigheidsgevoel komt daartegen zo fel in opstand, dat ze alle wantrouwen spoor-slags de laan uitjaagt en enkel geruststellend zegt: „O nee, hoor. Niemand. Het was zomaar een flauw grapje. En dat het nu ook nog waar is. Hoe bestaat het.” En royaal: „Nu, een mooie naam is het.” En dan, ondanks zichzelf toch weer een beetje spottend: „Een naam, waarmee je voor de dag kunt komen.”

Die spot ontgaat Norbert van Waegeningh evenwel ten enenmale.

Is hij zo opgelucht dat . . . Ach, onzin natuurlijk. Maar haar verbazing groeit wel à la minute als hij nu, gewoon kinderlijk trots, zegt: „Ik ben ook blij met mijn naam. In z'n geheel bedoel ik. Mijn volledige naam is namelijk: Norbert Trygve Ornulf van Waegeningh.”

„Asjeblijft.” Juultje zegt het met het nodige respect in haar stem. Het is natuurlijk hopeloos naïef van iemand die de dertig beslist al gepasseerd is, maar aan de andere kant: mooie namen zijn het. Dat vindt zij ook. En . . . het zijn Noorse namen. De laatste twee althans. Is hij dan toch? . . .

Ze vraagt het meteen, zeer geïnteresseerd. „Bent u van Noorse afkomst?” En opeens, nu op haar beurt rood, zij het van verlegenheid:

„Weet u, ik dacht zo, uw hele uiterlijk. En dan nu die namen.”

Hij lacht, zeer zelfverzekerd nu weer. „Als u mij Norbert wilt noemen en ik Juultje mag zeggen en u het goed vindt, dat we elkaar van nu af aan gaan tutoyeren, dan zal ik het u allemaal vertellen.”

Juultje kijkt hem even verwonderd aan. Wat een vreemde snuiter is dit toch. Om er die voorwaarden aan te verbinden. Nu, 't zal haar een zorg zijn. Ze is voor zoveel mensen nog altijd

doodgewoon Juultje gelukkig. Daar kan gerust nog wel eentje bij. En als het hem nu een plezier doet, als zij hem bij z'n naam noemt en ze tegen elkaar gaan je-en en jou-en. Wat haar betreft: best, hoor. Als ze daarmee zijn geschiedenis als 't ware kan kopen. Accoord. Want daarnaar is ze zo langzamerhand razend nieuwsgierig.

„Oké, Norbert,” zegt ze daarom nu vlot. „Steek maar meteen van wal met je verhaal.”

„Afgesproken, Juultje.” Hij lacht schalks terwijl hij haar naam uitspreekt en tegenover haar gaat zitten, z'n knieën opgetrokken, z'n armen er omheen. Maar vlak daarna trekt prompt de lach weg uit z'n ogen en komt er een zeer trieste trek op z'n regelmatig gezicht.

„Eigenlijk is mijn verhaal helemaal niet mooi,” begint hij dan.

„De latere geschiedenis tenminste. Maar om bij het begin aan te vangen: „Mijn moeder was een Noorse. Haar vader heette Trygve Ornulf. Vandaar mijn tweede en derde naam. Mijn vader was koopvaardij-officier. Op één van zijn reizen hebben mijn ouders elkaar op de een of andere party ontmoet.”

Dus toch goed gezien, denkt Juultje voldaan en zeer tevreden over haar opmerkingsgave. Maar dan dringt het opeens tot haar door dat hij gezegd heeft: mijn moeder was een Noorse. Mijn vader was koopvaardijofficier. En dubbel onthutst, omdat dat toch wel heel erg is en het nu pas gebeurt, vraagt ze, nu zelf hakkelend:

„U . . . je zei . . . was. Betekent dat . . . Zijn je vader en moeder allebei? . . .”

Hij knikt ernstig, het hoofd gebogen. „Ja, mijn ouders zijn alle twee gestorven. Mijn vader in de oorlog. Z'n schip werd getorpedeerd. Mijn moeder kort na de capitulatie. Die kreeg na een betrekkelijk eenvoudige operatie, waarvan ze prachtig leek te herstellen, een embolie. Dat hebben ze me naderhand verteld, hoor. Ik was toen nog maar negen jaar. De enige familieleden die ik overhield waren een paar vrijgezelle-zusters van mijn grootmoeder van Waegeningh. Vader en moeder waren allebei enig kind. Moeders ouders waren al gestorven toen mam met vader trouwde. Grootvader en grootmoeder van Waegeningh kwamen om bij het bombardement van Rotterdam.”

Juultje's warme, gevoelige hart, stroomt boordevol medelijden. Alle argwaan, alles wat ze daarnet nog vreemd vond, verdwijnt op hetzelfde moment in die vloedgolf van meeleven. Ze ziet deze grote, fors-gebouwde man voor zich als jongetje van negen jaar. Zonder vader, zonder moeder, zonder broertjes of zusjes, zonder

grootouders, zonder ooms en tantes zelfs. Alleen met z'n niet te peilen verdriet. Nu ja, en dan die oud-tantes, die hij misschien amper kende. Wat moet dat kleine joggie toen onvoorstelbaar eenzaam geweest zijn. Berooid en verlaten. Van God en mensen verlaten. Nee, niet van God. Natuurlijk niet van God. Dat is de Enige Die altijd blijft. Een mens is nooit echt alleen. Nee. Dat weet je, als gelovige althans, met je verstand. Maar je gevoel . . .

Ze durft Norbert van Waegeningh bijna niet meer aan te kijken. Heel zacht vraagt ze: „Hebben die oud-tantes je toen bij zich in huis genomen?” Zich over je ontfermd, had ze willen zeggen. Maar dat heeft ze gelukkig nog net bijtijds ingeslikt.

Hij knikt. „Ja.” En na een ogenblik, als voor zich heen, maar zeer vertederd: „Tante Suus en tante Marie. De lieverds. Wat die twee voor mij gedaan hebben! Dat zal ik nooit vergeten. En wat ze voor mij betekend hebben, dat is eenvoudig niet in woorden uit te drukken. Tante Suus was verpleegster geweest en al gepensionneerd. Die deed de huishouding. Tante Marie ging die eerste jaren nog iedere dag naar kantoor. Alles hebben ze voor me over gehad. En ze omringden me met een bijna beschermende liefde.” En met een diepe zucht:

„Tja, die twee zijn er ook al niet meer. Zo valt alles en iedereen om je heen weg en je blijft eenzaam en alleen achter.”

Het treft Juultje tot in het diepst van haar ziel. Wat moet de ene mens toch een heel andere en veel zwaardere weg gaan dan de andere. Arme Norbert. Die van hem is wel bijzonder moeilijk geweest. Voor je gevoel eigenlijk onbegaanbaar, een aaneenschakeling van diepe kraters vol bitter verdriet en mateloze eenzaamheid.

Zo zitten ze daar even heel stil bij elkaar. Juultje zou hem nu willen helpen, willen troosten, hoe dan ook. Maar ze vindt de woorden niet. Voor zoveel droefheid geen tranen meer, gaat het dan opeens door haar hoofd. Het is een regel uit het een of andere gedicht, dat ze vroeger eens ergens gelezen heeft. Voor zoveel droefheid geen woorden meer, zou ze nu als een variant daarop willen zeggen. Maar hij had toch kunnen trouwen, denkt ze dan plotseling weer nuchter. Een man als hij. Een gezin stichten. Dan zou hij nu niet . . . Misschien . . . Wie weet het, misschien is z'n verloofde of z'n vrouw ook . . . Maar dat zou al te erg zijn. Nee, dat . . .

Als vanzelf gaan haar ogen nu naar zijn handen. Zij het een beetje schichtig, als is ze bang dat hij gedachten kan lezen en weet hij nu precies welke richting die van haar in deze laatste ogenblikken plotsklaps hebben genomen. Toch kijkt ze naar z'n

handen. Grote, vrij brede, goed verzorgde handen zijn het. Maar hij draagt geen enkele ring. Ook geen verlovingsring dus, laat staan twee trouwringen. Tja.

Maar ze had zich, wat dat betreft, geen zorgen hoeven te maken. Norbert van Waegeningh heeft nergens erg in.

„Ze hebben me alles nagelaten, de schatten,” vertelt hij nu. „Alles. Van mijn ouders heb ik natuurlijk ook geërfd. Ik ben niet onbemiddeld.”

Nu kijkt Juultje hem voluit en stom-verbaasd aan. Wat kan haar dat nu schelen. Waarom vertelt hij haar dat? Vooral dat laatste? Het geeft haar sympathie voor deze eenzame man, die zoveel heeft moeten doormaken, een sympathie, die almaar groeide, opeens een enorme knauw. Deze laatste mededeling heeft op haar de uitwerking van een ijskoude douche. Ze begrijpt eenvoudig niet hoe hij nu zomaar plotseling over al deze, bij die voorafgaande zaken vergeleken zo onbelangrijke dingen, kan spreken. Dingen, waarover men niet pleegt te spreken bovendien. Helemaal niet tegen een wildvreemde. Ze gaat dan ook met geen enkel woord op deze ontboezeming in. Maar Norbert van Waegeningh schijnt ook dat niet te merken. Hij vertelt tenminste onverstoorbaar verder: „Daardoor heb ik geen financiële zorgen en kan ik me in het redelijke permitteren wat ik wil. De mooie flat van de tantes in Utrecht heb ik aangehouden. Dat is een dol-gezellig pied-à-terre, waarop ik steeds weer terugval. Daar hoop ik ook weer naar toe te gaan als ik hier uitgekeken en klaar ben. Nee, wat dat betreft heb ik het beter dan menig ander en werkelijk niets te klagen.”

Juultje, diep in haar hart nog helemaal onder de indruk van alles wat ze daarnet eerst van hem gehoord heeft, kan nog onmogelijk overschakelen naar dit andere deel van zijn leven. Totdat ze opeens bedenkt, dat zij dit alles nu pas en voor het eerst gehoord heeft. Maar dat het al jaren geleden is dat hij dit allemaal meemaakte. En dat hij het dus zeer waarschijnlijk allemaal allang verwerkt heeft en er totaal anders tegenover staat dan zij in deze ogenblikken. Veel meer op een afstand. Hij heeft er allang mee leren leven. Alleen die oud-tantes . . .

„Hoe lang is het geleden dat die oud-tantes stierven?” vraagt ze nu, alsof hij nooit iets over erfenissen en financiële onafhankelijkheid heeft gezegd.

Valt hem dat een beetje tegen? Heeft hij, naïef, verwacht, dat Juultje, een onderwijzeresje toch maar, wel behoorlijk diep onder de indruk zou zijn van zijn financiële status?. „O, dat weet ik niet eens meer precies,” zegt hij tenminste vrij onverschillig. En als

Juultje over dit antwoord zichtbaar onaangenaam verrast is:

„Laat 's kijken . . . , tante Marie, dat was in de zomer van . . . , já, dat zal nu tien jaar geleden zijn. En tante Suus op de dag af precies twee jaar later. Ja. Hoe bestaat het, hè, net precies twee jaar later.”

Juultje knikt alleen maar. Ze kan het toch niet allemaal zo gauw verwerken. Het ene ogenblik voelt ze niets dan warme sympathie voor deze Norbert van Waegeningh. En het volgende. . . , ja, het volgende zou ze woedend op hem kunnen worden om de manier, waarop hij dan weer praat. Ze begrijpt niets van deze man, helemaal niets. Wat een wonder overigens. Ze kent 'm immers totaal niet, moet alleen afgaan op wat ze bij hun enkele ontmoetingen gezien en gehoord heeft. Maar het blijft een feit, dat hij ontstellend veel heeft meegemaakt. Daarom wint haar medelijden het tenslotte. En hartelijk opeens weer, zegt ze zacht: „Je moet het dikwijls heel moeilijk hebben gehad in je leven.”

Norbert knikt alleen maar, ernstig.

„Hoe heette je moeder?” vraagt ze dan opeens zonder enige overgang.

„Adelheid Eleonore Elisabeth Barre,” vertelt hij vlot. „Mooie namen, hè?” En lachend: „Ik hoop altijd nog dat ik eens een dochter krijg, die ik naar mijn moeder zal kunnen noemen.”

Juultje kijkt hem verrast aan. „Dat kan ik me voorstellen,” zegt ze dan spontaan. „Adelheid Eleonore Elisabeth. Ja, dat zijn werkelijk prachtige namen.” En na een ogenblik: „Grappig, alle drie die namen komen ook voor in die bekende trilogie van Trygve Gulbrandsen. Die heb ik net nog eens weer gelezen. Vandaar dat ik dat zo goed weet. O, en één van jouw namen is Trygve, net als die van de schrijver,” bedenkt ze dan, zo mogelijk nog verraster. „Hoe bestaat het. Enig gewoon.”

Tot haar verbazing reageert Norbert met geen enkel woord. Hij wordt enkel maar vuurrood. Wat vreemd. Daarnet . . .

„Je kent die boeken toch wel?” vraagt ze dan. „‘Winden waaien om de rotsen’, ‘En eeuwig zingen de bossen’, en ‘De weg tot elkander’.”

Norbert van Waegeningh's zo snel opgekomen kleur trekt weer weg. Hij is kennelijk zichzelf weer.

„Uiteraard,” zegt hij nu met een zekere bravoure. „Prachtig zijn ze, hè?”

„Ja, heel erg mooi.” Het klinkt plotseling wat tam, althans voor Juultje's doen. Ze heeft er haar gedachten ook niet meer voor de volle honderd procent bij. Ze denkt aan iets anders. Ze vraagt zich intussen af: waarom bloosde hij nu daareven alweer als een jong

meisje? Nee, als een op spieken of spijbelen betrapt schoolkind? Eigenaardig. Iemand die de dertig al gepasseerd is. Wat is dit toch voor een vreemde figuur?

En dan flitst er plotseling een gedachte door haar brein, waarvan ze mateloos schrikt. Is dit misschien allemaal niet waar? Heeft hij die namen en nog veel meer gewoon verzonnen? Is hij . . . een fantast? Maar op hetzelfde moment schaamt ze zich daarover op z'n minst even erg en gooit ze 'm ogenblikkelijk weer mijlen ver van zich af. Want dat is natuurlijk nonsens. Te absurd om waar te kunnen zijn. Daarvoor zijn z'n ogen immers veel te open en te eerlijk. Nee, dit mag ze niet denken en dit wil ze ook beslist niet veronderstellen. Wat heeft ze er overigens ook mee te maken. Minder dan niets immers. Zo'n willekeurige, late badgast, die ze in deze bijzondere nazomer toevallig een keer of wat tegen het lijf is gelopen. Of is dat niet toevallig en . . .

3

„Heb jij er enig idee van wat er met Juultje aan de hand kan zijn?”

Kleine, mollige Ieme Roos vraagt dit een tikkeltje moederlijk-bezorgd aan haar man. En als hij, zoals gewoonlijk, niet ogenblikkelijk reageert, alsof ze haar vraag nader moet toelichten: „Ze is beslist anders dan anders de laatste tijd. Zo stil vaak. Afwezig zo af en toe zelfs. En dat is toch helemaal niks voor onze altijd zo vrolijke, wakkere Juultje. Niet dat ik het alle dagen merk, hoor. Dat nu ook weer niet. Soms is ze weer net als altijd. Maar zo nu en dan . . . Ja. En volgens mij te vaak. Ik maak me er echt een beetje zorgen over.”

Het is avond en ze zitten gezellig tegenover elkaar aan de koffie, Sil en zij. Ieme met een breiwerk. Sil met de courant en z'n onafscheidelijk pijpje. Hij doet daar nog rustig een trekje aan, eer hij goedmoedig adviseert: „Zet die zorgen dan maar gauw aan de kant, Ieme.” En terwijl hij zich een beetje naar haar overbuigt, zacht, als zou Juultje, pas uitgegaan, het anders alsnog kunnen horen: „Zal ik je 's vertellen wat er met Juultje aan de hand is? Ze is doodgewoon verliefd.”

„Je meent het.” Ieme Roos maakt een bepaald minachtende beweging met haar al grijzend hoofd. Haar grote, lichtbruine

ogen kijken haar man intussen ronduit ongelovig aan. „Verliefd zei je toch, hè?” En als Sil, niet in 't minst van de wijs gebracht door deze, voor zijn vrouw toch wel vreemde reactie, alleen maar lachend knikt, helemaal tegen haar natuur in, gewoon onaardig, een beetje hatelijk zelfs: „En op wie dan wel als ik vragen mag? Dat weet je dan natuurlijk ook precies te vertellen.”

Hoe verzint Sil het. Juultje zou verliefd zijn, misschien zelfs wel een vriend hebben en zij zou dat niet weten? Zij zou daar niets van gemerkt hebben? Belachelijk gewoon. Absurd eenvoudig. Alsof de verhouding van Juultje en haar er niet een is als die van moeder en dochter. Nu ja, niet dat dochters dergelijke dingen altijd maar dadelijk aan hun moeder vertellen. Dat weet ze natuurlijk ook wel beter. Maar een moeder ontdekt dat zelf immers wel. Ze voelt het aan. Ze kent de symptomen, zo gezegd. En zij houdt van Juultje als van een eigen dochter. Zou zij dan . . . Nee, daar wil ze echt niet aan.

„Ja, dat weet ik ook,” antwoordt Sil intussen onverstoorbaar. „Op een late badgast. Een reus van een vent met een rossige baard. Hij zit in „De Tureluur,” dat kleine, stenen gevalletje in het bos aan het eind van Lies. Hier vlakbij dus eigenlijk.”

Ieme heeft haar breiwerk allang op de tafel gelegd en hoort haar in de regel nogal zwijgzame man met stijgende verwondering aan. Ze begrijpt meteen wie hij bedoelt. Zij heeft die meneer al verschillende keren voorbij zien komen wandelen en ook wel fietsen. Natuurlijk, zo'n opvallende figuur. Die zou je zelfs in het hoogseizoen niet over het hoofd zien, laat staan nu.

„Maar hoe weet jij,” begint ze nu. Ze begrijpt er niets van. Dat uitgerekend Sil, die zich voor dergelijke zaken altijd maar zeer matig, om niet te zeggen helemaal niet interesseert, nu . . . Die gedachte maakt haar voor een ogenblik sprakeloos.

„Ik hoorde het bij de kapper,” vertelt Sil intussen al op z'n eigen, wat bedachtzame manier. „Of beter gezegd: ze vroegen me er daar naar. Ze dachten dat ik er wel alles van zou afweten natuurlijk. Maar Juultje is met hem samen op de Koegelwieck gezien. En op de duinen bij het Hoornse strand. En ook . . .”

Sil, die bekend staat als een man van weinig woorden, overtreft zichzelf en slooft zich uit om zijn Ieme nu toch maar alle informatie te geven waarover hij beschikt.

Ieme luistert met ogen die almaar groter worden van pure verbazing. „En dat vertel je me nu pas,” komt dan tenslotte licht verwijtend haar ondankbaar commentaar.

Maar Sil wordt daar niet boos om. Hij begrijpt het wel. Zijzelf zou ogenblikkelijk met dergelijk nieuws bij hem gekomen zijn. Met

alle nieuws doet ze dat trouwens. Dat moet ze nu eenmaal altijd dadelijk aan hem kwijt. Maar van Juultje houdt ze als van een eigen dochter. Een eigen dochter, die ze nooit meer gekregen heeft, nadat ze hun kleine Lobke na twee rijke maanden zo plotseling weer moesten afstaan. Gelukkig hebben ze hun twee jongens nog. Maar die varen allebei en zijn geen van beiden getrouwd bovendien. Niet eens verloofd. Zodat die haar zelfs nog niet eens de gezelligheid, die een aanstaande of een echte schoondochter, vooral in een huis zonder meisjes, kan brengen, hebben bezorgd. Daarbij is ze het gesprek, dat ze bij het eerste bezoek hier op het eiland van Juultje's moeder, toen nog mevrouw Lafleur, samen gehad hebben, niet vergeten. Evenmin als haar toen spontaan gegeven belofte, goed op Juultje te zullen passen. Het was immers een gesprek van moeder tot moeder. En die belofte heeft ze zeer serieus genomen.

„Het zou fijn zijn als het een goede vent is,” zegt ze nu. „Per slot is Juultje intussen drie en twintig. Ik gun haar van harte een flinke man en een eigen gezin. Maar alleen een man, die haar ook werkelijk waard is. Niet zo'n vent, die het alleen maar om een avontuurtje begonnen is.” Dit laatste zeer strijdlustig. En dan, opeens weer bezorgd: „Als ze maar goed uit haar ogen kijkt en naar hem informeert. Wat weet je tenslotte van mensen, die zomaar op ons eiland komen aanwaaien. Goed, als ze geregeld weer terugkomen is het natuurlijk een andere zaak. Dan leer je ze tenslotte wel kennen. Maar die anderen . . . De goeden niet te na gesproken uiteraard, maar er kunnen elementen tussen zitten.”

Ieme Roos kijkt opeens grimmig.

Sil ziet het vertederd aan. Als er één is, die, zo nodig, voor Juultje Lafleur zal vechten, dan is dat zijn vrouw.

„Maar dat ze er helemaal niets van tegen me gezegd heeft,” begint die dan weer. En er klinkt, ondanks haarzelf, een tikje teleurstelling in haar stem door.

„Misschien is het niet enkel verliefdheid,” bedenkt Sil dan pienter. „Misschien gaat dit dieper. Misschien is dit echt liefde en dan . . .”

Ieme knikt. Ja, als je denkt dat je de ware Jozef hebt gevonden, dan is het allemaal anders. Daarover praat je in de regel niet zomaar dadelijk. En ook niet zo gemakkelijk. Zelfs zij niet. Ze weet het nog uit haar eigen jongemeisjesjaren. Meer dan eens is ze tot over haar oren verliefd geweest. Maar zo'n verliefdheid verdween in de regel weer even snel als ze was opgekomen. Een strovuur, dat een ogenblik hoog oplaait, om daarna subiet totaal uit te doven. Maar toen ze Sil ontmoette . . . Nou! . . .

Een ogenblik kijkt ze naar haar man. En op hetzelfde moment krijgen haar ogen een heel andere, een heel zachte uitdrukking. Maar vlak daarop zijn haar gedachten alweer enkel bij Juultje. Als deze man haar waard is, dan hoopt ze dat het werkelijk liefde is bij Juultje. Maar anders . . . , laat het dan asjeblijft een verliefdheid mogen zijn. Ze zou het niet kunnen verdragen als Juultje . . .

Onbewust van de deining die ze in huize Roos heeft teweeggebracht, wandelt Juultje intussen naar de brievenbus. Maar als ze haar wekelijks babbeltje met haar moeder en vader Berend daarin heeft gedeponeed, gaat ze niet meteen terug. Het is zo'n mooie avond. En misschien . . . Och nee, dat is natuurlijk dwaasheid. Ze zal Norbert beslist vandaag niet nog eens ontmoeten. Ze hebben elkaar vanmiddag na schooltijd immers al gesproken. Op de Boschplaat. Het is bovendien al tien uur geweest. Daarbij loopt ze in de richting die juist tegenovergesteld is aan die waarin je de kleine „Tureluur” moet zoeken. Expres? Om vooral niet de indruk te wekken dat ze op hem loopt, zoals ze dat in haar M.M.S.-tijd onder elkaar zo prachtig alledwaast plachten uit te drukken.

Er vonken opeens pretlichtjes in haar ogen. Wat gaf het je altijd een verrukkelijk avontuurlijk gevoel en wat zat je in spanning als je vriendin of jijzelf een bepaalde jongen graag wilde zien en zo mogelijk zelfs spreken en je liep dan samen, stevig gearmd natuurlijk, door de straat waar hij woonde of langs „z'n” school. Wat waren ze soms verliefd. En wat was het in de regel gauw weer over. Is ze nu ook verliefd? Op Norbert van Waegeningh? Of . . . houdt ze misschien van hem en dan op een zeer bepaalde, zeer speciale manier? Ze heeft zich dat de laatste tijd al vaker afgevraagd. Maar ze weet het niet. Het ene ogenblik denkt ze het eerste. Het volgende zwenken haar gedachten dikwijls zomaar, als vanzelf, in de richting van het laatste. Maar hoe het ook zij, één ding staat in ieder geval als een paal boven water, om nu maar eens even een zeer geliefde cliché-uitdrukking van één van haar vroegere leraren te gebruiken, sinds Norbert's komst hier, of beter, sedert ze hem voor het eerst zag, is haar leven heel erg veranderd. Elke dag lijkt een avontuur. En dat komt enkel en alleen door hem. Het is ook zo eigenaardig. Ze kan zo 's middags na schooltijd niet ergens naar toe gaan, wandelen of fietsen, of na verloop van tijd staat Norbert steevast voor of naast of achter haar. En dat, terwijl ze nooit iets afspreken en zij, expres, steeds weer andere wegen gaat. Dat is juist het verrassende. Eén keer heeft ze gevraagd: „Hoe wist je dat ik hier was?” Misschien heel dom, maar ze kon het een-

voudig niet laten. Ze moest het weten.

Toen lachte hij z'n eigen zo charmante en haar nu al zo verwoude lach en zei: „Dat voel ik eenvoudig meisje. Daarvoor heb ik een zesde zintuig gekregen, geloof ik.”

Nu, je zou bijna willen geloven dat dat waar is. Ze is zelfs wel eens met opzet een heel andere kant op gewandeld of uit gefietst, dan ze oorspronkelijk van plan was. Om die uitspraak van hem als 't ware te toetsen. Maar altijd dook hij vroeger of later weer op.

Fijne gesprekken hebben ze dikwijls samen. Over allerlei verschillende onderwerpen. Hij heeft, net als zichzelf, beslist een brede belangstelling. Hij lijkt overal iets van af te weten. Of het werkelijk alleen maar iets is? Of zijn kennis enkel aan de oppervlakte ligt, of dat je, althans op bepaalde zaken, dieper met hem kunt ingaan, daar is ze nog steeds niet achter. Daarvoor zijn hun ontmoetingen in de regel te kort van duur. Bovendien, een samen zijn in de buitenlucht, waar de natuur, als je daarvan weet te genieten althans en dat weten zij allebei, allereerst je aandacht vraagt en steeds weer allerlei mensen passeren, is nu ook weer niet de meest geschikte plaats voor diepzinnige gesprekken. Tenzij je die plaats en die entourage er speciaal voor uitzoekt natuurlijk en ergens op een eenzaam plekje neerstrijkt om het een of ander door- of uit te praten. Maar sommige mensen kunnen verbazend goed etaleren. Die weten de betrekkelijk geringe kennis waarover ze beschikken, zo goed ten toon te stellen, dat een wat oppervlakkige luisteraar er heel gemakkelijk inloopt. En niets anders veronderstelt dan dat de persoon in kwestie zeer veel weet van de zaak waarover hij spreekt. En journalisten komen met zoveel dingen in aanraking. Je mag niet eens veronderstellen dat ze van alles veel weten. Dat kan eenvoudig niet. Ze moeten zich specialiseren. En de rest . . . Maar Norbert is free-lance. En . . . Nee, ze weet het echt niet. Overigens, vanmiddag, toen zij begon over die psalm van Ernesto Cardenal, die in het Zondagsblad was overgenomen, „De melkwegen zingen de glorie van God”, toen wist hij ogenblikkelijk te vertellen dat dit volgens de rooms-katholieke nummering psalm 18 en volgens de protestantse psalm 19 was. En dat hij was opgenomen in „Portret achter prikkeldraad”, een bundel moderne, Zuidamerikaanse psalmen, die in korte tijd de rode catechismus van de jonge generatie in Latijns Amerika werd. Dat Ernesto Cardenal in 1925 in Nicaragua geboren werd, in de Verenigde Staten studeerde en deel nam aan het ondergrondse verzet tegen het dictatoriale regime van Somoza. Dat hij gearresteerd werd, in een concentratiekamp terecht kwam en later mon-

nik werd in een Trappistenklooster in Kentucky. Dat hij in 1966 naar z'n land terugkeerde, daar een klooster stichtte en nu aan de ontwikkeling van de kleine boeren werkt. Tja, daarover was hij dan toch wel heel goed geïnformeerd. Nu ja, hoe het dan ook allemaal zij, ze vindt hem in elk geval een fijne vent. En als ze heel eerlijk is tegenover zichzelf: ze kan zich Terschelling zonder hem nu al niet meer voorstellen.

Maar na verloop van tijd zal hij toch vertrekken natuurlijk. Hij is hier immers om die serie artikelen over hun eiland te schrijven. En daarna . . . Maar misschien begint hij dan wel aan dat boek, waarover hij eens half in scherts, maar voor haar gevoel toch ook min of meer in ernst, sprak. En waar zou hij dat beter kunnen doen dan hier? Hier is, vooral 's winters, rust. En sfeer. En die zul je toch wel beide nodig hebben, wil je een roman kunnen schrijven, lijkt haar. En hij heeft immers geen thuis, waar op hem gewacht wordt. Stumperd. Wat moet hij zich soms toch eenzaam voelen.

Juultje's hart stroomt vol medelijden bij die gedachte. Maar dan komt er opeens een glimlach op haar gezicht. Wat moet het heerlijk zijn om zo'n eenzaam mensenkind gelukkig te maken. Aan hem goed te maken, wat hij nu al zoveel jaren is te kort gekomen, heeft moeten ontberen. Zou zij dat willen? Is zij dan toch . . . Ze wil er niet langer over denken. In ieder geval lijkt Terschelling haar zonder hem, ondanks de familie Roos en al haar goede kennissen en vrienden en vooral niet te vergeten haar kinderen op school, plotseling troosteloos en verlaten.

Onwillekeurig gaan haar ogen naar de hemel, waar naast ontelbare andere sterren, ook die van de Melkweg, onze Melkweg, glanzen en schitteren, op deze uitzonderlijk heldere avond. Deze avond die je op dit nu zo wonderlijk rustige eiland, gerust al wel nacht kunt noemen. En waar ze in ogenblikken als deze zo dikwijls als vanzelf moet denken aan wat zo mooi en zo treffend in de nieuwe psalmberijming staat: „De stilte zingt U toe, o Here.” Omdat je dat hier als 't ware hoort. Maar nu zegt ze in gedachten, en dat met grote eerbied, stukken op uit de psalm van Ernesto Cardenal, die haar zoveel gedaan heeft en nog doet.

— Arcturus twintig maal de zon

Antares 487 maal lichter dan de zon

Sigma van de Dorado met de glans van 300 duizend zonnen

Alpha van de Lier 300 duizend lichtjaren van ons af
en de nevel van Boötes 200 miljoen lichtjaren ver
zij verkondigen het werk van Zijn handen

100 miljoen melkwegen
wervelen als carrousel

de zon beschrijft haar reuzenbaan

zij is als een bruid die uit de bruidskamer treedt
omkransd met planeten gaat zij haar weg

Onvoorstelbaar rijk voelt ze zich nu. Omdat de Schepper, ook haar Schepper, zo groot is, zo duizelingwekkend groot. En desondanks toch ook in Christus haar Vader wil zijn en haar door Zijn Heilige Geest wil leiden van stap tot stap. Dubbel-rijk, omdat ze dat geloven mag. Maar tegelijkertijd voelt ze zich ook heel, heel klein. En voor een ogenblik vergeet ze Norbert van Waegeningh en al het andere, met hem annex, wat haar in deze weken zo dikwijls en zo diep beroert. Daar is nu enkel deze grootse, deze bijna heilige stilte, die samen met de melkwegen en al die andere miljarden sterren, de glorie van God zingt.

En dan is daar toch opeens weer de welluidende stem van de man, die in deze mooie nazomer zo onverwacht haar pad heeft gekruist. En daarop, naast verwondering en vreugde, ook onrust heeft gebracht. En voor het eerst is er daarover bij haar, naast de verrassing, omdat hij haar toch weer heeft weten te vinden, zelfs op dit uur, een lichte ontstemming. Omdat hij haar, voor haar gevoel, zo wreed wegrukt van wat voor haar nu heilige grond lijkt. Maar als hij dan, ook voor het eerst, misschien verleid door het late uur en de rust rondom, of enkel en alleen omdat hij het niet langer laten kan, omdat hij iedere dag meer naar haar is gaan verlangen, z'n arm om haar heenslaat en zich met iets heel teders in z'n ogen naar haar overbuigt en zacht zegt: „Zal ik je nu eens vertellen waaraan jij dacht, toen ik je daar zo opeens zo stil zag staan?“, is haar ontstemming op slag verdwenen. En die maakt plaats voor een gevoel, dat ze nog nooit eerder gekend heeft. Een gevoel van geborgenheid, van veiligheid, van groot vertrouwen, gepaard met dat van een intense vreugde, een jubelende blijdschap. Ze zou dit ogenblik willen vasthouden, hier altijd zo willen blijven staan, zijn sterke arm beschermend om haar heen.

Twijfelt ze nog langer aan haar gevoelens voor Norbert van Waegeningh? O nee. Ze geeft zich gewonnen. Ze heeft hem lief met iedere vezel van haar wezen. Ze wil altijd bij hem blijven. Ze wil hem nooit weer missen. Ze wil hem volgen, desnoods tot aan het eind van de wereld. En dat zijn geen loze, theatrale

gedachten. Nee, ze meent ze voor de volle honderd procent. Omdat ze Juultje Lafleur is, het meisje van alles of niets, de jonge vrouw, die niet marchanderen kan. En daar ook nooit van heeft willen weten. Op geen enkel terrein. Laat staan op dat zo tere en tegelijkertijd zo heel belangrijke van de liefde. Ze wil zich aan Norbert geven, helemaal en voorgoed.

Leest hij het in haar ogen? Het moet wel. Die kunnen immers niet verbergen wat daar zo plotseling aan reine liefde in haar is opengebloeid. Ze wil dat ook niet. Hij mag het gerust weten. Hij moet het weten. Hij houdt immers ook van haar met diezelfde, alles willen gevende liefde. Ze weet dat opeens heel zeker.

Zijn andere arm is ook al om haar heen. En hij hoeft haar lippen niet eens te zoeken. Ze heft ze al naar hem op, vol overgave. En het volgende ogenblik drukken de zijne ze. Sterk en toch teder. En weer en weer en opnieuw.

Ze heeft haar armen om zijn hals geslagen en ze raken niet verzadigd van het kussen en strelen van elkaar. De liefde is tenslotte ook in het leven van Juultje Lafleur gekomen. De grote liefde, die je eigenlijk met een hoofdletter zou moeten schrijven. En ze geeft zich spontaan over aan de omhelzingen van de man, die die liefde in haar heeft weten op te roepen, heeft verwekt zou je bijna willen zeggen, en ze beantwoordt ze zonder scrupules. Hij is immers geen vreemde voor haar. Het is of ze hem haar hele leven al gekend heeft. En plotseling begrijpt ze, hoe iemand er toe kan komen, ook als hij de ander voor het oog van en naar de nuchtere, verstandelijke maatstaven van de wereld, nog maar heel kort kent, zich aan die ander te geven, helemaal, zonder ook maar enig voorbehoud. Hem alles te geven, om ook lichamelijk een twee-eenheid met hem te kunnen vormen. En ze weet het: hierna zal haar oordeel over deze mensen en deze zaken heel wat milder zijn dan voorheen.

Maar tegelijkertijd schrikt ze daarvan zo, dat ze zich, zij het zacht, maar toch welbewust en zeer beslist, losmaakt uit Norbert's omarming. Want toch zou ze het verschrikkelijk vinden als Norbert en zij er toe zouden komen om vooruit te grijpen, om dat allerintiemste en mooiste, dat volkomen één worden, niet te bewaren voor de huwelijksnacht. Experimenteren van tevoren, nu 's met deze en dan 's weer met die, en een derde keer met nog weer een ander die je wel mag naar bed gaan, zoals ze dat, blijkens de zonder blikken of blozen voor de televisie verstrekte informatie van jonge Zweedse vrouwen in Zweden heel normaal vinden, en waarvoor Zweden bij bepaalde figuren in Nederland voor onze jonge mensen model staat, enkel en alleen om ervaring op te doen, om

te ontdekken of je ook lichamelijk wel bij elkaar past! Al is zij dan ook van die jongere generatie, een dergelijke leefwijze en levenshouding stuit haar zo tegen de borst, wekt in zo hoge mate haar weerzin, haar afschuw, dat ze er eenvoudig geen woorden voor heeft. Dat zou ze nooit en nooit en nog eens nooit van z'n levensdagen willen. En afgezien van alles: het lijkt haar zo absoluut onnodig en ronduit belachelijk. Als je toch zo zielsveel van elkaar houdt als Norbert en zij nu bijvoorbeeld doen, dan weet je immers dat ook dat lichamelijke alleen maar goed en mooi en harmonieus en overstelpend heerlijk kan zijn. Of ziet ze dat toch te idealistisch? Ach, wat doet het er toe. Daar zijn nu enkel maar Norbert en zij. Norbert met wie ze nu, innig omstrengeld, onder de heldere sterrelucht, langzaam, als 't ware van iedere stap samen genietend als van iets heel bijzonders, in de richting van haar huis wandelt. Norbert, nu haar eigen grote, blonde Viking, die zacht aan haar oor fluistert: „Jij en ik, voor altijd, hè, Juultje? Ons leven lang.” En naar wie zij opkijkt, al haar liefde voor hem in haar mooie, sprekende ogen, terwijl ze, al even teder, antwoordt:

„Ja, Norbert. Voor altijd. Ons hele leven lang.” En ontroerd: „Tot de dood ons scheidt.”

4

Een paar dagen later komt een zware depressie plotseling een abrupt eind maken aan de prachtige nazomer. Met een enorme vaart laat de wind wolken zwaar van het vele water aanstormen. Totdat de last voor hen te zwaar wordt en de regen in stromen neergutst en neerplenst in een groot deel van West-Europa, Nederland en de onvolprezen Waddeneilanden inclus. De ene gietbui na de andere striemt akkers en weiden, steden, dorpen en gehuchten. Ook de duinen en stranden, de bossen en de dorpen van Terschelling worden niet vergeten. Het vriendelijke Hoorn wordt uiteraard bij deze reuzen douche-partij niet overgeslagen. Het ligt daar, tuinen en tuintjes totaal verpieterd, troosteloos, somber en grijs. Behalve op die momenten, waarop moedige mensen besluiten ook dit natte element dapper te trotseren en zich op straat wagen en anderen, die er per sé door moeten vanwege hun werk, ook de schoolkinderen uiteraard, noodgedwongen buiten komen. En met hun hel-gele, fel-oranje, vuurrode en knalgroene regen-

kleding een vrolijke noot brengen in al dat eentonige grijs.

Juultje Lafleur behoort tot degenen, die een warm-glanzend blauw als kleur voor hun regenjas en zuidwester hebben gekozen. En niet in het minst gedeprimeerd door dit toch wel barre en boze weer met z'n windkracht 8 of 9 en soms zelfs 10 en z'n stortbuien, die je gedachten als vanzelf in de richting van een zondvloed stuwen, gaat ze stralend en blij door haar dagen. Haar werk heeft ze altijd met veel plezier gedaan. Niet het minst op stormen regendagen als die ze nu opnieuw beleven. Omdat het dan binnen de vier veilige muren van je eigen schoollokaal, de lampen vrijwel de hele dag aan, zo ontzaglijk gezellig kan zijn, omdat er dan zo'n heel bijzondere sfeer heerst. Een sfeer, die je eigenlijk niet kunt beschrijven, maar die iedereen die 'm heeft ervaren, heeft ondergaan zou je bijna willen zeggen, ogenblikkelijk aanvoelt. Bovendien wacht immers aan het eind van iedere dag de avond. Geen eenzame avond, maar een die als 't ware al bij voorbaat een heel bijzondere glans geeft aan de dag. Een avond samen met Norbert, knus op haar eigen kamer. En dat met volledige instemming en goedkeuring van de familie Roos.

Ieme Roos was, met dat Juultje Norbert stralend van geluk, trots aan haar voorstelde, weg van hem. Alle zorg en ook een zekere argwaan die ze koesterde, nadat Sil haar de avond tevoren van de vreemdeling met wie Juultje gezien zou zijn, had verteld, vielen op hetzelfde moment van haar af. Iemand die haar zo gewoon, zo ongekunsteld en hartelijk begroette en die haar Juultje kennelijk zo gelukkig wist te maken en haar in betrekkelijk zo korte tijd had weten te veroveren, moest immers wel een fijne vent zijn. Want het was tenslotte niet de eerste de beste bij wie hem dat gelukt was. Nee, het was Juultje, die tot nu toe al de anderen had gewogen en te licht bevonden. Tot die beste en flinke Jaap Oostlander toe. Vanwege Juultje sloot ze hem direct in haar hart. En Sil, die, wat bedachtzamer, z'n eigenlijke oordeel nog wat opschortte, moest toegeven dat hij toch ook meteen een heel sympathieke indruk van hem kreeg. Journalist was hij, vertelde Juultje. En journalisten kunnen van die eigenwijze, zelfs vaak brutale lui zijn, vindt hij altijd. Nu ja, dat brengt hun beroep natuurlijk ook wel min of meer mee. Je moet tenslotte eerlijk blijven. Als je de primeur van het een of ander wilt hebben en je lezers bovendien graag het naadje van de kous wilt laten weten, dan moet je natuurlijk ook weleens een beetje dringen en letterlijk met je ellebogen werken, om er met je neus bovenop te kunnen komen staan. En een ander weleens het hemd van z'n lijf vragen om goed geïnformeerd te zijn. Hoe vaak klaagt het publiek niet over foutieve

berichtgeving en onvoldoende voorlichting. Waar is tenslotte waar. Maar deze mijnheer van Waegeningh heeft niets van dat brutale, eigenwijze en eigengereide. Hij gedroeg zich dadelijk zo plezierig gewoon. Je voelde je ogenblikkelijk met hem thuis. Vooral toen hij, Sil, hem een goede sigaar aanbood en hij zo vriendelijk vroeg: „Mag ik wel bedanken, mijnheer Roos en gezellig een pijpje met u meeroken?”

Ja, Sil mocht 'm wel zo op het eerste gezicht. En bij nadere kennismaking is dat niet veranderd. Je ziet het hem aan dat hij werkelijk dol op Juultje is. Zoals hij telkens weer naar haar kijkt. En zo aardig en attent als hij voor haar is. Dat doet 'm werkelijk deugd. Juultje is een goede man waard. Hij schijnt een jaar of tien ouder te zijn dan zij. Dat is natuurlijk nogal wat. Maar Juultje moet ook niet een jongen van haar eigen leeftijd hebben volgens hem. Daarvoor is ze veel te zelfstandig en flink. Nee, een echte man heeft ze nodig. Iemand, die ook qua leeftijd boven haar staat. Iemand tegen wie ze kan opzien, die in de goede zin respect afdwingt. En dat doet deze mijnheer van Waegeningh wel. Alleen al door z'n gestalte. Alle mensen, wat een reus van een kerel is hij. Geweldig. Ach ja, het zal allemaal heus wel goed zitten met die twee. Alleen: het gaat hem persoonlijk allemaal een beetje te vlug. Ze weten immers nog zo weinig van elkaar. Ieme en hij en het schoolhoofd en nog massa's mensen hier op het eiland meer, kunnen hem natuurlijk wel precies vertellen hoe en wie Juultje is. En dat hij een vrouw uit duizend aan haar zal krijgen. Maar wie vertelt haar en hen iets over hem? Hij zelf loopt tenslotte al wat langer mee en je hoort soms de raarste verhalen op dit gebied. Het zal zeer waarschijnlijk wel allemaal in orde zijn, maar zeker weet je het toch maar nooit als je niet eerst goed geïnformeerd hebt. Hij blijft daarom nuchter onder al de enthousiaste kreten die z'n vrouw in verband met Juultje en deze mijnheer van Waegeningh in deze dagen herhaaldelijk slaakt. Zo geestdriftig, als is ze zelf weer een jong meisje en is de grote liefde pas in haar eigen leven gekomen. En als het hem al te bar wordt, ze schijnen notabene nu al over verloven en trouwen te praten, trekt hij zorgelijke rimpels in z'n voorhoofd en zegt, er zich zeer wel van bewust dat hij nu een afschuwelijke domper op haar enthousiasme zet: „En toch zal ik heel blij zijn als Juultje's ouders weer thuis zijn. Mijnheer Nijeboer is een zakenman. Die zal heus wel informatie inwinnen over de heer van Waegeningh en snel ook. Dan is de verantwoordelijkheid van ons af.”

Waarop Ieme dan een tikje beledigd, boos en teleurgesteld, allemaal tegelijk, antwoordt: „Wat kun jij toch akelig nuchter zijn,

Sil. Goed, toen ik mijnheer van Waegeningh nog niet had ontmoet, maakte ik me ook zorgen. Dat weet je wel. Maar nu. Geen moment meer, hoor. Je ziet het toch dat alles goed is. Dat hij een fijne man is. Wees jij er nu toch ook 's een beetje blij om. Het is toch zeker heerlijk voor Juultje. En voor ons om zo'n idylle van zo vlakbij min of meer te mogen meebelevén. Ik heb zo af en toe een gevoel of ik zelf weer zo jong ben als Juultje nu. Die mooie tijd ben jij toch zeker ook nog niet vergeten?" En als hij haar dan enkel met een zeer milde glimlach op z'n nog altijd aardig, maar door het vele werk in de buitenlucht toch wel wat verweerd gezicht, aankijkt, flink: „En wat dat informeren betreft: ten eerste is Juultje meerderjarig. En ten tweede: mijnheer van Waegeningh staat al jarenlang helemaal alleen op de wereld. Over z'n familie zul je dus al heel moeilijk iets aan de weet kunnen komen. En . . .”

Maar dan onderbreekt hij haar. Vrouwen, de categorie waartoe zijn Ieme behoort althans, kunnen soms zo heerlijk doordraven als ze menen het bij het rechte eind te hebben en de ander daarvan beslist willen overtuigen. Wat een argumenten. Ieme is werkelijk een bovenstebeste, maar zo af en toe . . . En hoofdschuddend, zeer nuchter nu weer, plaatst hij dan z'n tweede domper:

„Er zullen natuurlijk mensen genoeg zijn die hem kennen. Wat dacht je. Laat dat trouwens maar aan mijnheer Nijeboer over. Die weet z'n weetje en zal heus wel z'n mannetjes hebben om zoiets uit te zoeken.”

Ieme en Sil Roos zijn werkelijk de enigen die Juultje's zoet geheim tot nu toe kennen. Ze hebben inderdaad vrijwel meteen besloten zich zo gauw mogelijk te gaan verloven, Norbert en zij, en, gezien Norbert's leeftijd en verleden, hij moet immers nog zoveel inhalen, ook niet te lang te zullen wachten met trouwen. Maar, hoewel Juultje haar geluk aan de ene kant wel van de danken af zou willen jubelen, wil ze toch per se ook weer niemand hier op het eiland of waar dan ook maar van hun officieuze verloving in kennis stellen, voordat haar moeder en vader Berend en haar broers en zusters daarover zijn ingelicht. En omdat ze Ammarens en Berend Nijeboer helaas eigenlijk niet bereiken kan momenteel, legt ze zichzelf zelfbeheersing op en moet ook de overige familie nog eventjes op haar grote nieuws wachten. De brief die ze op die onvergetelijke, gedenkwaardige avond postte, heeft namelijk een van haar moeder aan haar gekruist. En daarin schreef Ammarens Nijeboer: Vader en ik gaan er, vrij onverwacht, nog een poosje tussenuit. Vader heeft eerst nog zaken af

te doen in Duitsland. Ik ga dan alvast met hem mee en daarna rijden we verder met onbepaalde bestemming. Het hangt van het weer af, welke richting we nemen. En van de omgeving, waar we dan wat korter of langer zullen neerstrijken. Zo op de wijs van: waar de wind mij drijft, begrijp je? Het lijkt me ontzettend leuk. Echt een beetje avontuurlijk. En bang geen onderdak te zullen krijgen hoef je in deze tijd van het jaar niet meer te zijn. Ik heb er echt zin in. En vader heeft het volgens mij beslist nodig, nu er na die vrij korte vakantie in het voorjaar, van de zomer niets meer van uitgaan voor ons is gekomen. We wonen wel heerlijk in onze „Microcosmos”, maar echt relaxen kan vader hier toch niet. Niet voldoende tenminste. Ze kunnen hem hier te gemakkelijk bereiken, al doe ik ook nog zo m'n best om dat zoveel mogelijk te beperken. Maar je weet hoe vader is. Als de telefoon gaat . . . Enfin, ik ben al heel blij dat we nu dit plannetje hebben kunnen maken. En ik stel me er wonderwat van voor, ook vooral wat vader betreft. Het enige minpunt vind ik, dat we nu geen vast adres hebben, waar jullie ons kunnen bereiken als er iets is. Maar we hebben met Godert en Clary afgesproken, dat we hen iedere avond even zullen bellen. Is er dus iets, dan kunnen jullie dat daar melden. Via Godert horen wij het dan weer. En hij kan jullie, zo nodig, op de hoogte brengen van ons wel en wee. Laten we hartelijk hopen dat het enkel wel zal zijn en dat jullie ons ook geen wee zullen hoeven te melden.

Juultje glimlacht als ze, veertien dagen later, hieraan terugdenkt. Nee, wee heeft ze niet te melden. Gelukkig niet. Alleen maar wel. Iets wat zeer wel is, onuitsprekelijk wel zelfs. Maar dat zullen moeder en vader Berend niet via Godert of Clary horen. En ook niet per telefoon. Nee, regelrecht van haarzelf. Het eerste het beste week-end dat ze weer thuis zijn gaat ze naar huis om het persoonlijk te vertellen. Het liefst zou ze Norbert meteen meenemen. Maar hij vindt het beter dat ze eerst alleen gaat, hen min of meer voorbereidt op zijn komst. Alsof dat nodig zou zijn. Gesteld even dat het nieuws vader en moeder een schok geeft, dan zal dat alleen maar een heel plezierige zijn immers. Ze zullen alleen maar heel blij voor en met hen zijn. Dat weet ze zeker. Maar misschien heeft Norbert toch wel een beetje gelijk als hij zegt: „Als je eerst alleen gaat kunnen jullie een beetje vrijer praten. Dan kunnen je ouders wat gemakkelijker zeggen hoe ze over een en ander denken. Juist omdat we graag haast willen maken met verloven en trouwen. Ouders zijn anders dan hun kinderen, Juleke. Die gaan niet zomaar over één nacht ijs. Vooral niet als het zulke belangrijke stappen, die hun kinderen willen ondernemen,

betreft. Die willen eerst alle mogelijke inlichtingen hebben. Hoe zit het daarmee? En hoe is het met dat andere gesteld? Die willen . . .”

Ze weet dat dit allemaal waar is. Maar toch . . . Nu het Norbert betreft . . . Nee, nu ligt alles anders, vindt ze. En daarom wil ze dat niet toegeven. Daarom heeft ze, toen ze dit allemaal samen bespraken, zeer gedecideerd gezegd: „Als ze je zien, weten ze immers meteen dat alles in orde is. Vader en moeder hebben allebei heus mensenkennis genoeg om dat direct te onderkennen. Die lopen er geen van tweeën in. Neem dat nu maar van mij aan. En ik weet zeker dat ze je dadelijk zo, voor de volle honderd procent, zullen accepteren. En dat ze van je zullen houden ook.” En met een olijk lachje: „Niet zoveel als ik natuurlijk, maar dat kan ook niet. Dat is mijn privilege.”

„Ja, hoor, dat is jouw privilege, honey.” Toen ze zover gekomen waren met hun gesprek over dit onderwerp, trok Norbert van Waegeningh Juultje op zijn knie en nestelde zij zich als een zeer gelukkig, heel tevreden poesje tegen z'n ruige tweed-jasje aan.

„Maar toch lijkt het me beter dat jij eerst alleen gaat,” hield hij daarna z'n stuk vast.

Ze zat opeens weer rechtop.

„Ik weet wat,” zei ze, zichtbaar blij met wat ze opeens had bedacht.

„We sluiten een compromis. We reizen wel samen. Veel te leuk immers, zo samen op de boot en in de trein. Weer een nieuwe belevenis. Enig. Maar als we op onze bestemming zijn ga ik eerst alleen naar huis. En jij drinkt intussen een kopje koffie in het een of andere restaurant. Voor mijn part eet je er ook nog. Dan heb ik in ieder geval zeeën van tijd om alles thuis uit de doeken te doen. En daarna halen we je met de wagen op. O Norbert, wat zal dat een moment zijn.” Ze zag het allemaal al voor zich. Vader en zij, die Norbert dan natuurlijk samen zouden gaan halen. En moeder, die hen thuis zou opwachten . . .

Ze doet dat nu opnieuw, hier, in haar eentje, op haar kamer. En ze denkt: als moeder en vader Berend en ook al de anderen met ons blij zullen zijn en dat kan eenvoudig niet anders, dan zal mijn geluk gewoon volmaakt wezen. Dat lijkt het nu eigenlijk ook al, maar dan! . . .

In afwachting van Norbert's komst heeft ze een boek gepakt. Maar ze leest er niet in. Ze kan haar gedachten niet bij het verhaal houden. Geen enkele roman interesseert haar, nu ze, samen met Norbert, bezig is zo'n mooi hoofdstuk van haar eigen levensroman te schrijven. Haar gedachten zijn, zoals ze dat onder alles

door zijn trouwens, nu helemaal bij hem. Ze snellen hem als 't ware al tegemoet, als kan ze hem daarmee vleugels geven, om sneller naar hier, naar haar te kunnen komen. Zonder hem is ze immers niet meer compleet. Hoe heeft ze ooit zonder hem ook gelukkig kunnen zijn? Ze kan zich dat nu eenvoudig niet meer voorstellen. Maar ja, toen wist ze immers nog niet van zijn bestaan en was er alleen maar het wachten op de man, die stellig eenmaal haar pad zou kruisen. En dat verwachten gaf ook een bijzondere glans aan haar dagen en iets avontuurlijks bovendien. Omdat ze per slot niet wist wanneer dat zou zijn en het iedere dag zou kunnen gebeuren. Hoewel er in die tijd ook dagen waren, waarop de twijfel haar besprong. Zou hij wel ooit en werkelijk komen? Met surrogaat zou ze zich niet tevreden kunnen stellen. Liever alleen het leven door, dan . . . Er waren immers zoveel ongetrouwde vrouwen. En de meeste van hen zouden beslist best huwelijkskansen hebben gehad, maar ze niet gegrepen hebben, omdat de voor hen ware Jozef ze hen niet bood. Als zij . . .

Ja, zulke dagen waren er ook af en toe. Maar niet veel. Niet vaak ook. Diep in haar hart . . . En nu is Norbert gekomen.

Juultje's hart stroomt, als zo dikwijls de laatste weken, over van geluk en dankbaarheid en verlangen. Maar waar blijft hij nu toch?

Voelt hij niet hoe zij . . .

Haar ogen gaan voor de zoveelste keer vanavond naar het mooie Engelse klokje op de schoorsteenmantel. Het is bijna kwart voor acht. Hij had hier allang kunnen zijn. Gister stond hij om zeven uur al op de stoep.

Ze lacht vertederd bij de herinnering. Zo verlegen als hij toen keek, die grote Norbert van haar. En zo lief als hij zich verontschuldigde. „Het is nog wel erg vroeg, Juultje, maar ik kon het gewoon niet langer uithouden. Ik verlangde zo verschrikkelijk naar je.” En meteen sloot hij haar in z'n sterke armen. De lieverd.

Ze staat opeens op. Ze gaat 'm tegemoet. Dat zal hij leuk vinden. Of zal ze hem verrassen, net zoals zondagavond en naar „De Tureluur” gaan? Nee, toch maar niet. Ze moet zich ook wachten voor de schijn, zoals mevrouw Roos dat zo lief zei, toen ze haar argeloos vertelde dat ze bij Norbert in z'n huisje was geweest en ze zo'n mooie avond hadden gehad. „Juultje,” zei ze, „ik wil helemaal geen bemoeial zijn, dat weet je wel. Het past me bovendien niet me met jouw zaken in te laten. Ik meen het allemaal maar goed met je. Met jullie allebei. Je weet wel dat ik jou en ook mijnheer van Waegeningh volkomen vertrouw. Maar als ik je een raad mag geven, een goede raad volgens mij, doe het

toch niet weer. De mensen roddelen zo gauw. En er hoeft er maar één te zijn die je daar naar binnen ziet gaan en je hebt misschien de poppen op een kwalijke manier aan het dansen. Een mens moet zich soms ook hoeden voor de schijn, weet je."

En ze heeft gelijk. Je kunt nu wel heel trots zeggen: dan roddelen ze maar. Ik lap al die praatjes vierkant aan mijn laars. Ik doe niets verkeerd en ik ga rustig m'n gang. Maar wat koop je daar uiteindelijk voor. Bovendien: ze hebben haar kamer immers. En in mevrouw Roos en haar man de liefste en fijnste chaperonne en chaperon, die ze zich maar kunnen wensen. Het is absoluut onnodig om naar „De Tureluur" te gaan.

Acht uur. Zo laat is hij nog nooit geweest. Hij zal toch niet ziek zijn?

Juultje kijkt opeens bezorgd. Stel je voor: Norbert ziek. En dan daar helemaal alleen in dat kleine vakantiehuisje, zonder iemand die hem verzorgt. Dat kan toch zeker niet. Als dat zo is, dan gaat ze toch naar hem toe. Natuurlijk. Dan kan ze met geen eventuele roddelaars rekening houden. Trouwens, desnoods vraagt ze mevrouw Roos om met haar mee te gaan. Die doet dat wel. Maar misschien is hij bijna klaar met dat artikel over de vogels op de Boschplaat, waar hij het gister over had, bedenkt ze dan opeens, ondanks zichzelf min of meer opgelucht. Misschien wilde hij dat nog even afmaken, duurde het langer dan hij gedacht had en is de tijd hem even ontkomen. Natuurlijk, dat zal het zijn. En wat geeft het. De avond is nog lang.

Onwillekeurig gaan haar ogen naar haar theewagentje, waarop de koffie al geurt en op haar mooiste schotel een kleine, al in punten gesneden slagroomtaart prijkt. Ze tracteert vanavond. Het is immers precies twee weken geleden dat ze elkaar „vonden". Twee feestweken. Zou Norbert daar nu ook aan denken? Vast wel. En zich, net als zij, ook niet kunnen voorstellen, dat het nog maar veertien dagen zijn? Het lijken er immers veel en veel meer. Omdat iedere minuut, nee, iedere seconde ervan, vol was van puur geluk.

En dan nemen haar gedachten zomaar plotseling een enorme sprong. Helemaal naar India. Naar haar oudste zuster, naar Hester. Hester heeft dit geluk gekend. Samen met Jan Hendrik. Jarenlang. Maar ze heeft het verspeeld. Voorgoed. Door eigen schuld. En dat is het ergste van alles.

Het is of ze Hester's verdriet, nu ze het ziet tegen de achtergrond van haar eigen geluk, waarmee het in zo'n flagrante tegenstelling staat, waarmee het zo'n schrill contrast vormt en dat haar in zo'n milde stemming brengt, in deze ogenblikken beter door-

voelt dan ze het nog ooit gedaan heeft. En in innig medelijden omringen haar gedachten deze overigens zo flinke, dappere zus in dat verre land op haar zware, verantwoordelijke, moeilijke en ook vooral eenzame, zij het vrijwillig en zelf gekozen, post. En ze neemt zich voor haar weer vaker te zullen schrijven dan ze het de laatste tijd gedaan heeft. Geregelder ook. Al hoort ze niets of maar 's een heel enkel keertje iets terug, ze zal volhouden. Al is Hester er nu eenmaal het type niet naar om daar uitbundig blij op te reageren, zelfs niet, wegens tijdgebrek, in een paar regels in een brief aan moeder, ze zal het toch beslist wel fijn vinden vaker en meer post te krijgen van haar eigen familie. Ze mag dan wel veel in karakter verschillen met hen allemaal, ze is toch ook één van hen. Ze hoort er toch ook echt en helemaal bij. Ja, hoor. En ze zal de anderen er ook toe animeren. Godert en Clary, en Coralie en Arie, en Nol. Moeder . . . Juultje glimlacht opeens. Moeder hoeft ze er niet toe op te wekken. Die schrijft trouw iedere week. Ook al hoort ze soms in een hele maand niets van Hester.

„Ze zal het te druk hebben,” zegt moeder rustig, als zij zo af en toe 's een beetje op Hester schelden, omdat ze zelfs haar moeder niet vaker schrijft.

Tja, moeders. Als zij nog eens ooit . . . Er komt bij die gedachte een warm licht in haar ogen. En met een heel zachte trek op haar gezicht, droomt ze even weg naar de tijd, waarin zijzelf misschien . . . Om dan opeens op te springen en haar oren te spitsen. Hoort ze daar voetstappen op de weg? . . . Ja, hoor, beslist. Er komt iemand aan. Zal dat eindelijk Norbert zijn?

Nee, hij is het niet. Teleurgestelder dan ze zichzelf wil bekenen, nu ze bij het naderkomen ontdekt dat het zijn, haar al zo bekende, zware stap niet is die ze hoort, maar de lichtere, vluggere van een vrouw, gaat ze weer zitten.

Even later klikt het tuinhekje. De stappen komen het paadje op. Nu gaat de bel.

Juultje hoort het allemaal, maar ze let er verder niet op. Natuurlijk iemand voor de familie Roos. Zij verwacht alleen maar Norbert en die . . .

Mevrouw Roos is intussen gaan open doen.

Op de stoep staat, in het volle licht van de buitenlantaarn, die ze tevoren heeft aangeknipt, een vrij lange, magere, beslist niet knappe vrouw, die de middelbare leeftijd stellig al behoorlijk naderd. Gesteld dan dat ze die al niet bereikt heeft. Maar een goede make-up kan heel wat camoufleren en je daardoor soms danig in de war brengen. Vooral zo op het eerste gezicht. En deze dame

is bepaald zeer bekwaam in het aanbrengen daarvan, want ze is werkelijk zeer beschaafd opgemaakt. Ze draagt daarbij een keurig mantelpak van een zeer goede snit, een geraffineerd eenvoudig, maar desondanks duur uitziend hoedje en de accessoires zijn navenant. Al met al maakt ze een gedistingeerde indruk. Maar de uitdrukking van haar wat bolle, groene ogen — katteogen stelt Ieme Roos subiet onbarmhartig vast — boven de iets gebogen, nogal grote neus, is koel, koud, vijandig zou je bijna willen zeggen. Als dat laatste tenminste niet te zot zou zijn om het zelfs maar te denken. Ieme Roos heeft deze vrouw immers nog nooit eerder gezien, laat staan gesproken. Ze is een volslagen vreemde voor haar. En zijzelf is dat uiteraard voor deze dame. Ze kan haar dus ook niets misdään hebben. Nee, die vijandigheid is natuurlijk pure verbeelding. Maar dat koele, dat koude niet. Zeer beslist niet. En dat maakt, dat ze haar meteen onsympathiek vindt. En dat haar toon minder vriendelijk is dan gewoonlijk, als ze een tikje verwonderd, enkel zegt: „Dag, mevrouw.”

De dame groet terug. Kort. En laat daar direct op volgen: „Ik ben hier toch bij de familie S. Roos?”

„Jazeker.”

„En hier woont bij u een onderwijzersesje, een juffrouw Lafleur, een juffrouw Juultje Lafleur?”

Ieme Roos knikt alleen maar. Wat moet dat mens hier? Wat wil ze van hun Juultje? Haar ogen voorspellen niet veel goeds. Of verbeeldt ze zich dat ook?

De dame, niet in het minst uit het veld geslagen door Ieme's weinig toeschietelijke houding, constateert zichtbaar voldaan: „Prachtig. Dan ben ik waar ik zijn moet,” en stapt, ongenood, de gang in. En als Ieme haar, te perplex over zoveel brutaliteit, om een woord te kunnen uitbrengen, alleen maar aankijkt: „Ik moet haar spreken.”

Het klinkt als een bevel.

Die toon brengt Ieme weer tot zichzelf.

„Mag ik misschien weten met wie ik het genoeg heb?” vraagt ze sarcastisch, haar ogen, nu op z'n minst even koud als die van haar vreemde bezoeker, recht in de hare.

„Mevrouw de Vries.”

„Mevrouw de Vries,” herhaalt Ieme. Die naam zegt haar minder dan niets. Er zijn zoveel mensen die die naam dragen. Maar ze heeft Juultje ook nooit over een mevrouw of een familie de Vries horen spreken. En . . .

„Ik heb u al gezegd, dat ik juffrouw Lafleur moet spreken.” Mevrouw de Vries' stem klinkt nu onmiskenbaar ongeduldig.

Ieme Roos staat een ogenblik in dubio. Zal ze zeggen dat Juultje niet thuis is? Nee, dat gaat niet. Dat is een leugen. Dat ze haar niet mag storen? Ja, dat kan. Mijnheer van Waegeningh komt immers. Was hij er alvast maar. Dan zou ze een goede reden hebben om deze vrouw de deur te wijzen. Dat hij nu ook net uitgerekend vanavond zo laat moet zijn. Aan de andere kant hoopt ze vurig, dat hij niet juist net nu zal komen. Dan ziet dit mens hem. En Juultje wil het immers voor de mensen hier op het dorp nog stil houden, dat zij . . .

„Ik ben bang dat juffrouw Lafleur u op dit moment niet zal kunnen ontvangen. Ze verwacht bezoek. Maar ik zal het voor u gaan vragen.” Ieme zegt het waardig, loopt dan rustig naar Juultje's kamer en ziet daardoor niet het valse lachje, dat nu over mevrouw de Vries' gezicht glijdt. En evenmin hoort ze, wat die voor zich heen mompelt. „Dat bezoek. Daarop zal ze lang kunnen wachten.”

Ieme staat intussen al tegenover Juultje. Vlug en zacht vertelt ze haar wat er aan de hand is.

Juultje trekt haar wenkbrauwen hoog op.

„Mevrouw de Vries,” zegt ze dan. „Ik zou niet weten wie dat zijn kan. Maar laat haar maar even hier komen.” En lachend: „Ze zal me heus niet opeten. Ik ben me bovendien van geen kwaad bewust.”

Maar Ieme Roos lacht niet. „Het is een naar, brutaal mens,” zegt ze zeer beslist. „Echt. Ik vertrouw haar nog voor geen cent. Zal ik maar niet liever zeggen, dat je niet te spreken bent?” En als Juultje haar hoofd schudt, per slot kan mevrouw Roos het wel helemaal verkeerd zien, adviseert ze dringend: „Sta haar anders even in de gang te woord. Des te gemakkelijker raak je haar kwijt als ze werkelijk lastig blijkt te zijn.”

Juultje kijkt prompt samenzweerderig. „Dat zou ik anders ook stellig doen. Maar als Norbert dan 's net komt intussen. Hij kan er ieder ogenblik zijn en dan . . . Nee, laat haar maar gauw even hier. En vangt u dan Norbert op als hij komt?”

Ieme knikt. „Natuurlijk. Dat komt wel goed.”

Tja, zo zal het misschien wel het beste zijn, maar toch . . .

Wat aarzelend gaat ze daarna naar de gang terug en zegt stug: „Komt u maar even verder.”

Mevrouw de Vries verwaardigt Ieme zelfs met geen blik meer en haast zich langs haar heen naar Juultje, die haar al in de deuropening staat op te wachten en zich correct voorstelt.

„Juffrouw Lafleur.”

„Mevrouw de Vries.”

„Ken ik u? Maar gaat u eerst zitten.” Juultje schuift een gemakkelijk stoeltje voor haar ongenode gast bij. Niet de allergemakkelijkste. Die is voor Norbert. Zelf neemt ze tegenover haar plaats. En dan hoort ze mevrouw de Vries tot haar grote verrassing zeggen: „Nee, u kent mij niet. Maar mijn man des te beter.”

„Uw man? Ik ken geen enkele mijnheer de Vries. U moet zich vergissen. Of mij met iemand anders verwisselen.” Er spreekt pure verbazing uit de blik, waarmee Juultje haar intussen onbevangen aankijkt.

Mevrouw de Vries' gezicht krijgt plotseling een heel lelijke, bijna wrede uitdrukking en haar Rotterdam's accent is, als ze weer begint te spreken, onmiskenbaar.

„Nee, nee. Ik vergis me om de dooie dood niet. U kent mijn man heel goed, heel goed. U bent toch van plan u binnenkort te gaan verloven? En dan ook al gauw te trouwen? Met Norbert van Waegeningh?”

Juultje hoort haar met groeiende verwondering aan. Hoe weet deze vreemde vrouw, die ze nog nooit van haar levensdagen gezien heeft, dit toch allemaal zo precies? Het mooie geheim van Norbert en haar en de familie Roos. Ze is te verbouwereerd daarover om ook maar een woord te kunnen uitbrengen. Maar ondanks zichzelf knikt ze bevestigend.

„Ja, dat heeft hij me allemaal verteld.” Mevrouw de Vries zegt dit nu op een irriterend rustige, zeer voldane toon.

„Wie heeft u dat allemaal verteld?”

Juultje kan plotseling weer spreken en vuurt deze vraag regelrecht op haar bezoekerster af.

Nu lacht mevrouw de Vries smalend. En haar toon wordt ronduit neerbuigend vriendelijk. Als van iemand, die absoluut niet begrijpen kan, dat een ander zo dom is, dat hij iets zo eenvoudigs niet kan snappen. Maar die desondanks zich de moeite wel wil getroosten, zich wel wil verwaardigen, dat die domoor nogeens opnieuw uit de doekjes te doen.

„Wie zou me dat nu toch verteld hebben, m'n beste kind. Klaas zelf natuurlijk. Wie anders? En alles, hoor. Alles en alles. Daar hoef jij heus geen woord meer aan toe te voegen. Niets heeft hij voor me achtergehouden. Dat durfde hij niet half. Als ik later ontdek, dat hij iets voor me heeft verzwegen, nou, dan zwaait er wat. Dat weet hij wel. Tenslotte is hij financieel totaal van mij afhankelijk en kan ik hem, wat dat betreft, maken en breken. En hij is zo gesteld op een lui, luxe leventje, de lieverd. Maar als hij me alles eerlijk opbiecht, ach, dan vergeef ik hem die slippertjes wel weer. Hij schijnt daar nu eenmaal zo van tijd tot tijd behoefte

aan te hebben." En met weer dat duivelse lachje: „Hij heeft natuurlijk ook niet alleen schuld. Zo'n knappe vent, zo'n echte kerel om te zien als hij is. Ach ja, de vrouwen en meisjes komen altijd op hem af als mieren op de suikerpot. Daarom neem ik het jou ook niet kwalijk, hoor, m'n hartje, dat je geen weerstand aan hem hebt kunnen bieden. Hij is nu eenmaal een echte Don Juan, een ladykiller, een onweerstaanbare charmeur. Maar een verloving en een huwelijk met Norbert van Waegeningh, vergeet het maar, hoor, liefje. Die kun je wel rustig op je buik schrijven. Want Norbert van Waegeningh bestaat niet. Dat heb je intussen zeker al wel begrepen. Norbert van Waegeningh is alleen maar de nieuwste van de vele mooie namen, die mijn man — met heel veel nadruk op die laatste twee woorden — zich in de loop der jaren al heeft aangemeten. Hij heet doodgewoon Klaas de Vries. Net precies eender als nog massa's andere mannen en jongens in Nederland. En hij is al twaalf jaar met mij getrouwd.”

En als Juultje nog aldoor niets zegt, haar enkel maar als versteend blijft aanstaren, op een ordinaire toon, die je van een zo keurig verzorgd en gekleed iemand wel het allerlaatst verwacht zou hebben: „Ja, daar heb je niet van terug, hè? Daar hoor je raar van op, niet? Dat wil je niet geloven natuurlijk.” Om dan met werkelijk duivels plezier verder te gaan: „Maar het is toch de naakte waarheid, hoor, liefje. En misschien denk je nu, omdat hij je van alles heeft wijs gemaakt, dat hij zich terwille van jou van mij zal laten scheiden, maar dan denk je toch glad verkeerd, hoor, kind. Ten eerste zou ik nooit of te nimmer in een scheiding toestemmen. Hij is van mij en hij blijft van mij en daarmee basta. Maar Klaas zelf wil me ook beslist niet missen. Niet omdat hij zo dol op me is, hoor. Nee, die illusie heb ik echt allang niet meer. Dat mag je gerust weten. Per slot ben ik vijftien jaar ouder dan hij. Dat is niet bepaald leuk voor een man. Ik ben heus nuchter genoeg om dat te begrijpen. Maar omdat hij veel te goed weet, dat hij nooit weer zo'n bruin leventje krijgt als hij nu heeft, als hij voorgoed bij mij vandaan gaat. Dat hij dan zal moeten werken, om de kost te verdienen voor zichzelf en voor die nieuwe vrouw van hem. En Klaas de Vries heeft nu eenmaal een broertje dood aan werken, weet je. Hoe zei die laatste baas van hem dat ook maar weer zo mooi vlak voordat we trouwden? O ja. „Je bent het proto-type van de man met de bekende twaalf ambachten en de al even bekende dertien ongelukken en daarbij ben je ook nog liever lui dan moe.” Nu, die man sloeg de spijker precies op z'n kop. Die had mensenkennis. Die had 'm door. Hij vindt het wel zo gemakkelijk als z'n vrouw de kost voor hem verdient. Goed,

hij wil nog weleens een japon wegbrengen, die op haar atelier gemaakt is, maar daarmee houdt het dan ook dik op. Klaas is niets anders dan een luchtfietser, een fantast, een komediant. Maar nogeens: hij is van mij en hij blijft van mij. Punt. Uit."

Haar ogen hebben zich intussen gevuld met al de haat, die ze permanent koestert tegenover alle vrouwen en meisjes, die jonger en mooier en aantrekkelijker zijn dan zijzelf en die dus een gevaar voor haar man met z'n Don Juan-neigingen en z'n licht ontvlambaar gemoed en via hem voor haar betekenen, in het algemeen. En die voor Juultje, z'n tegenwoordige favoriet, in het bijzonder.

Ieme Roos, die uit voorzorg de deur van Juultje's kamer niet helemaal gesloten heeft — ze vertrouwt die vrouw immers helemaal niet en je weet maar nooit wat zo iemand in haar schild voert — en nu door de kleine opening met toenemende verbijstering ziet en hoort, wat zich daarbinnen afspeelt, kan zich bijna niet meer stil houden. Maar Sil, die ze, met dat mevrouw de Vries bij Juultje binnen was, als getuige heeft opgehaald en die haar, zij het met enige tegenzin, gevolgd is — tenslotte ligt dat luister-vinkje spelen hem helemaal niet —, houdt er haar nog van terug.

Juultje is doodsbleek geworden. Langzaam aan is het tot haar doorgedrongen, wat deze vrouw haar daar eigenlijk allemaal zit te vertellen. Dat haar Norbert Klaas de Vries heet en al twaalf jaar getrouwd is met dit vreselijke mens. Maar dat is natuurlijk niet waar. Dat kan eenvoudig niet waar zijn. Dit gebeurt ook niet echt. Er wordt hier in haar kamer alleen maar een scène uit een ordinair toneelstuk opgevoerd. Een scène waarin deze vreemde vrouw de vulgaire rol speelt van Adèle Bloemendaal of van Jasperrina de Jong. En zij wordt gedwongen er naar te kijken. En dat, terwijl ze helemaal niet van dergelijke platvloerse stukken houdt. Ze zal haar zeggen dat ze moet ophouden. Dat ze haar kamer niet voor dergelijke tafelen leent. En dat ze nu moet vertrekken, omdat Norbert . . .

Ze probeert op te staan, ze probeert te spreken, maar . . .

En dan vliegt opeens de deur wijd open en Ieme Roos, even rood als Juultje wit ziet, pakt, trillend van verontwaardiging, mevrouw de Vries bij haar arm, trekt haar zonder complimenten, niet bepaald zachtzinnig overeind en schreeuwt: „En nu eruit, jij. En waag het niet nog ooit weer een voet in ons huis te zetten.”

Toch even van haar stuk gebracht door dit plotseling gebeuren, gaat mevrouw de Vries inderdaad. Maar als ze bij de deur is, heeft ze haar positieven alweer zo goed bij elkaar, dat ze nog een laatste in-gemeen schot op haar slachtoffer kan afvuren.

Met een sadistisch lachje, quasi-lief, zegt ze: „Ik hoop voor je, dat Norbert van Waegeningh je niet zwanger heeft gemaakt, m'n lieve kind. Want de vrouw van Klaas de Vries betaalt niet ook nog voor zijn bij anderen verwekte kinderen, hoor. Daarop moet je echt niet rekenen. Dat zou wat al te veel gevraagd zijn, vind je ook niet? En per saldo ben je niet minderjarig meer. Dan had je de pil maar moeten gebruiken of andere voorzorgsmaatregelen moeten treffen. Bovendien heb je een steenrijke pa zei Klaas. Misschien zal die in dat geval wel wat willen afschuiven. Maar hoe het zij: het beste er mee, hoor, kind.”

Ze wil nog meer zeggen. Nog veel meer giftige pijlen afschieten op deze zoveel jongere, zoveel mooiere vrouw, met wie Klaas . . . Zoals ze dat gedaan heeft op al die anderen, de voorgangsters van deze Juultje. Krankzinnig jaloers is ze op hen allemaal. Omdat zij in Klaas kunnen opwekken, wat zijzelf, de zoveel oudere, nooit gekund heeft. Haar heeft hij alleen maar genomen om geborgen te zijn, om een prettig en gemakkelijk leventje te kunnen leiden. Dat weet ze maar al te goed. Ze maakt zichzelf niets wijs. Ze is een keiharde zakenvrouw en staat, ook wat haar man betreft, stevig met haar beide benen op de grond. Maar dit is haar uur. Haar uur van triomf en van wraak. Dat ze uitbuit met sadistische wellust. Het is een heel speciaal feest om Klaas' slachtoffers, die naderhand haar slachtoffers zijn, lijkbleek te zien worden, als zij hun vertelt, dat ze op een hoffelijke manier beetgenomen en vakkundig bedrogen zijn. Om ze te zien ineenkrimpen van ellende en teleurstelling en schaamte en noem maar op, al naar hun karakter. Want stuk voor stuk hebben ze hem geloofd. Natuurlijk. Klaas vergeet immers alles, als hij weer kans heeft gezien zich in een nieuw avontuur te storten. Dan gelooft hij zelf de leugens, die hij die vrouwen en meisjes op de mouw speldde. Hij is in z'n fantasiewereld ook vast van plan met ze te trouwen en in zo'n periode gewoon vergeten dat hij een getrouwd man is. Dat gelooft ze beslist. De fantast. Als het anders is, dan is hij natuurlijk een ras-ploert, een driedubbel doorgehaalde schoft, een doodgewone bedrieger. En dat wil ze, hoe razend ze elke keer bij een dergelijke ontdekking ook weer op hem is, toch niet van hem geloven. Nee, hij is alleen maar een met een enorme hoeveelheid fantasie begaafde, zeer amoureuze luchtfietser. Maar die meiden . . . Als ze hen met woorden kon kapot ranselen, zou ze het niet laten. Deze juffrouw van zeer goeden huize volgens Klaas, die alweer volgens hem, uit de kringen komt van de mensen onder wie zij haar best betalende klanten telt, lastige klanten vaak, tegen wie ze desondanks omwille van de lieve poen, mooi weer moet spelen,

deze Juultje Lafleur allereerst. Die . . .

Er schijnt een wreed, meedogenloos en vals licht in haar nu gifgroene ogen. Maar ze krijgt geen kans meer. Want Sil staat plotseling achter haar en zegt angstwekkend kalm: „En nu is het genoeg. Nog één woord en ik laat u arresteren wegens huisvredebreuk en laster. En die man van u . . .”

Hij stopt abrupt. Om even later verder te gaan: „En morgenochtend vertrekt u, samen met uw man, van dit eiland. Goed begrepen? Ik zal me er persoonlijk van overtuigen dat dat gebeurt. En laten we u hier geen van tweeën ooit weer terug zien.”

5

En Sil Roos houdt woord. Uiteraard. Zeker tien minuten voordat de bus, die de passagiers voor de boot naar West-Terschelling pleegt te brengen, het havenplein oprijdt, arriveert hij daar al op z'n brommertje. Hij wilde per se niet te laat komen en heeft, secuur als hij altijd is, maar nu wel in het bijzonder, geen enkel risico genomen en is extra vroeg uit Hoorn vertrokken. Want hij moet weten of die verschrikkelijke mensen wel werkelijk vertrekken met deze boot. Eerder heeft hij geen rust. En Ieme waarschijnlijk nog minder. Om van Juultje maar helemaal niet te spreken.

Arme meid. Zoals ze daar zat. Verwezen, verslagen, murw. Eén hoopje ellende. En achter haar die feestelijke taart. Om als man zelfs een potje bij te gaan staan grienen. En dat alles door die schoft, die ploert, die proleet, die aartsbedrieger. Het was maar goed dat hij niet met die vrouw van hem was meegekomen, want dan zou hij beslist niet voor zichzelf hebben kunnen instaan. En hij zou er een lelijk woord op durven zeggen, dat Ieme 'm zou zijn aangevlogen, om 'm eigenhandig z'n ogen uit te krabben, als ze daarvoor de kans zou gekregen hebben. Zijn vingers jeukten al meer dan genoeg en hij had al z'n zelfbeheersing nodig om dat valse krenge van een wijf, dat in-gemene loeder, niet vast te pakken en over z'n knie te leggen en de aframmeling van haar leven te geven. Een sadiste is dat en anders niets met haar vuile insinuaties.

De altijd zo rustige, keurige Sil Roos, die men eigenlijk nooit een onvertogen woord hoort zeggen, beseft zelf niet, dat alle lelijke benamingen die men voor een dergelijk stel mensen als dit echt-

paar de Vries, maar zou kunnen en willen bedenken, toch tot zijn vocabulaire blijken te behoren. En nu zomaar, als vanzelf, naar de oppervlakte schieten.

Maar hij kan het ook niet hebben dat hun vrolijke, zonnige, dappere, flinke Juultje er nu juist moest invliegen met zo'n waar-deloze vent, zo'n aarts-fantast. Nu ja, laat hij eerlijk zijn, Ieme is er net zo goed ingetippeld. En eigenlijk hijzelf ook min of meer. Al wilde hij dan alles liever wat meer piano aan doen. En al zou hij pas volkomen gerust geweest zijn, als mijnheer Nijeboer inlichtingen over die zogenaamde Norbert van Waegeningh zou hebben ingewonnen en die goed zouden gebleken te zijn. Maar alles wat hij verwacht had van die informatie: dit zeer zeker niet. O nee. Geen ogenblik. Die vent met die eerlijke, onschuldige blik in z'n blauwe ogen, waarmee hij je zo trouwhartig kon aankijken. Die . . .

Sil, die zich intussen verdekt heeft opgesteld achter een enorme vrachtwagen, rekt opeens z'n hals.

Daar is de bus. Nu moet hij opletten. Asjeblijft, wat komen daar nog een reizigers uit. En dat, nu het intussen al oktober is. Nu ja, er zijn natuurlijk ook altijd een heleboel eilanders die voor korter of langer tijd naar de vaste wal moeten. Maar waar blijven die schoolers nu? Als ze er niet bij zijn, rijdt hij straks subiet linea recta naar „De Tureluur”. En dan zal hij daar . . .

En dan slaakt hij plotseling, zonder dat hij zich dat zelf bewust is, een diepe zucht van opluchting.

Daar zijn ze, hoor. Eindelijk. Gelaarsd en gespoord, bepakt en bezakt. Wat dat laatste betreft: Heer Norbert dan. Mevrouw de Vries draagt alleen een regenjas over haar arm en een chic week-end tasje in haar hand. Maar de Heer de Vries, alias van Waegeningh, alias, ja, wat niet al, sjouwt zich te pleuris, het lamme lazarus, zouden zijn jongens zeggen. Een paar grote, zware koffers, een volgepropte rugzak, nog een week-entas, een heel grote.

Sil heeft, ondanks alles, opeens schik. Goed zo, jongen. Sjouwen maar jij, dat is gezond voor je. Heel wat beter dan dat gemene geflikflooi met vrouwen en meisjes, die je enkel maar bedriegt en ongelukkig maakt.

Hij wacht geduldig tot de boot de haven uitvaart.

Er staan, als gewoonlijk, weer heel wat mensen aan de reling.

Maar tussen hen is Klaas de Vries, van de schouders en opwaarts hoger dan al het volk als hij is, opvallend goed zichtbaar. Z'n ogen zijn onafgebroken op het eiland gericht. Die mooie, grote ogen van hem, waarin nu stellig wel een meer dan spijtige blik zal liggen, denkt Sil sarcastisch. Niet om wat hij Juultje heeft aan-

gedaan. Nee, omdat er zo abrupt een eind aan z'n mooie leventje hier is gekomen. Vlak naast hem, voor Sil's gevoel als een cipier, die z'n gevangene moet bewaken, staat z'n vrouw.

Christelijk is het niet, dat weet hij best, maar omwille van Juultje haat hij op dit moment die beide mensen, die Juultje samen zo'n diepe wonde hebben toegebracht, dat het voor hem nog maar de vraag is, of die wel ooit weer helemaal zal genezen, met een intense haat. Hij zou ze . . .

Maar tegelijkertijd weet hij, dat het in de grond van de zaak ongelukkige stakkerds zijn. Stumperds. Die vrouw misschien nog groter dan die man. Wat een leven heeft zo iemand. Als je zo getrouwd bent! Nou!

Maar laten het dan stakkerds zijn, gevaarlijke stakkerds blijven ze. Zo is dat.

Mooi, de boot is op de Waddenzee. Het is natuurlijk dwaas, want ook in de haven zouden ze niet meer van boord hebben kunnen komen, maar toch is hij pas nu helemaal gerust. Dat ze nog ooit terug zullen komen, dat gelooft hij niet. Heer Norbert zal, als z'n vrouw hem daar nog ooit weer de kans toe geeft en dat zal in ieder geval voorlopig wel niet gebeuren, wel ergens anders op avontuur uitgaan. Hij zou waarschijnlijk hier niet eens meer durven terugkomen. Dergelijke lieden zijn in de regel ook nog echte lafaards. Want welke man, die maar een beetje een kerel is, zou nu zomaar voetstoots, precies doen wat z'n vrouw hem voorschrijft. En, al was hij dan ver buiten z'n boekje gegaan en dubbel en dwars fout, zo'n ander zomaar opgeven. En, zonder haar persoonlijk ook maar enige tekst en uitleg te geven, noch tenminste z'n excuus aan te bieden, nee, vergeving te vragen, uit haar leven verdwijnen. En als een weggelopen schoothondje, ogenblikkelijk weer gehoorzaam met z'n vrouwtje, z'n bazin mee naar huis gaan.

O ja, laf moet hij zijn. En ook ergens een afwijking hebben. Een gevaarlijke afwijking overigens, zij het dan enkel voor z'n slachtoffers. En die vrouw, nu, die heeft hier helemaal niets meer te schaften. Als ze Juultje's goede naam maar niet bekladt of in opspraak brengt. Nu ja, Rotterdam ligt gelukkig een flink eind uit de buurt. De kans dat ze elkaar nog ooit weer zullen ontmoeten, vooral in die grote stad, is uiterst miniem. En gemeenschappelijke kennissen zullen ze zeer zeker niet hebben. Bovendien, als ze de hele geschiedenis vertelt, blameert ze zichzelf natuurlijk ook in hoge mate. Want al zou ze de zaak dan stellig zo voorstellen, dat Juultje de verleidster en haar man het slachtoffer was, hij was haar dan toch maar ontrouw geweest. Dat zou alle water van

de zee niet kunnen afwassen. Nee. Maar je kunt zoets ook half vertellen natuurlijk en insinueren. En dat is nog eens zo gevaarlijk. Ze moeten het beste er maar van hopen. En voorzover dat in zijn vermogen ligt, zal hij over Juultje en haar goede naam waken. Haar en haar naam beschermen. Daar kan ze van op aan. En als hij ooit merkt dat die vent of dat mens ook maar iets dat onplezierig of schadelijk voor Juultje zou kunnen zijn onderneemt, dan zal hij daar subiet een knots van een stok voor steken. Al moet hij er persoonlijk voor naar Rotterdam reizen. Of naar de politie gaan. Wat dacht je.

Sil zit intussen alweer op z'n brommer en rijdt nu rustig naar huis terug.

Daar komt Ieme, die kennelijk naar hem heeft staan uitkijken, hem al op het tuinpaadje tegemoet. Om, als ze elkaar genaderd zijn, te fluisteren: „Ze slaapt. Eindelijk. Doe vooral heel zacht.”

Sil knikt, zet voorzichtig z'n brommer tegen het wit-gesausde huis met de beide hoge ramen ter weerszijden van de brede voordeur, waarboven een royale dakkapel gebouwd is en loopt dan achter z'n vrouw aan naar de huiskamer, waar de ontbijttafel gedekt staat.

„Zijn ze weg?” vraagt ze daar meteen, haar gezicht één en al spanning.

Sil knikt opnieuw. Geruststellend nu. „Ja.”

„Gelukkig.” Ieme zucht het bijna.

„Zeg dat wel.” Sil, opeens een beetje moe, bepaald van de doorgestane spanning en de ook door hem half doorwaakte nacht, laat zich min of meer in z'n armstoel bij de tafel vallen en informeert intussen: „Blijft Juultje thuis van school?”

Ieme's antwoord komt direct. „Als 't aan mij ligt wel. Ze heeft de hele nacht geen oog dicht gedaan, dat arme kind.”

Ieme kan dat weten. Ze heeft immers zelf ook praktisch niet geslapen. Hoeveel keer ze van hun slaapkamer boven de voordeur de zolder overgeslopen is naar Juultje's slaapkamertje, dat aan de achterzijde van het huis ligt, weet ze niet meer. Maar dat zijn er heel wat. Ze had gewoon geen rust, was zomaar onbestemd bang dat er iets met Juultje zou gebeuren na die heftige schok. Of dat ze zelf . . . Je hoort soms zulke rare dingen. En Juultje mag dan altijd flink zijn en niet direct een nerveus type wezen, als je zoets te verwerken krijgt als zij gisteravond . . . En dan ook nog zo plotseling en op het alleronverwachtst . . . Dan mag je wel zenuwen als kabeltouwen hebben om daar jezelf bij te blijven en niet absoluut over je toeren te raken om daarna totaal af te knappen. En zoals ze dat steeds maar weer zei. „Ik schaam

me zo. Ik schaam me toch zo." Het ging haar door merg en been.

Ze heeft geprobeerd haar dat uit haar hoofd te praten. Zachtzinnig eerst. „M'n lieve kind, er is niets om je over te schamen. Helemaal niets. Zet dat toch uit je hoofd.”

En toen dat niet hielp, hard. „Schamen? Jij? Je bent niet goed wijs. Dat mens moet zich schamen. En die vent.”

Zo pijnlijk als Juultje's gezicht vertrok bij die laatste woorden. Het trof haar tot in het diepst van haar ziel.

Maar ze ging door. Zachte heelmeesters maken immers slecht riekende wonden. En de Juultje zo gemeen en onverhoeds toegebrachte móét genezen. En dat zal hij ook, voorzover dat van haar afhangt. En daarom ging ze verder: „Maar jij. Jij nog geen fractie van een seconde zelfs, hoor meid. Ik zou niet weten waarover. Iedereen zou die man geloofd hebben. Ik deed het toch immers ook. Sil zelfs. Nu, en die kijkt toch in de regel heus de kat eerst wel eens eventjes behoorlijk uit de boom. Dat weet jij net zo goed als ik. Nee, echt Juultje, als je me nu beslist boos wilt maken, moet je dat nogeens zeggen. Want dat is werkelijk de grootste nonsens die je nog ooit hebt uitgekraamd.”

„Dan mag je straks de school wel even bellen,” vindt Sil intussen.

„Dat ben ik ook van plan. Ik zeg gewoon dat ze ziek is. Dat is geen leugen. Ze is ziek van ellende. En tenslotte hoef ik niet in bijzonderheden te treden. Juultje ontbreekt nooit op het appèl. Ze zullen daar heus best begrijpen dat ze ook werkelijk niet kan komen als ze nu verstek laat gaan.”

Ze zegt het allemaal nogal agressief. Zo op de wijs van: de aanval is nog altijd de beste verdediging. En verdedigen zal ik onze Juultje. Als iedereen dat maar goed begrijpt.

En dan, op een heel andere toon: „Maar jij zult zo langzamerhand wel een boterhammetje lusten, na die vroege tocht naar West. Zullen we maar meteen beginnen?”

Zonder antwoord af te wachten sluit ze haar ogen, vouwt haar handen en buigt haar hoofd.

Maar even later schieten haar ogen plotseling vol tranen. Want Sil dankt niet alleen voor de veilige nacht, om hun jongens, hun familie, hun vrienden en burens en henzelf vlak daarna aan hun Hemelse Vader op te dragen voor de al begonnen dag. En hij vraagt daarop niet enkel een zegen over het brood en over het Bijbelgedeelte dat ze hopen te lezen, zoals op andere morgens. Nee, hij bidt nu ook nog speciaal voor Juultje. En hij doet dat zoals hij dat voor Ieme's gevoel alleen maar kan. Eenvoudig, maar indringend en regelrecht uit z'n hart.

Na het Amen, knikt Ieme hem alleen maar warm toe. Ze kan nog niets zeggen. Er zit een te grote brok in haar keel. Maar ze denkt: zo is het goed. Zo is het helemaal goed. Juultje zelf kan het misschien nu niet. Wij moeten haar hier als 't ware doorheen bidden. En wij niet alleen. Ook haar moeder en haar vader en . . .

Maar dan heft ze, de trekpot, die ze net van het voor haar staande, vrolijk brandende waxine-theelichtje gepakt heeft om in te schenken, in haar hand, gealarmeerd haar hoofd.

Hoort ze daar boven iets? Dat zou . . .

Haar ogen gaan geschrokken naar Sil.

Die knikt, ook lichtelijk verontrust. Het was zo fijn dat ze eindelijk sliep en nu . . .

„Ja, ik geloof dat ze naar beneden komt,” zegt hij dan zacht. Ieme kijkt diep teleurgesteld. „Wat jammer. Ik had zo gehoopt . . .”

En dan wil ze opspringen. Maar Sil houdt haar terug.

„Niet doen,” zegt hij intussen, alweer rustig, z'n brede hand met de korte, wat stompe vingers, op haar arm.

Het volgende ogenblik is er een kort klopje op hun deur en vlak daarna stapt Juultje naar binnen. Heel bleek, grauw-bleek kun je wel zeggen, met grote wallen onder haar ogen. Maar rechtop, een vastberaden trek op haar gezicht.

„Kind,” kan Ieme dan toch niet nalaten te zeggen, al haar zorg om deze jonge vrouw, die haar als een dochter geworden is, in dat ene woord.

Sil trekt al een stoel voor haar bij.

„Kom maar gauw zitten,” zegt hij hartelijk. „Een kopje thee en een beschuitje gaan er altijd wel in.”

Juultje knikt hem dankbaar toe. Het is heerlijk dat mijnheer Roos doet, alsof het de gewoonste zaak ter wereld is, dat zij hier op dit moment is binnen gekomen. Ze zorgt immers tegenwoordig zelf voor haar broodmaaltijden en . . .

Ieme heeft al een kopje voor haar gepakt en vlug ingeschonken.

„Drink het maar lekker warm op. Ik smeer wel even een beschuit voor je. Suiker er op? Ja?” En terwijl ze haar het schoteltje, waarop ze 'm gelegd heeft, toeschuift, overredend: „Zal ik ook maar niet even een boterhammetje voor je klaar maken? Met jonge kaas? Daar houd je immers zo van.”

Maar Juultje schudt, een verontschuldigende blik in haar ogen, haar hoofd. En van haar gezicht lees je heel duidelijk af: O, asjeblijft niet. Ik zou nu echt geen hap door m'n keel kunnen krijgen.

„Een paar sandwiches dan? Die kun je heel gemakkelijk even

in je tas stoppen. En je hoeft ze echt niet op te eten. Je kunt ze rustig weer mee naar huis terug nemen. Maar krijg je opeens toch nog trek in iets, dan heb je altijd wat bij je." En na een korte, nauw merkbare aarzeling: „Want je bent zeker van plan naar school te gaan?”

Met deze laatste vraag sluit Ieme tenslotte haar zo goed bedoelde woordenstroom af. Een woordenvloed, waarin ze tegelijkertijd, zij het onbewust, haar zorg om Juultje en haar nervositeit probeert af te reageren.

„Ja, ik ga naar school.”

Juultje zegt het flink en zeer gedecideerd. Als zal ze niet al haar moed nodig hebben om dit genomen besluit zo meteen ook ten uitvoer te brengen.

Ieme kijkt haar moederlijk bezorgd aan.

„Zou je dat nu wel doen, meisje,” begint ze dan. „Ik kan toch even voor je bellen en zeggen dat je . . .”

Maar Juultje schudt al energiek haar hoofd.

„Nee, mevrouw Roos. Het is allemaal heel vriendelijk van u en ontzettend goed bedoeld. Dat weet ik wel. Maar ik moet gaan.”

En opeens, bijna kinderlijk: „Voor u hoef ik me niet groot te houden. Dat weet ik ook. En ik wil u en uw man heel hartelijk bedanken voor alles wat u gisteravond voor mij gedaan hebt. Dat zal ik nooit vergeten. Nooit.”

Juultje's stem klinkt plotseling een beetje schor. En ze slikt even, voordat ze verder gaat: „Maar niemand mag er verder iets van weten. En als ik nu thuis blijf. En de mensen zien . . . hem niet meer . . .” Dit laatste na een korte aarzeling, als kostte het haar moeite, om deze toch zo simpele, maar intussen voor haar zo veelbetekenende woorden uit te spreken. „Misschien hebben ze ook haar . . . Ze gaan zo gauw combineren en deduceren . . . U begrijpt me wel. Niet dat ik geloof dat ook maar iemand buiten u echt iets wist. Maar toch . . . Als ik nu heel gewoon, normaal doorga, dan sterven de praatjes, mochten die er zijn of komen, het gauwst weer uit.” En als ze Ieme, nog steeds die bezorgde blik in haar ogen, haar gezicht als 't ware ziet aftasten: „Ja, ik weet wel dat ik er nu uitzie als een gore vaatdoek, maar dat gaat wel weer over. En ik schiet straks zo m'n lokaal binnen. Ziet iemand me toch en informeert hij er naar, dan kan ik eerlijk zeggen dat ik een barstende hoofdpijn heb, want dat is waar.”

Ze drinkt haar thee uit, werkt, om Ieme en Sil te plezieren, zij het met tegenzin en moeite, haar beschuit naar binnen en staat dan op.

„Dan ga ik nu maar,” zegt ze daarna. En het klinkt plotseling zo moe. Ze ziet er ook als een berg tegen op om de dagelijkse weg naar school nu te gaan. Ze zal immers het gevoel hebben dat ze spitsroeden loopt. Dat ze in heel haar berooidheid, voor ieder die haar ziet passeren, te kijk staat. Dat iedereen zal kunnen zien hoe zij gisteravond . . . Maar het moet. Tot deze conclusie is ze in de voorbije, doorwaakte nacht, tenslotte gekomen. O, wat ze niet allemaal gedacht en bedacht heeft in al die lange, lange uren. De vreemdste en de meest dwaze dingen. Als ze zich niet zo hopeeloos ellendig had gevoeld, zou ze er soms hardop om hebben moeten lachen. Daar was bijvoorbeeld opeens die uitspraak van Shakespeare in Julius Caesar: „If you have tears, prepare to shed them now.” Waar hij vandaan kwam? Joost mag het weten. In geen tijden heeft ze iets van Shakespeare gezien of gelezen. Maar ze waren er, die woorden. Opeens. Als een duveltje uit een doosje schoten ze in haar brein omhoog. De ironie. Want zij had immers geen tranen. Geen een. En die heeft ze nog niet. Misschien zou ze ze kunnen fabriceren, als ze zichzelf toestond een beetje, nee veel medelijden met zichzelf te hebben nu. To be sorry for herself. Tja. Maar dat is immers het ergste wat een mens in zich kan toelaten, tolereren. Je moet niet te veel over jezelf nadenken, wordt er dikwijls gezegd. Daarmee is ze het beslist niet helemaal eens. Een mens moet volgens haar juist soms over zichzelf nadenken. Om voor zichzelf goed te weten hoe hij staat tegenover bepaalde, belangrijke zaken. Maar op dit vlak. En hier en nu. Ja. Dan is het waarschijnlijk wel zeer verstandig.

Maar een ogenblik later zong het weer door haar hoofd:

„Ganz ohne Weiber geht die Chose nicht, ganz ohne Sonne blüht die Rose nicht.” Uit de Czardas Fürstin. Absurd gewoon.

Bovendien was dat dan toch meer van toepassing op hem dan op haar. En dan weer dacht ze: is dat afschuwelijke gevoel daar van binnen nu verdriet? Verdriet om Norbert van Waegeningh? Maar dat kan immers niet. Ik moet nuchter zijn. Je kunt toch niet wezenlijk verdriet hebben om iemand die niet bestaat. En dat is met Norbert van Waegeningh toch zeker het geval. Dat is immers doodgewoon een figuur uit een stuk. Iemand die een rol heeft gespeeld en dat zo overtuigend heeft gedaan, dat ik, z'n tegenspeelster, gewoon vergat, dat het maar spel was en geen ernst. Eenvoudig belachelijk. Zoals het tranen plengen bij het lezen van een roman ook dwaas is, volgens vele zeer nuchtere zielen. Omdat de personen die je daarin leert kennen en die je door hun woorden of hun houding zo ontroeren, dat je gemoed vol schiet of de tranen in je ogen brengen, door wat ze moeten meemaken, door-

maken, volgens die lieden ook alleen maar bestaan in de fantasie van de auteur. En dus geen enkele traan waard zijn. Maar daarmee is ze het toch niet eens. Als een boek goed geschreven is, moet alles wat er in staat zo gebeurd kunnen zijn of het zou zo moeten kunnen gebeuren. Een goed auteur toetst z'n verhaal toch zeker aan het werkelijke leven en haalt daaruit ook de stof voor z'n boeken. Goed, vermengd met z'n eigen fantasie, dist hij die dan later op. Gecamoufleerd ook natuurlijk. Maar zij weet wel zeker, dat er toch veel waarheid in schuilt. Ook wat de karakters en de belevenissen van de personen betreft. In die geest sprak de schrijver, die ze eens op een avond in een boekenweek gehoord heeft, er ook over. En dus . . . Maar wat dat spel van Norbert en haar betreft: er is natuurlijk toch wel een verschil, een heel groot verschil zelfs, met het spel in ieder ander toneelstuk. Omdat zij per slot niet wist dat ze alleen maar een rol in een stuk speelde. Omdat zij meende dat het allemaal echt gebeurde.

Als ze dat bedenkt kan ze boos worden. Heel boos. Verontwaardigd. En dat is goed. Want dan gaat dat andere gevoel tenminste 's even weg. Of helemaal weg? Nee, dat toch niet. Maar de verontwaardiging en de boosheid voeren dan toch de boventoon en dat alleen al geeft verlichting. Norbert had het haar moeten vertellen, want hij wist het wel. En dat heeft hij niet gedaan. Dat is in-, in-gemeen. Slecht. Harteloos. Ze zou 'm dat naar z'n hoofd willen slingeren. Fel. Scherp. Al was het maar één keer. Zodat hij meteen 's goed zou weten wat hij gedaan heeft, wat hij bereikt met dergelijk vals spel.

Maar natuurlijk zou ze het toch niet doen, al deed de gelegenheid daartoe zich voor. Dat zou immers al te veel eer voor hem zijn. Dan zou ze toch zeker zichzelf tegelijkertijd bloot geven. Nee, als ze hem nog ooit weer tegenkomt, dan zal ze doen, of ze hem helemaal niet kent. Of ze hem nog nooit van haar levensdagen gezien heeft. Zich hullen in een hooghartig stilzwijgen en hem, als hij het lef heeft haar desondanks aan te spreken, met fier geheven hoofd passeren en dan enkel koel en tegelijkertijd een tikje nederbuigend zeggen: „Mijnheer, u moet zich vergissen. Ik ken u niet.” Heerlijk zou dat zijn. Ja, dat zou haar beslist voldoening geven.

Of meende Norbert van Waegeningh tenslotte zelf ook dat het geen spel maar ernst was. Is hij niet een gemene bedrieger, maar alleen een gevaarlijke fantast? Een luchtfietser noemde dat verschrikkelijke mens hem. Ja, en ook een fantast. Maar dan kan hij het ook weer niet helpen misschien, dat hij haar . . . Dan moet ze alleen maar medelijden met hem hebben. En ook met die

vrouw, die dan toch maar aan zo'n man gekoppeld zit. En dan moet zij enkel maar zielsdankbaar zijn dat ze van hem af is, zonder dat er onherstelbare dingen gebeurd zijn. Die avond toen ze ontdekte, meende te ontdekken althans, dat hij de man was, op wie ze, zij het onbewust, altijd had gewacht . . . De man, die ze in haar dromen altijd op een lentedag had zien komen, maar die nu in deze unieke nazomer, zo verrukkelijk onverwacht haar pad kruiste en alles voor haar betekende . . . Als hij haar op die avond gevraagd had, zich helemaal aan hem te geven . . . Ze weet het niet. Ze had 'm zo lief.

Juultje heeft heel die nacht maar liggen hanewaken en redeneren, redeneren. Ze kon niet slapen, maar ze wilde het niet ook. Omdat het wel heerlijk zou zijn alles even helemaal te mogen vergeten, maar het ontwaken daarna haar de pijn om alles weer dubbel zou doen voelen. Omdat die dan opnieuw in z'n volle zwaarte op haar zou komen drukken. Dat wist ze immers van tevoren. Ze heeft weleens vaker verdriet gehad. Zij het heel, heel anders en minder diep en beschamend. En daarom . . . Ze wilde de pijn, die er onder alles door was, daarmee ook wegpraten, wegduwen. Doen of hij er niet meer was. Omdat ze wist, dat, als ze er aan toegaf en de werkelijkheid onder ogen zag, ze het zou uitschreeuwen van ellende en wanhoop. Omdat alles wat ze zich de laatste tijd van de toekomst gedroomd heeft, nooit werkelijkheid zal worden, nooit in vervulling zal gaan. Omdat ze verder zal moeten leven zonder de liefde, die ze voor haar gevoel niet meer missen kan, nu ze eenmaal geproefd heeft, hoe zoet die is. En dat in een wereld, die zonder die liefde koud en kaal en arm en zo hopeloos leeg lijkt.

Later, dacht ze steeds maar weer. Later. Dan wil ik er wel onderdoor. Dan zal ik echt wel proberen het te verwerken. Dat moet. Anders zal ik er nooit onderuit, er nooit mee klaar komen. Maar nu nog niet. Nu kan ik het nog niet. Ik moet tijd hebben.

Om dan weer zichzelf verwijten te gaan maken. Ook al om die knagende pijn daar van binnen, dat gevoel van diepe verlatenheid, van opperste eenzaamheid, kwijt te raken.

Dat ik er toch nooit ook maar het flauwste vermoeden van gehad heb dat Norbert . . . Of nooit. Toen ik hem pas leerde kennen en er nog helemaal geen vriendschapsband zelfs tussen ons bestond, heb ik wel een paar maal een zekere argwaan gekoesterd. Toen het over die naam van Waegeningh ging en hij zo vreemd reageerde. En ook die keer, waarop hij vertelde dat z'n moeder Adelheid Eleonore Elisabeth heette en ik al wist dat één van zijn namen Trygve was. Namen die allemaal voorkomen in Gulbrandsen's be-

roemde trilogie. En de voornaam van de auteur zelf. Tja. Die heeft hij daar natuurlijk ook uitgehaald, achteraf beschouwd.

Had ik m'n wantrouwen toen maar niet dadelijk weer laten varen. Was ik maar wat minder goedgegelovig geweest. Ik zal in het vervolg beter uitkijken. Reken maar. Ik vertrouw nooit weer een man. Geen enkele. Om iemand zo te bedriegen als deze Klaas de Vries mij gedaan heeft. Je leest in de couranten soms hele verhalen over huwelijkszwendelaars en dergelijke. Maar dat jezelf het slachtoffer van iemand die zich met zulke practijken afgeeft, zou kunnen worden, nee, dat wil je niet aan. Dat idee, mocht het al ooit in je opkomen, gooi je mijlen ver van je af. Dat is te onvoorstelbaar. En toch . . .

Wat een geluk dat vader en moeder net weg waren. Als die . . . Dan hadden ze het geweten. En Godert en Clary ook. En Coralie en Arie. En Hester. Nee, die misschien nog niet. Maar de brief met haar grote nieuws, zou dan toch stellig al onderweg zijn naar India. En Nol. En wie weet wie nog allemaal meer. Hier op het eiland een heleboel mensen. Want dan zouden ze immers al samen naar huis zijn gereisd.

Ze moet er eenvoudig niet aan denken. Of zou Norbert op het laatste moment zelf tot bezinning gekomen zijn en . . .

De ene gedachte na de andere tolde maar door haar hoofd. O, dan zou ze zich beslist helemaal geen raad geweten hebben. Dan zou ze echt liever in de grond hebben willen wegzinken van louter schaamte, dan nog ooit weer een stap buiten de deur te zetten. Nu weten alleen mijnheer en mevrouw Roos het. Voor hen schaamt ze zich ook. Zij, Juultje Lafleur, die . . . Maar dat is toch anders. En zij hebben die Klaas als Norbert gekend. Zij zullen het begrijpen. O ja, dat weet ze zeker. Zij zullen er haar nooit anders om aankijken. Eerder het tegendeel. Zo als ze gisteravond direct al voor haar opkwamen. Geweldig, in één woord. Dat is nog eens echte vriendschap. Dat zijn nog eens ware vrienden, waarop je onder alle omstandigheden kunt bouwen. Vrienden, ook in de bitterste nood. Om in hoge ere te houden. Om heel, heel zuinig op te zijn.

Maar die mevrouw de Vries. Die weet nu ook alles. Die kan haar nu natuurlijk maken en breken, als ze dat verkiest. En Norbert - Klaas. Wat ze niet allemaal tegen hem gezegd heeft. Een afschuwelijk woord komt in haar gedachten, dat haar koude rillingen bezorgt. Chantage. O ja, het liefst zou ze zich toch maar willen verbergen, nooit weer onder de mensen komen. Het bijtje er bij neerleggen. Ophouden met alles.

Maar toen ze zo ver gekomen was met haar gedachtenspingsels,

kwam er iets heel, heel anders in haar naar boven. Zo maar. Als vanzelf. Woorden uit een lied, een gezang. Woorden, die haar plotseling aanspraken, zoals ze dat nog nooit tevoren hadden gedaan. Woorden, waarvan ze de geweldige draagwijdte volledig vatte.

Wij, varend op de tijdrivier
een leven lang op reis
wij bidden U: ontmoet ons hier
op Goddelijke wijs,
waar wij ons schip, te zwaar belast
met zorgen velerlei,
aanlegden, met geschonden mast,
een schip vol averij.

Dat was haar levensbootje nu immers ook geworden: een schip met een geschonden mast, een schip vol averij.

En dan dat andere:

Ontmoet ons, waar wij hoopten dat
Gij zoudt aan d'oever staan,
ons wenkend in Uw veil'ge stad,
uit onze nood vandaan.

O ja, wat moest dat heerlijk zijn. Als je maar zeker wist . . .

Maar toen waren daar opeens die andere regels, die er ook bij hoorden.

Gij wilt niet, Heer, Gij duldt het niet,
dat wij voor anker gaan.

Die hebben haar uit haar apathie gehaald. Die hebben tenslotte gemaakt dat haar hart zei, al was dat pas na een behoorlijke strijd:

„Present, Kapitein, ik zal doorvaren. Maar, kom dan alstublieft bij mij aan boord.”

Schipper zijn naast God.

Ja, goed, ze zal proberen verder te varen. Echt. Eerlijk. Maar niet alleen. O nee, vooral niet alleen.

Daarom heeft ze zich zopas, na dat korte slaapje, dat haar tenslotte toch heeft overmand en waaruit het ontwaken werkelijk even verschrikkelijk was als ze tevoren al wel geweten had, niet aan haar verdriet overgegeven, maar zich direct aangekleed. Daarom gaat ze zo meteen naar school.

Maar dat kan ze zomaar niet zeggen. Zelfs niet tegen mijnheer en mevrouw Roos. Daarvoor is het te teer. Daarvoor is het iets alleen tussen God en haar. Daarom heeft ze tegenover hen ook alleen maar die ene reden genoemd, die er inderdaad ook is tegelijkertijd: Niemand mag het verder weten. En als ik nu thuis blijf . . .

Half november staat in het Weekblad van de Protestants Christelijke Onderwijzers Bond, de P.C.O.B., voor de derde maal de advertentie uit de buurtschap Untinge, „gelegen in één van de mooiste streken van Drente, dicht bij het fraaie, bosrijke dorp Ameloo”. Een noodkreet zou je het ook kunnen noemen. Het betreft dan ook een Eénmansschool.

Juultje Lafleur leest 'm, terwijl de eerste sneeuw in deze nog niet officiële winter bezig is, met royale hand en ogenschijnlijk speels, maar intussen vastberaden, Terschelling met een zuiverwitte deken warm toe te dekken. En het tegelijkertijd om te toveren in een sprookjeseiland. En haar besluit is meteen genomen. Het besluit, waar ze in de voorbije weken als 't ware naartoe is gegroeid. Ze gaat solliciteren.

Na wat ze hier beleefd heeft, is Terschelling voor haar Terschelling niet meer. Het is beter dat ze nu vertrekt. Niet overhaast, zodat het een vlucht zou lijken. Nee, weloverwogen en als er zich een goede gelegenheid voordoet. En dat lijkt dit Untinge haar.

Toen de eerste oproep in hun blad verscheen, heeft ze al even gespeeld met de gedachte te gaan solliciteren. Ze kent die buurtschap niet, maar Drente wel min of meer. En Drente is mooi, vindt ze. En een éénmansschool betekent: hard werken en een behoorlijke portie verantwoordelijkheid. Omdat je voor alles alleen staat. Nu ja, met het bestuur hopelijk en zeer waarschijnlijk als een flinke ruggesteun achter je. Maar zo dagelijks moet je het toch in je eentje zien te klaren. Je kunt niet gauw even naar je Hoofd toelopen, zoals hier of het lokaal van een collega binnenwippen en om raad vragen in een urgent geval. Je moet helemaal alleen beslissen op zulke momenten. De verbandtrommel, die ze honderd keer liever door een ander laat „bedienen,” omdat ze, al kan geen mens dat van haar begrijpen en nog minder geloven, van het kleinste wondje desondanks de rillingen al krijgt en een wee gevoel door haar maag en haar benen voelt trekken, de verbandtrommel zal ze daar ook niet kunnen doorgeven naar een op dat gebied flinker, doortastender en met sterker zenuwen begiftigde collega.

Ze zal alles tegelijk moeten zijn. Hoofd. Hier had ze toen meteen al een binnenpretje. Stel je dat ook even voor: Juultje Lafleur, hoofd van de eenmansschool van Untinge. Juffrouw van de eerste en van de tweede klas, van de derde. Nu ja, van alle klassen na-

tuurlijk. Handwerkonderwijzeres, administratrice. Noem maar op. Maar dat alles samen had voor haar, naast die bezwaren, juist een bijzonder grote aantrekkelijkheid.

Alleen werken en hard werken en nuttig zijn. Dat schooltje, volgens de advertentie tenminste, redden van het gesloten worden. En geen tijd overhouden om te piekeren. En nog minder om zich opnieuw in een dergelijk avontuur als het pas beleefde te storten. Of alleen maar de kans te lopen er in betrokken te raken of er argeloos in te tuinen. Zoals haar dat hier tot haar schade en schande en schaamte is gebeurd.

Nee, dat was eens en nooit weer. Terschelling is werkelijk sindsdien voor haar Terschelling niet meer. Sommige plaatsen, haar eens zo dierbaar, ook al voor de komst van Klaas de Vries in haar leven, zijn voor haar gevoel nu besmeurd en bezoedeld. Door de eens zo zoete, maar nu alsem-bitter geworden herinneringen, die er voor haar nu onlosmakelijk mee verbonden zijn. Ze heeft ze gemeden, al die plekjes, welbewust. Maar niet alleen om de smet die er, voor haar gevoel althans, nu aan kleeft. Nee, ook om de pijn, die ze, dat weet ze zeker, ondanks alles, daar zal voelen, als ze er terugkeert. De pijn, om wat ze haar grootste rijkdom dacht. Een rijkdom van het zuiverste goud, vierentwintig karaats, die helaas tenslotte niet eens van klatergoud bleek te zijn, maar helemaal niets was. Hooguit een door meesterlijk spel gewekte illusie.

Nee, die pijn kan ze niet verdragen. Nog niet althans. En een mens hoeft het zich per slot zelf niet moeilijker te maken, dan hij het toch al heeft, door wonden die, zij het langzaam, beginnen te helen, bloot te stellen aan het gevaar, het risico te laten lopen, weer helemaal open te kunnen rijten.

Gij wilt niet, Heer, Gij duldt het niet, dat wij voor anker gaan. Nee, zij gaat ook niet voor anker. Ze vaart verder. Ze heeft zich present gemeld bij haar Kapitein en haar gelofte gedaan. En dat betekent voor haar precies hetzelfde als had ze een eed afgelegd. Ze houdt daarom haar gegeven woord.

Geen dag heeft ze gemist op school. Zieken- en ouderbezoek heeft ze, zo mogelijk, nog intensiever gedaan dan tevoren. Ze heeft zich min of meer op haar werk gegooid. Haar werk zowel in als buiten de school. Ze is, uiterlijk tenminste, dezelfde opgewekte, vriendelijke, vrolijke, pittige onderwijzeres van Hoorn, die ze altijd was, gebleven.

En daarmee heeft ze het zich allereerst gestelde doel: eventuele praatjes in de kiem smoren, bereikt.

Vlak na het vertrek van het echtpaar de Vries, hebben enkele

kennissen van de familie Roos zo clandestien weg nog weleens een hengeltje uitgeworpen naar Juultje's connectie met die late badgast uit „De Tureluur”. Zowel bij Sil als bij Ieme. Uiteraard in de hoop er achter te zullen komen of er nu werkelijk iets is of geweest is tussen die twee of niet. Echt niet alleen uit nieuwsgierigheid, al speelde die natuurlijk ook wel een partijtje mee. En ook beslist niet met lelijke bijoogmerken. Ze zouden het aan de ene kant eerlijk echt fijn vinden voor juffrouw Lafleur, als zou blijken, dat ze de ware Jozef gevonden heeft. Ze gunnen hun juffrouw best en ook van harte een flinke man. Maar ze zouden het voor hun schoolgaande kinderen en ook voor henzelf, erg jammer vinden, als die haar nu al van hun eiland vandaan zou gaan halen. Ze is tenslotte een uitstekende leerkracht. En in de dorpsgemeenschap draagt ze ook haar steentje bij. Ze is bovendien zo echt ingeburgerd hier, leeft zo plezierig mee met ieders wel en ook van harte met z'n wee. Nee, wat henzelf betreft, zouden ze haar echt niet graag zien gaan. Maar ja, ze mogen natuurlijk niet egoïstisch zijn, als ze ontslag zou vragen wegens aanstaand huwelijk. Maar ja, of, als ze werkelijk min of meer met die meneer verloofd is, alles wel goed zit? Daarop zijn ze echt niet helemaal gerust. Er schijnt iets vreemds te zijn. Iemand heeft een onbekende vrouw naar „De Tureluur” zien gaan. En die schijnt daar 's nachts gewoon bij die man gebleven te zijn in dat één-kamerhuisje. Want de volgende morgen zaten ze samen in de bus, die naar de zeven uur boot rijdt. En dat is toch, op z'n zachtst gesproken, wel een beetje eigenaardig. Vooral als je met iemand anders verloofd of zo goed als bent. En daarom . . . Want allerlei mensen hebben hem toch verschillende keren met juffrouw Lafleur samen gezien. Op de Koegelwieck. En op de duinen hier bij het Hoornse strand. En op het strand zelf. En op de Bosplaat. En zo, dat ze echt dachten . . ., nou ja. En er zijn er ook, die hem hier wel bij Sil en Ieme naar binnen hebben zien gaan. Nu, en dat . . .

Maar zowel Sil als Ieme hadden hun woordje klaar.

„Die grote meneer uit „De Tureluur”? Bedoelen ze die? O ja, dat was een kennis van juffrouw Lafleur. Een free-lance journalist, die hier een poosje zat om artikelen over Terschelling te schrijven. De juffrouw kent hun eiland natuurlijk intussen door en door en kon hem zo ook op allerlei plekjes brengen, die hij zelf misschien niet gevonden zou hebben. En ze kon hem ook allerlei bijzonderheden over Terschelling en de Terschellingers vertellen. En die vrouw . . .” Toen ze zover gekomen waren met het geven van hun informatie, moesten zowel Sil als Ieme hartelijk lachen.

„Dachten jullie heus dat er met haar verblijf in „De Tureluur”

iets fout zat? Niks er van, hoor. Dat was gewoon z'n eigen vrouw. Die kwam hem alleen maar ophalen. Die werkt namelijk ook en kon dus niet met hem mee al die weken. Ze is ook nog even bij ons geweest. Nu ja, bij juffrouw Lafleur dan natuurlijk."

Lichtelijk teleurgestelde gezichten bij de op sensatie beluste lieden, die, ondanks hun sympathie voor hun juffrouw, al een roman meenden te ruiken. Een roman met een driehoeksverhouding nog wel.

En andere, min of meer opgeluchte, omdat ze nu, voorlopig althans, niet bang hoeven te zijn, dat ze juffrouw Lafleur hier kwijt zullen raken en ze ook geen narigheid heeft. Want dat zou toch immers best gekund hebben. Als je van iemand houdt en alles in kannen en kruiken lijkt te zijn en er komt dan opeens een andere vrouw in het spel . . . Nee, zeg nou zelf, zoiets hoor je vaak genoeg. En dan wordt het voor één van de partijen in ieder geval in de regel pure ellende. En dat zouden ze . . . Maar als de zaken zo liggen, dan is er niets loos. En alles simpele comme bonjour.

Maar ook dat tweede doel heeft ze met deze houding gediend. Geen tijd overhouden om te piekeren. Uitstel krijgen, alles niet direct te hoeven uitdenken, doordenken, verwerken. Afstand mogen nemen. De laatste weken heeft ze weer veel gewandeld. En ook wel gefietst als ze wat meer tijd had. Maar toch het meest gewandeld. De dagen worden al zo kort. Nog niet naar de plekjes waar ze met hem samen is geweest. Dat kon ze nog niet. Dat komt ook nog wel. Maar nu nog niet. Dat moet nog even wachten.

Ik heb vannacht gedroomd, o Heer,
dat alle mensen lachten
en onbekommerd, onbezorgd
de nieuwe dag verwachtten.

Ik heb vannacht gedroomd, o Heer
dat alle mensen lachten
Maar toen ik wakker werd, sprak Gij:
„Dat komt, nog even wachten.”

Dat een paar simpele woorden, die je bovendien alleen maar in je gedachten hebt, soms plotseling associaties kunnen oproepen met dingen, die je eens gehoord of gelezen hebt. En die je toen iets gedaan hebben, iets in je raakten, je hart troffen. Zoals dit eenvoudige versje. Ja, dat komt, nog even wachten. En haar aanvaarding van deze weg, deze levenservaring komt ook. Alleen: nog even wachten.

Die is intussen al en route. Op haar wandelingen en fietstochtjes

van de laatste weken is die al een heel stuk dichterbij gekomen. Het almaar weer vragen: waarom? is al veel minder geworden. Maar zeggen: I'll bless the Hand that guided, I'll bless the Heart that planned. Ik zal de Hand en het Hart zegenen van Hem, Die mij leidt, Die mijn levensplan ontworpen heeft, nee, dat kan ze nog niet.

Soms denkt ze: mijn trots is misschien nog wel het meest geraakt. Echt gekrenkt. Dat iemand mij, de fiere, zelfverzekerde, zelfbewuste Juultje Lafleur, dit heeft durven aandoen. Dit gemene spelletje met mij heeft durven spelen. En dat ik, die toch voor intelligent doorga, er zo pardoos ben ingelopen. Dat ik nergens erg in, niets door heb gehad. Dat ik er doodgewoon ben ingevlogen en dat ook nog zo volledig. Als het eerste het beste . . . ja, het eerste het beste boerendeertje, dat nog nooit verder heeft gekeken dan het boerderijtje van haar ouders, ergens midden in het land. Of bestaan er zulke meisjes niet meer? Is iedereen tegenwoordig wereldwijd en allround op dit terrein en zij alleen maar zo onnozel, zo goedgegelovig, zo'n echt gansje? Ze weet het niet.

Maar ze heeft nu leergeld betaald. Duur leergeld. Een volgende keer . . . Maar er zal geen volgende keer zijn. Zeker niet op dit eiland. Ze gaat weg. Weg van alles. Vooral weg van al die herinneringen.

En nu is er deze oproep. De derde. Met recht een noodkreet. Bij de tweede heeft ze al bijna gebeld om inlichtingen. Maar ze twijfelde toch nog en vroeg zich af, of het niet op desertie zou lijken, als ze nu zou gaan. Daarom heeft ze het gelaten. Maar ze heeft zichzelf toen tegelijkertijd beloofd: mocht die advertentie er nog een derde keer in komen, dan doe ik het. Dan solliciteer ik subiet. En daarbij, toch een beetje spijtig, gedacht: maar dat gebeurt natuurlijk niet. En warempel, nu . . .

Ze hoeft er nu dus niet over te denken. Ze hoeft alleen maar uit te voeren, wat ze zich destijds al heeft voorgenomen.

Resoluut loopt ze daarom dadelijk naar de kamer van de familie Roos om te vragen of ze even mag bellen. Maar er is niemand thuis. Aan de ene kant treft dat wel goed, vindt ze. Als het onverhoopt 's toch niets wordt, als er bijvoorbeeld meer mensen hebben gedacht zoals zij en er nu diverse sollicitanten komen, kan zij de benoeming natuurlijk best niet krijgen. Ze hebben er per slot maar één nodig. En waarschijnlijk hebben ze bovendien liever een onderwijzer. En in dat geval is het maar beter dat de Rozen niets weten. Dan hebben ze er ook geen last van en zorg over. Want die zullen het beslist niet prettig vinden als zij weggaat. Vooral mevrouw Roos niet.

Nu, zij zal hen ook verschrikkelijk missen. Dat weet ze. Echte vrienden zijn ze van haar geworden. Dat wist ze al wel. Maar dat is laatst, toen die vrouw hier kwam, wel heel duidelijk gebleken. Vrienden, niet alleen in voor-, maar ook nee, juist in tegenspoed. Geen mooi weer vrienden, die nergens meer te zien zijn als je levensscheepje in een storm terecht komt. Nee, vrienden, die je niet in de steek laten, je niet moederziel alleen en poedelnaakt, want zo voelde zij zich toen op die verschrikkelijkste van alle avonden, die ze nog ooit beleefd heeft, in de kou laten staan. Vrienden die het voor je opnemen, die je werkelijk helpen. Metterdaad. Prachtmensen zijn het. Allebei. Zij zal hen eventueel ook ontzettend missen. Ze krijgt nooit weer zo'n tehuis ook. Wat dat betreft . . . Maar . . . Ze pakt intussen de hoorn van de haak en draait het in de advertentie aangegeven nummer.

„Met mevrouw Eising,” hoort ze even later een vriendelijke vrouwenstem met een duidelijk Drents accent zeggen.

„Dag, mevrouw Eising,” groet Juultje beleefd. „U spreekt met Hoorn, op Terschelling. Met juffrouw Laflour. Zou ik uw man even mogen hebben?”

En als ze mevrouw Eising als 't ware hoort aarzelen: „Ik ben onderwijzeres. Het gaat over die advertentie in het P.C.O.B.blad.”

„Echt?” Het klinkt ongelovig en als een juichkreet tegelijk. „Hoe bestaat het. Nu, daarvoor durf ik mijn man wel even uit z'n werk te halen. Hij is nogal druk vandaag, weet u en in de schuur bezig. Maar . . . Hebt u een ogenblikje?”

„Ja zeker.”

De volgende avond zit ze al in Untinge. De boot van vijf uur, die in dit seizoen alleen vrijdags en dan ook nog onder voorbehoud vaart, ging gelukkig. En de heer Eising was zo verrukt dat er eindelijk toch iemand was die althans asem gaf op de herhaalde oproep van hun schoolbestuur, dat hij prompt beloofde haar zelf per auto te zullen komen halen, van welk station ze maar wilde. Assen, Beilen, Hoogeveen, Meppel, Steenwijk. Dat maakte hem niets uit.

Zeker om mij te suggereren hoe centraal z'n buurtschap wel ligt en hoe gemakkelijk te bereiken, dacht ze bij die opsomming een beetje ondeugend. Centraal als je auto-bezitter bent en bovendien niet op een paar kilometertjes meer of minder hoeft te kijken uiteraard.

Tenslotte is het Beilen geworden.

En na een voorspoedige tocht door een helaas in het donker ondanks de sneeuw, die, royaalweg, gelijk met de Waddeneilan-

den heel Noord-Nederland alvast maar een voorproefje van de winter heeft gegeven, niet al te duidelijk zichtbaar, maar volgens de heer Eising heel mooi stukje Drente, zijn ze dan veilig hier in Untinge gearriveerd. Op een grote, tot haar verrassing centraal verwarmde boerderij, waar de huisvrouw Corhilde heet en Juultje allerhartelijkst ontvangt met heerlijk-warme koffie en eigen-gebakken cake in een echt huislijke huiskamer. Ze voelt er zich meteen thuis.

En ze hoeft haar gastheer eigenlijk niets te vragen. Die vertelt haar eigener beweging practisch al alles wat ze graag wil weten.

„Als je zevenentwintig leerlingen hebt mag je je school houden. Dan kun je zelfs nog dispensatie krijgen voor een tweede leerkracht. Tenminste: dat hangt er vanaf hoe oud je school is. Voor een pas gebouwd schooltje geldt dat bijvoorbeeld niet. Maar deze school van ons staat er al vanaf 1911. Toen was het hier practisch nog allemaal hei. Vandaar dat hij nog altijd het Heideschooltje genoemd wordt. De mensen uit die tijd hebben er wat voor over gehad, hoor, om dat schooltje hier te krijgen. Ze hebben er met recht offers voor gebracht. Offers van hun armoedje mag je wel zeggen. Want in die tijd . . ., nou. Drente heeft niet voor niets heel lang bekend gestaan als arm Drente. En u weet het wel, de gelijkstelling van christelijk met openbaar onderwijs kwam daarbij pas in 1920. De leerlingen moesten 's winters dikwijls allemaal wat turfjes meenemen om de kachel te kunnen stoken. Dat was me wat, hoor. Ik heb er m'n grootvader dikwijls over horen vertellen. M'n vader trouwens ook.

Maar ze klaarden het. Het werd meteen een tweemansschool. En later zijn er zelfs een tijdlang drie leerkrachten geweest. En zo'n jaar of acht terug is het helemaal gemoderniseerd. Het is nu echt een mooie school. Dat zult u morgenochtend wel zien. Maar het leerlingenaantal is door allerlei oorzaken steeds meer teruggelopen de laatste jaren.

De meeste leerlingen die we nu nog hebben komen van kleine boerderijtjes.”

En een beetje bitter: „Diverse autobezitters brengen hun kinderen tegenwoordig naar de school in Ameloo of naar die van een ander dorp hier in de omgeving. Omdat ze denken dat het onderwijs beter is op die grotere scholen.”

„Ja, en daarvoor laten ze ons Schooltje kapot gaan. En ze vergeten dat, als zij hun kinderen hier lieten, wij ook meer leerkrachten zouden hebben,” vult de tot nu toe zo vriendelijke en er zo gemoedelijk uitzierende Corhilde, haar man nu plotseling fel aan. „Maar wij doen het niet hè, Garmt? Wij laten onze kinderen hier

zo lang het kan. Ik zou me schamen voor Garmts opa en z'n vader en moeder en voor al die oudere mensen, die er vroeger alles voor over gehad hebben, als we er niet voor bleven vechten tot het uiterste."

Juultje lacht naar haar. Ze mag deze Corhilde. Zo als ze spreekt over ons Schooltje. Heerlijk. Ze staat er zo echt voor de volle honderd procent achter. Dat voel je aan alles.

„Dat begrijp ik,” zegt ze dan warm. „Ik zou er in uw plaats net zo over denken. En wat het onderwijs betreft, dat op die dorpen beter zou zijn dan hier, dat zou ik persoonlijk als een uitdaging beschouwen, als ik hier eventueel benoemd zou worden. En ik zou alles op alles zetten om die mening te logenstraffen en dat idee de wereld uit te helpen.”

En verontwaardigd: „De nonsens. Ik weet van een dorpje ergens in ons land, waar ook enkel een klein christelijk schooltje stond, dat heel wat leerlingen heeft afgeleverd, die later een zeer vooraanstaande plaats in de maatschappij hebben ingenomen. En dat nog doen. Professoren, leden van de Eerste en de Tweede Kamer, twee ministers zelfs. En nu kun je natuurlijk wel zeggen: dan zat daar zeker extra veel intellect. Goed. Allemaal oké. Maar hun basisopleiding en die is toch nog altijd heel belangrijk, dacht ik, hebben ze dan toch maar op dat kleine, eenvoudige schooltje gekregen. Maar daar zaten ook leerkrachten, die zich volledig inzetten voor hun taak en daarvan een heel hoge opvatting hadden. Die geen behoefte hadden aan bijbaantjes, die aan anderen vaak zoveel tijd kostten, dat hun eigenlijke werk er nu wel niet direct door in het gedrang, maar er toch dikwijls maar kaaltjes afkwam.”

En haastig opeens, om al bij voorbaat ieder mogelijk misverstand te voorkomen: „Waarmee ik natuurlijk allerminst wil beweren, dat de collega's die wel bijbaantjes hebben of veel studeren om bij-akten te halen, allemaal hun werk verwaarlozen. Integendeel. Voor die mensen heb ik ook diep respect. Vooral voor degenen die studeren. Als het werk, waarmee ze hun boterham verdienen, maar nummer één blijft en eerst goed gedaan wordt, vind ik het juist reusachtig flink als ze hun gaven ook nog aan andere arbeid geven en door verdere studie proberen vooruit te komen in de wereld. Maar u begrijpt me wel.”

Garmt en Corhilde Eising knikken.

„Maar ja, wat zul je er aan doen,” begint Garmt dan weer. „We hebben gepraat en gepraat met die mensen. Maar het mocht niet baten. En dwingen kun je ze nu eenmaal niet. We leven tenslotte in een vrij land.” En met een zucht: „Tja. En sinds het vorige Hoofd nu ook nog vertrok met z'n drie schoolgaande kin-

deren zitten we dan op 26 leerlingen. De onderwijzeres die we toen ook nog hadden ging trouwen en verhuisde meteen maar liefst naar IJmuiden. Die kon ons dus ook niet blijven helpen, al was het maar voorlopig en tijdelijk. Ja, alles lijkt altijd tegelijk te moeten komen in zo'n geval. Echt een nare samenloop van omstandigheden. Het Hoofd kon je het ook beslist niet kwalijk nemen dat hij ging. Die kon zich geweldig verbeteren. En per slot moet zo iemand ook aan z'n toekomst en die van z'n kinderen denken."

„Ze hadden nu natuurlijk ook liever weer een Hoofd met een flink gezin,” waagt Corhilde nu een grapje.

Haar man kijkt haar geschrokken aan. Als deze juffrouw nu maar niet . . .

Maar Juultje lacht. „Natuurlijk. Dat begrijp ik best. Dan was het bestuur uit de brand en de school gered.”

„Weet u het ook?” Corhilde geeft haar een knipoogje van verstandhouding.

Dat ontgaat haar man niet. Hij is nu wel enigszins opgelucht door de reactie van deze sollicitante op wat die flapuit van een vrouw van hem daar nu beslist weer even meende te moeten zeggen. Maar hij blijft zich zijn verantwoordelijkheid voor de school intussen zeer bewust. Als de onderwijzeres die hen nu tijdelijk helpt . . .

En daarom gaat hij serieus en eerlijk verder: „We zouden ontzettend blij zijn als u zou willen komen. Allemaal. Ik heb al met de andere bestuursleden gebeld.”

En nu ook met een lachje, dat zelfs een beetje ondeugend is: „Ik heb intussen al even contact opgenomen met uw Hoofd op Terschelling, weet u. U moet nu ook weer niet denken dat we onze kinderen, om de school te behouden, maar aan iedereen zouden overleveren. Maar de inlichtingen die uw Hoofd over u gaf waren zo prima, dat we heel erg hopen . . .”

Het liefst zou Juultje nu meteen maar willen toehappen en beloven dat ze komt. Zeggen, dat ze over drie maanden op haar kunnen rekenen. Deze mensen zijn zo aardig. En het lijkt haar ronduit geweldig om . . .

Maar ze weet zichzelf te beheersen en houdt zich nog wat op de vlakte. Waarschijnlijk door de invloed van vader Berend. Die houdt haar steeds weer voor dat het prachtig is om spontaan je hart te laten spreken, maar dat het intussen toch zaak blijft, je verstand daarbij ook altijd z'n inbreng te gunnen. Omdat in de praktijk maar al te dikwijls blijkt, dat dat toch nog altijd het wijste is.

„Wanneer zijn de schooltijden?” vraagt ze daarom nu zakelijk. „Van negen tot twaalf en van een tot drie,” antwoordt de heer Eising direct. „Er is expres maar één uur pauze, omdat de kinderen bijna allemaal zo'n twee à drie kilometer moeten fietsen om hier te komen en dus overblijven tussen de middag.”

En met een kleine schrik: „Ja, vroeger hielden de leerkrachten dan om de beurt toezicht. Dat zou dus nu eventueel alleen op u neerkomen.”

Hij hoopt vurig dat deze juffrouw dat niet een al te groot bezwaar zal vinden.

Maar Juultje constateert alleen nuchter: „Dat betekent dus eigenlijk van negen tot drie school.”

„Ja, eigenlijk wel,” moet de heer Eising eerlijkheidshalve wel toegeven.

„Tja,” knikt Juultje, niet bijster enthousiast nu. Het lijkt haar ook inderdaad nogal een heel verband. En dat iedere dag opnieuw. Het hele jaar door. Maar aan de andere kant begrijpt ze ook best dat het eenvoudig niet anders gaat. Dat het een noodzakelijk kwaad is. Nu ja, volmaakt is er tenslotte niets. En verder . . .

„En hoe zit het met het onderdak?” informeert ze dan opeens heel benieuwd. „Er is zeker een huis bij de school?”

Op weg hier naartoe heeft ze al van alles gefantaseerd over een huis, helemaal voor haar alleen, dat ze eventueel zus zal inrichten en zo. En waar moeder en vader Berend zullen komen logeren en al de anderen. Mijnheer en mevrouw Roos natuurlijk ook. O ja, die al heel gauw. En . . .

Garmt Eising knikt. „Ja, een heel aardig huis,” vertelt hij dan. „Maar daar woont de conciërge. Waarschijnlijk vroeger het Hoofd, hoor. Maar dat is dan allang geleden. Zolang als ik het me herinneren kan, woont het Hoofd altijd in Ameloo.”

Juultje kijkt bepaald teleurgesteld.

„In Ameloo?” herhaalt ze dan. „Moet dat?”

„Moeten, nee,” antwoordt de heer Eising wat tam. Hij is kennelijk een tikje van z'n stuk gebracht door deze bepaald niet verwachte reactie. „De Hoofden zelf wilden dat liever. Ze vonden het hier wat afgelegen.” Dit laatste op een toon, als moet hij zich daarover verontschuldigen. Nu ja, wie had nu ook gedacht, dat uitgerekend net een juffrouw . . . Je zou verwachten dat die juist graag in Ameloo zou willen wonen. Honderd keer liever. In Ameloo valt immers veel meer te beleven. Daar is veel meer vertier. Goed, ze moet dan wel iedere dag hier naar toe komen. Maar de meeste mensen hebben tegenwoordig wel een brommer. Een hele-

boel zelfs een wagentje. Als ze nu had gevraagd: krijg ik ook onkostenvergoeding voor dat heen en weer reizen? Of iets dergelijks. Maar dit . . .

Corhilde komt 'm vlug te hulp. „Als u dat geen bezwaar zou vinden, kunt u hier ook terecht, hoor,” haast ze zich te zeggen.

Haar man kijkt haar opnieuw geschrokken aan. Corhilde kan dat nu wel gauw even zeggen. Maar je moet tenslotte eerlijk blijven. En waar ter wereld zou de juffrouw hier dan toch in vredesnaam naar toe moeten.

Corhilde leest deze gedachten zo duidelijk van z'n gezicht, als had hij ze hardop uitgesproken. Ze kent haar serieuze Garmt immers.

Ze lacht hem meteen geruststellend toe en gaat dan onverstoobar vlot verder: „U zou hier bij ons kunnen komen. We hebben ruimte genoeg. We kunnen best een paar kamers missen. En het schooltje staat hier dichtbij. Maar er is ook nog wel een andere mogelijkheid.” En met een triomfantelijke lach naar haar man: „Het Reeënhuisje.”

Garmt Eising kijkt plotsklaps helemaal opgelucht en herhaalt meteen enthousiast: „Ja natuurlijk, het Reeënhuisje.”

Dat hij zelf toch niet op dat idee gekomen is. Dat zou dan immers de oplossing zijn. Als hij Corhilde met haar practisch verstand toch 's niet had.

„Wat is dat, het Reeënhuisje?” vraagt Juultje intussen al, doodgewoon nieuwsgierig. De naam klinkt zo aardig. Als de rest . . .

„Dat is een klein, gemoderniseerd boerenhuisje,” haast Garmt Eising zich nu z'n sollicitante te vertellen. „Alleraardigst. Dat vinden wij tenminste, hè, Corhilde?”

„Nou snoezig. Toen we hier centrale verwarming kregen, hebben wij er zelf een poosje gewoond. En met heel veel plezier. Op den duur zou het voor ons natuurlijk te klein zijn. We hebben tenslotte drie kinderen. Maar anders, nou! Het is eigenlijk bestemd voor de rentmeester, weet u. Voor het geval hij hier 's wat langer moet zijn. Of als hij 's wil jagen.”

„De rentmeester?” vraagt Juultje nu verbaasd.

Corhilde lacht. „Ja, de rentmeester. Wij zitten hier op een boerderij van het landgoed „Overvoorde”, begrijpt u. Bij dat landgoed horen uiteraard diverse boerderijen. „Overvoorde”, met alles wat erbij hoort, is destijds aangekocht door een grote levensverzekeringsmaatschappij. En die heeft het beheer erover aan een rentmeester opgedragen. Maar die woont helemaal in Breda. En die heeft ook nog het hoofdbeheer zal ik nu maar zeggen, over andere landgoederen en dergelijke, in andere provincies. Daarom

noemen wij hem zo onder elkaar de grote baas. Want hier in Assen zit weer iemand, die over de dagelijkse zaken gaat.”

„De kleine baas,” grapt Juultje.

„Ja, zo zou je 'm kunnen noemen,” lacht Corhilde. „Maar de grote baas wordt ouder. Z'n vrouw, die hij vroeger wel meenam, is gestorven. En misschien mee daardoor komt hij de laatste jaren eigenlijk nooit meer in het huisje. Als hij hier zijn moet logeert hij weleens bij ons. En ook wel in een hotel in de omgeving. Nee, dat zal eventueel allemaal best geregeld kunnen worden. En het staat hier vlak voorbij ons erf. Heel veilig dus.” Dit laatste met een olijk lachje.

Juultje lacht ook.

„Zie je vanuit dat huisje misschien weleens reeën?” vraagt ze dan hoopvol. Dat zou immers ronduit geweldig zijn. „Ik dacht dat vanwege de naam, weet u.”

Garnt en Corhilde Eising knikken om het hardst.

„O ja. En fazanten. En konijnen. En hazen. En patrijzen. Er zit hier nog heel wat wild.” Garnt wordt plotseling enthousiast.

„O ja, heel wat,” beaamt Corhilde al even geestdriftig. „En massa's eenden heb je hier ook. In de grote Eendenplassen. Die zijn de moeite van het bekijken waard, hoor. En er zijn hier in de omgeving Meeuwvenetjes. Dat zijn broedplaatsen. En natuurlijk is hier heide. Dophei en struikhei, allebei. En bos. Hoofdzakelijk dennebos. Maar ook nog wel ander naaldhout, hoor. Lariksen en zo. En, zomers uiteraard, heel veel wilgeroosjes. Ja, u noemt ze waarschijnlijk kattestaarten. Maar dat vind ik zo'n afschuwelijke naam voor die mooie, kleurige bloemen. Ik noem ze wilgeroosjes. Dat doet iedereen hier trouwens. Zoveel honing als de bijen daaruit weten te halen. Verbazend. Veel iemkers hebben hun korven en kasten hier in de hei staan. En er zijn hier vennetjes. O, het is hier zo mooi. Als ik u was, wist ik het wel.”

Juultje lacht hartelijk.

„Het schoolbestuur moest u als propagandiste op pad sturen. Dan hadden ze hier in een mum van tijd beslist weer een bloeiende school met op z'n minst drie leerkrachten,” voorspelt ze.

Als ze tenslotte naar bed gaan sneeuwt het weer met prachtige, grote vlokken. En dat blijft het blijkbaar de hele nacht door doen. Want als Juultje de volgende morgen, met dat ze is opgestaan, het vrolijk gebloemde afsluitgordijn op haar kamer gauw even op zij schuift, ziet ze dat de sneeuw zo hoog ligt opgetast tegen de muren van de grote schuur, opzij, dat ze een ogenblik plezierig verrast denkt: we zijn vast en zeker ingesneeuwd. Enig.

Want dat idee geeft haar op hetzelfde moment prompt een kostelijk gevoel van prettige geïsoleerdheid. Een gevoel van heerlijk veilig zijn voor alles wat buiten deze kleine, intieme wereld, deze microcosmos, waarvan zij sinds gisteravond deel mag uitmaken, ligt. En in haar hart weet ze het al zeker: ze gaat in het nieuwe jaar naar Untinge. Maar dat zegt ze nog niet. Ze gaat eerst het schooltje bekijken. En het Reeënhuisje niet te vergeten. En daarna naar moeder en vader Berend. Voor het week-end. En om hen in dit alles te kennen en hun raad te vragen. Maar die twee zullen al met heel sterke argumenten moeten komen, willen ze haar van haar eigenlijk al genomen besluit afbrengen. Zo is dat.

7

Nog voor de Kerstvakantie herovert Juultje haar eiland. Helemaal. Het gaat met haar precies, zoals Ammarens Nijeboer, haar moeder, zich dat altijd heeft voorgesteld, wanneer ze over Juultje nadacht. Over haar jongste dochter, die ze immers door en door kent, omdat ze in haar zoveel van zichzelf terugziet. Die zich, net als zij vroeger, zo gemakkelijk geeft, spontaan en geestdriftig, zonder ook maar enig voorbehoud, helemaal. En, wat erger is, helaas ook dikwijls en tot haar eigen schade, zonder na te denken. Juultje, met haar primair en daardoor vaak te ondoordacht en te fel reageren. Met haar sterk rechtvaardigheidsgevoel, haar felle anti-, maar ook sympathieën. Juultje, die als kind, nee, als kleuter al een klein persoonlijkheidje was. Een impulsief persoonlijkheidje met een sterk eigen willetje en zo haar eigen ideetjes. Die zich niet, zoals Godert, door Hester liet betuttelen, noch zich als Coralie, door haar liet bemoederen. Juultje, die bij het opgroeien zo intens leefde, fel zou je het zelfs tot op zekere hoogte kunnen noemen. Die met iedere vezel van haar wezen wist te genieten, ook van de kleine vreugden die het leven geeft. Maar die ook volkomen ondersteboven kon zijn vanwege onrecht en leed, veraf en dichtbij. Juultje met haar lentebedevaarten. Ieder jaar opnieuw had ze het druk met de lente. Zoiets zachts kon er dan in haar anders vaak zo levendig schitterende ogen zijn. Zoiets dromerigs ook. Juultje, met al haar toekomstdromen. Juultje met haar trouw en sterk, maar daarnaast zo gevoelig karakter, wat

haar zo uitermate kwetsbaar maakt. Juultje, die zo heel veel te geven heeft. De dorens, die op ieders levenspad groeien, zullen haar af en toe fel prikken, soms tot bloedens toe en haar heel veel pijn doen, dacht Ammarens dan, maar ze zal er niet aan kapot, niet aan ten onder gaan. Ze zal desondanks de rozen blijven zoeken en ze ook weten te vinden.

Nu, de dorens hebben haar fel geprikt. Nee, diep, levensgevaarlijk gewond, al heeft haar moeder daarvan geen weet. Zo erg, dat ze geen enkele roos meer kon zien zelfs, die eerste tijd daarna. Maar als een veer, die eigenlijk te strak gespannen is geweest en die daarna kapot leek, maar het niet was en het tot ieders verbazing later toch weer deed, is zij ook weer teruggesprongen en gewoon doorgedaan. Wat niet wil zeggen dat alles maar weer direct weer even soepel en gemakkelijk liep als voor die te grote spanning, dat foute gebruik zou je misschien wel mogen zeggen. En ook niet, dat alles ooit weer helemaal precies zal worden als voorheen. Zo, alsof er nooit iets gepasseerd is. Iets glad verkeerd, iets heel gevaarlijks, iets dat, nog even gerekt, fatale gevolgen zou gehad kunnen hebben.

Maar net als die veer doet ze het weer. En na verloop van tijd zelfs voortreffelijk. Zo, dat niemand, zelfs Ieme Roos niet en Sil al evenmin, ook maar iets meer merkt van wat er gebeurd is.

De sollicitatie naar Untinge, het aannemen van de benoeming daar, het daardoor toegroeien naar nieuwe en grotere verantwoordelijkheden, zijn daarbij van stonde af aan een geweldige steun, een ware stimulans voor haar geweest.

Er was, naast haar werk hier, niet meer enkel de ontgoocheling, de bittere teleurstelling, het verdriet en de gekwetste trots, die haar in die eerste tijd, geregeld allemaal samen onverhoeds konden атаqueren. Die haar dan als 't ware van achteren besprongen, zodat ze weinig of geen verweer had. En dat op de meest ongelegen en onverwachte momenten dikwijls. Maar vooral 's avonds, als alles stil geworden was in huis en ook in het dorp. Ze had dan steeds opnieuw het benauwde gevoel of ze haar met elkaar in een knellende wurggreep hielden. Een greep, die haar zou doen stikken, als ze niet heel gauw, bliksemsnel, de kracht zou kunnen opbrengen om af te tikken. Tenzij er iemand kwam om te zeggen dat ze moesten ophouden en loslaten. Dat het zo genoeg was.

Natuurlijk waren na verloop van tijd toch ook de tranen gekomen. De verlossende tranen, waardoor uiteraard, ondanks haarzelf, ook wat zelfmedelijden een uitweg vond. Een tikje zelfmedelijden, dat alleen maar troostte. Al smoorde ze het geluid dat die tranen vergezeld dan ook zoveel mogelijk in het kussen van

haar bed, waarop ze zich, toen ze niet langer te keren bleken, had gegooid, overgegeven en languit. Precies zoals ze vroeger thuis, in „De Wilde Wingerd”, in de jaren waarin ze nog een bakvis was, in soortgelijke gevallen placht te doen.

Nee, daar is nu onder alles door op de achtergrond steeds Untinge met z'n Heideschooltje, waar ze haar zo nodig hebben. En waar ze de dagen tot haar komst gewoon aftellen, zoals mevrouw Eising haar verklapt heeft. Untinge. Rustig en ver van een eiland, dat zeer in trek is als recreatie-oord. Een eiland, waar je op het alleronverwachtst badgasten, die zich voor Norbert van Waegeningh uitgeven, maar Klaas de Vries heten, kunt ontmoeten. Klaas de Vries, die haar met zo heel veel illusies, ook haar lievelingsplekjes op dit toch zo mooie Terschelling heeft ontroofd.

Maar tijdelijk. Niet voorgoed. Als hij dat maar weet. Die kan ze terugwinnen en die zal ze heroveren. Dat heeft ze zich al gauw voorgenomen. Al zal dat herwinnen haar pijn doen. Dat heeft ze er voor over. Eer ze van hier gaat . . . Misschien pas in de allerlaatste maand van haar verblijf op Terschelling, in februari, maar doen zal ze het. Ze moet alleen maar eerst nog wat meer moed verzamelen.

En nu is het nog maar december en ze voelt zich, tot haar grote verrassing en opluchting, al klaar voor deze strijd. En op een vrije zaterdag gaat ze er op af. Helemaal alleen. Met een kleine angst in haar hart weliswaar, vanwege de pijn die ze weet dat haar wacht. Maar desondanks kordaat en met het vaste voornemen in geen geval te capituleren. Nee, doorzetten zal ze, tot het bittere einde. En het doet pijn als ze in haar zentje op de Koegelwieck staat en alle mooie momenten, die ze op dit plekje samen met Norbert van Waegeningh beleefde, stuk voor stuk naar boven komen en de revue willen passeren. En ze laat ze langs zich trekken, die nu bitter-zoete herinneringen. Voor het laatst.

Ze moet er nu in één keer doorheen. Hierna moeten ze verdwijnen. Voorgoed. En dat kunnen ze dan ook. Nog éénmaal moet ze ze vlak in het gezicht zien, recht in de ogen kijken als 't ware. En dan . . .

Toch valt het mee. En niet alleen daar boven op de Koegelwieck. Ook op één van de hoogste duinen bij Hoorn, waar ze eens met haar moeder stond. En waar haar Viking, zoals ze de haar verder toen nog onbekende Norbert van Waegeningh destijds in gedachten noemde, haar voor het eerst aansprak. En waar ze hem naderhand nog diverse keren ontmoet heeft. En in het Hoornse bos, waar ze hem leerde zingen: „O Schylge, myn lântse hwat hab ik dy jeaf!”

En op de Boschplaat bij de Helmpollen en de Amelander duintjes.

En in het Formerumberbos, waar ze hem wees op de verschillende dennen, die daar indertijd door het Staatsbosbeheer zijn aangeplant. Dennen, die op arme grond kunnen groeien en zeer goed bestand zijn tegen de zeewind. De Oostenrijkse den, de Corsicaanse den, de bijna struikvormige Bergden en de Zeeden, met z'n heel lange naalden en grote kegels. En daarnaast de zilverkleurige Sitkaspar, de thuja, beuken, eiken, berken, vogelkersen, lijsterbessen, elzen en nog meer.

Ze heeft 'm gewezen op de zogenaamde turfdobben die op enkele plaatsen in dit bos nog voorkomen en verteld hoe die zijn ontstaan. En intussen bescheiden gedacht: misschien heeft hij er wat aan voor de artikelenreeks die hij over Terschelling schrijft. Heel de door paaltjes met een gele kop in dit bos vol afwisseling aangegeven rondwandeling heeft ze met dat doel samen met hem gemaakt. Nu maakt ze hem weer. Alleen.

Ze gaat die dag doelbewust naar alle plaatsen, waar ze met hem samen was.

Het is net als na een operatie, denkt ze op een gegeven moment verbaasd en dankbaar tegelijkertijd. De hechtingen beginnen te trekken. En daarom verlang je naar het ogenblik, waarop de dokter ze zal doorknippen en er uithalen. Maar tegelijkertijd zie je tegen dat moment op, omdat je bang bent dat het meer pijn zal doen, dan je nu hebt. En als het zover is, voel je eigenlijk niets. Alleen maar opluchting, omdat het allemaal zo meevalt. En omdat de pijn bij iedere hechting die uit je geheelde wond valt, juist minder wordt. En je tenslotte, als de laatste er ook uit rolt, helemaal geen pijn meer hebt. Zo ongeveer heeft ze het althans meerdere malen door al wat oudere mensen horen vertellen.

Na die zaterdag, waarop ze geen enkel plekje dat ze in de voorbije, moeilijke weken bewust gemeden had, heeft overgeslagen, is Terschelling voor Juultje haar eigen eiland, haar eigen Terschelling weer. Eigenlijk zou ik hier nu wel kunnen blijven, denkt ze daarna even, in haar ogen haar oude lach. Maar ook maar heel even. Untinge wacht haar. En vanuit Untinge zal ze, als ze wil, ieder week-end en zelfs wel door de week als dat om thuis bijvoorbeeld om de een of andere reden nodig is, naar de „Microcosmos” van haar ouders kunnen gaan.

Ze zal dat, wat zichzelf betreft, alleen doen in uiterste nood. Dat weet ze tevoren. Omdat ze ook in Untinge zo gauw en zo goed

mogelijk wil inburgeren. Net zoals ze dat hier op Terschelling indertijd gewild en gedaan heeft. Iets, wat natuurlijk niet lukt, als je in je vrije tijd steeds weggaat. Maar de mogelijkheid is er in ieder geval. En dat geeft haar, waarschijnlijk mee door de moeilijke tijd, die ze hier min of meer in haar eentje doorworsteld heeft, al bij voorbaat een beschermd gevoel. Al zal ze de morele steun, die Ieme en Sil Roos haar in die weken zo zonder enige opdringerigheid en toch metterdaad gegeven hebben, nooit, nooit vergeten. En weet ze ook, dat ze in dit zeer speciale geval, toch zeer waarschijnlijk niet naar „Microcosmos” gevluht zou zijn om uit te huilen en getroost te worden. Omdat ze zelfs voor moeder en vader Berend niet wilde weten, wat er gebeurd was, omdat ze zich daarover zo verschrikkelijk schaamde.

Ze zal ook heel gemakkelijk bij Godert en Clary in Zuidlaren kunnen komen. Die hebben daar het week-end bungalowtje van de familie Steenmetzer een jaar terug al geruild voor een eigen mooie, vrijstaande woning. En bij Nol in Groningen niet te vergeten. En zij allemaal ook bij haar natuurlijk.

Het zal heerlijk zijn hen in haar eigen home, het Reeënhuisje, te kunnen ontvangen en echt gastvrouw te mogen zijn. En ook vooral om weer meer en geregelder persoonlijk contact met haar familie te kunnen hebben. Nee, alles is goed zoals het is.

Maar ze zal Terschelling intussen wel missen. En erg ook. En het afscheid zal heus niet gemakkelijk zijn. Vooral niet dat van haar kinderen op school en dat van de familie Roos. Ze zal het weer aan den lijve ondervinden, dat afscheid nemen altijd een beetje sterven is.

Maar ze zal hier dikwijls terugkomen, o ja. Want ze houdt van dit eiland. En het kan nu weer.

Juultje zit op haar kamer als ze al deze dingen overpeinst.

Vader Berend en moeder . . .

Ze glimlacht opeens vertederd.

Zoals moeder schrok toen ze vertelde van Untinge. En vooral toen ze vertelde van het Reeënhuisje.

„Ik zou het heerlijk vinden als je weer wat dichter in de buurt kwam, zodat je vaker thuis kunt zijn en wij jou ook gemakkelijker kunnen bereiken. Dat weet je wel. Dat zou ik alleen maar toejuichen. Luid,” zei moeder. „Dat tochtje over de Waddenzee is in de regel heerlijk, maar het duurt toch twee uur. En Terschelling is prachtig, maar het blijft een eiland. En daarom blijf je ook van de boot afhankelijk.”

„Zolang je tenminste niet over een privé-helicoptertje beschikt,” lachte zij toen natuurlijk prompt.

Maar moeder was, vanwege de pasgekregen schrik, bepaald nog niet in de stemming voor het maken van grapjes. Ze reageerde daarop althans met geen enkel woord. Zelfs nog niet met een waarderend knikje. Onverstoorbaar, als had zij haar helemaal niet geïnterrumpeerd, ging ze verder: „Maar deze buurtschap. Nee. Zo midden in de wereld. Hoe verzin je het eigenlijk? Als je nu beslist niet naar een stad wilt, goed. Dat kan ik best begrijpen. Maar er zijn toch ook genoeg aardige dorpen. Dorpen in een mooie omgeving bovendien. Maar daar in dat Untinge. En dan ook nog helemaal alleen in zo'n huisje. Net zo eenzaam. Vreeslijk, in één woord. Wat kan je daar wel niet allemaal overkomen. Ik heb gewoon geen nacht meer rust als ik jou daar alleen weet. Er hoeft maar één onverlaat in die buurt rond te zwalken en bij je te komen. Ze vermoorden je tegenwoordig om een rijksdaalder. Om nog maar niet eens te spreken over wat ze allemaal met een weerloos jong meisje kunnen uithalen. Ik moet er gewoon niet aan denken. Nee, Juultje, asjeblijft, doe het niet. Ga daar niet naar toe.”

Moeder wond zich onder het spreken steeds meer op. Ze zag het immers ook al allemaal gebeuren. En bepaald omdat zij nu op haar beurt niet reageerde, gooide ze het over een andere boeg.

„Vraag anders of je in dat dorp, in Ameloo mag wonen. Vader wil je wel geld lenen voor een wagentje, hè, Berend? Dan kun je gemakkelijk heen en weer komen en zit je tenminste na je werk tussen de mensen en niet moederziel alleen daar midden in de wereld.”

„O, maar ik mag gerust in Ameloo wonen,” heeft zij toen pal daarbovenop verteld. Misschien te eerlijk voor dat moment en niet verstandig ook. De wijze houdt immers iets achter. Ze zag tenminste dat die nuchtere mededeling bij moeder insloeg als een bom.

Maar ze had a gezegd en nu moest b noodwendig volgen. En eerlijk duurt per slot nog altijd het langst. Daarom ging ze vlot verder:

„Daar woonden de Hoofden en ook het verdere personeel al jarenlang altijd.” En toen moeder, precies zoals ze had kunnen verwachten, stom-verbaasd en zeer-verontwaardigd tegelijk, zei: „Nee maar, nu vraag ik je toch,” vlug, om het uit te leggen en alle misverstanden te voorkomen: „Maar dat vind ik nu juist helemaal niet leuk, niet echt. Zo op de wijs van: ziezo, jongens, ik rij daar wel gauw eventjes naar toe om m'n kostje te verdienen, maar daarna verdwijn ik ook weer met bekwame spoed. Zo snel als ik dat maar even met goed fatsoen kan doen. Dan kan ik fijn m'n

eigen leventje weer leven, zie je. Dan hoor je er immers niet echt bij. Nooit. Nee, hoor, ik wil tussen mijn leerlingen en hun ouders zitten. Ook na schooltijd. Ik wil in die kleine gemeenschap opgenomen worden, er bij horen. Ik heb zelf gevraagd of ik daarginds niet terecht kon."

Dat laatste bleek de bekende klap op de vuurpijl te zijn en de deur potdicht te doen. De ongelovige ogen, die moeder bij die bekentenis opzette, spraken tenminste voor zichzelf. En dan de toon, waarop ze daarna zei: „Nee maar, ook dat nog. Zelf gevraagd notabene. Terwijl . . . Nee, nu breekt me toch werkelijk m'n klomp."

Om daarna, werkelijk een beetje slachtofferachtig en theatraal, iets wat al heel slecht bij moeder past, te zuchten: „Maar ja, van jou kon ik zoiets immers verwachten. Jij praatte al voordat je je akte had op die manier. Ik wil er bij horen. Ik wil . . . Ja, wat wilde je al niet allemaal meer. Tja. Allemaal mooi en goed en best als je school in een dorp of een stad staat, maar nu . . ."

Zij was niet in 't minst onder de indruk van deze laatste ontboezeming. Maar ze probeerde haar moeder wel op andere gedachten te brengen. Haar een beetje enthousiast te maken voor haar plannetje zelfs, door op haar zwak voor aardige huizen en huisjes met een eigen karakter te werken en te speculeren en te zeggen: „Dat Reeënhuisje is fantastisch, moeder. Werkelijk. U zult er ook weg van zijn. Het is ook net iets voor u." En er, omdat haar moeder daar niet op inging, flink en naar waarheid aan toe te voegen: „En bang ben ik niet. Nooit. Dat weet u best."

„Maar ik wel. Omwille van jou." Dat zei moeder toen natuurlijk weer en fel. En vooral dat laatste paste weer heel wat beter bij haar dan dat melige, slachtofferachtige gedoe, vond ze.

Vader Berend hoorde het allemaal eerst maar 's rustig aan.

„Je hebt of krijgt daar zeker telefoon, niet, Juultje?" zei hij tenslotte zakelijk.

En toen zij knikte, tegen moeder: „Dat scheelt al een heel stuk. Ammy. Een telefoon haalt je uit je isolement vandaan. Anderen kunnen jou, waar ook vandaan, te allen tijde bereiken. En jij kunt ook met iedereen, hoe ver die ook uit je buurt woont, contact opnemen, op ieder gewenst moment. Zelfs midden in de nacht. En als dan die secretaris van het schoolbestuur als naaste buurman een oogje in het zeil wil houden."

Ze had vader Berend kunnen zoenen op dat moment. Om hem metterdaad te tonen hoe blij ze was met deze niet verwachte en toch zo royaal en tevens zo wijs en wel-doordacht gegeven steun. Maar ze bepaalde zich politiek tot een dankbaar en tegelijkertijd

samenzweerderig knipoogje, dat moeder hopelijk zou ontgaan. Want moeder moest door haar houding en vooral een al te groot enthousiasme van haar kant, nu ook weer niet de indruk krijgen dat vader h  r nu afviel. Bovendien kreeg ze zelf opeens een lumineus idee.

„Ik weet nog iets,” jubelde ze. „Ik vraag of ze een bel-verbinding of hoe je zoiets maar noemt, willen laten maken tussen de boerderij van de Eisings en mijn Reeënhuisje. Een soort alarm-schel. Is er dan onverhoopt bij mij iets niet in de haak of word ik plotsklaps ziek — dat kan ook, mam —, dan hoef ik enkel maar op die bel te drukken en ze horen me ogenblikkelijk. Ja, dat vraag ik. Een bel, vlak bij m'n bed. Met een leidinkje of zoiets,   n of ander draadje, naar een andere in de kamer. En eventueel ook nog eentje naar de keuken. Dan kan me toch werkelijk niets gebeuren zou ik zo zeggen, niet, mammoetsjka. Is het zo goed?”

Maar moeder gaf zich nog maar niet zo direct gewonnen.

„Je bent natuurlijk meerderjarig en je kunt dus doen en laten wat je wilt, als het er op aan komt. Maar doe me een plezier en slaap er toch eerst nog eens een nachtje over, voordat je definitief beslist, Juultje,” zei ze. „Ik bedoel over dat huisje of een pension in Ameloo.” En lachend: „Naar Untinge ga je natuurlijk toch. Anders zou ik m'n jongste dochter tenminste al heel slecht kennen.”

Maar tot haar grote verbazing en verrassing tevens, zei haar moeder de volgende morgen, toen ze haar met een heerlijk ontbijt op bed kwam verwennen en gezellig bij haar neerstreek om een poosje te blijven babbelen: „Ik geloof dat je dat Reeënhuisje toch wel kunt nemen, als dat met die alarmbel in orde gemaakt kan worden, Juultje.”

Ze wist immers niet van het gesprek dat vader Berend en haar moeder die vorige avond in bed nog gehad hadden.

„Herinner je je nog, dat je de vorige keer dat Juultje een weekend thuis was tegen me zei: Er is iets met Juultje. Ik voel het. Ze wil het voor ons niet weten en probeert daarom vooral gewoon te doen, maar het is een beetje te. Ze heeft beslist iets. Iets moeilijks of iets verdrietigs. Dat weet ik zeker.”

Zo had vader Berend dat gesprek geopend.

„Natuurlijk herinner ik me dat.” Dat zei z'n vrouw. Met een gezicht waarop duidelijk te lezen stond: hoe zou ik dat nu toch kunnen vergeten. En dan ook nog wel zo gauw. Maar met wat voor bedoeling vraag je dat? Waar wil je naar toe?

Vader Berend zag dat wel. Maar hij hield z'n doel voor ogen

en liet zich daardoor niet op zijwegen lokken. Hij zette z'n onderzetting rustig voort.

„En vind je niet dat ze nu weer wèrkelijk gewoon deed, helemaal zichzelf was, onze eigen, oude Juultje?”

„Ja. Maar wat wil je daarmee zeggen?”

Berend Nijeboer's antwoord kwam prompt en duidelijk.

„Dat ik met je geloof dat Juultje daar op Terschelling het een of ander heeft meegemaakt, dat, nu ja, dat haar nogal van streek heeft gemaakt. En dat ze daarom daarvandaan gaat. En . . . naar een eenzaam plekje. Om er mee klaar te komen, begrijp je.”

Ammarens lag toen even heel stil en staarde naar het plafond.

Dat Berend daar meteen op gekomen was en zij, Juultje's eigen moeder toch . . . Dat moest ze echt even verwerken.

„Ik geloof dat je gelijk hebt, Berend,” zei ze daarna zacht. „Ik zal me er bij neerleggen. Als zij dit nodig heeft. Ja, dan kan ik het ook wel overgeven.” En dringend opeens: „Maar we gaan dikwijls naar haar toe, hè, Berend?”

„Natuurlijk. En als ik niet kan, ga jij alleen. Zo vaak als je maar wilt. Je hebt je rijbewijs.” Dit laatste alweer met een plagerig lachje. Maar Ammarens knikte. „Ja, hoor, heerlijk. Welbedankt dat jij hebt doorgezet toen en me er min of meer toe hebt gedwongen.” En al even plagend: „Dat complimentje wilde je toch horen, niet?”

Maar haar man reageerde enkel met een wedervraag. „Een lastige man was ik toen, hè?”

„Nou, en of. Een echte tiran, hoor.” Ammarens zei het quasi-gemeend. Om er meteen lachend op te laten volgen: „Maar een aardige tiran, hoor.”

„Dat is tenminste iets.”

Even bleef het stil tussen hen.

„Zeg, Berend,” begon Ammarens dan weer, maar nu op een heel andere toon, een beetje onzeker.

„Ja?”

„Hadden we na dat vorige bezoek van Juultje mevrouw Roos toch niet moeten bellen, om te vragen . . .”

Maar toen kwam Berend Nijeboer haastig half overeind, als moest hij z'n vrouw daarvan nu alsnog terughouden en zei, zeer gedeceideerd: „Nee, Ammarens, o nee. Zeer beslist niet. Er zijn twee mogelijkheden. Misschien weet mevrouw Roos nergens van. Dat is de eerste. Misschien weet ze wel wat er gebeurd is, maar heeft Juultje — we kennen haar toch — haar laten beloven het aan niemand, ook niet aan ons, te vertellen. Dat is de tweede. In het eerste geval zouden we alleen maar slapende honden heb-

ben wakker gemaakt, om die niet bepaald vleiende vergelijking nu maar eens te gebruiken. In dat laatste zouden we mevrouw Roos enkel in een heel moeilijk parket hebben gebracht met ons gebel en gevraag. Dan zou ze immers lelijk tussen twee vuren in zijn komen te zitten. Nee, Juultje is meerderjarig. En ze weet wat ze doet. We kunnen haar bovendien vertrouwen. Ze weet ook dat, als ze hulp nodig heeft, in welke vorm dan ook, ze altijd op ons kan rekenen. Maar dit is, waarschijnlijk, haar geheim. Misschien, nee, zeer waarschijnlijk, een verdrietig geheim, maar toch haar geheim. Als ze het nodig oordeelt en de tijd er rijp voor acht om het ons toe te vertrouwen, zal ze dat stellig doen. Maar het kan ook zijn dat ze het beter vindt, voor haarzelf, of voor een ander die er bij betrokken kan zijn, of voor ons, wie zal het zeggen, om het altijd een geheim te laten blijven. Maar hoe het zij: wij moeten er in ieder geval niet achter haar rug om naar gaan vissen. Dan zouden we, nee, dan zou jij, haar eigen moeder, nog beter 's zo en passant op een geschikt moment, of, serieus in een gesprek onder vier ogen, als je daar de voorkeur aan geeft, tegen haar kunnen zeggen: „Als je moeilijkheden of verdriet hebt, in welke vorm dan ook, dan kun je altijd bij moeder terecht, hoor, Juultje. Dat weet je toch, hè, kind.” Heeft ze er dan behoefte aan om te spreken, dan zal ze dat heus wel doen. Maar zwijgt ze, dan moet je dat zonder meer accepteren en geloven dat het zo het beste is.”

Toen heeft Ammarens spontaan haar armen om z'n hals geslagen, hem een stevige zoen gegeven en uit de grond van haar hart gezegd:

„Wijze Berend. Wat een steun ben jij toch voor mij. Hoe heb ik het ooit zonder je kunnen stellen. Maar ik zal zelfs dat niet tegen Juultje zeggen, Berend. Ze weet dat wel. En als ik aan mezelf van vroeger denk . . . Goed, ik was toen ik zo oud was als Juultje nu is al getrouwd, maar toch . . . Ja, ik kan het begrijpen als ze niets zegt.”

8

Gauwer dan ze in haar stoutste dromen heeft durven hopen, is Juultje in de buurtschap Untinge ingeburgerd. Misschien is de hoofdreden daarvan wel, dat ze elkaar zo nodig hebben, de buurt-

schap en Juultje. En zich dat, ieder voor zich, ook bewust zijn.

Juultje stort zich met volle overgave en alle energie waarover ze beschikt op deze nieuwe, vrijwillig op zich genomen taak en geeft zich voor de volle honderd procent.

De ouders van haar leerlingen, Corhilde en Garnt Eising voorop, ontvangen haar met wijd-open armen en nemen haar maar al te graag in hun gemeenschap op. Is juffrouw Lafleur niet degene, die het voortbestaan van hun zo geliefd Heideschooltje garandeert, voorlopig althans? Zouden ze zonder haar hun kinderen al niet iedere dag naar Ameloo of een ander dorp in de omgeving moeten brengen, met alle zorg en moeite daaraan verbonden?

De meeste leerlingen van het Heideschooltje komen inderdaad van kleine boerderijtjes. Maar dat betekent daarom nog niet, dat hun ouders ook allemaal tot de boerenstand behoren. Drie kindertjes, een meisjes-tweeling, die het al tot de tweede gebracht heeft en hun broertje, dat in de eerste klas zit, hebben een vader, die op een heel andere manier de kost voor hen verdient. Dat zijn Saskia, Liesbeth en Otto Korver en hun vader is officier. Om precies te zijn: kapitein bij het wapen der infanterie. En uiteraard, vanwege z'n werk, nogal eens korter of langer van huis. Vandaar dat hun moeder, Connie Korver-van der Wel, vol verwachting, maar tegelijkertijd lichtelijk bezorgd, Juultje's komst tegemoet heeft gezien. Ze hoopte zo in deze juffrouw Lafleur een vriendin te krijgen hier. En stel je nu eens even voor, dat ze elkaars type helemaal niet zullen blijken te zijn.

Met de mensen hier in de omgeving hebben ze een prima verhouding, Ernst en zij. Corhilde Eising mag ze zelfs heel graag. Maar ze leven toch min of meer in een andere wereld. Ze hebben andere belangen en daarbij hun familie in de buurt. Ze hebben hen zo helemaal niet nodig, al zijn ze aardig genoeg voor hen.

En onder de echtgenotes van Ernst's collega's zijn heel wat aardige vrouwtjes. Dames die uiteraard over het algemeen in dezelfde omstandigheden verkeren als zij en die haar wat dat betreft dus kunnen aanvoelen en begrijpen. Ze ontmoeten elkaar vrij geregeld op de koffievizites, waarop de echtgenote van de generaal hen in clubjes van zo ongeveer acht met grote trouw een keer of vier per jaar inviteert, en waarop ze altijd een heel prettige sfeer weet te scheppen. En natuurlijk ook op de Nieuwjaarsreceptie, de feesten die het bestuur van de officiersmess organiseert. En bij de brigade-, casu quo bataljonsborrels, waarop de dames ook zo nu en dan worden uitgenodigd en waaraan een etentje en een gezellig avondje verbonden zijn. Met de meeste van haar collega-officiersvrouwen kan ze, vlot en gemakkelijk in de om-

gang als ze zelf is, heel goed overweg. En in Tineke Brauer heeft ze zelfs een echte vriendin gevonden. Maar voor dagelijks contact zitten ze toch te ver bij elkaar vandaan. Te meer daar ze allebei vanwege hun kinderen en de vele afwezigheid van hun man, nogal, om niet te zeggen erg, aan huis gebonden zijn.

Van Tineke's drie kinderen gaat er nog maar één naar de „grote” school. En zijzelf heeft Wilbert van vier nog thuis.

Nu is de telefoon een verrukkelijk hulpmiddel om vriendschappen in stand te houden en zelfs op te bouwen, vinden ze allebei. Maar het blijft desondanks toch iets van de tweede rang. En al lappen ze allebei de mening van hun man, dat een telefoon er niet is om gezellige babbeltjes te plegen, vrolijk aan hun laars, zo a-sociaal om de lijn te lang bezet te houden, zijn ze nu ook weer niet. En die gesprekjes zijn dus nooit al te lang. Op een heel enkel keertje na. In zeer bijzondere omstandigheden. Als ze al het andere vergeten. Ook dat ze door hun lang gesprek een ander misschien in ongelegenheid brengen. Eenvoudig omdat ze nu eenmaal op dat moment een uitlaat nodig hebben en de telefoon de enige is, die binnen hun bereik ligt.

Maar mét dat Juultje bij haar kennismakingsbezoek in hun „Onder het rieten dak” binnenstapte, wist ze al vrijwel zeker, dat ze zich geen zorgen had behoeven te maken. En tijdens hun conversatie werd die eerste indruk royaal bevestigd.

Dit is een jonge vrouw van haar eigen slag. Spontaan, enthousiast, vlot, intelligent, beschaafd. En zonder een haabaai te zijn, ook beslist geen doetje. Iemand die op een prettige manier weet wat ze wil en wat ze doet. En zich, als ze vindt dat ze in haar recht staat, tot het uiterste zal verdedigen. En niet alleen zichzelf. Maar ook de zaak waarvoor of de mens voor wie ze pleit. Ze zal zich niet zomaar opzij laten duwen, door wie dan ook. Eigenlijk had ze dit laatste natuurlijk ook wel kunnen weten. Iemand die niet een persoonlijkheid en daarbij idealistisch is, zal er niet over peinzen om een prettige werkkring op een mooi eiland, waar ze buitengewoon en algemeen gewaardeerd wordt bovendien, getuige de inlichtingen, vrijwillig te verruilen voor een zware taak aan een éénmansschooltje midden in de wereld. Zijzelf zit daar ook wel, maar met man en kroost en dat maakt een enorm verschil. Nee, zoiets doet een onderwijzeres van het soort, waarvan er heel gewoon twaalf in een dozijn gaan, zeer beslist niet. Die komt niet naar een buurtschap als Untinge om zes klassen voor haar rekening te nemen. Laten het dan kleine klasjes zijn, de leerlingen ervan vragen toch maar allemaal je volle aandacht. En hun ouders verwachten van je, dat je ze het onderwijs geeft, dat be-

paald is voor het leerjaar, waarbij ze zijn ingedeeld. O zo. Nee, zoiets doet een gewone onderwijzeres niet. Tenzij er een bepaalde reden voor is natuurlijk. Nu ja, hoe het zij, deze juffrouw Lafleur lijkt haar een geweldige aanwinst in haar kleine kringetje hier. En wat haar betreft worden ze dikke vriendinnen.

Een week later belt ze Juultje al op.

„Mijn man komt vannacht niet thuis. Komt u me vanavond gezelschap houden? U kunt hier blijven slapen, hoor. Dan hoeft u niet in het donker alleen over de hei.”

Juultje accepteert de invitatie subiet.

Het vrij kleine, mollige vrouwtje van kapitein Korver, met haar iets, maar niet hinderlijk vooruitstaande tanden, haar grappig mopsneusje en haar grote, reebruine ogen, die zo ondeugend kunnen twinkelen, heeft meteen haar hart gestolen. De sympathie is wederzijds. En vanaf die avond is het Connie, en naderhand ook al gauw Ernst, en Juultje.

Het boerderijtje van de Korvers is crème gesausd en draagt een dik rieten dak.

„Vandaar dat we het „Onder het rieten dak” hebben genoemd,” vertelt Connie. „Weinig origineel overigens. Ik heb het gewoon afgekeken van mevrouw van Hille Gaerthé. Die schreef immers „Onder het Strodak”? Het was altijd één van mijn lievelingsboeken. Vandaar dat ik ons boerderijtje naar dat mooie huis wilde noemen. Maar Ernst zei dat die naam fout was. Dat er een groot onderscheid is tussen stro en riet. En dat er geen enkel dak van stro gemaakt wordt. En dus werd het naar waarheid „Onder het rieten dak”.

Juultje vindt het allemaal kostelijk. Het hele huisje trouwens. Het is zo mooi verbouwd. En toch heeft het helemaal z'n eigen karakter van boerderijtje behouden.

Connie zelf is er ook nog altijd verrukt van.

„'s Zomers moet je het zien, Juultje, als de rozen bloeien en tegen de muren opklimmen. Rose, rode en gele. En de tuin. Dat is mijn hobby, weet je. Ik ben opgegroeid in een huis zonder tuin in Den Haag. Een bovenwoning. Groot en ruim, hoor, maar uiteraard toch zonder ook maar een krummel tuin. En dan moet je zo dol zijn op alles wat er groeit en bloeit als ik. Vandaar dat het Ernst geen enkele moeite kostte me hier naar toe te krijgen, toen hij dit boerderijtje graag wilde kopen. Ernst komt van het platteland, zie je. Die krijgt de rillingen al als je maar over een flat of een huis in de rij begint te praten.”

Ze vertrouwt Juultje en vertelt haar honderd uit. Ze is zelfs

zeer openhartig, waar het hun familieverhoudingen en dergelijke betreft.

Juultje, van haar kant, laat haar meelevens met wat er zoal in haar familie reilt en zeilt. Omdat ze vindt dat je tegenover vrouwen vertrouwen moet stellen.

Ze vertelt haar van het tweede huwelijk van haar moeder. Over Godert en Clary. Over het gezinnetje van Coralie en Arie. Over Nol.

Connie luistert vol belangstelling naar al die verhalen. Verhalen, die haar hevig interesseren. Niet alleen omdat mensen haar nu eenmaal altijd intrigeren. Nee, ook vooral omdat ze daardoor Juultje leert kennen tegenover haar achtergronden, in haar familieverband, het milieu waaruit ze stamt. En als ze tenslotte ook de zo idyllisch en romantisch begonnen, maar zo tragisch verlopen geschiedenis van Hester en Jan Hendrik te horen krijgt, leeft ze zo intens mee, dat de tranen haar in de ogen springen.

„O Juultje, wat erg. Wat erg allemaal. En dat toch eigenlijk door eigen schuld. Maar wat ook verschrikkelijk voor die Jan Hendrik. Hebben jullie nog contact met hem?”

Juultje schudt haar hoofd.

„Helaas niet. Ik hield van hem als van een eigen broer. Eerlijk. Ik wist niet beter of hij hoorde erbij. Ik was denk ik, laat's kijken, ja, acht, toen hij voor het eerst bij ons thuis kwam. En twintig toen hun verloving afraakte. Denk je dat 's even in. Zoveel jaren. En dan een fijne vent als Jan Hendrik. En op zo'n moment denk je: al is het dan uit tussen Jan Hendrik en Hester, voor mij verandert er, wat hem betreft, niets. Ik wil 'm niet missen. Voor mij blijft hij precies dezelfde. En aan onze verhouding verandert niks niemendal. Dat hoeft immers niet. Ik ben er zeker van dat moeder, als ze niet wat meer levenservaring had gehad dan ik, tegen hem gezegd zou hebben: „Jan Hendrik, „De wilde Wingerd” blijft wagenwijd voor je open staan, hoor, jongen. Je blijft er te allen tijde hartelijk welkom.” Want moeder was ook altijd dol op Jan Hendrik. En ze houdt stellig nog van hem. Net als ik. Net als wij allemaal. Maar weet je, zoiets ligt heel wat moeilijker dan je eerst denkt. Dan ik eerst besepte, kan ik misschien beter zeggen. In die eerste jaren was Hester natuurlijk nog in 't land. Je liep altijd het risico dat ze net uitgerekend tegelijk in „De wilde Wingerd” zouden zijn. Want zoiets gebeurt maar al te dikwijls. Of de duivel er mee speelt. En brieven. Nou ja. Bovendien had hij het druk. Later kwam voor hem de militaire dienst. En bij ons moeders nieuwe huwelijk. De verhuizing naar „Microcosmos”. Om eerlijk te zijn: ik weet op het ogenblik niet eens wat hij doet en

waar hij zit. Voor de zending is hij in geen geval uitgegaan. Want dan moest ik het gelezen hebben. Dergelijke zaken volg ik altijd heel secuur in het zendingsblad."

„Heeft hij zich niet weer verloofd?"

Juultje haalt haar schouders op.

„Weet ik ook niet. Dat kan natuurlijk best. Hij kan al wel getrouwd zijn." En na een ogenblik, als heeft ze die laatste gedachte even moeten verwerken: „Kort na het verbreken van z'n verloving met Hester, werd hij nogal eens gezien met een heel charmant verpleegstertje, volgens men. Maar zoiets zegt natuurlijk niets." En zeer gedecideerd: „Nu, ik gun hem de allerbeste vrouw die er bestaat. Die is hij waard."

Connie lacht. En een heel warm gevoel voor deze Juultje Lafleur, die zij persoonlijk de allerbeste man die nog vrij is gunt, stroomt haar hart binnen. En spontaan als ze is, flapt ze er opeens uit, wat ze meteen de eerste keer dat ze haar ontmoet heeft, na haar vertrek al tegen haar man heeft gezegd: „Dat jijzelf nog niet getrouwd bent, Juultje. Of tenminste verloofd. Nee, eerlijk, dat begrijp ik niet. Een meisje als jij."

Juultje maakt lachend een kleine nijging in haar richting.

„Bedankt voor het complimentje. Want zo is het toch bedoeld, is 't niet?"

En als Connie ijverig knikt, luchtig: „Misschien ben ik wel te critisch of te veeleisend. Misschien zoek ik een schaap met vijf poten. In overdrachtelijke zin dan. Wie zal het zeggen, hè?"

Meer krijgt Connie Korver niet te horen over dit toch zo heel belangrijke onderwerp. Tot haar teleurstelling en ook enigszins tot haar verbazing. Juultje is immers in andere dingen helemaal niet terughoudend en ook allerm minst gesloten. Maar het pijnlijke trekje dat, ondanks Juultje's lachende ogen en luchtig gepraat, heel even om haar gevoelige mond is te zien geweest, is haar intussen niet ontgaan. Wat betekent dat? Ze voelt zich opeens gealarmeerd. En zonder dat ze precies weet waarom, sluipt er nu plotseling ook een gevoel van medelijden haar warme hart binnen. En op hetzelfde moment buitelen allerlei vermoedens kris-kras over en door elkaar heen door haar hoofd.

Zou ze een vriend gehad hebben die gestorven is? Nee, dat gelooft ze toch niet. Ze zijn nu wel zo intiem met elkaar, dat ze haar dat dan wel verteld zou hebben. Niet in de finesses, omdat het leed daarvoor misschien nog te vers is. Maar dan zou ze het vast wel gewoon gezegd hebben. Zo in de trant van: Ik heb een vriend gehad. We stonden op het punt ons te gaan verloven. Toen is hij plotseling gestorven. Een verkeersongeval. Ik kan daar nu

nog niet meer over vertellen. Dat is me te moeilijk. Later misschien. Maar je begrijpt wel, als je zo'n vriend verloren hebt, dan ben je niet zomaar klaar voor een nieuw begin.

Nee, dat is het niet. Dan zou er geen pijnlijk trekje om haar mond gekomen zijn, maar een droef. En dan zouden haar ogen . . . Nee, ze moet iets naars hebben meegemaakt op dit gebied. Iets heel naars. Misschien heeft de een of ander haar wel bedrogen, hield hij er gelijk met haar nog een meisje op na. Misschien was het iemand van Terschelling en had die haar op het eiland en een ander aan de vaste wal. O ja, dat kan best. Wie kraait daar immers naar. Wie doet je wat? Of misschien was het wel een zeeman. En hoorde ze van z'n kapitein, dat hij haar niet trouw was, maar in de havens die ze aanliepen, steeds weer voor de verleiding bezweek en, zwakkeling als hij op dat punt was, met een paar verkeerde elementen mee ging passagieren. En zich naar bepaalde kroegen begaf, waar de „meisjes” al op hen zaten te wachten.

Ja, dat kan ook. En toen heeft ze het natuurlijk zelf ogenblikkelijk afgemaakt. En gesolliciteerd. Om hem niet meer te hoeven zien als hij met verlof op het eiland kwam.

Wie zal het zeggen? Er zijn zoveel mogelijkheden. Als je bedenkt wat haar nichtje Louky is overkomen. En dat zusje van Tineke Brauer. En die vriendin van sergeant Koppeolse z'n vrouw. Maar liefdesverdriet krijgen niet alleen meisjes en vrouwen. Jongens en mannen net zo goed. Al ligt dat natuurlijk allemaal wel weer een beetje anders. Maar er zijn ook vrouwen en meisjes die het met de trouw nu niet bepaald nauw nemen. Die er maar met Jan en alleman op los flirten. Die zo graag op het randje lopen, zoals ze een getrouwd vrouwtje eens met een lachje in haar ogen en veel bravoure heeft horen zeggen.

„Het is gevaarlijk, dat weet ik wel. Maar dat maakt het aan de andere kant juist zo verrukkelijk spannend, weet je. Zo heerlijk avontuurlijk.” Zonder blikken of blozen.

Ja, totdat ze net één stap te ver gaan of verkeerd stappen en van dat gevaarlijke randje aftuimelen, de diepte in.

Met dat bewuste vrouwtje is het tenminste op een echtscheiding uitgelopen. En de diverse mannen, voor wie ze op dat randje was gaan tippelen, waren daarna allemaal verdwenen. Niemand stak dus ook maar een hand, nee, nog niet eens een vinger uit om haar te helpen er weer uit te komen. Ze bleven stuk voor stuk gezellig thuis bij hun eigen vrouw en kinderen en zaten heerlijk bij hun eigen warme haard. En haar lieten ze in de kou staan, in de puree zitten, de eens zo charmante, ridderlijke vrienden. Ze hielden opeens weer zo verschrikkelijk veel van de moeder

van hun kinderen, dat ze absoluut geen behoefte meer aan die kantjesloperij hadden. Laat staan dat ze er ook maar over peinsden om zich terwille van dat nu vrije vriendinnetje te laten scheiden. Geen haar op hun hoofd hoor, die aan zoiets dacht. Het was al stom genoeg dat ze er ooit aan gedaan hadden, dat ze zo'n gevaarlijk spelletje hadden meegespeeld. Dat was immers veel te riskant. Dat zag je nu maar weer aan dat vrouwtje met haar overamoureuze neigingen. Nee hoor, dat was eens en nooit weer. Zij waren gelukkig nog net op tijd de dans ontsprongen. En nu ja, per slot moet je eerlijk blijven, het was toch ook allemaal echt van dat vrouwtje uitgegaan. Zij had het initiatief genomen. En mannen hebben nu eenmaal een polygame aanleg. Dat kun je in tal van wetenschappelijk verantwoorde werken lezen. Die zijn op dat punt in het algemeen nu eenmaal wat gemakkelijker te verleiden. Dat wist zo'n gewiekst vrouwtje natuurlijk ook drommels goed. Eigenlijk gemeen om daarop, op die minder fraaie instinten, te speculeren. Minderwaardig goed beschouwd.

Nee, hoor, medelijden hadden ze niet met haar. 't Was doodgewoon haar eigen schuld. En haar man had groot gelijk dat hij het niet nam en zich van haar liet scheiden. Zij zouden in zijn plaats precies eender gehandeld hebben. Stel je dat even voor, zeg, dat je eigen vrouw, voor wie je met enige overdrijving gesproken dag en nacht in 't spier bent, je met een andere vent bedriegt. Nee hoor, dan zou het bij hen ook Schlusz zijn. Subiet. Dat wil zeggen . . . De kinderen. Dat was natuurlijk wel een punt. Die worden tegenwoordig bijna altijd aan de moeder toegewezen, of ze nu de schuldige is of niet, omdat die . . . Tja. Met dat probleem zat die arme bedrogen kerel van dat vrouwtje nu natuurlijk ook. Maar dat wijfje zelf. Die vond wel weer een ander. Reken maar van yes. Een raspaardje was dat. O ja, het was wel een geweldige ervaring om met zo iemand . . . Werkelijk. Maar toch . . .

En de laatste van al de mannen met wie dat bewuste vrouwtje zo verrukkelijk gevaarlijk op het kantje had gelopen, die keer, waarop ze was uitgegleden of mis gestapt, ze wist dat naderhand zelf niet eens meer precies, dacht tenslotte: Nee, geef mij m'n eigen, misschien wel eens wat saaie, maar intussen door en door betrouwbare Lientje maar, hoor. Wat een huisvrouw is dat. En wat een zorgzame echtgenote. En wat een prima moeder. Ze gaat zo graag 's naar een goed concert. Klassieke muziek horen. Beethoven, Mozart. 's Kijken of er van de week niet ergens iets is. Dan zal ik haar mee uitnemen. Ja. En daarna nog hier of daar een poosje gezellig zitten. Ergens iets drinken. Of van tevoren een etentje in een aardige gelegenheid, een beschaafd muziekje op

de achtergrond. Daar moet hij dan maar 's een paar briefjes tegenaan gooien. Ja, dat heeft ze wel aan hem verdiend. En voor hemzelf betekent dat dan een kleine boetedoening na dat kleine, eigenlijk nog niet eens echte slippertje, waarvan ze gelukkig geen idee heeft. Zo'n beroerde vent is hij dan toch ook weer niet. En Marjoleintje zal hij vanavond 's weer een poosje voorlezen. Voor het slapen gaan. Daar is ze dol op, dat kleine ding. En dat heeft hij al in weken niet meer gedaan. Och ja, als je gedachten vol zijn van je zaken en . . . nu ja, van andere dingen. Maar dat gaat hij nu ook goed maken. En Bas moet dat boek over vlinders, waarom hij nu al wel een maand lang zeurt, dan toch maar hebben. Ach ja, hij is door z'n werk ook wel wat veel van huis. De kinderen missen soms ook wel wat. En alweer heel tevreden over zichzelf als man en vader, zakte hij nog wat luier onderuit in z'n diepe, leren clubfauteuil, liet zich de zoveelste kop koffie door z'n liefhebbende echtgenote inschenken en vond voldaan, dat het leven nog zo slecht niet was.

En dan springt uit de warwinkel van Connie's met bliksemsnelheid flitsende gedachten opeens een naam naar voren, levensgroot. Harro.

Ja, Harro. Hij is één van hun beste vrienden, eerste luitenant bij hetzelfde bataljon als Ernst. En nog altijd alleen.

En vlak daarop: Harro en Juultje. Stel je dat 's even voor. Als dat 's mogelijk zou zijn.

Dat blijft natuurlijk afwachten. Maar zij zal ze in ieder geval met elkaar in aanraking brengen. Nou, reken maar. Stilletjes. Zonder dat ze er erg in hebben dat ze dat eigenlijk met een zeer bepaalde bedoeling doet. Zonder iets te zeggen. Ook niet tegen Ernst. Juist niet tegen Ernst. Want die zal haar anders natuurlijk prompt van koppelneigingen beschuldigen. Of op de een of andere domme manier roet in 't eten gooien. Mannen. Op dat gebied tenminste. Praat er haar niet van. En Ernst maakt daarop, hoe flink hij overigens ook is, bepaald geen uitzondering. Dommer dan dom. En koppelneigingen. Nu ja, eigenlijk heeft ze die wel. Maar dan toch met de allerbeste bedoelingen. Enkel om twee mensen uit hun eenzaamheid te halen en samen gelukkig te maken. En als je die nu als toevallig botviert. Zonder dat de betrokken personen er zelfs maar erg in kunnen hebben. Zij kan echt niet inzien, dat ze daaraan ook maar in de verste verte verkeerd doet of risico's neemt. Als ze er nu van tevoren met hen over sprak. Of, al was het maar bij één van de twee, illusies wekte, die later niet in vervulling zouden gaan en dus teleurstelling zouden brengen. En ze daardoor ook nog een grote kans liep op die manier een vrien-

din of vriend te verliezen. Dat zou heel iets anders zijn. Maar als ze het doet zoals ze dat stellig van plan is: voorzichtig, discreet, in alle stilte.

Harro is al zolang huisvriend hier. En Juultje is hard bezig huisvriendin te worden. Allicht dat die twee elkaar dan weleens in „Onder het rieten dak” treffen. Het zou zelfs heel vreemd zijn als dat vandaag of morgen niet gebeurde. En wie weet.

Juultje's gedachten zijn intussen hun eigen wegen gegaan. Daardoor heeft ze er geen erg in dat Connie, voor haar doen althans, vrij lang zwijgt. De diverse jongelui die moeite voor haar gedaan hebben, passeren als vanzelf een voor een de revue. En vanzelfsprekend eindigt dat rijtje met een reus van een man met een rossige baard en grote, blauwe ogen: met Norbert van Waegeningh. Nee, met Klaas de Vries. En omdat ze elke gedachte aan hem zeer beslist wil uitbannen, zet ze zelf het gesprek voort en heeft daardoor meteen de kans het subiet over een andere boeg te gooien.

„Waar hebben Ernst en jij elkaar eigenlijk leren kennen?” vraagt ze. „Daar ben ik nu doodgewoon nieuwsgierig naar. Jij in Den Haag. Hij . . .” Ze hoeft haar zin niet af te maken. Connie is ogenblikkelijk weer helemaal thuis. En haar gezicht wordt één en al lach.

„O, dat is een leuk verhaal. Een neef van mij, ook uit het Haagje, was eerste jaars cadet op de K.M.A. in Breda. Toen naderde het feest van het jaar: het Assaut. Zoals te doen gebruikelijk daar, hadden hij en z'n mede-eerste jaars, een groot aandeel gehad in het herscheppen van diverse zalen van het kasteel van Breda, waarin de K.M.A., maar dat weet je allicht wel, gevestigd is, tot sprookjeshoven. Die krijgen dan ook namen. De Bloemenzaal, Oase, Retraite, Italiaanse Bodega. Dat zijn er zomaar een paar die me nu te binnen schieten. Ieder jaar verzinnen ze wel weer wat nieuws, wat anders. Maar die zalen zijn werkelijk enorm. Echt mooi. Maar nu komt het. Ze moesten op dat drie dagen durende feest met een meisje komen. Dat was althans het plezierigst. En Fred, die neef van me, had geen meisje. En hij wilde er ook geen kennisje voor vragen. Omdat hij, serieus als hij ook toen al was, bang was, dat zo'n meisje daar meer van zou denken dan hij bedoelde. En dus mocht ik met hem mee. Nu, ik was wel voor zo'n feest te porren, dat snap je. Een lange japon met stola en lange handschoenen voor het Galabal. Een cocktailjurkje voor het Cadettenbal. Corsages. De heren allemaal in geklede tenue, die prachtige uniformen weet je wel, behalve dan de burgers, die in smoking kwamen. Het leek me een machtige bele-

venis. En dat werd het. Een extra machtige, achteraf beschouwd. Het begin van het geweldige avontuur dat een huwelijk toch eigenlijk is. Maar daarvan had ik toen nog helemaal geen weet. Ik genoot alleen maar met iedere vezel van mijn wezen.

Uiteraard werd ik ook aan allerlei mensen voorgesteld. Ook aan enkele van die hoge omes met hele rijen onderscheidingen op hun borst en zo. Brrr. Maar toch, naderhand vooral als je begrijpt wat ik bedoel, ook weer enig. Maar natuurlijk vooral aan Fred's mede-cadetten. Onder anderen aan de vierde-jaars cadet-vaandrig Ernst Friso Korver, de pa van Fred. En dat was dan het begin.

Ernst was niet bang geweest voor het inviteren van een meisje uit z'n kennissenkring. Dat had hij al vaker bij de hand gehad. Hij pikte dat volgens mij altijd nog heel handig in ook. Dat hoorde ik natuurlijk pas veel later. Maar als hij thuis was, zwermde er geregeld genoeg meisjes om hem heen natuurlijk. Vriendinnen van z'n zus, meisjes die met hem op de H.B.S. hadden gezeten, zusters van vrienden en schoolkameraden, kennisjes uit de wereld van de sport en noem maar op."

En met een ondeugend lachje: „Echt niet omdat ze je zo'n aardige of zo'n mooie jongen vonden, hoor. Verbeeld je maar niks, zeg ik altijd, als hij daarover 's flink aan het opscheppen is. Om 'm een beetje klein te houden, snap je. Doodgewoon vanwege je uniform, hoor, joggie. Heel wat meisjes en vrouwen schijnen nu eenmaal dol op uniformen te zijn. Getuige al degenen die, volgens de verhalen, in de oorlog heel gemakkelijk met een man in een Duits uniform aanpaptten. Om, toen die, zonder Sieg, zonder Heil . . ." Ze onderbreekt zichzelf opeens en vraagt: „Je kent dat mooie vers toch wel? Ik snak naar de dag vol van rood, wit en blauw met de zwier van oranje er boven?"

En als Juultje enthousiast knikt: „Kostelijk, hè? Maar hoe ver was ik ook weer? O ja. Ik had het over die dames, die zo gemakkelijk aanpaptten met lieden in een Duits uniform. En die, toen die zonder Sieg en zonder Heil met hun wapenbroeders naar hun zo innig geliefde Heimat waren afgedropen, weer even vlot wisten over te schakelen op iemand die een Canadees uniform droeg.

Bij zulke tirades van mij kijkt hij natuurlijk altijd een beetje zuinig. Want leuk vindt hij het uiteraard niet, dat ik zo weinig lijk te geven voor z'n eigen charmes en het enkel op die uniform houd. Maar je moet een man nooit te ijdel maken, zie je. Neem dat nu maar gerust van mij aan, hoor, meisje. Maar weet je wat Ernst altijd deed? Hij zei dan, vanzelfsprekend op een psycholo-

gisch juist moment, nadat hij eerst 's weer met de nodige verve had verteld over alle speciale geneugten die zo'n Assaut met zich meebrengt en flink had opgegeven over het bijzondere van zo'n feest: „Zouden jullie het leuk vinden om het eens mee te maken?” En als er dan een algemeen geloei losbrak, zo in de trant van: „O ja, enig. Machtig lijkt het me. Het einde” en meer dergelijke kreten, zei hij, quasi-spijtig: „Tja, ik mag er natuurlijk maar één meenemen.” En dan, zeer goedgunstig: „Maar dat mag, wat mij betreft, gerust een van jullie zijn, hoor.” De politiekeling. Hij was intussen natuurlijk handig genoeg om toch een aardig, alleszins presentabel meisje te versieren. Maar die had dan onderwijs goed begrepen, dat zij enkel met hem meemocht, om haar de kans te geven 's zo'n bijzonder feest te kunnen meemaken. Ze zou dus wel mal zijn als ze er desondanks meer achter zocht. Wat intussen toch weleens gebeurd is, hoor. Maar dat was dan tenslotte haar zaak. Hij had haar duidelijk genoeg te verstaan gegeven, dat hij van zijn kant er helemaal niets mee bedoelde. Dat hij enkel en alleen een soortement vriendendienst wilde bewijzen. De schooier. Zo was alles absoluut vrijblijvend en hij had toch gezelschap. Maar op die manier leerde hij zo'n meisje natuurlijk wel wat beter kennen. En uiteraard zat er altijd de kans in, dat hij daardoor meer voor haar zou gaan voelen. Maar dat is dus nooit gebeurd. Waarmee ik maar wil zeggen, dat je dus vooral niet moet denken, dat ik Ernst van het een of andere meisje heb afgetrosgeld, begrijp je. Het meisje dat hij op dat bewuste Assaut, waarop ik hem voor het eerst ontmoette, bij zich had, betekende voor hem ook enkel prettig gezelschap op het grote feest van zijn Academie en verder niets.

Ik vond 'm meteen geweldig. Maar zo heel ver boven mij verheven. Stel je voor, een vierde jaars. Iemand die al bijna was afgestudeerd. En ik, met amper m'n H.B.S. diploma in m'n zak. Bovendien dacht ik niet anders, dan dat dat meisje zijn verloofde was. Hij gedroeg zich steeds zo attent tegenover haar. Nee, hoor, geen haar op mijn hoofd die over iets dergelijks prakkizeerde. Ik genoot heel eenvoudig met hart en ziel van alles. En Fred was daarbij een heel prettige partner. Dat moet gezegd.

Maar al gauw na het Assaut kwam Ernst ons samen met Fred opzoeken. Hij logeerde een week-end bij Fred thuis. Die had foto's van het Assaut die hij mij wilde laten zien. Het was dus zo logisch als iets dat ze die even samen kwamen showen. Ik was enthousiast over die foto's, moest ze alsmaar weer bekijken en bestelde er tenslotte een heel stel van. En natuurlijk babbelden we ondertussen honderd uit over dat geweldige feest. Vader en

moeder waren thuis. En al de anderen. Ja, in het week-end, hè? 't Was reuze-gezellig.

Veertien dagen later kwamen ze weer samen opdraven. Nu om de bestelde foto's te brengen. En, flapuit als ik altijd al was, zei ik:

„Logeer je alweer bij Fred?” Waarop Ernst lachte: „Ja, het is me de vorige keer zo goed bevallen, dat ik nog maar 's ben meegekomen.”

„Enig,” zei ik. Maar op hetzelfde moment vond ik dat zo oerdom van mezelf. Hij zou dat immers verkeerd kunnen uitleggen en zich gaan verbeelden, dat ik persoonlijk het zo geweldig vond dat hij Den Haag opnieuw met een bezoek vereerde. En omdat ik die indruk tot geen prijs wilde wekken, liet ik er prompt op volgen: „Je vindt natuurlijk dat je een beetje op deze nieuwe zoon van je moet passen.”

„Ook al,” zei hij toen met een ondoorgrondelijk gezicht.

Enfin, om het lange verhaal maar wat te bekorten: een poosje later kreeg ik een brief van hem. Gewoon vriendschappelijk, hoor. Hij had de een of andere smoes verzonnen. Een vraagje, dat eigenlijk niets voorstelde. Maar één, waarop ik toch wel moest antwoorden, wilde ik niet onbeleefd lijken. Laat ik eerlijk zijn: ik deed dat maar al te graag. Ik had het toen al van hem te pakken, geloof ik. Enfin, er gingen nog een paar brieven van Breda naar Den Haag en in omgekeerde richting. En daarna vroeg hij me al gauw of hij me eens mocht komen opzoeken. Alleen. Kind, wat er toen door me heenging. Ik durfde het bijna niet te denken, maar toch . . . Enfin, je begrijpt het wel. Wat zat ik in de zenuwen toen het bijna zo ver was dat hij kon aanbellen. Ik hoopte met m'n hele hart dat hij, nu ja, dat hij echt om mij kwam. Maar aan de andere kant . . . Ik zag zo tegen hem op, weet je. Maar toen hij er eenmaal was en ik merkte, dat hij ook niet helemaal vrij van nervositeit was, was ik al gauw weer mezelf. En op m'n eigen terrein, thuis, had ik natuurlijk ook wel weer heel wat streepjes op hem voor. Al was hij dan voor mijn gevoel een man, een man van de wereld en ik nog niet veel meer dan een schoolmeisje. Enfin, die middag is het toen meteen helemaal voor elkaar gekomen.”

Een ogenblik kijkt ze daarna in gedachten en met een heel zachte uitdrukking in haar ogen voor zich uit. Om dan opeens te zeggen: „Ja, dat Assaut.” En vlak daarop, omdat die naam onder alles door, nog steeds, zij het op de achtergrond, door haar hoofd heeft gespeeld: „Daarop heb ik Harro toen ook voor het eerst ontmoet.”

Voor Juultje's gevoel maakt ze die gedachtesprong zonder enige overgang. Ze kijkt haar dan ook een tikkeltje bête aan. Ze was nog met heel haar aandacht bij de romance van Connie en Ernst. Ze kan die plotselinge omschakeling niet zo vlug verwerken. Heerlijk moet het zijn om elkaar zo te mogen vinden. En te mogen ervaren dat het allemaal goed is, heel goed. En dan later samen een gezin te stichten. Zoals Connie en Ernst dat gedaan hebben. En Godert en Clary. En Coralie en Arie. En nog zoveel andere jonge mensen meer. Alleen Hester . . . En zijzelf . . . En nu . . . Harro . . .

„Harro, wie is dat?” vraagt ze tenslotte verbaasd.

„Harro van den Eerenbeemt natuurlijk.”

Juultje zegt niets. Ze trekt enkel maar haar wenkbrauwen en haar schouders op, ten teken dat ze nu echt nog helemaal niet weet, over wie Connie het nu zo opeens heeft.

„Maar die ken je toch wel. Die heb je hier toch weleens ontmoet?”

Connie zegt het zeer verwonderd. Valselijk, denkt ze intussen zelf met een licht schuldgevoel. Maar nu ja, het gaat tenslotte om de goede zaak. En dan mag je immers wel 's een klein beetje toneelspelen.

Juultje heeft uiteraard nergens erg in. Ze schudt haar hoofd en zegt dan, zeer gedeceerd: „Nee, Connie, echt niet.”

„Hoe bestaat het,” speelt Connie het spelletje nu verder . . .

„Hij is hier huisvriend. Maar ja, hij is natuurlijk ook nogal eens korter of langer weg. Net als Ernst. Naar Duitsland of België of Brabant of de Harskamp of voor een langere oefening hier in de omgeving. Hij is eerste luitenant bij hetzelfde bataljon als Ernst, zie je. Hij was tweedejaars toen op het Assaut en ook een zoon van Ernst. Een broer dus van Fred. Zodoende.” En lachend: „Ja, hele families ontstaan daar in Breda op die manier. Net als in de studentenwereld overigens. Ernst had op zijn beurt natuurlijk als eerste jaars indertijd ook een pa gekregen. Plus broers. En zo kun je maar door gaan. Toch is dat leuk, hoor. Ze horen op een bepaalde manier bij elkaar in die vrij grote gemeenschap. En ze zijn vaak een hele steun voor elkaar. Vooral in het begin de pa's voor hun zonen. Al verschillen ze in de regel niet eens zoveel in leeftijd. Maar die ouderen kennen het klappen van de zweep dan al. Ze weten waarmee ze zelf indertijd moeite gehad hebben. Ze kunnen hen raad geven, soms wat opvangen. Dat is allemaal heel erg belangrijk. Die jongens komen plotseling in zo'n heel andere wereld terecht. Ze kunnen ook klankbord zijn als die jongeren behoefte hebben om zich 's uit te spreken. Er ontstaan vaak

prachtige, blijvende vriendschappen uit. Dat is ook het geval geweest met Ernst en Harro. En daarom is het zo fijn dat ze nu allebei hier zitten. Ik mag Harro ook erg graag. Hij zal jou dacht ik ook wel liggen." Dit laatste expres zeer neutraal.

„Hij is een flinke, fijne vent, vind ik. Enfin, je zult hem dan nu stellig wel gauw eens ontmoeten hier.”

Zo, dat is genoeg voor vandaag, vindt ze. Overdaad schaadt. Altijd. Bovendien, als Juultje meer over hem wil weten, dan vraagt ze maar.

Maar dat gebeurt niet. De vragen die in Juultje's brein rijzen: waar of hij woont, of hij misschien nog vrijgezel is, omdat Connie hem zo nadrukkelijk huisvriend noemt en niet over z'n eventuele echtgenote spreekt, en nog enige andere, uit ze niet. Stel dat hij werkelijk ongetrouwd is. Dan wil ze so wie so al niets met 'm te maken hebben. Ze kijkt wel uit. Geen nieuwe avonturen met lieden van het andere geslacht. Zelfs niet met fijne mensen, zoals deze Harro er volgens Connie een moet zijn en al pleit het nog zo voor hem, dat hij een echte vriend van Ernst is. Ze wil geen enkel risico lopen om ooit weer . . . Bovendien: ze heeft geen man nodig. Ze heeft haar werk, haar familie, haar vrienden. Ze heeft, Goddank, weer rust in haar leven gekregen na het woeden van die orkaan verleden najaar. En geen sterveling krijgt van haar ook maar een schijn van kans om haar die rust weer te ontnemen. Daar zal ze voor zorgen, voor zover dat aan haar ligt.

9

Als Juultje Lafleur al ooit neiging gehad zou hebben om daar in haar Reeënhuisje in de buurtschap Untinge 's heerlijk te gaan zitten piekeren, dan zou ze, eenmaal daar, zelfs geen schijn van kans gekregen hebben, om aan die neiging toe te geven. Om de eenvoudige reden, dat daar gewoon geen tijd voor overblijft.

Daar is allereerst haar schooltje met z'n zes klasjes. Daaraan heeft ze haar handen eigenlijk al meer dan vol. Zij het dan plezierig vol. In de zesde klas zitten een paar zeer intelligente knaapjes. Die wil ze zo mogelijk met een goed advies in de Brugklas van het Gymnasium zien te krijgen. Maar dat betekent extra aandacht en meer huiswerk dat serieus gecorrigeerd en overhoord moet worden. Maar de kereltjes doen hun best en zijn het waard en

hun ouders willen het heel graag en verlenen alle medewerking.

En in een paar van de andere klasjes zitten, net als op iedere school natuurlijk, kinderen die moeite hebben met de leerstof van hun leerjaar. Die vragen ook extra tijd en aandacht en volgens haar met het grootste recht. Zij van haar kant zal althans haar uiterste best doen om ze stuk voor stuk over te krijgen met de grote vakantie. Maar omdat ze al zo moet woekeren met de beperkte tijd die vijf schooluren per dag opleveren — ze heeft nog nooit tevoren zo goed beseft, hoe weinig dat goed beschouwd maar is — betekent ook dat werk voor en na schooltijd. En soms zelfs nog tussen de middag. Verder heeft ze haar zieken- en ouderbezoek. En niet te vergeten haar huishoudentje.

Corhilde Eising heeft meteen gezegd, dat ze gerust de warme maaltijden bij hen kon komen gebruiken. Verbazend aardig vond ze dat. Maar zij van haar kant heeft bedacht, dat dat óf extra werk voor Corhilde zou betekenen, omdat zij in het middaguur bij haar leerlingen overblijft en dan dus, net als zij, haar meegebrachte boterhammetjes oppeuzelt. Of een omschakeling van warm eten om twaalf uur, wat ze uiteraard gewend zijn en wat met het oog op Garmt's werk ook veel beter is, naar de avond. Iets wat ze Garmt natuurlijk niet mag en ook niet wil aandoen.

Dus kookt ze, hoe zeer ze Corhilde's aanbod ook waardeert, zelf. Iets wat ze overigens heel graag doet. En het is daarbij een heerlijk rustgevende gedachte dat ze, als ze ziet aankomen dat het op een bepaalde dag een beetje boel uit de hand dreigt te lopen, gewoon voor schooltijd even bij Corhilde mag binnenwippen en zeggen:

„Vandaag graag één warme maaltijd. Ik kom 'm vanavond wel halen gelijk met de melk.”

Dan lacht Corhilde en zegt: „Komt dik voor mekaar, klant nummer één. Het uitzendbureau Tafeltje Dekje zal er voor zorgen.”

Corhilde is geweldig. Werkelijk. Een waar geschenk voor haar. Gelukkig heeft ze eens per week een hele dag hulp. Van Alberdina Schutrups, de moeder van Marchientje, die samen met Saskia en Liesbeth Korver en Grieta, de middelste van de kinderen Eising, de hele tweede klas vormt.

Corhilde heeft ook daarvoor gezorgd en die hulp is werkelijk goud waard.

Maar Corhilde vertelt haar ook de geschiedenis van Alberdina. Niet om te roddelen. Maar omdat ze Alberdina het moeten verwerken van pijnlijke vragen en Juultje al evenzeer het in onwetendheid argeloos, enkel uit belangstelling, stellen daarvan, wil be-

sparen. Want Alberdina, die zo heerlijk rustig haar gang gaat, dat je haar amper merkt, maar intussen het hele Reeënhuisje op die ene dag weer zo keurig opknapt, dat Juultje er elke keer opnieuw versteld van staat, dat ze dat in die betrekkelijk weinige uren weet te presteren, Alberdina heeft een geschiedenis. Een zeer trieste geschiedenis.

Ze heeft een kind. Een schattig meiske met een fijn, blank snuitje en allemaal hoogblonde schapekrulletjes. Maar ze heeft geen man. En wat erger is: Marchientje's vader is Alberdina's eigen broer.

Bloedschande. Dat noemen ze bloedschande, denkt Juultje, als Corhilde zover gekomen is met haar verhaal. En ze kijkt haar aan met grote, verschrikte ogen. Ze durft het woord niet eens uit te spreken, zo verbijsterd is ze hier over.

Maar Corhilde leest het in haar ogen.

„Ja,” knikt die, als had ze het toch gezegd, „dat is het.” En moederlijk-vergoelijkend laat ze er meteen op volgen: „Och, ze waren nog zo jong, Alberdina en Jantinus. Zij amper vijftien en hij veertien, meen ik. En hun vader was altijd zo streng. Ze mochten nooit iets. En als je dan ook nog zo afgelegen woont, zoals zij daar aan het eind van de hei in dat kleine huisje. Ik denk dat ze het gewoon als een mooi spelletje beschouwden. De stumperds. Het is me daar een hele rel geworden. Dat begrijp je. Jans Schutrups was in alle staten. En wat dat zeggen wil bij een man, die toch al bekend staat als een ongemakkelijk mens, een echte nurks, laat zich gemakkelijk raden. Hij zou, volgens de verhalen, Jantinus half dood geslagen hebben, als z'n moeder niet tussenbeide was gekomen. En hem de gelegenheid had gegeven om het huis uit te vluchten. En Alberdina schijnt ze met haar eigen lichaam beschermd te hebben, toen Jans daarna z'n woede op haar wilde koelen.”

En terwijl er plotseling een glimlach over haar gezicht glijdt:

„Dergelijke meegaande en onderdanige vrouwen schijnen tijgerinnen te kunnen worden, als het om hun kinderen gaat. En met het instinct van het moederdier alles en iedereen op zo'n moment te durven trotseren. Zelfs hun eigen man voor wie ze anders vaak min of meer bang zijn. Als 't ware om hun jong te beschermen. Want dat zul je wel merken als je Alberdina's moeder ontmoet: ze doet je wel allerminst aan één van de grote roofdieren denken. Veeleer aan een klein, schuw, verkleumd, bang vogeltje. Wat volgens mij heel begrijpelijk is, als je huwelijksleven lang moet samenwonen, moet samenleven met en voor een heel groot deel in de schaduw van zo'n bullebak. Wat die man niet allemaal bij

elkaar gevloekt moet hebben destijds. Nu ja, bepaalde op sensatie beluste en roddelzuchtige mensen overtrekken dergelijke zaken in de regel graag behoorlijk natuurlijk. Maar al is de helft er van maar waar, dan is het nog genoeg om er doodsbenauwd van te worden. Ik heb altijd zo met haar te doen. En ook met Alberdina en dat kleine Marchientje.”

Juultje luistert maar. Sprakeloos. Wie had zoiets nu toch ooit verwacht in deze zo rustige buurtschap. In een grote stad, ja. Maar hier . . .

„Wat is er met die jongen gebeurd?” vraagt ze tenslotte.

„Die is in huis gekomen bij een oudere zuster en zwager van Marchien Schutrups. Dadelijk. Heel flinke mensen. Hun eigen kinderen waren allemaal al óf getrouwd, óf de deur uit. Ze hebben zich toen helemaal voor deze jongen ingezet. Terwille van hemzelf. Maar ook vooral omwille van z'n moeder. En ze hebben geen spijt hoeven te hebben van dat toch wel heel grote besluit. Op hun leeftijd een jongen van veertien en in die omstandigheden als je eigen zoon in je gezin op te nemen en de verantwoordelijkheid voor zijn verdere opvoeding daarbij. Dat noem ik nogal wat. Maar Jantinus was geen slechte jongen. Werkelijk niet. Net zo min als Alberdina een slecht meisje was. Dat is bij beiden wel heel duidelijk gebleken naderhand. Gelukkig aarden ze allebei naar hun moeder. Jantinus is door z'n oom nog naar de L.T.S. gestuurd en een prima machine-bankwerker geworden. En na de militaire dienst is hij naar Canada geëmigreerd. Hij moet het daar uitstekend maken.”

„Prachtig,” vindt Juultje. „Maar wel een beetje zuur voor die oom en tante, niet?”

Corhilde schudt haar hoofd.

„Toch niet. Die hebben hem hier zelf toe gestimuleerd. Natuurlijk missen ze hem wel. Want ze hielden uiteindelijk van hem als van een eigen zoon. Maar zijn toekomst en zijn geluk gingen hen boven alles. Daarom hebben ze hem dit voor z'n eigen bestwil aangeraden. Want hoewel hij daar bij hen in de Achterhoek al heel wat vrijer kon ademen dan hier, waar iedereen wist wat er gebeurd was en waar Marchientje was als het levende bewijs daarvan, en vooral niet te vergeten z'n vader, schijnt hij zich toch altijd nog niet helemaal te hebben kunnen losmaken van dat enge, benauwde milieu, waarin hij z'n kinderjaren had doorgebracht. Met alle narigheid inclusief. Hij voelde dat, en volgens mij terecht, aan als een voortdurend aanwezige, zeer reële bedreiging op de achtergrond. Want per slot kon Jans Schutrups hier bij wijze van spreken ieder moment plotseling voor hem staan. En opnieuw be-

ginnen met z'n dreigementen en hem daar in de Achterhoek het leven zuur en zelfs onmogelijk maken."

„Hij heeft van al die ellende dus een minderwaardigheidscomplex overgehouden," meent Juultje te begrijpen.

„Nou, complex," zegt Corhilde. „Zo zou ik het toch niet willen noemen. Maar wel een minderwaardigheidsgevoel. En dat kan zo'n jongen heus ook al kwaad genoeg berokkenen. Daar in Canada voelt hij zich pas helemaal vrij, heeft z'n moeder me eens in vertrouwen verteld. Maar hij vergeet haar en Alberdina en ook Marchientje daarginds niet, hoor. En z'n oom en tante al evenmin. Er zijn al heel wat pakjes en dollars door hem gestuurd zo voor en na. En hij schrijft ook geregeld. Maar alles voor hier gaat via die oom en tante en ons. Die vader . . . Nou ja."

„Uit die jongen is dus een flinke, fijne vent gegroeid," trekt Juultje nu haar conclusies. „Heerlijk voor hem dat hij weg is. Al heeft elke medaille natuurlijk nog altijd twee kanten. En zal hij z'n moeder en Alberdina en ook vooral die oom en tante intussen wel vaak missen."

„Nou, reken maar."

„En Marchientje?" Je hoort aan de toon waarop Juultje dat vraagt, dat ze daar eigenlijk geen idee van heeft. Een vader van veertien jaar. Het is toch allemaal wel heel tragisch, hoor.

„Die kent hij amper," vertelt Corhilde al. „Hij is nooit weer thuis geweest."

„Nooit weer?!" Juultje zegt dit met een paar zo ongelovige ogen dat, gesteld dat ze een vreemde voor zich gehad had, die er zich door beledigd gevoeld zou kunnen hebben. Maar dit is immers ook zoiets absurds. Nuchter bekeken te dwaas om waar te kunnen zijn.

Maar Corhilde herhaalt, zeer nadrukkelijk: „Nooit weer." Om die twee simpele, maar in dit verband zoveel betekende woorden, dan te verklaren.

„Die vader bleef onvermurwbaar. Zelfs toen Jantinus ging emigreren. De dominee heeft er zich mee bemoeid. Het Hoofd van de school dat er toen was. Die oom en tante uiteraard. Marchien heeft er hem om gesmeekt. Samen met Alberdina. De boer bij wie Jans Schutrups werkt heeft meerdere keren met hem gepraat. Verschillende mensen hier uit de buurtschap. Want al zitten hier dan ook roddelaars, en mensen die wel lijken te genieten van het leed en de narigheid en de tegenslag van een ander, net als overall, het merendeel van de bevolking hier meent het toch in de regel goed. En dat deed het ook met Jantinus en zelfs met Jans Schutrups. Maar hij wilde naar niemand luisteren."

„Verschrikkelijk,” zucht Juultje. „Hoe kon zo'n man. Hoe heeft hij nog ooit een gelukkig uur in z'n leven.”

Corhilde trekt haar schouders op. „Tja.” Om er dan op te laten volgen: „Als je het mij vraagt kan hij dat niet hebben. Nog geen gelukkig moment zelfs. Maar misschien voelt hij dat niet eens. Als je je per slot zo verhardt. Waar het je eigen kind betreft nog wel. Je eigen vlees en bloed toch. Eigenlijk moet je diep medelijden met zo'n man hebben. Want hij bederft niet alleen z'n eigen leven volkomen, maar dat van z'n vrouw en kinderen erbij. En als z'n ogen daar nog 's ooit voor open gaan. . . .”

„Dan zou ik niet graag in z'n schoenen willen staan,” bedenkt Juultje prompt.

Ze huivert.

Maar God is barmhartig en genadig, denkt ze daar pal bovenop. Ook voor de grootste zondaar. Als hij zich maar bekeert.

„Ik ook niet,” zegt Corhilde intussen. En zacht: „Eigenlijk moest je veel meer voor zulke mensen bidden.”

En dan opeens, heel openhartig, om zichzelf vooral geen vrome huichelaarster te hoeven noemen, nu ze dit gezegd heeft, terwijl ze in dat opzicht, althans wat Jans Schutrups betreft, alles is tekort gekomen, dat is ze zich plotseling akelig goed bewust: „Eerlijk gezegd heb ik dat nog nooit gedaan. Wel voor z'n vrouw. En voor Alberdina en Jantinus en Marchientje. Omdat ik met hen dikwijls zo'n medelijden heb. Maar voor die man. Nee. Aan hem had ik alleen maar een gruwelijke hekel.” En heel zacht: „En hij heeft het misschien, nee, zeker juist wel het allermeeeste nodig.”

„Dat geloof ik ook.” Juultje zegt het zo mogelijk nog zachter. Maar het warme plekje, dat Corhilde Eising al in haar hart had, wordt op hetzelfde moment nog eens zo groot.

En als om haar te troosten, laat ze er op volgen: „Zo zijn we geloof ik allemaal, hoor, Corhilde. Ik tenminste wel.”

In zo'n geval moet je ogenblikkelijk naast iemand, die zo eerlijk voor z'n tekortkomingen uitkomt, gaan staan, vindt ze. Niet je mond houden en daarmee suggereren, dat je zelf al een trapje hoger staat op de geestelijke ladder. Dat je jezelf aan een dergelijke zonde van nalatigheid niet schuldig maakt. Farizees zou dat zijn.

En ze beseft niet, hoe zeer ze hierin weer zo helemaal het kind van haar moeder is.

Corhilde knikt haar even hartelijk toe. Aardig van Juultje om dat zo te zeggen, denkt ze.

„Maar hoe zat dat dan met z'n moeder. Heeft hij die ook nooit

weer gezien?" vraagt Juultje nu opeens geschrokken. Verbeeld je ook 's even dat dat . . .

Maar Corhilde stelt haar meteen gerust.

„Die wel, hoor. Die ging af en toe een paar dagen naar haar zuster toen Jantinus daar nog was. Helemaal tegen de zin van haar man, dat begrijp je wel. Maar ze deed het. Haar zuster kwam dan eerst een dagje bij haar en nam haar gewoon mee terug. Daar kon hij weinig tegen doen. Bovendien heeft die zuster een heel ander karakter. Die kon Jans met al z'n gebral wel aan.”

„En intussen waren Alberdina en Marchientje dan alleen met die kerel, met die bruit.”

Er klinkt onverholen afschuw in Juultje's stem, als ze dit nuchtere feit constateert.

Corhilde knikt, zij het met tegenzin.

„Ja, dat ging nu eenmaal niet anders. Een mens moet soms kiezen, hè? En Jantinus . . .”

Natuurlijk. Juultje kan daar best inkomen. Maar toch . . . Arme Alberdina en arme Marchientje.

„Nou, dat zal ook geen mens hen misgund hebben,” moet haar daarom dan toch nog even van het hart.

Even is het daarna stil tussen hen. Hun gedachten volgen ieder hun eigen wegen.

„Alberdina moest ook weg kunnen,” zegt Juultje dan opeens. „Iets worden, waardoor ze niet langer van die vader afhankelijk is. Goed, met wat ze in haar werkhuizen verdient komt ze nu al een heel eind wat de kleren en zo voor Marchientje en zichzelf betreft. Maar ze blijft intussen in dit milieu.”

Corhilde knikt ijverig. „O ja. Dat heb ik ook al zo dikwijls gedacht. Als ze Marchientje niet had. Maar wat?”

„Ja, wat?” herhaalt Juultje.

Maar dan opeens veert ze overeind.

„Ze is zo handig. En zo netjes. En ook lang niet dom. Ze zou naar een opleidingsschool voor gezinsverzorgsters moeten kunnen. Voor dat werk is ze geknipt. En die zijn er altijd te weinig.”

„En Marchientje dan?”

„Ja, Marchientje. Die moet hier ook vandaan. Wel erg voor haar grootmoeder, maar voor haarzelf veel en veel beter. Ik denk dat er best mensen te vinden zullen zijn, een kinderloos echtpaar bijvoorbeeld, die haar in huis zullen willen nemen. En als Alberdina dan een kamer bij die mensen zou kunnen huren, zodat ze 's avonds en 's nachts en zaterdags en zondags . . .”

Ze fantaseren er maar lustig op los samen, Corhilde en Juultje. En ze ontdekken steeds meer mogelijkheden en pluspunten.

„In een andere omgeving ontmoet ze misschien ook wel een jongeman, die haar neemt met Marchientje erbij,” besluit Juultje intussen optimistisch haar inbreng in dit zo serieus bedoelde spel van hun fantasie. „Dat zou helemaal mooi zijn. Het is per slot geen slecht meisje. Of een jonge weduwnaar, O, ik zou het haar zo van harte gunnen. Hier ligt dat natuurlijk allemaal veel moeilijker. Misschien zijn er hier wel jongelui, die haar ondanks Marchientje zouden willen, maar houdt valse schaamte hen er van terug. Wat zullen de mensen er wel van zeggen en zo, hè? Of hun ouders, die Alberdina misschien heus wel goed gezind zijn, zelfs medelijden met haar en haar dochtertje hebben en er zich over zouden verheugen als een ander haar zou trouwen. En daar echt geen gelegenheid tot roddelen in zouden zien. Maar een ander, zie je. Niet hun zoon. Over discriminatie gesproken. Nee, iemand hier uit deze contreien, daar geef ik niet veel voor.”

„Ik ook niet. Nee.”

„Maar ergens anders . . .” Juultje’s stem klinkt zeer hoopvol.

„Wie weet.” Corhilde helpt het haar hopen. „We moeten het in ieder geval in onze gedachten houden. En als we dan de een of andere mogelijkheid zien, haar zo clandestienweg eens polsen, aan de weet zien te komen hoe ze zelf over een en ander denkt.”

„Ja, natuurlijk. Ze moet het allereerst zelf willen en aandurven. En wat dat durven betreft: ik zou haar best zo en passant allerlei duwtjes in die richting kunnen geven. Zo stilletjes weg. Een beetje bouwen aan haar zelfvertrouwen. Want wat dat meisje alleen al in mijn huisje presteert, dat is werkelijk enorm. En daarna zou ik mijn moeder eventueel ook nog kunnen inschakelen. Die kent zo veel mensen. En m’n tante Jula. Die twee kennen ook wel de wegen die eventueel bewandeld dienen te worden. Ook wat Marchientje betreft.”

Corhilde lacht naar haar. Die Juultje. Ze zou er alles voor willen doen, gelooft ze. En Alberdina is tenslotte meerderjarig. O, het zou werkelijk geweldig zijn als ze haar hier met elkaar op een goede manier uit zouden kunnen halen. Alles lijkt nu zo uitzichtloos voor haar. En stel dat haar moeder ’s komt te overlijden. Dan zal zij natuurlijk voor die vader . . . O nee, asjeblijft niet. Die weerloze Alberdina zonder de beschermende liefde van haar moeder . . .

„Prachtig,” geeft ze dan nog vlug commentaar op Juultje’s laatste ontboezeming. „Maar nu ga ik weer gauw naar man en kroost, hoor. Ik ben eigenlijk al veel te lang weggebleven.”

Juultje loopt met haar naar de deur. „Hollen maar, jij,” lacht ze. Ze sluit de deur pas als Corhilde op de weg is. En ze doet dat

met een heel plezierig samenzweerderig gevoel. En dat mag, vindt ze. Het gaat immers voor een goede zaak. Alberdina. Marchientje. Stumperds.

10

Natuurlijk ontmoet Juultje Harro toch na verloop van tijd. Er komt een dag, zij het door allerlei omstandigheden een latere dan Connie, voortvarend als ze van nature is, heeft gehoopt, dat de eerste luitenant bij het wapen der infanterie, Harro van den Eerenbeemt, ten huize van de familie Korver wordt voorgesteld aan de juffrouw van het Heideschooltje in Untinge.

En ondanks zichzelf vindt Juultje deze lange, kaarsrechte, rustige jongeman met z'n klare, grijze ogen, waarmee hij je op een prettige manier recht aankijkt, het proto-type van een echte officier volgens haar, meer dan de wat kleinere en soms, vooral als hij haastig is, een neiging tot een tikje gebogen lopen vertonende Ernst, meteen sympathiek. En omdat ze dat van zichzelf gewoon niet kan uitstaan, omdat ze het daarmee helemaal niet eens is, vanwege de daar voor haar gevoel aan vast zittende gevaren, laat ze prompt het rode lichtje in haar achterhoofd aangloeien. Het sein dat haar waarschuwt en haar herinnert aan die andere ogen, groot en blauw, die haar ook zo open en eerlijk, werkelijk onschuldig konden aankijken. De ogen van de man die haar zo ingemeen bedrogen heeft.

En dus is Juultje op haar hoede. En tot Connie's verbazing — zo kent ze Juultje niet — en ook vooral haar teleurstelling, nogal gereserveerd tegenover hem.

En Harro van zijn kant gedraagt zich weliswaar ten opzichte van haar correct en vriendelijk, maar hij besteedt ook echt geen bijzondere aandacht aan Juultje. Iets, wat hem bij Juultje toch weer een pluspunt bezorgt. Maar Connie daarentegen al bij voorbaat bang maakt, dat er van dat, wat ze zo vurig hoopt voor die twee, nooit iets zal komen.

Als Juultje na een uurtje afscheid neemt, schijnt hij er zelfs niet over te peinzen om aan te bieden haar met z'n Austin Seven even thuis te brengen. Als ze zich niet zo vast in haar hoofd had gezet, dat die twee in ieder geval om te beginnen een beetje extra aardig voor elkaar zouden moeten zijn, zou ze dat heel normaal

hebben gevonden en Harro's gedachtengang in dezen best hebben kunnen volgen. Als Juultje geleide nodig heeft, ligt het immers op de weg van de gastheer haar dat te geven.

Maar ook die zwijgt in alle talen. Terecht. Dat weet Connie drommels goed. Juultje is op de fiets gekomen. En ze weet, net zo goed als Ernst, dat ze dan ook prefereert om op haar stalen ros huistoe te gaan. Vooral als het nog betrekkelijk vroeg in de avond is en daarbij mooi weer. En omdat hij het een beetje overdreven vindt om, goede vrienden als ze toch al zijn, desondanks elke keer opnieuw aan te bieden haar naar het Reeënhuisje te rijden, heeft hij op een gegeven moment heel vriendelijk, maar tevens gewoon zakelijk, een afspraak met haar gemaakt.

„Als je 's van andere gedachten bent en liever wilt dat ik je even met de auto breng, dan zeg je dat eenvoudig. Ik ben te allen tijde tot je beschikking, mits ik thuis ben uiteraard. Maar het is voor jou vervelend elke keer mijn aanbod te moeten afslaan,” heeft hij toen nuchter gezegd.

„En voor jou om steeds weer nul op je request te krijgen,” heeft Juultje toen gelachen. „Maar ik fiets zo graag een eindje, weet je.”

„Begrijp ik volkomen. Maar dit is nu dus goed afgesproken.”

„Heel goed. Bedankt voor je begrip.”

Connie is daar bij geweest. Maar omdat alles een beetje anders loopt dan ze gehoopt heeft deze eerste avond en het bovendien al zolang geduurd heeft, voordat die twee aan elkaar konden worden voorgesteld, wil ze de boel forceren en doet daarom iets heel doms. Een tikkeltje agressief zegt ze plotseling, als Juultje al bij de kamerdeur is: „Twee heren in huis en nog moet de dames-visitte maar haar eigen weg zoeken. Een fraaie boel, hoor.”

Drie paar hoogstverwonderde ogen.

Wat bezielt Connie nu toch opeens.

Harro heeft wel voor heter vuren gestaan. Hij zou dit als een belediging kunnen opvatten. Als een dubbele zelfs, omdat hij ook nog ijskoud en zeer smakeloos in het bijzijn van degene die hij dan onridderlijk behandeld zou hebben, wordt uitgesproken. Maar hij kent Connie. Daarom volstaat hij met rustig te zeggen: „Ik ben te allen tijde bereid u even naar huis te rijden, juffrouw Lafleur. Maar.” Hij maakt z'n zin niet af en kijkt inplaats daarvan naar Ernst. Die begrijpt hem ogenblikkelijk. Harro zelf kan moeilijk de reden, waarom hij haar dat daarnet niet heeft aangeboden, noemen. Dan zou hij immers min of meer in dezelfde fout als Connie gemaakt heeft vervallen, zij het bij hem dan tot op zekere hoogte gedwongen, ter zelfverdediging.

Ernst voelt dat. En daarom zegt hij, al doet hij dat minder rustig en minder vriendelijk dan z'n vriend: „Natuurlijk bood Harro dat niet aan. Als dat had moeten gebeuren, had het op mijn weg gelegen.” En woedend opeens: „Hoe haal je het eigenlijk in je hoofd om zoiets dwaas te zeggen. Je weet deksels goed dat Juultje en ik een afspraak hebben op dat punt.” Om vlak daarop aan Harro te vertellen hoe die afspraak luidt.

Connie heeft een kleur als vuur gekregen. Dit riekt heel erg naar ruzie. En ze wil geen ruzie. Dit heeft ze allerm minst bedoeld. Wat afschuwelijk nu toch. Hoe redt ze zich uit deze précaire situatie. Ernst heeft gelijk. Dat weet ze maar al te goed. Ze was er immers bij toen Juultje en hij hun afspraak maakten.

Juultje bloost. Ze voelt zich gewoon opgelaten. Wat mankeert Connie. En voor het eerst in deze maanden is ze boos op haar.

Maar dan ziet ze haar ontdane, zelfs wat schuldige gezicht. En op hetzelfde moment ook de humor van het hele geval en weet ze het verlossende, bevrijdende woord.

Ze schiet in een hartelijke lach en zegt: „Alle mensen, wat een toestand opeens.” Om er dan een tikkeltje ondeugend op te laten volgen: „Maar ik geloof dat ik de oorzaak wel ken. Connie heeft zelf zin in een toertje op deze mooie, maanlichte meiavond. En ze heeft gedacht: als de mannen één van tweeën Juultje naar huis rijden, ga ik lekker even mee. En dan vraag ik of we niet gelijk een ommetje kunnen maken. Het is zo'n prachtige avond. En de maan is bijna vol. En . . . het is mei. Ook een moeder van vier kinderen krijgt zo af en toe nog romantische buien op avonden als deze. Waar of niet, Connie?”

Die knikt haar dankbaar toe. Ze is zo blij met deze oplossing. Al voelt zij zich vanwege die mooie, maanlichte meiavond met al z'n romantiek inclusief, nu op haar beurt behoorlijk opgelaten en zelfs een tikkeltje genomen. Maar dat moet ze maar op de koop toe nemen, vindt ze. Het is allang mooi dat Juultje op deze manier de situatie redt.

Die heeft er intussen schik in gekregen. Ze gaat niet alleen verder, maar ze doet er ook nog een royale schep bovenop.

„En vanwege heel die sfeer en dat met het klimmen van de maan almaar stijgende verlangen, vergat onze Connie voor een ogenblik totaal, dat ik graag ongeconvoieerd mijn weg ga, zoals Ernst dat eens zo mooi heeft uitgedrukt. Plus de afspraak die ik in verband daarmee met hem maakte. Sla ik de spijker op de kop of niet?”

„Precies.” Connie is zichzelf weer. Zo'n heel klein leugentje om

bestwil mag en zal ook niemand haar in deze omstandigheden aanrekenen, vindt ze. Nu de jongens haar toch romantische neigingen toeschrijven, kan ze dit spelletje maar beter gaan meespelen. En ze doet dat plotseling enthousiast. Want ze ziet opeens een nieuwe mogelijkheid om het samenzijn van Harro en Juultje nog een poosje te rekken. En dat bovendien in een voor het door haar beoogde doel zeer gunstige sfeer.

Ze loopt naar Ernst, geeft 'm een ferme zoen en zegt, quasi-schuld bewust: „M'n nederige excuses voor m'n vergeetachtigheid, lieverd. Maar je weet het wel: in de meimaand voel ik me altijd weer zeventien. Sweet seventeen, you know?” Dat laatste op de toon van Beatle John Lennon's Yoko Ono. „En als de maan dan ook nog zo verleidelijk schijnt.”

Om dan naar Harro te lopen, hem ook een, zij het nu zeer vluchtige en meer zusterlijke vredeskus op z'n goed-geschoren wang te drukken en intussen lief te zeggen: „Sorry, hoor, Harro. Ik bedoelde niks lelijks. Ik meende het alleen maar goed.”

Op hetzelfde ogenblik heeft ze daarover een kostelijk binnenpretje. Want dat deed ze immers. Ze meende het geweldig goed. Ze wilde het meisje, dat haar zo bij uitstek geschikt lijkt om op den duur zijn vrouw te worden, immers alleen maar wat langer in zijn nabijheid houden. Zodat hij haar alvast een beetje beter zou kunnen leren kennen. Ze ging daarbij alleen maar wat onhandig en veel te haastig van start.

Maar nog is Polen niet verloren. Want een nieuw plannetje is, door Juultje verwekt, haar brein ontsproten. En ze zegt, en dat op zo'n smekende toon, dat die zelfs de grootste zuurpruim nog zou hebben moeten vermurwen, laat staan haar eigen man, hun beste vriend en Juultje: „Zou het niet kunnen, jongens? Een tochtje. Nu. Met ons vieren. De kinderen slapen. En Juultje, jij kunt dat uurtje er nog wel even afnemen, niet? Dan ga je voor deze ene keer maar een beetje later naar bed. Of morgen wat vroeger op.”

En dromerig, als de eerste de beste romantisch aangelegde tiener:

„In zulke maanlichte meinachten moest je eigenlijk niet naar bed gaan, hè? 't Is alleen maar zo jammer dat geen mens dat zou kunnen volhouden. Maar anders . . . Maar in geen geval ben jij spelbreekster. Ik zie het aan je gezicht. Je hebt het voor me over. Reusachtig. We laten je fiets hier netjes staan. Daarop mag je dan later nog weer, helemaal in je eentje naar je Reeënhuisje peddelen. Afgesproken?”

Vol verwachting kijkt ze het kleine kringetje rond.

„Ik vind het een alleraardigst plannetje. En ik zal jullie graag een poosje rondrijden.” Harro is de eerste die z'n commentaar geeft.

„Het lijkt mij geweldig.” Juultje, die een ander, vooral een eigenlijk vreemde niet graag moeite bezorgt en niet gauw een gunst van iemand anders zal vragen, durft dit, na Harro's nu zo royaal gedaan aanbod wel te bekennen. Juultje, die het tot nu toe ieder jaar weer zo druk heeft gehad met de meimaand, heeft het verlangen om zich ook deze keer al fietsend en wandelend en genietend van alles wat daar groeit en bloeit als in geen andere maand van het jaar, opnieuw over te geven aan toekomststromen, tot nu toe welbewust onderdrukt. Zij het zo af en toe met de grootste moeite. Maar nu maakt het zich plotseling met één ruk los uit die knellende, onnatuurlijke greep en veert juichend omhoog. Zij is toch ook nog jong. Haar bloed stuwt opeens sneller en blij, als bevrijd, door haar aderen. Zorgeloos wordt ze, zoals vroeger. Zoals ze niet meer geweest is sinds haar zo intens verdrietige ervaring op Terschelling. En er kan immers niets gebeuren. Connie is bij haar. En Ernst. En Harro is hun beste vriend. Bovendien: deze Harro vraagt niets van haar en zoekt niets bij haar. Het gaat nu helemaal niet om haar. Ze mag alleen maar mee, omdat zij stom-toevallig net in „Onder het rieten dak” is, nu dit plannetje gesmeed wordt. Iedere willekeurige andere bezoeker zou even erg geboft hebben als zij nu doet en samen met de anderen straks door luitenant van den Eerenbeemt worden rondgereden.

Ondanks de meimaand en het maanlicht en het niet langer onderdrukken van haar verlangen op dit moment is ze heus nog nuchter genoeg om dat drommels goed en tevens tot haar geruststelling te beseffen. Erg overigens, dat je door één zo'n nare ervaring zo als zij daar tot haar verdriet op Terschelling heeft opgedaan, je zelfvertrouwen, wat het andere geslacht betreft, totaal kunt kwijtraken. Dat je een zekere angst kunt krijgen voor een nieuwe beschamende teleurstelling, zodra je met een jongeman, die nog vrij is, in aanraking komt. En dat je geneigd bent ogenblikkelijk aan minder fraaie bedoelingen, die je dan ook nog op jezelf betreft, te denken. Lelijk en afschuwelijk, goed beschouwd. Stel je 's even voor dat iemand anders bijvoorbeeld ten opzichte van Nol . . . Om razend over te worden, eenvoudig. Om er iemand een best pak rammel voor te geven. Om . . .

Ze moet daar weer vanaf zien te komen. Er in geen geval aan toegeven. Proberen dergelijke mensen weer heel gewoon tegemoet te treden. Er zijn, althans in de kringen waarin zij leeft, toch vast

nog altijd meer integere jonge en ook oudere mannen dan fantas-
ten en fielten.

„Om één kun je tenslotte alleman niet haten, mevrouw,” zei een vroegere hulp van moeder, nadat ze ook door een vriend, die het echt met haar leek te menen, ronduit was bedrogen en hij haar in de kou had laten staan. En ze, na de vele en veelvuldig om hem geplengde tranen, die tenslotte resoluut gedroogd had. Om daarna in te gaan op de avances van de bakker, die dagelijks bij hen aan de deur kwam. Ze stond toen klaar om haar eerste avondje met hem uit te gaan.

Nu, gelijk had ze. Dat bleek. De bakker meende het werkelijk serieus. Ze is intussen allang z'n vrouw en maar wat een gelukkige bovendien.

Connie is haar van louter vreugde om de hals gevlogen. „Prachtig. Fijn. En nu jij nog Ernst.”

Maar die kijkt bedenkelijk.

„Ik zou ook best zin hebben,” begint hij tenslotte. En als hij Connie's gezicht ziet, dat prompt betreft: „Echt, vrouwke. Maar je weet het: ik heb geen rust als de kinderen hier alleen zijn. Het is misschien een beetje overdreven, want zolang blijven we eventueel niet weg, maar nou ja, dat is nu eenmaal mijn zwak, als je het zo noemen wilt. Niet erg flink, niet erg manlijk misschien, maar het is eenvoudig een feit. Zo liggen de zaken voor mij nu eenmaal.”

Juultje kijkt 'm warm aan. Eerlijke kerel. Zorgzame vader. Connie heeft het in alle opzichten wel getroffen met zo'n man. En prompt zet ze haar eigen verlangens opzij en biedt spontaan aan:

„Ik pas zolang op de kinderen. En jullie gaan fijn een ommetje maken. Ik kan Ernst hierin zo goed begrijpen. Die zou geen moment plezier hebben als we gevierden gingen.”

Ernst geeft haar een dankbare blik.

„Je slaat de spijker alweer precies op z'n kop, Juultje,” zegt hij dan. En resoluut. „Maar jij past niet op. Dat doe ik. Wat dacht je. Morgen zit ik de hele nacht ergens op de hei. En overmorgen weer. Oefening. Dan kan ik er net zoveel en zolang van genieten als ik maar wil. Ga nu maar gauw. En blijf net zolang weg als jullie willen.”

Connie kijkt plotseling een beetje beschaamd en sip tegelijk. Zij laat de kinderen heus ook nooit alleen. Maar nu, terwille van de goede zaak . . . En ze had willen voorstellen om kleine ommetjes te maken en dan telkens even hier terug te komen, om te kijken of alles rustig was. De kinderen zijn alle vier kern-gezond mo-

menteel en dan worden ze practisch nooit zomaar wakker. Maar ja, zeker weten kun je dat toch nooit natuurlijk. En als de maan in je gezicht schijnt krijg je soms maar nare, benauwde dromen. Dat weet ze uit ervaring. Raar is dat eigenlijk. Je zou juist mooie verwachten, plezierige, over het mannetje in de maan en zo. Maar Saskia heeft vanavond gevraagd of de gordijnen bij Liesbeth en haar open mochten blijven. Dat heeft ze toen goed gevonden. En . . .

„Jullie moeten mij wel een zeer ontaarde moeder vinden, dat ik die bloeien van kinderen van ons zomaar alleen wilde laten,” zegt ze tenslotte aan het eind van deze overpeinzingen toch enkel. Ze kan het immers verder niet uitlegen.

Maar Ernst heeft z'n arm al om haar heen geslagen en zegt hartelijk: „Dat weten we wel beter, honey. En ga nu maar gauw. Des te langer kunnen jullie genieten. En doe dat asjeblijft met volle teugen. Jullie mogen het eerlijk zolang maken als je maar wilt. Ik zal niet ongerust worden. Ik ga zelfs eventueel wel naar bed straks, als dat jullie een vrijer gevoel geeft. Harro is zo'n prima chauffeur. Hem vertrouw ik jullie met een gerust hart toe.”

Nog een joviale klap op de schouder van z'n vriend. Een belofte van Harro heel goed op de hem zo royaal toevertrouwde panden te zullen passen en het in hem gestelde vertrouwen niet te zullen beschamen.

Dan duiken ze in de wagen en rijden de maanlichte nacht in. De romantiek en voor Juultje's gevoel ook het avontuur tegemoet.

Het wordt, voor Juultje althans, een ware sprookjestocht. Ze rijden over de hei, waar het licht is als op de dag. Maar toch weer heel anders, omdat er tevens een vreemd-heerlijke rust en stilte heersen, die mooie geheimen lijken te bergen. Langs landelijke weggetjes, die door de zilverberken aan weerszijden, waarvan de glanzende stammen nu lichtgevend schijnen te zijn, berkenlaantjes lijken. Door het bos, waar ze reeën zien staan, roerloos in het blanke maanlicht. Ze houden zelfs in de auto onwillekeurig de adem in, om hen toch vooral maar niet te verjagen.

En tenslotte komen ze in Ameloo, dat mooier dan ooit is in deze windstille meinacht. Ameloo met z'n drie brinken, één grote en twee kleine. Maar stuk voor stuk met prachtige, eeuwenoude bomen, die daar in dit rijke voorjaar ook weer als verjongd met hun fris groen blij te pronken staan. Met z'n mooie, goed-onderhouden molen als een trouwe wachter aan de rand en z'n pas gerestaureerde oude kerk met z'n hoge toren in het midden. En ook

met z'n gezellig café-restaurant „D'olde Schuur” op een heel mooi plaatsje aan de grote brink.

Harro wil hen daar op een kopje koffie tracteren. Maar Juultje komt spontaan met een ander voorstel.

„U doet al zoveel door zo heerlijk met ons rond te rijden. Laat ik nu ook een kleine bijdrage mogen leveren. Laten we bij mij in het Reeënhuisje gaan koffiedrinken.” En kennelijk om haar plannetje nog wat aantrekkelijker te maken, olijk: „Ik heb er nog wel wat lekkers bij ook.”

Het juicht en jubelt in Connie. Zo gaat het beter, zo gaat het goed, zo gaat het net zoals het wezen moet, denkt ze blij.

„Dat doen we, Juultje. Reuze-gezellig. Kun jij meteen 's zien hoe leuk of Juultje — sorry, juffrouw Lafleur — daar woont, Harro.”

„Doe niet zo gek,” vindt Juultje nu wat bruusk. En tegen Harro:

„Doe me een plezier en zeg doodgewoon Juultje. Les amis de mes amis, hè?”

„Graag. Maar alleen als dat: de vrienden van mijn vrienden zijn mijn vrienden, ook van mijn kant mag gelden en ik voor jou Harro word.”

„That's a deal.” Juultje voelt zich zo blij en zo vrij. Ze geniet alleen maar en maakt zich geen zorgen. Dat hoeft immers ook niet. Mannen mogen geen obsessie voor haar worden. Alleen met mannen die ze nooit eerder ontmoet heeft en die ook bij niemand in haar kring bekend zijn, die zomaar op haar pad komen, zonder dat ze ook maar iets van hun antecedenten weet, moet ze oppassen. Omdat die haar van alles kunnen wijsmaken, net zoals de zogenaamde Norbert van Waegeningh dat zo meesterlijk gepresteerd heeft. Zulke mannen moet ze niet alleen op een behoorlijke afstand houden. Ze moet zich ook tot geen prijs laten verleiden zich ook maar even met hen in te laten. Ze moeten eenvoudig lucht voor haar zijn. Maar Harro. Nee. Bovendien, hij behandelt haar immers precies zoals hij dat Connie doet. Uiteraard. Het is allemaal heel gewoon en natuurlijk en genoeglijk en vooral heerlijk. Ze ondergaat heel deze tocht als een blij feest.

Eenmaal in het Reeënhuisje is ze ogenblikkelijk gastvrouw en één en al gezellige bedrijvigheid. Ze geeft Connie en Harro haar gemakkelijkste stoelen, zet koffie, legt gevulde koeken op haar mooiste schaal, haalt kopjes en gebakshoteltjes. En intussen geniet ze als een echte huisvrouw van de lof die Connie bij vernieuwing en enthousiast en Harro voor het eerst en wat rustiger, maar daarom, dat voelt ze, niet minder gemeend, haar toezwaait

over haar zo smaakvol ingerichte kamer met z'n heel eigen karakter. Haar kamer, met het grote raam, dat uitzicht biedt op de tuin, een landweggetje en een stukje weiland, begrensd door het bos.

„Vind je het hier niet enig, Harro?” Het is natuurlijk Connie die dat vraagt. En er, zonder z'n antwoord af te wachten, plagend op laat volgen:

„Dit is nog eens iets anders dan het officiershotel, niet?”

„Dat is het zeker.” Harro geeft dat grif en volmondig toe. „Erg gezellig is het hier. Echt sfeervol.” En tegen Juultje: „Mooie dingen heb je, zeg.”

Juultje glundert.

„Ja, hè?” zegt ze dan eenvoudig en eerlijk. „Vind ik zelf ook, zie je. Sommige had ik thuis al. Voor andere heb ik echt gespaard. Telkens weer voor iets anders.”

„Heb je dat miniatuurtje wel gezien, Harro?” vraagt Connie nu. „En dat schilderij van die zilverberken met hun goud-gele herfstbladeren tegen die dreigende lucht waar de zon nog op schijnt?”

En tegen Juultje: „Harro mag wel even rondkijken, hè?”

„Natuurlijk. Ga gerust je gang, hoor. Ik schenk intussen de koffie nog een keer op.”

Maar amper is ze door de deur die de kamer met de keuken verbindt verdwenen, of ze keert alweer op haar schreden terug. Op haar tenen, een vinger tegen de lippen. En ze fluistert: „Kom's gauw kijken. Maar heel zacht, hoor. Heel zacht.”

Ook op hun tenen volgen ze haar direct, Connie en Harro. En dan houden ze opnieuw hun adem in, alle drie. Net als zopas in de auto. Ze zien elkaar een ogenblik verrast en verrukt aan, om dan meteen weer naar buiten te kijken. Want aan de bosrand, die hier een klein korenveldje begrenst, staan weer reeën. Drie, vier, nee, vijf, zes.

Hoelang ze daar staan, roerloos, weten ze later zelf niet meer. Maar dan is er buiten, op het erf van de Eisings, plotseling een licht gerucht. Wat jammer. Want op hetzelfde moment verdwijnen de reeën, gealarmeerd, met grote sprongen in het bos.

„Wat verschrikkelijk jammer,” zucht Connie.

„Ja, echt jammer. Je zou uren zo naar die ranke dieren kunnen kijken, hè?” vindt Juultje.

„O ja,” beaamt Harro hartgrondig. Om dan te vragen: „Zie je ze hier vaak?”

Juultje knikt hevig. „Nou, en of. Maar uiteraard niet altijd in zo'n mooie, lichte, stille maannacht. Maar ze hebben dit huisje

destijds echt niet zomaar z'n naam gegeven. Dat heb ik allang begrepen."

Als ze hen tenslotte uitlaat is het al lang middernacht geweest. Van haar oorspronkelijk voornemen, nog weer mee naar „Onder het rieten dak" te rijden, om haar fiets op te halen, heeft ze, vanwege het toch wel heel late uur, afgezien.

„Ik breng 'm nog wel even," belooft Harro.

„Erg aardig van je dat je dat wel wilt doen. Maar dat is te gek," vindt Juultje onomwonden. „Ik haal 'm zaterdag wel, Connie. Heb ik meteen een gezonde wandeling."

Maar Harro houdt manlijk voet bij stuk.

„Niks er van. Ik breng 'm straks. En daarmee uit." En voordat hij in de auto stapt: „Ik zet 'm hier tegen je raam. Regen komt er vannacht niet. En stelen zullen ze 'm echt niet. En ik beloof je dat ik heel zacht zal doen. Je hoort het beslist niet. Ga nu dus maar gauw en lekker slapen. En bedankt voor je heerlijke koffie en de rest."

Juultje, in de deuropening, niigt in zijn richting. „Jullie bedankt voor het bezoek. En jij natuurlijk vooral voor die prachtige autotocht."

De simpele woorden: tot ziens, noch: kom maar 's gauw weer, willen plotseling over haar lippen. Is ze niet een beetje gauw door de knieën gegaan? Ze had zich zo vast voorgenomen nooit meer iets met jonge, ongehuwde mannen van doen te willen hebben. En nu . . . Komt dat door deze lichte meinacht? Heeft die haar min of meer betoverd? Of enkel door het geruststellende gevoel dat Harro de beste vriend van Ernst is en Connie en hij hem al jaren kennen? Maar hij blijft vrijgezel en verliefd op hem worden wil ze in geen geval. Dat mag ze zichzelf niet toestaan. Dat zou immers opnieuw, zij het op een andere, maar toch op een teleurstelling kunnen uitlopen. En die, nee, die zou ze nu echt nog niet kunnen verwerken. De vorige heeft te diep in haar leven ingegrepen. Te veel pijn gedaan ook. En ze heeft het hier zo naar haar zin. In alle opzichten. Nee, houden zo. De vrijheid is per slot ook een kostelijk, niet hoog genoeg te waarderen goed.

Maar waarom begint nu toch opeens dat versje door haar hoofd te zingen. Dat versje, dat ze een groep van de Morele Herbewapening 's op de televisie heeft horen zingen. Op een verkiezings-tournee van iemand die streefde naar het presidentschap van de United States.

Freedom is not free, freedom is not free

You have to pay a price, you have to sacrifice
for your liberty.

Wat heeft dat nu toch in vredesnaam met háár vrijheid te maken. In dat liedje wordt immers op een heel andere vrijheid bedoeld. Dat heeft ze tenminste altijd gedacht. Moet zij voor de hare, haar persoonlijke vrijheid, misschien ook een prijs betalen? Er een offer voor brengen? Ze begrijpt het verband niet. Nee.

Onwillekeurig trekt ze haar schouders op en sluit dan de deur. Vooruit maar, hoor. Dat zal ze dan eventueel te zijner tijd wel merken. Nu doet ze dat in ieder geval beslist nog niet. En er over piekeren wil ze al evenmin. Ach wat, het is natuurlijk doodgewoon een gedachtenassociatie en verder niets. Simple comme bonjour. Toch min of meer opgelucht door deze nieuwe gedachte, draait ze de lichten in de kamer uit. Want ze is nu toch wel echt moe. Gek, dat ze dat nu opeens zo goed voelt. Ze knapt gewoon af. Enfin, dat geeft niet. Ze hoeft niets meer te doen nu. Ze kan zo in haar mandje kruipen. Lekker. En het is een heerlijke avond geweest. Ze rekt zich 's fijn ongegeneerd uit, geeuwt werkelijk overgegeven, kijkt nog heel even naar buiten en gaat dan naar haar slaapkamer.

11

Harro's wagentje is intussen al in geen velden of wegen meer te zien. Connie, zeer in haar schik over het verdere verloop van deze avond, waarvan ze erg genoten heeft, maar die voor haar gevoel ook vooral haar bemiddelingsplannetje zo'n fijne flinke duw in de goede richting gegeven heeft, is van louter vreugde daarover nog drukker dan gewoonlijk. Haar mond staat eenvoudig niet stil. Dit is immers de gelegenheid bij uitstek om Harro verder over Juultje te informeren. Ze hebben net na een heel prettig bezoek bij haar afscheid van haar genomen. Wat ligt er dan meer voor de hand, dan dat de dankbare visite nog even in waarderende woorden over al het genotene, de gastvrouw inclus, nababbelt. Daarbij: geen Ernst die, haar kennende, toch misschien, al zou het maar een beetje zijn, argwaan zou kunnen krijgen. En naderhand, of misschien zelfs wel ogenblikkelijk, recht op de man af als hij in de regel is, zekere, haar nu zeer onwelkome vragen aan haar zou kunnen stellen. En ook geen Juultje, die zich daarbij beslist zeer opgelaten zou voelen. Omdat ze er helemaal geen behoefte aan heeft dat iedereen weet dat haar zo geliefde vader

Berend niemand minder is dan de in het hele land en ver daarbuiten bekende eigenaar van de Nijeboer's ijzerwarenfabrieken en ijzerhandel.

En omdat de afstand van Juultje's huisje naar dat van hen nu ook weer niet zo heel groot is, zeker niet per auto, al rijdt die dan ook op haar verzoek heel langzaam, om nog maar zolang mogelijk van deze onvergetelijk-heerlijke meinacht en deze unieke tocht te kunnen genieten, ratelt ze maar aan één stuk door. Hoewel ze zich daarover intussen niet helemaal happy voelt, omdat die reden per slot niet de eerste en ook niet de enige is.

„Aardig meisje hè, Juultje. Zo fris en zo intelligent. Ik ben toch ook wel zo blij dat ze hier is gekomen. Ik heb echt veel aan haar. Ernst mag haar ook verbazend graag. Dat is zo fijn. Want het treft nu eenmaal niet altijd zo, dat je een vriend van de een of een vriendin van de ander allebei aardig vindt. Maar Juultje is ook echt iemand die de dingen net zo aanvoelt als wij over het algemeen. Dat is zo prettig en gemakkelijk. Ze komt uit een heel goed milieu en een echt beschaafde familie. Haar eigen vader heeft ze eigenlijk niet gekend. Die is jong gestorven. Hij was toen nog candidaat-notaris. Hij zou, als hij was blijven leven, nu natuurlijk allang notaris zijn geweest. En ze heeft nog twee zusters en twee broers. De oudste broer is doctorandus in de economie en bedrijfseconoom in de fabriek van z'n schoonvader. Steenmetzer van Terlet. Motoren en pompen. Heel bekend volgens men en steenrijk. En de jongste studeert rechten. De oudste zuster zit als zendingsarts ergens in India. En de andere is met een rozenkweker getrouwd. En haar tweede vader is de bekende . . .”

Ze praat maar en ze praat maar. Zoveel mogelijk informatie over Juultje geven in deze korte spanne tijds, is haar devies momenteel. En daardoor heeft ze er helemaal geen erg in dat Harro absoluut niet reageert. Niet reageert, omdat hij niet werkelijk luistert en Connie's hele woordenstroom maar rustig over zich heen laat klateren. Kabbelen kun je zo'n onafgebroken snelle vloed, die werkelijk meer associaties wekt met een waterval dan met een aardig beekje, met de beste wil van de wereld niet noemen.

Z'n gedachten zijn, zij het wel via Juultje of eigenlijk nog meer naar aanleiding van hun prettig bezoekje bij haar in haar zo echt huislijk Reeënhuisje, intussen hun eigen en heel andere wegen gegaan.

Hij houdt van z'n werk, heeft goede contacten met z'n collega's en ook steeds weer met de „jongens”. Vanwege z'n ongehuwde staat heeft hij tijd om 's met ze in één van de Militaire Tehuizen

te schaken of te biljarten. En zo, via een ontspannend spel, zo af en toe 's met één van hen tot een serieus gesprek te komen. Gelegenheid om jongens die met bepaalde zaken, dikwijls op geestelijk en ook wel op sexueel gebied, danig in de knoop zitten, te helpen die knopen zo mogelijk te ontwarren. Hij heeft aan Ernst een prachtvriend en bij Connie en hem samen altijd een goed onthaal. En dat te allen tijde. En tante Henriëtte, de ongetrouwde oudste zuster van zijn vader, in die graad het naaste en enige familielid dat hij nog bezit, is zonder meer goed voor hem. Na de dood van zijn ouders, heeft zij het als de meest vanzelfsprekende zaak ter wereld beschouwd, dat hij van dat moment af bij haar z'n thuis zou hebben. Maar tante Henriëtte is met haar zestig jaren nog steeds een werkende vrouw. Directrice van een verzorgingsflat voor bejaarden, die, mede dank zij haar leiding en haar vele gaven van hoofd en hart, die hij graag wil erkennen, tot in verre omtrek te goeder naam en faam bekend staat. En hoewel zij in dat kolossale gebouw met z'n zes verdiepingen uiteraard ook een eigen flat heeft, waarin hij rustig de hele entourage zou moeten en kunnen vergeten, baalt hij toch steeds meer van dat hele milieu. De lange gangen met de vele deuren, die hem altijd opnieuw aan een gevangenis doen denken. De ontmoetingen in die gangen en ook vooral in de liften met over het algemeen alleen maar heel oude mensen. Mensen die, volgens hem zeer terecht en heel begrijpelijk, zolang mogelijk gewacht hebben eer ze een flat in dit gebouw kochten, om nog maar wat in hun eigen bedoening te kunnen blijven en, wat de dames betreft, vooral hun eigen potje nog te kunnen koken. Mensen, als overal ter wereld en in elke gemeenschap, met hun eigen hebbelijk- en onhebbelijkheden en met, vooral niet te vergeten, hun eigen karakter. Hun karakter, dat uiteraard mooie en minder-mooie kanten heeft, waarvan sommigen althans, de lelijke in de regel, tegenover buitenstaanders tenminste, in hun goede dagen zorgvuldig hebben weten te camoufleren, maar daartoe nu ten enenmale de kracht en ook de fut missen en zich maar laten gaan. En de zielige, meelijwekkende figuren. De stumperds, die zo zwaar aan aderverkalking lijden, dat ze het volgende ogenblik absoluut niet meer weten, wat ze het vorige hebben beweerd. Die geregeld vertellen dat hun al twintig of dertig jaar geleden gestorven echtgenoot of vrouw, zo direct thuis komt. Die aan de lopende band hetzelfde vragen of vertellen. Of, wat nog het ergste is, argwanend worden en in hun eigen familieleden of beste vrienden mensen zien, die hen beroddelen of soms zelfs bestelen. Gelukkig meer andere, die tot het laatst toe dame of heer blijven, vriendelijk, voorkomend, behulp-

zaam. En ook volkomen bij hun positieven, nog vol belangstelling voor alles wat er in de wereld van vandaag gebeurt en verandert. Die de lanceringen van de diverse Apollo's en de maanlandingen met een nog even intense belangstelling volgen als hun kleinkinderen. Maar toch, heel cru gedacht, maar daarom niet minder waar, daar ook allemaal gekomen voor het afleggen van de laatste etappe van hun meer of minder voorspoedige levensweg. Kortom, om daar tenslotte te sterven. Als hun dat tenminste vergund wordt. Er zijn weliswaar ziekenkamers en verpleegsters, maar als de kwalen erger worden, zodat regelmatige, algehele verpleging nodig blijkt, moeten ze toch nog weer naar een verpleeghuis worden overgeheveld. Een verpleeghuis waar, naar hij zich 's heeft laten vertellen, in de meeste gevallen, de enige privacy die er voor dergelijke stumperds overblijft, de stoel en het nachtkastje naast hun hoog ziekenhuisbed is.

Hij kan niet altijd tegen die sfeer. Hij komt er dikwijls zelfs in tante Henriëtte's met prachtig antiek gemeubelde zitkamer niet van los, het benauwt 'm steeds meer. En hij baalt er van, ja, hij baalt er van. Hij is jong. Hij wil wat anders, wat frissers op z'n vrije dagen. Hij wil best aardig zijn voor oude mensen. En hij is heus niet te beroerd om iets voor hen te doen ook. Maar hij wil daarna weer weg, zo gauw mogelijk.

Of tante Henriëtte dat wel voelt en begrijpt? Ze zegt er in ieder geval niets van dat hij nogal eens verstek laat gaan en blijft even hartelijk als hij dan later weer 's komt.

Maar deze toestand bevredigt hem toch ook niet. Hij kan per slot in z'n vrije tijd niet altijd bij Ernst en Connie zitten. En in het officiersshotel heeft hij het uitstekend, daar niet van. Maar een man kan z'n kamer niet tot een echt thuis, tot een werkelijk home maken. Hij althans niet. Vrouwen verstaan die kunst in de regel wel en doen het dan ook. Zoals deze Juultje Lafleur daar in dat Reeënhuisje nu ook weer.

Er ontbrak nu werkelijk niets aan. Het was af. Nu ja, goed beschouwd: een man. Maar of die Juultje daar ook zo over denkt? Dat betwijfelt hij sterk. Ze lijkt hem iemand die zich deksels goed alleen weet te redden en, vooralsnog tenminste, bepaald niet om een man zit te springen. Iemand die heel goed in haar eentje iets moois van haar leven weet te maken.

Ach ja, wat dat betreft zijn ongetrouwde vrouwen veel minder afhankelijk van een ander mens dan ongehuwde mannen. Zou hij toch . . . ?

Z'n gedachten nemen nu plotsklaps een enorme sprong. Het is volop zomer. En hij wandelt samen met een donkerogig, vrolijk

verpleegstertje, te midden van een groep hotelgasten in een klein bergdorpje in Tirol, waar hij een dag of tien van z'n vakantie doorbrengt. Ze zijn gezamenlijk uitgelopen om van de voor de bewoners van de lage landen altijd weer zo aantrekkelijke en in z'n natuurlijke eenvoud min of meer fascinerende intocht van de koeien, die tegen de avond van de bergweiden huistoe wandelen om gemolken te worden, te genieten. En opeens lopen zij samen, een eindje achter de anderen aan. Zomaar vanzelf. Helemaal ongezocht. En wat nog vreemder is: ze krijgen ook zomaar opeens een serieus gesprek. Zij brengt met nog vier collega's, ook haar vakantie hier door. Aardige, vrolijke, frisse, flinke meisjes zijn het, stuk voor stuk. Ze hebben veel plezier met elkaar. Maar ze staan ook steeds ogenblikkelijk klaar als er iemand hulp nodig heeft, in welke vorm dan ook.

Ze zijn van het goede soort, heeft hij vaak gedacht, als hij hen zo van op een afstand gadesloeg. Hun beroep heeft geen haai-baaien van hen gemaakt, maar wel laten ze metterdaad zien, dat ze bewust een dienend beroep hebben gekozen.

Tot zijn verrassing vindt hij hen later alle vijf in het kleine zaaltje van het Evangelischer Jugenderholungs- und Freizeitheim, waar een korte, Evangelischer uiteraard, Gottesdienst wordt gehouden. En of het zo zijn moet, hij komt, en hij wil zichzelf best bekennen dat hij dat allerminst vervelend vindt, naast het meisje met de zo donkerbruine ogen te zitten. Ogen die, ondanks alle vreugde en vrolijkheid die er in deze vakantiedagen vaak uit stralen, soms, als ze zich onbespied waant, ook zo ernstig kunnen kijken.

Tobt ze ergens over? Heeft ze zorgen? Of verdriet?

Het interesseert hem meer dan hij zichzelf wil toegeven.

Een vreemd meisje immers, dat toevallig in hetzelfde hotel logeert, als waarin hij z'n intrek heeft genomen. Ze passeren elkaar alleen maar als schepen in de nacht. Even is er een ook nog maar miniem contact, omdat mensen in de regel nu eenmaal altijd op elkaar trekken. En in een omgeving als deze vooral, blij zijn 's even iemand te hebben met wie ze kunnen praten over alles wat ze in deze wonder-mooie bergwereld mogen genieten. Samen genieten is immers, voor de meeste mensen althans, nog altijd een dubbel genieten. En als je er dan alleen op bent uitgetrokken, omdat je je verbeeldde je vrijheid zo broodnodig te hebben. Tja.

Maar later heb je je collega's en je vrienden weer. Dan heb je dat vakantiecontact, dat plezierig maar toch vluchtig was, immers niet meer nodig. En je vergeet het. Het laat eigenlijk geen enkel spoor na. Daarvoor is het te oppervlakkig geweest.

Maar is dat in dit geval wel helemaal waar?

Nee, moet hij zeggen, als hij werkelijk eerlijk tegenover zichzelf wil zijn. Hij heeft nog vaak aan dit verpleegstertje, dat naar de aardige naam Josette luistert, gedacht naderhand. Josette van Leeuwen. In deze vreemd-heerlijke maannacht is ze er plotseling weer. Helemaal. Levensgroot.

Hij ziet haar op het terrein, waar het Musik-kapellen Sommerfest gevierd wordt, in een naburig, wat lager gelegen dorp, enthousiast plaatjes schieten. Ook in de dorpsstraat, van de optocht die aan het eigenlijke festijn voorafging. Een prachtig gezicht. De ene Kapelle was in een al mooiere klederdracht gestoken dan de andere. Prachtige waren er bij. Ook uit Beieren waren er gekomen. Diverse zelfs. En heel gebroederlijk, de kapelmeester in de regel aan weerszijden geflankeerd door twee charmante, uiteraard ook in klederdracht gestoken marketenstertjes met hun befaamde tonnetjes en glaasjes met Schnaps, marcheerden ze onder het spelen van vrolijke muziek door het feestelijk versierde dorp.

Zelf heeft hij die hele stoet gefilmd. En elke keer als hij die film 's weer voor de een of ander afdraait, denkt hij weer aan haar. Hoe ze daar stond. En hoe hij dacht: een lief meisje ben je. Niet verwend. En nog lang niet blasé. Een meisje dat nog genieten kan.

En nu ziet hij haar plotseling weer in die zo heel stille nacht op het lange balkon met de bakken vol vrolijke, vuurrode geraniums en andere bloemen: margrietten, petunia's, bolbegonia's, die de Oostenrijkse, Zwitserse en Beierse huizen en hotels, vooral de in châtelet-vorm gebouwde, zo aantrekkelijk en charmant maken. Hij kon niet slapen, had z'n badjas aangetrokken en was op het balkon gaan staan. Het balkon, dat je eigenlijk beter een galerij kon noemen, omdat het één geheel vormde met dat van de andere kamers op deze verdieping en aan deze kant van het hotel, zonder ook maar enige afscheiding. Je kon, desgewild, zo naar elkaar toelopen. En tot z'n blijde verrassing zag hij twee deuren verder haar staan, in haar lange, zachtgele peignoir, haar handen op de balustrade. Overgegeven, intens genietend, zo te zien.

Of ze gevoeld had dat hij naar haar keek? Op een gegeven moment keerde ze zich tenminste min of meer als betrappt om en wilde, na een kort, wat verlegen knikje in zijn richting, meteen naar binnen gaan. Maar hij had toch nog kans gezien z'n begrip voor dat, wat er in haar moest zijn omgegaan daar in dat nachtelijke uur, te uiten, door zacht, maar verstaanbaar te zeggen: „Über alle Gipfeln ist Ruh.“

Ze had 'm blij toegelachen. Blij en verrast. Omdat hij de sfeer op dat ogenblik kennelijk precies eender had aan gevoeld als zij.

O, er zijn nog veel meer plaatsen waar hij haar nu weer voor zich ziet. In de eetzaal, vrolijk babbelend en plannen makend met haar vriendinnen, aan hun vaste tafel bij de ramen. Op één van de vele helder rode bankjes, die de plaatselijke V.V.V. overal met zo'n royale hand had, ja, had rondgestrooid, zou je bijna willen zeggen. De bankjes, van waar je zo'n machtig mooi uitzicht had op de omringende bergen. Waar je vaak een hele poos achtereen enkel maar geluiden van vogels en insecten hoorde, met daar tussen door af en toe het muzikale geklingel van koeiebellens. Je zag de koeien die ze droegen dan intussen dikwijls rustig op een bergweide lopen grazen. De ene keer dichtbij, de andere keer ver af. Soms ook kon je ze nergens ontdekken, wist je alleen maar dat ze ergens in de omgeving moesten zijn vanwege dat belgeklingel.

Uren kon hij op zo'n bankje zitten, soms met een courant of een boek, dikwijls ook zomaar te niksen. Zij hield daar ook van. Dat heeft ze hem eens toevertrouwd. Maar haar vriendinnen minder. Die waren liever actief, wandelden en klommen. En zij wilde geen spelbreekster zijn, vond die andere manier van vakantiebesteding bovendien ook heerlijk en dus . . .

Maar één keer, toen ze wat hoofdpijn had . . . Ja.

Maar het mooiste is z'n herinnering toch aan die korte zondagmorgensamenkomst in dat overvolle zaaltje, waar met recht de gemeenschap der heiligen beleefd en geproefd werd.

Oostenrijkers, Duitsers, Engelsen en Nederlanders waren er op af gekomen, net als hijzelf. Hij had, omdat er geen Protestantse kerk in het kleine dorpje was, een poosje achter in de Rooms Katholieke kerk staan luisteren, maar was, omdat daar, toen althans, niet gepreekt werd en hij van de rest niets verstond noch begreep, wat teleurgesteld weer vertrokken en een beetje in het vredige dorpje gaan rondwalen. En intussen had hij zich getroost met de gedachte aan de gedrukte preek in z'n koffer, die tante Henriëtte hem had meegegeven. „Voor het geval dat daar geen Evangelische Kirche is, jongen.”

Hij had dat nogal overdreven gevonden, maar 'm, vanwege de goede bedoeling en omdat hij er z'n tante bovendien best toe in staat achtte, daar later naar te vragen, netjes bij z'n andere spulletjes in z'n koffer gestopt. Nu besloot hij 'm straks op te halen en 'm dan rustig op één van z'n lievelingsbankjes buiten te gaan zitten lezen. Tante Henriëtte had gelijk: een zondag zonder kerkgang was toch niet je dat. Nee, hij moest eerlijk zijn, dat was hele-

maal niks. En toen opeens hoorde hij zingen. Jonge, frisse stemmen. Een geestelijk lied.

Blij verrast was hij langs het eerste het beste zijpaadje en zo maar over een boerenerf heen, zo vlug mogelijk op het geluid afgegaan. Toen hij er bijna was hield het zingen op. Een groep van een kleine veertig jonge meisjes kwam de hoek om en ging samen met vele anderen het Freizeitheim binnen. Een groep uit het Zwarte Woud zoals ze later hoorden, die onder leiding van hun Pfarrer en z'n vrouw hier vakantie vierden. Hun dominee ging voor in de dienst. De jeugd zong met begeleiding van een paar mandolines. De predikant was een zeer sympathieke jongeman, die recht uit z'n hart, in grote eenvoudigheid bad en het evangelie met blijdschap en vol vuur bracht. Die zelf voor de volle honderd procent achter de boodschap, die hij in naam van zijn Zender mocht brengen, stond. Dat zag je. Dat voelde je. Het werd een heerlijke dienst. Het zaaltje was zo vol gelopen, dat de tevooren op iedere stoel zo netjes klaar gelegde rode gezangenboeken - Wachtet auf. Liederbuch Christlicher Jugend stond er op — twee aan twee gebruikt moesten worden. En soms zelfs gedrieën.

Niemand vond dat erg. Hij had het geluk zuster Josette uit zijn boekje te mogen laten meezingen. En nu zijn ze er opeens weer, de woorden, die zich die morgen in zijn hart hebben vastgehaakt. Misschien wel dubbel stevig, omdat Josette ze zo van heler harte zong. Denn der ist zum Sterben fertig, der sich lebend zu Dir hält.

Josette. Had hij haar toch 's moeten opzoeken naderhand? Had hij moeten proberen met haar in contact te komen? Haar moeten vragen of ze elkaar niet zo af en toe zouden kunnen schrijven of spreken, om elkaar op die manier wat beter te leren kennen?

Hij heeft het gewild. Hij heeft zelfs een keer een brief voor haar klaar gehad. Maar hij heeft die, na ampele overwegingen, weer verscheurd. Hij durfde het niet aan. Hij, een soldaat toch, een militair in hart en nieren. En echt niet bang om in z'n werk en ook niet in het dagelijkse leven beslissingen, zelfs belangrijke beslissingen, te nemen. Maar de herinnering aan het verbreken van z'n verloving met Marga Hillenaar speelt hem in liefdeszaken nog altijd parten. Belachelijk na al die jaren. Te meer omdat Marga, ondanks haar vele tranen, zich een half jaar later alweer met iemand anders verloofd heeft en binnen het jaar zelfs de bruid was. Maar het is desondanks een feit. Hij is doodsbenuwd dat hij zich opnieuw zal vergissen en dan weer een ander, een meisje nog wel, verdriet zal moeten doen. Die gedachte heeft hem er tot nu toe altijd van weerhouden zich nog eens op het pad van de liefde te wagen. Hoe zeer hij daarnaar, zoals na die vakan-

tie in Oostenrijk bijvoorbeeld, dikwijls ook verlangde. Maar hij heeft z'n zelfvertrouwen op dit zo belangrijke terrein destijds totaal verloren. En nog steeds niet hervonden.

Hij ontmoette Marga toen hij tweedejaars was op de Academie. Bij een tante van een mede-cadet in Breda. En hij werd à la minute tot over z'n oren verliefd op haar. Echt serieus verliefd voor het eerst van z'n leven. Dit gevoel was iets heel anders dan dat van z'n kalverliefdes tijdens z'n H.B.S.tijd. Nee, dit was het. En dit was het meisje dat z'n vrouw moest worden.

Zes weken lang zwijmelde hij van gelukzaligheid, omdat zij z'n liefde beantwoordde en hoe. Toen verloofden ze zich. Er was een zeer druk bezochte receptie in één van de chicste hotels van Breda. Z'n mede-cadetten kwamen opdraven. Vrienden en kennissen van Marga en haar familie en uiteraard ook van hemzelf. Wat familie.

Marga was het stralende middelpunt van al die belangstelling. Met recht de koningin van het feest in haar prachtige japon, die ze, zoals naderhand bleek, samen met haar moeder, met deze dure receptie en het diner daarna, van haar anders heus niet zo scheutige vader, had afgebedeld.

Voor hem had het allemaal heus niet gehoeft. Zo althans niet. Maar Marga wilde het nu eenmaal graag en daarom vond hij het uiteraard al bij voorbaat best. Maar als ze het heel eenvoudig onder elkaar hadden gehouden, gewoon gezellig huislijk, thuis, zou hij er beslist niet minder gelukkig om geweest zijn. Misschien zelfs nog wel gelukkiger. Al leek hem dat toen niet mogelijk. Hij had immers alles wat z'n hart begeerde op dat moment, de liefste, zijn liefste.

Er waren heel veel bloemen. Mooie cadeaus. Dingen van Wedgwood en zilver en zo. Veel te mooi voor een verloving, vond tante Henriëtte met ouderwetse degelijkheid. En al was zij, z'n enig familielid op dit festijn, tactvol genoeg om het niet openlijk te zeggen, hij kende haar te goed, om niet duidelijk van haar gezicht te lezen: Dom, dom, dom. Waarom sturen de mensen niet enkel een bloemetje. Als het nog eens weer afraakt. En daarop is grote kans als je elkaar net precies zes weken kent. Wat je dan kennen noemt. En wat moeten ze dan met al die kostbare cadeaus. Daarmee zitten ze toch zeker enkel maar. Nee, je doet veel verstandiger om geschenken tot het huwelijk te bewaren. Dat is mijn stelregel en daarvan wijk ik zeer beslist niet af. Zelfs niet nu het Harro betreft.

Hij glimlacht bij de herinnering. Gelijk had ze. Dat bleek later maar al te duidelijk. Bovendien: hij houdt van consequente men-

sen. Ze had zich overigens tegenover de familie Hillenaar als zijn enig familielid niet laten kennen en een zeer kostbaar bloemstukje gestuurd van zeldzame orchideeën.

Enfin, de volgende zes weken leefde hij nog steeds in een roes van verliefdheid en geluk. Ze werden hier gevraagd en daar uitgenodigd. Ze moesten naar die receptie en dat feestje. En intussen babbelde Marga al over de inrichting van hun woning. Hoe ze dit later wilde hebben en dat. Ze sleepte hem mee naar meubelmagazijnen en antiekwinkels. Naar toonzalen waar de meest modern ingerichte, van alle gemakken en de nieuwste snuffjes op huishoudelijk gebied, rijk voorziene keukens te bewonderen vielen. En noem maar op.

„Kijk Harro, zo hebben ze dat nu tegenwoordig in Amerika. Reuze praktisch en alleraardigst tegelijk, hè?”

Zo af en toe probeerde hij, lichtelijk gealarmeerd door deze voortvarendheid, zeer zachtzinnig overigens, haar een beetje af te remmen en zei voorzichtig: „Maar schatje, zo ver zijn we voorlopig nog niet. Dergelijke dingen hebben nog alle tijd.”

Maar dan trok zij prompt een pruillip en mokte: „Akelige nuchterling. We kijken toch alleen maar. En dan dromen we intussen over later. Dat is toch leuk.” En dan weer lief: „Hè toe, doe nu gezellig met me mee. 't Is gewoon een fijn spelletje, waar ik dol op ben.”

Dan was hij alweer vertederd. En hij richtte samen met haar zit- en huis- en slaapkamers in. En zelfs droomkeukens, compleet met was- en afwasmachines en alles wat een huisvrouw dat domme, stomme huiswerk, zoals Marga zo in-verachtelijk kon zeggen, nog maar meer kon verlichten.

Maar zo nu en dan, als hij 's even dacht aan de kapitalen die ze daarvoor, gelukkig alleen nog maar in gedachten, al hadden neergegeld, vroeg hij zich toch weer met zorg en een zekere angst af: zou het in deze tijd nog wel net zo gaan als vroeger? Vroeger toen de ouders van de jongen er volgens tante Henriëtte's verhalen voor zorgden, dat hij een opleiding kreeg, waarmee hij later eventueel voor een gezin de kost zou kunnen verdienen. En de vader en moeder van het meisje voor de inrichting van de woning en de uitzet. Alles was sedert tante Henriëtte's jeugd zo veranderd. Meisjes kregen vaak een even kostbare opleiding als jongens. Ze studeerden net zo goed en zo. Nu ja, dan konden ze later ook samen sparen natuurlijk. Dan ging het dubbel op.

Maar Marga deed eigenlijk niets. Nu ja, haar moeder een beetje helpen in de huishouding. En zo af en toe 's een paar briefjes tikken voor haar vader. Die bezat zelf stellig minder

dan niets. Wat geld betreft althans. Ze was gewoon een luxe poppetje. Hij moest het daar toch eens met haar over hebben. Misschien zou ze, zolang als hij nog op de Academie zat, een baantje kunnen zoeken. Dan zou ze in ieder geval kunnen beginnen met sparen en . . .

Maar als ze dan weer zo blij aan z'n arm danste en hem zo verliefd met die mooie viooltjes-blauwe ogen van haar, waarmee ze hem bij hun eerste ontmoeting meteen al radicaal betoverd had, aankeek, vergat hij weer alles en gooide hij alle zorgen van zich af. Waar tobde hij over, terwijl het liefste en mooiste meisje van de wereld van hem was. Ze waren jong. Ze wilden alleen maar blij en vrolijk en gelukkig zijn. Later kwam pas veel later en dan zagen ze wel weer. Bovendien, hij had, in alle bescheidenheid gesproken en dan nog alleen maar tegen zichzelf natuurlijk, capaciteiten en kwaliteiten. Die zou hij voor de volle honderd procent uitbuiten en inzetten en gebruiken. Voor haar. Zij zou hem daarbij stimuleren en . . . Wat kon hen dan uiteindelijk gebeuren. Die paar centen. Quatsch. Had de beroemde schrijver E. Phillips Oppenheim niet het bekende, kostelijke boek „Rijk en geen geld” geschreven? Nou dan. Vandaag was vandaag en van hen. Helemaal. O zo.

Maar daarna kwam langzamerhand de ontzuivering. Het ontwaken uit de liefdesroes. Na de gelukzalige dronkenschap, waarin hij enkel maar bij machte was de zaken, de toekomst samen met Marga inclusief, door de rose bril van zijn verliefdheid te zien en daardoor wel een enigszins vertekend en vals gekleurd beeld kreeg uiteraard, kwam de kater van de werkelijkheid. Een kater, die steeds duidelijker bleek een zware kater te zijn.

De schellen vielen hem van de ogen. Zonder enig mededogen, zou hij bijna willen zeggen, als hij naderhand niet geleerd had, dat er in die zogenaamde onbarmhartigheid niet juist een grote liefde had verborgen gezeten. Een liefde, die hem voor een onherstelbare misstap had bewaard. Want hij zag nu de naakte waarheid. Marga was enkel maar een mooi, als ze haar zin niet kon doordrijven ook nog niet eens aardig, en ook vooral luxe poppetje. Een luxe poppetje, dat nu al eisen aan het leven en de toekomst stelde, waaraan hij nooit zou kunnen voldoen. Eisen, die stellig bij het ouder worden, nog zouden vermeerderen. Ze zou dan willen concurreren met de meest luxe vrouwen van zijn collega's. Niet alleen wat haar garderobe, maar ook wat een auto, hun huis en z'n inrichting en dure vakantietrips betreft. Maar wat hij persoonlijk nog het allerergst vond en wat de grootste desillusie voor hem betekende: hij kon niet met haar praten. Wel over allerlei dage-

lijkse oppervlakkige en onbenullige dingetjes uiteraard, maar hij kon geen enkel echt gesprek met haar voeren, geen zinnig gesprek. Ze interesseerde zich maar zeer matig voor z'n werk. En helemaal niet voor de politiek, het vraagstuk van oorlog en vrede, ontwikkelingshulp, werelddiaconaat, rassen- en andere discriminatie, alles wat daar zoal in de wereld van vandaag op drift lijkt te zijn, ook aan de universiteiten en in diverse kerken, kortom voor niets wat volgens hem de moeite van een gesprek loont. Nog niet eens voor een werkelijk goed boek. Ze had alleen maar belangstelling voor kleren en mode en uitgaan en voor die ellendige, moderne muziek met die zenuwslopende, als 't ware geselende rythmen en zo goed als geen klank, die hij nooit heeft kunnen waarderen, en dergelijke. En natuurlijk hun toekomstige woning met alles d'r op en d'r an. Au fond interesseerde ze zich alleen maar voor zichzelf en haar zo heel kleine wereldje, goed beschouwd. Hoe afschuwelijk hij het ook vond dit te moeten constateren en erkennen.

En hij begreep wat het noodzakelijk gevolg van deze ontdekking zou moeten zijn. Er mee stoppen, zo gauw mogelijk, voordat er onherstelbare brokken gemaakt zouden worden.

Maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hij wilde zo graag de eer aan haar laten en probeerde, om te beginnen, haar daarom zo voorzichtig mogelijk aan haar verstand te peuteren, dat ze toch eigenlijk niet bij elkaar pasten. Dat ze elkaar op den duur dood-ongelukkig zouden maken als ze dit doorzetten. Dat ze vaak op zulke verschillende golf lengten spraken, dat ze elkaar niet verstonden. En ga zo maar door.

Maar zij leek het niet te begrijpen. Of ze wilde dat niet. En nog minder wilde ze het in z'n volle consequentie aanvaarden. Ze lachte er gewoon om en zei dat hij een afschuwelijke pessimist was, je reinste zwartkijker. Maar dat ze desondanks dol op hem was en altijd zou blijven. En dat ze alleen hem en niemand anders wilde. En dan smoorde ze hem zowat in haar vurige omhelzingen en overlaadde hem met warme kussen. En buitte ze heel haar lichamelijke aantrekkingskracht zo geraffineerd uit, dat hij weer door de knieën ging. Haar, stom genoeg achteraf beschouwd, ook in z'n armen sloot en aan z'n hart drukte en zich verbeeldde dat ze gelijk had. Dat hij alles veel te donker inzag, dat zij per slot nog jong was en alsnog massa's zou kunnen leren. En dat zij toch ook voor hem de enige was.

Om de volgende dag, weer nuchter en met beide benen op de grond, in het vrij stramme gareel van de K.M.A., tot bezinning te komen. En zichzelf een driedubbel doorgehaalde idioot te schel-

den, omdat hij nu nog geen stap verder was gekomen.

Zo ging dat maar steeds door.

Tot, na ongeveer een half jaar, Ernst er zich mee bemoeide. Vanwege z'n niet meer te camoufleren onevenwichtigheid en nervositeit. In een gesprek van man tot man vertelde hij hem alles. Ernst liet hem rustig uitspreken. En constateerde daarna zonder omwegen: „Je hebt je dus vergist en wilt die vergissing liever vandaag dan morgen ongedaan gemaakt zien.”

Hij bevestigde dat met een: „Niets liever.”

Waarop Ernst hem één van z'n toen ook al befaamde, vriendschappelijke, maar intussen niet bepaald zachtzinnige schouderklappen gaf en zei: „Ik geloof dat je de zaken goed ziet. Maar kerel, hoe beroerd het ook voor je is, dan zul je toch echt zelf de knoop moeten doorhakken, nu zij dat kennelijk niet wenst te doen. Want ze mag dan een oppervlakkig, vrij dom schepseltje zijn, voor zo onnozel dat ze jou intussen al niet lang begrepen heeft, zie ik haar toch ook weer niet aan. En als ik je nu een goede raad mag geven: doe het dan vandaag nog en hang er niet langer tegenaan. Sterkte.”

Hij heeft die raad opgevolgd en het meteen gedaan. Persoonlijk. Dat vond hij z'n plicht. Briefjes in zulke zaken. Nee. Die schrijven lafbekken volgens hem.

Aan de scène die ze hem die avond gemaakt heeft, denkt hij maar liever nooit meer terug. Maar hoe ellendig het ook allemaal was, hij was weer vrij. Heerlijk, helemaal vrij.

Toch heeft hij van die onverkwikkelijke geschiedenis volgens Ernst, voor z'n bestwil zo cru gezegd, dat weet hij wel, een tik overgehouden. Angst om weer met een meisje te beginnen.

En hij weet het, Ernst heeft gelijk. Die angst heeft hem verleden jaar ook weerhouden . . .

Maar nu is het uit. Hij zet een dikke punt achter dat hele verleden. Hij zal Josette zo gauw mogelijk schrijven.

Hij heeft Connie allang bij Ernst afgeleverd, hij heeft Juultje's fiets ook al op z'n minst een half uur geleden heel zacht voor het brede raam van het Reeënhuisje gezet, als hij dit alles overdenkt. Hij rijdt maar wat rond in deze zo vredige, maanlichte nacht. Maar nu opeens krijgt hij haast.

Josette van Leeuwen. Het is alweer bijna een jaar geleden dat hij haar ontmoet heeft. Wat kan er in die tijd al niet allemaal gebeurd zijn. Ze kan wel naar een ander ziekenhuis zijn gegaan. Naar een ziekenhuis in een andere stad zelfs. Maar dat is het ergste niet. In het oude weten ze dan natuurlijk haar nieuwe adres wel. Ze sturen zijn brief in dat geval stellig wel door. Het

zal dan alleen iets langer duren eer hij antwoord krijgt. Hij heeft er trouwens toch geen idee van, hoelang het zal duren voordat zijn brief haar bereikt. Ze kan best vrije dagen hebben en weg zijn. Of alvast een deel van haar vakantie aan 't opmaken wezen. Ze nemen die nooit in z'n geheel, heeft ze hem verteld. Hij meent zelfs dat dat niet eens mag. Maar tenslotte zijn dat nog maar allemaal bijkomstigheden. De gedachte die hij expres zolang mogelijk heeft weggeduwd, maar die hem desondanks het meest plaagt, is er één van heel andere aard. Stel je 's even voor dat hij te laat is. Dat ze zich intussen met een ander . . .

Dat lijkt plotseling met letters van vuur op z'n voorruit geschreven te staan en hem aan te grijnzen, iedere letter een spottende grimas.

Zo gauw mogelijk schrijven?

Maar dat betekent: nu. Op dit eigenste moment.

Hij geeft opeens vol gas. En terwijl hij de maximum snelheid ver overschrijdt, rijdt hij met werkelijk roekeloze snelheid naar het Officiershotel. Dat er niemand is die hem een beste, dikke bon geeft, verdient hij eigenlijk niet. En dat hij geen ongeluk veroorzaakt, noch zelf krijgt, heeft hij werkelijk niet aan zichzelf en z'n voortreffelijke rijkunst te danken. Dat is, menselijk bekeken, louter een kwestie van puur geluk.

Een voorteken van een ander, nieuw geluk dat ergens wacht en waarvoor nog altijd twee mensen nodig zijn? Het nieuwste begin van het oudste verhaal? Wie zal het zeggen?

12

Na die onvergetelijke avond in mei ontmoeten Juultje en Harro elkaar geregeld bij Connie en Ernst. En ze schieten tot Connie's niet geringe voldoening en vreugde uitstekend op samen.

Harro biedt Juultje op een keer zelfs in Connie's bijzijn spontaan en gul een lift aan, als hij hoort dat ze van plan is het eerst volgende week-end naar huis te gaan. Hij moet toch die richting uit en hoeft niet eens om te rijden om haar voor de deur van haar ouderlijk huis te kunnen afleveren. Iets wat hij overigens met alle plezier zo nodig ook zou willen doen. Het is dus nu absoluut geen moeite, alleen maar fijn voor hem om zulk prettig gezelschap te hebben.

Kijk's aan, hij leert alweer complimentjes maken ook, onze Harro, denkt Connie tevreden. Als we nu niet op de goede weg zijn weet ik het niet meer.

Want Juultje accepteert het aanbod gretig, zonder enige scrupules. Het is dan ook niet toevallig en helemaal niet zonder reden, dat ze, als zij er zijn, het plaatje waarop Joseph Schmidt zo enthousiast zingt: Heut' ist der schönste Tag in meinem Leben, ich fühl zum ersten Mahl, ich bin verliebt, nogal eens opzet.

Ze jubelt het zelf ook vaak in deze weken en uit volle borst. Met in haar hart een tikkeltje heimwee naar die prachtige tijd, waarin ze dat zelf zo intens voelde. En die ze nog best 's, als dat mogelijk zou zijn, opnieuw zou willen beleven. Al was het maar voor een klein poosje.

Maar zo'n tijd beleeft iedereen, als het goed is, maar eenmaal. Das gibt's nur einmal, das kommt nie wieder, denn jede Frühling hat nur einen Mai. Ach ja. Maar het is ook heerlijk om een ander die zo onvergetelijk heerlijke tijd te mogen zien beleven. Want dat Harro en Juultje daar ieder voor zich aan bezig zijn, staat voor haar al zo vast als een paal boven water. De daaraan voorafgaande verschijnselen, nee, de begeleidende symptomen moet ze zeggen, wijzen immers maar al te duidelijk in die richting. Bij Harro vooral. Die is echt helemaal veranderd de laatste tijd. Vroeger kon hij soms van die sombere buien hebben. En nu . . .

Juultje? Nee, Juultje eigenlijk niet als ze er goed over nadenkt.

Maar die was in de regel al altijd opgewekt en plezierig als ze bij hen kwam. En die durft het natuurlijk niet te laten merken ook, zolang Harro zich nog niet verklaard heeft, zoals ze dat vroeger zo fraai wisten uit te drukken.

Connie glimlacht even geamuseerd, als ze zo ver is gekomen met haar gedachtenspinsels. Verklaard notabene. Prachtig.

Maar daarmee zal hij nu nooit meer lang kunnen wachten, zou zij wel met aan stelligheid grenzende zekerheid durven te beweren. En daarna is zij natuurlijk één van de eersten, die hun zoet geheim zal mogen delen. Misschien zelfs wel de allereerste. En diep in haar hart vindt ze dat haar dat ook eigenlijk wel toekomt. Vanwege haar discrete bemoeienissen in dezen.

Juultje, onbewust van Connie's overpeinzingen, heeft intussen heel andere dingen aan haar hoofd en droomt van geen geheim. Laat staan een zoet geheim.

Al in de eerste week van haar verblijf in Untinge heeft ze bij Corhilde en Garmt thuis Fenny Weuring ontmoet. Fennechien noemt Corhilde haar. Een vrij grof gebouwde jongevrouw van

achter in de twintig, met keurig, bijna ouderwets-manlijk, kort geknipt, strogeel haar, lelijk lichte wimpers en wenkbrauwen, maar een prachtig-blanke teint, zoals roodharigen dikwijls bezitten. Vrij kleine, groen-grijze ogen en omlaag gerichte mondhoecken, die haar overigens fris gezicht een misprijzende uitdrukking geven. Een uitdrukking die alleen verdwijnt als ze lacht. En dat deed ze die middag veelvuldig en luid.

Te luid, vond zij critisch. Niet beschaafd. Erg vrij vond ze haar ook. Zij schonk bijvoorbeeld thee. Corhilde, die haar gevraagd had of ze een kopje thee bliefde en dat wilde gaan inschenken, werd zonder complimenten, zij het lachend, op haar stoel teruggeduwd met een: „Nee, jij blijft vanmiddag zitten. Dat doe ik.” Waarna ze haar, als was ze de gastvrouw herself, vroeg: „Gebruikt u suiker en melk, juffrouw Lafleur?” Om, na haar mededeling dat ze thee graag puur dronk, ijskoud naar een kast te lopen, die open te maken, tussen de daar gedeponeerde kopjes te scharrelen, om er tenslotte één uit te kiezen, dat ze blijkbaar voor haar het meest geschikt vond en haar dat even later te presenteren.

Ze hielp de kinderen met dit en met dat, met allerlei dingen, die een moeder in de regel zelf pleegt te doen. En noem maar op. Alsof zij daar werkelijk min of meer de vrouw des huizes was. Zij kreeg op een gegeven moment zelfs sterk de indruk dat ze het er expres een beetje dik bovenop legde. Om haar, de nieuweling, maar meteen 's even goed te laten zien, hoe thuis zij wel was in dat gezin. En zij vooral niet moest gaan denken, dat ze ooit ook maar een schijn van kans zou krijgen haar van dat plaatsje te verdringen om het daarna zelf in te nemen. Ja, het leek voor haar gevoel werkelijk een beetje op een show. Belachelijk natuurlijk. Want ze wisten immers niets van elkaar. Ze hadden elkaar voor die middag nog nooit gezien. Bovendien had zij beslist geen aanvechtingen in die richting. Zij zou wel uitkijken eer ze bij iemand anders zomaar ongevraagd in kasten ging neuzen. Eer ze zich zo opdrong.

Ja, opdringerig vond ze haar. Dat was het juiste woord. En beslist niet sympathiek. Nou ja, een eerste indruk, hè?

Ze bleek gezinsverzorgster van beroep te zijn. En volgens Corhilde een zeer flinke en uiterst bekwame. Toen Corhilde 's verscheidene weken door een hernia geplaagd werd en dus moest rusten en buiten gevecht was gesteld, heeft Fenny haar en haar gezin verzorgd en dat bovendien werkelijk voortreffelijk.

Dat verklaarde veel. Vooral dat in haar ogen zeer vrijpostige gedrag. Ze was eerlijk genoeg om dat direct toe te geven. Tenslotte had ze hier een tijdlang de plaats van de vrouw des huizes

ingenomen, de huisvrouwelijke scepter gezwaaid.

Fenny bloosde lichtelijk bij het aanhoren van Corhilde's lof-trompet en boog bescheiden haar hoofd. Maar op een gegeven moment kon ze het toch niet laten om haar ogen, die intussen glansden van vreugde en trots om wat Corhilde daar allemaal over haar vertelde, heel even naar haar op te slaan. Omdat ze eenvoudig weten moest, hoe zij dat wel vond.

Bijna kinderlijk, dacht ze, toch even vertederd en voelde zich plotseling ouder inplaats van jonger dan deze Fenny. Maar het is toch ook weer heel menselijk en begrijpelijk, dacht ze pal daar bovenop plotseling mild. Iedereen heeft immers op z'n tijd zo'n figuurlijk schouderklopje broodnodig. Zijzelf glunderde toch zeker ook als haar Hoofd op Terschelling haar prees of als één van de ouders van haar leerlingen haar z'n waardering liet blijken. En ze zal immers ook erg blij en in haar schik zijn, als de inspecteur straks hopelijk tevreden is over haar werk hier en de schoolbe-stuursleden al evenzeer.

Toen Grieta op een zeker ogenblik huilend en vreeslijk smerig binnenkwam, stond Fenny ogenblikkelijk op en zei opgewekt: „Jij gaat fijn even met tante Fenny mee, watte? Die maakt van jou in een wip weer een lekker schoon meisje.”

Grieta had kennelijk op de een of andere manier de slag verlor-en. En nu schrok ze ook nog, omdat haar juffrouw daar in de kamer zat en schaamde zich diep, omdat die haar in deze deplora-bele toestand zag. Maar Fenny sloeg haar arm om het kind heen, gaf Corhilde een knipoogje van verstandhouding en lachte: „Blijf jij maar gezellig bij je visite, Corretje. Ik zal dit varkentje wel even voor je wassen.”

„Fijn,” zei Corhilde dankbaar. „Dank je wel.” En begon, zodra ze de deur achter Grieta en zichzelf had dichtgetrokken, een ware lofzang op deze Fennechien te jubelen.

„Weet je, Juultje, ik wou niet te veel zeggen waar ze bij was, dat riekt zo gauw naar vleierij, maar werkelijk, ze is een geweldige goede gezinsverzorgster. Ze weet van wanten, van aanpakken, zie je. En ze is van alle markten thuis. Wat betekent dat ze niet alleen keurig werkt, maar ook goed wast, strijkt, verstelt en stopt, lekker kookt en noem maar op. Daarbij de zieke uitstekend verzorgt. En zelfs nog tijd weet te vinden zo af en toe om 's een spel-letje met de kinderen te doen. Of hen op een regenachtige dag een verhaaltje te vertellen of voor te lezen. Kortom, ze doet haar opleiding alle eer aan. Ze is met recht een hulp in nood om heel dankbaar voor te zijn als je haar treft.”

Zij knikte. „Allround.”

„Precies. Want wat ook beslist niet te verwaarlozen is: ze is zuinig in de goede zin van het woord. Ze beheert het huishoudgeld met overleg. Nu ja, zoals je dat zelf ook doet. Enfin, sinds die tijd komt ze heel veel bij ons. Ze is hier min of meer huisvriendin geworden.”

En na een korte aarzeling: „Garnt vindt het weleens te veel. Ze is opdringerig, zegt die soms. En als ik heel eerlijk ben, denk ik ook weleens aan wat m'n moeder vaak tegen ons zei vroeger, ter waarschuwing: Spaar uw voet van het huis van uw naaste, opdat hij niet zat van u worde en u hate.”

„Spreuken 25 vers 17,” zei zij toen prompt. En lachend: „Mijn moeder zei hetzelfde tegen ons, weet je.”

Corhilde lachte ook. „In de nieuwe vertaling staat het een beetje anders, maar . . .”

„Een beetje meer in de taal van deze tijd. Wat begrijpelijker. Zet uw voet niet te dikwijls in het huis van uw naaste, opdat hij niet genoeg van u krijgt en u hate,” wist zij.

Corhilde keek haar vol bewondering aan. „Tsjonge, dat je dat weet.”

Zij trok haar schouders op. „Niet zo heel geweldig als je bedenkt, dat ik het vanmorgen net gelezen heb.”

„O ja, natuurlijk.” Dat was Corhilde weer. En ze dacht: wat een aardig, eerlijk, echt gewoon meisje lijkt deze Juultje toch. Ze heeft zo helemaal geen capsones. En dat terwijl ze toch uit een familie komt, die . . . Maar misschien is ze juist daarom zo, bedacht ze toen wijs.

Om dan weer naar haar uitgangspunt terug te keren en te zeggen:

„Nu ja, wat Fennechien betreft, zo af en toe gaan mijn gedachten, eerlijk gezegd, wel's een beetje in dezelfde richting als die van Garnt. En dan heb ik er gewoon geen zin meer in, zie je. Niet mooi van me overigens, want ze is toch geweldig aardig voor me en helpt altijd. Ook als ze op bezoek komt, bedoel ik. Ze neemt me dit uit handen en dat. En ze staat ook geregeld voor me klaar als ik graag 's weg wil op een zaterdag. Of zelfs een week-end. En dan wil ze nooit van bedanken horen, laat staan van betaling.

„Ik heb immers toch vrij,” zegt ze dan. „En ik doe het graag. Ik voel me hier thuis. Nee, ga nu maar gerust. Het is voor mij zelf een pleziertje. Heus.”

En dan, vergoelijkend: „Ik kan het ook wel weer begrijpen dat ze zoveel komt. Ze heeft geen ouders meer. Wel drie broers. Maar daarvan zijn er twee geëmigreed. En met de vrouw van

de oudste, die bovendien in Amsterdam woont, toch echt te ver om er zomaar 's even voor een avondje naar toe te wippen, kan ze helemaal niet overweg. Als ze daar is wil ze ook helpen. Van alles doen. Dat is nu eenmaal haar aard. En ze bedoelt dat werkelijk goed. Maar die schoonzuster op haar beurt, geeft moeilijk iets uit handen. Die wil de dingen per se zelf doen en schijnt daarbij nog wat wantrouwend te zijn ook. Die scheldt haar uit voor bemoeial en nieuwsgierig Aagje, als Fennechien toch bezig gaat en vraagt: „Waar heb je dit?” Of . . . „Waar ligt dat?” Fennechien schijnt haar mateloos te irriteren.

Dat doet ze mij soms ook. Eerlijk is eerlijk. Maar ik probeer dan te denken: ze meent het goed. Ze heeft alles voor ons over. En dan gaat het meestal wel weer en winnen de pluspunten het grandioos van dat enkele, zij het soms wel heel grote, minpunt.

En wat die schoonzuster betreft: ik weet het wel, ik hoor de verhalen maar van één kant en dan kun je, dan mag je dus eigenlijk niet oordelen. Maar ik krijg wel heel sterk de indruk, dat die nu ook niet bepaald hartelijk voor haar is. En die broer, al of niet onder invloed van zijn vrouw, al evenmin. En als je dan bedenkt dat zij de enige naaste familieleden zijn die zij hier heeft. Nee.

Ze heeft een kamer, kamertje kun je eigenlijk beter zeggen, bij een paar oude mensen in Ameloo. Helemaal niet gezellig. Eigenlijk niet veel meer dan een gewone slaapkamer. Ik ben er 's een keertje geweest. Haar schoolvriendinnen zijn hier vandaan gegaan of getrouwd en leven hun eigen leven. Als het er op aankomt is ze maar eenzaam.”

Zij hoorde het allemaal aan en deed intussen eerlijk haar best om, net als Corhilde, begrip voor haar op te brengen. Maar dat lukte haar maar zeer ten dele.

Zo'n kamer zou ze toch zeker zelf best wat bewoonbaarder, wat huislijker kunnen maken. Er voor zichzelf echt een thuis van scheppen, zodat ze ook nog 's gezellig een ander zou kunnen ontvangen, dacht ze. Dat doen immers zoveel meisjes en jonge vrouwen. Dat heb ik toch ook altijd gedaan. En dat doe ik nu immers nog, al heb ik dan nu voor een meisje alleen wel koninklijk veel ruimte en ben ik in dat opzicht beslist bevoorrecht.

Maar eenzaamheid blijft iets ergs. Dat wast alle water van de zee niet af. Als je oud bent en weinig of niets meer kunt en je kamer, waaraan je gekluisterd zit tot op zekere hoogte je hele wereld geworden is. En je hebt dan niemand meer. Niemand die door bloedsbanden echt bij je hoort of door een oude, trouwe

vriendschap zeer nauw met je verbonden is. En je wordt afhankelijk van vreemden. . . .

Ja, dat moet ontzettend zijn. Een eenzaamheid om van te hui-
veren, alleen al bij de gedachte er aan. Wat moeten de dagen je
dan dikwijls lang vallen. Om niet door te komen lang. Per slot kun
je niet een hele dag lezen. Gesteld dan altijd dat je ogen dat nog
toelaten en je al niet geheel of gedeeltelijk in de steek hebben
gelaten. En op de radio valt ook niet bepaald steeds iets te be-
luisteren, wat oude mensen nog interesseert. En voor wat het
kijken en luisteren naar de televisie betreft, geldt practisch het-
zelfde. Bovendien is dat kastje kijken voor oude mensen ook dik-
wijls te vermoeiend en voor het overgrote deel ook nog alleen
's avonds mogelijk. Nee, het moet ontzettend moeilijk zijn om oud
te worden en eenzaam te zijn. Uitgeschakeld uit het dagelijkse
leven te wezen. Aan de kant te staan, terwijl juist in deze dynami-
sche tijd het leven in zo'n razend-snelle vaart bruisend voort
snelt. Het gaat langs jou heen. Je hebt er niet meer echt deel aan.
En in de struggle for life, die soms moeilijk, maar ook vaak zo
heerlijk opwindend, zo uitermate boeiend kan zijn en daarbij al-
tijd de moeite waard is, de moeite loont om er al de jou geschon-
ken gaven en krachten voor in te zetten, in die struggle for life
hoef je ook niet meer mee te vechten.

Als je nu gelooft . . . Dan moet het anders zijn. Natuurlijk is
het dan anders. Echt alleen is een gelovig mens uiteindelijk nooit.
Maar toch. Je blijft mens. En je blijft ook behoefte voelen aan
menselijk contact.

Schrijf 's iemand.

Bel 's iemand.

Bezoek 's iemand.

U weet zelf wel wie eenzaam is in uw omgeving.

Het was plotseling of ze weer in de heerlijk-verwarmde trein
zat, waarin op die trieste dag alle lichten al vroeg brandden
en de grauwe, grijze somberheid er van buiten sloten. Knus in
een hoekje, haar mantel en muts in het bagagerek. Een span-
nende, dwaze, qua verhaal vrij onmogelijke, maar intussen ver-
rukkelijk romantische en uitstekend geschreven Sara Seale, bij
uitstek geschikt om er een lange treinreis dol-gezellig mee te
versieren, in haar handen. Wat lekkers in haar tas. Niemand naast
of tegenover haar. Alleen maar aan de overkant van het gangpad
en wat verder op, een stuk of wat mede-passagiers. En er heerste,
ondanks het lawaai dat de trein zelf nu eenmaal altijd pleegt te
maken, een heerlijk-rustige sfeer. Er waren geen schreeuwerig
pratende of alleen maar afleidend luid een ander hun confiden-

ties toevertrouwende mensen. Nee, de anderen deden een dutje, of spraken zacht, of lazen, zoals zichzelf. Volgens haar de ideale vorm van leven op de achtergrond. Waarbij je je niet alleen en nog minder eenzaam kunt voelen, als je echt op je gemak geïnstalleerd hebt in je hoekje. En ingesteld op een lang traject, dat bovendien linea recta naar je doel leidt, zonder storende en vaak onplezierige overstaponderbrekingen.

Maar op een gegeven moment stopte de trein 's weer en keek zij onwillekeurig even op van haar lectuur en naar buiten. Hoe ver waren ze intussen eigenlijk al? Ze was zo verdiept geweest in haar boek, dat ze er geen flauw idee van had. Maar ze zag de plaatsnaam niet dadelijk en ze zocht er ook niet langer naar. Want haar ogen werden, als door een sterke magneet als 't ware, naar dat andere getrokken. Dat andere, dat daar zomaar tussen allerlei reclame-affiches in, te lezen stond.

Schrijf 's iemand.

Bel 's iemand.

Bezoek 's iemand.

U weet zelf wel wie eenzaam is in uw omgeving.

Het trof haar diep. Het deed haar iets. Nee, het deed haar heel veel. En dat doet het elke keer opnieuw als die woorden haar, vaak op de meest onverwachte en voor haar gevoel ook nog ongelegen momenten, te binnen schieten. Want dan moet ze aan de daarin gegeven raad gehoor geven en metterdaad iemand schrijven of bellen of opzoeken. Dan moet ze eenvoudig aan dat zo vriendelijk gestelde verzoek voldoen. Want eenzaamheid blijft iets verschrikkelijks.

Maar er zijn, vooral als je jong bent en nog kunt gaan en staan waar je wilt en krachten hebt om zelf nog van alles te doen, wel heel wat mogelijkheden om daaruit los te komen, om die eenzaamheid als 't ware te doorbreken. Je bent tenslotte nooit de enige eenzame in een bepaalde omgeving. O nee. En als je dan begint met je huis of je kamer voor zulke lotgenoten of lotgenotes open te stellen, je aan hen te geven. O ja, een jong mens hoeft, vooral een jonge vrouw die door haar werk met zoveel andere mensen in aanraking komt, werkelijk niet echt eenzaam te zijn.

Deze Fenny Weuring beslist ook niet. Je moet het niet altijd bij een ander zoeken en van een ander verwachten. Dat mag je zelfs niet. Je moet zelf initiatieven ontplooiën en beginnen met jezelf te geven. Het ene karakter valt dat natuurlijk heel wat moeilijker dan het andere. Sommige mensen zijn nu eenmaal erg gesloten van aard. Die schijnen zich eenvoudig niet te kunnen geven. Maar deze Fenny lijkt allerminst van dat soort.

Nee, ik mag haar toch niet, was haar eindconclusie bij die eerste ontmoeting. Ik mag haar beslist niet. En zij mij al evenmin. Dat lees ik, ondanks al haar vriendelijkheid, ook tegenover mij, in haar ogen. Het is wederzijds. Antipathie op het eerste gezicht. Van weerskanten. Erg eigenlijk. En jammer ook.

Maar dat was het niet alleen. Toen Fenny weer in de kamer was en ze haar zo clandestien weg, maar intussen zeer bewust, gadesloeg in al haar doen en laten, dacht ze opeens, onplezierig verrast: er klopt ergens iets niet. Nee, er klopt beslist ergens iets niet. Ze komt immers in zoveel gezinnen in Ameloo en hier in de buurtschap. En als ze zich nu voor iedereen zo uitslooft, en dat moet je toch veronderstellen, dan zijn er natuurlijk veel meer dankbare moeders.

Moeders, die net als Corhilde na hun herstel afscheid van haar nemen met een: „Juffrouw Weuring, heel hartelijk bedankt voor alles. En kom maar 's gauw aanwippen. U bent hier hartelijk welkom, hoor. Altijd. Ons huis staat voor u open. We hopen nooit te vergeten hoe fijn u ons door deze moeilijke tijd hebt heengeholpen.”

Niet allemaal. O nee. Er zullen er ook zijn, die misschien nog wel zeggen: „Nu bedankt, hoor.” Maar intussen al ijskoud denken: nu ja, het is haar werk. Ze is er voor betaald. En terwijl ze de deur achter haar sluiten: ziezo, dat hebben we weer gehad. Nu zijn we gelukkig weer onder ons. En zelfs misschien wel: we hopen haar hier nooit weer te zien. En dat kan zij persoonlijk, bij een dergelijk type als deze Fenny, die toch, daar blijft ze bij, een opdringerige, vrijpostige, om maar niet te zeggen brutale indruk maakt, heel goed begrijpen, al is dat dan misschien niet aardig en ondankbaar.

Ja zeker, zo zal het beslist en misschien zelfs wel in vele gevallen gaan. Maar even zeker niet in alle. O nee. Er zijn per slot meer mensen, die net als Corhilde, een warm hart hebben en veel van een ander kunnen nemen en verdragen. En dat Fenny Weuring nu juist alleen bij hen . . . Nee, daar klopt iets niet. Daar steekt beslist iets achter. Maar wat? . . .

Naderhand ontmoette ze haar vaker. Zaterdag was ze bijna altijd op de boerderij, als zij daar haar melk en eieren kwam halen. En door de week zag ze 's avonds ook dikwijls de haar nu al bekende fiets met de trommelremmen bij het buurhuis staan.

Och ja, ze kan zich best voorstellen, dat er een echte vriendschap kan groeien tussen twee vrouwen, als de een een tijdlang

uitgeschakeld is en de ander haar huishouden dan zo voorbeeldig verzorgt en haar taak met de volle inzet van haar hele persoon en al haar gaven en krachten overneemt. Als je soms hoort van de ergernissen, die dergelijke patiënten dikwijls in en naast hun ziek zijn nog te verwerken krijgen. Vrouwen, die het in de regel toch al zwaar valt hun hele huishouding aan een ander te moeten overlaten. En die, omdat ze thuis zijn en dikwijls, om de hulp extra traplopen te besparen, ook nog beneden in de huiskamer liggen, nog zoveel zien en horen ook. Zien hoe ruw of slordig of nonchalant, hoe zonder hart voor de zaak vooral, die ander vaak omspringt met de spulletjes die zij soms met moeite hebben bijeengegaard, waarop ze zelf zo zuinig zijn, waaraan ze hechten vanwege de vele herinneringen daaraan verbonden. En vooral hoe weinig begrip ze weet op te brengen voor de kinderruzies, die er in ieder gezin nu eenmaal bij horen. Hoe weinig hartelijkheid en liefde ze de kinderen geeft als ze verdriet hebben en ook zo gewoon.

Omdat ze haar werk niet ziet als een opdracht, haar taak niet als een dienende, maar dit beroep enkel gekozen heeft, omdat ze nu eenmaal wat moest worden om de kost voor zichzelf te kunnen verdienen. En ze het liefst zo laat als het maar met goed fatsoen kan komt en zo vroeg mogelijk weer vertrekt, omdat voor haar dan pas het echte leven, het leven helemaal voor zichzelf begint. Zoals dat uiteraard in ieder beroep voorkomt, maar in één waarin je met mensen te doen hebt, zieke of hulpbehoevende, in het een of andere opzicht gehandicapte mensen, extra gevoeld en gezien en aan den lijve kwalijk ondervonden wordt.

Gelukkig is het overgrote merendeel anders. Dat gelooft ze heel zeker. Maar als je nu net één van die paar andere, van die uitzonderingen treft en je bent daarvan met je man en kinderen afhankelijk. Nee, dat moet verschrikkelijk zijn. En daarom, wat Corhilde en Fenny betreft. Ja.

Toch vermijdt zijzelf deze Fenny Weuring zoveel mogelijk. Van iemand met haar karakter kun je verwachten dat ze zich op een zeker ogenblik zelf zal uitnodigen en bij je op visite komen. En daar past ze voor. Ze zou zichzelf heus best 's een keertje willen opofferen en haar bijvoorbeeld op de thee vragen als ze haar daar werkelijk een plezier mee zou kunnen doen. Want een opofferingetje zou het voor haar zijn, omdat dergelijke figuren haar nu eenmaal totaal niet liggen. Maar dat zou ze toch echt wel voor haar over hebben en willen doen. Al was het maar omwille van Corhilde, die overigens nooit iets in die richting zegt, laat staan animeert.

Maar ze weet zeker dat ze dan een grote kans loopt haar geregeld over de vloer te krijgen. En daarvoor heeft ze niet alleen geen tijd, maar ze zou ook in een mum van tijd met haar overhoop liggen. Ze kent zichzelf een beetje. En wat heb je aan ruzie. En dan ook nog in zo'n kleine gemeenschap. Dat kun je je eenvoudig niet permitteren. En daarom: afstand houden maar.

Zijzelf is bovendien nogal eens een week-end weg. Als regel om het andere. Soms een lang. Dan vertrekt ze meteen vrijdagavond al. Als ze naar moeder en vader Berend gaat, als het maar even kan, altijd. Van de week-ends in „Microcosmos” wil ze nog geen minuut missen. Die maakt ze altijd zo lang mogelijk. Die rekt ze zelfs als die kans er is. Heerlijk zijn ze. In één woord. De blijdschap van moeder en vader om haar komst. Al de lieve zorgen en zorgjes waarmee moeder haar omringt. De lange wandelingen met vader Berend, gezellig arm in arm, twee kameraden. De fijne gesprekken. Het heerlijke huis, een middelgroot landhuis in een grote, mooi aangelegde tuin met heel veel bloemen, een stukje eigen bos en de rivier dichtbij in een forenzendorp onder de rook van de stad. Vader Berend besloot al gauw tot de aankoop ervan, toen de huwelijksplannen van moeder en hem vaste vorm begonnen aan te nemen. Het kostte moeder overigens wel moeite om „De wilde Wingerd” op te geven. Het huis, waarin ze nog met vader had gewoond, waarin ze, naast zorgen, toch ook zulke gelukkige jaren had gehad. Waarin ze haar kinderen had zien opgroeien en zich ontwikkelen. Kortom: waaraan ze bijzonder gehecht was.

En wat vader Berend betreft: die had z'n mooie en z'n droeve herinneringen aan de jaren in „Sjaloom”. Al had hij daar alleen de laatste tien jaar met tante Aafje gewoond en wortelden die dus minder diep. Hoewel, de dagen na tante Aafjes zo plotseling heengaan . . .

Maar zo was het toch het beste, vonden ze tenslotte allebei. Samen in een ander huis een nieuw begin maken. Helemaal nieuw in een andere omgeving. Hun herinneringen waren immers niet afhankelijk van „Sjaloom” en „De wilde Wingerd”. Die kon niemand hen ontnemen. Die zaten diep in hun hart besloten, waren daar als 't ware mee verweven. Die namen ze mee. Die droegen ze bij zich. Moeder had trouwens eerst nog wel enkele bezwaren gemaakt, voordat de koop van „Microcosmos”, zoals ze het later zelf genoemd hebben, een feit werd. Het was namelijk nogal wat groter dan „De wilde Wingerd” en dat, terwijl de kinderen geen van allen meer dagelijks thuis zouden zijn. En hulp, nou ja.

Maar vader Berend vond dat ze juist meer ruimte nodig had-

den, nu er al getrouwde kinderen waren en Juultje en Nol nog vriendinnen en vrienden mee naar huis zouden moeten kunnen nemen, zoals ze dat altijd allemaal gewend waren geweest. Er moest voor alle kinderen met hun aanhang plaats zijn. En wat hulp betreft: zijn werkster zou zo nodig stellig alle dagen willen komen, als hij haar buskosten maar betaalde. En als ze dat reizen met de bus toch te lastig zou vinden, dan bood hij haar eenvoudig aan haar te zullen laten halen en brengen met de auto. Dat was per slot een kleine moeite. En dan deed ze het beslist. Daar durfde hij wel een lelijk woord op te zeggen. Bovendien; een inwonende hulp zou stellig ook nog wel te versieren zijn in een huis, waar ze haar een centraal verwarmde kamer met eigen radio en eventueel ook nog eigen televisie plus een flink salaris konden aanbieden. Maar moeder beminde de vrijheid en hield het daarom op vaders werkster. En dat gaat uitstekend.

Nol en zij hebben hun eigen kamer, net als vroeger thuis. Moeder hoefde dat niet eens voor te stellen. Vader Berend vond dat een zo vanzelfsprekende zaak, dat hij eigener beweging al vroeg, toen Nol en zij een keer meemochten om het huis te bekijken: „En welke kamer zou jij nu het liefst voor jezelf willen hebben, Juultje? En welke kies jij, Nol?”

O, vader Berend is geweldig. Allereerst voor moeder uiteraard. Maar ook voor hen allemaal. Een echte steun. Als het om de een of andere reden ooit nodig geweest zou zijn om iemand in die afschuwelijke geschiedenis op Terschelling te betrekken, dan zou ze, zonder zich ook maar een ogenblik te bedenken, naar vader Berend toegestapt zijn.

Niet naar moeder. Die zou er te veel emotioneel bij betrokken zijn geweest, er te veel verdriet van mee te dragen hebben gekregen. Dat zou ze moeder voor geen goud hebben willen aandoen. Moeder had haar portie wel gehad, vond ze. En nu had ze nog steeds haar zorgen om Hester. Dat wist ze maar al te goed, al deed moeder ook nog zo haar best dat tegenover hen zo weinig mogelijk te laten merken. Nee, geen nieuw verdriet voor moeder omwille van haar. Maar vader Berend kon wel tegen een duwtje en een stootje. Wel tegen een beste dreun ook. En die zou haar, zo nodig, metterdaad geholpen hebben. En alle wegen die bewandeld dienden te worden hebben weten te vinden.

O ja, mede dank zij vader Berend is „Microcosmos” een echt, heerlijk thuis. Een thuis om op terug te vallen, om steun en troost te zoeken. Nee, er moet werkelijk wel een heel bijzondere reden zijn als ze zich de week-ends daar, of zelfs maar een deel ervan, laat ontgaan.

Naar Arie en Coralie gaat ze zo mogelijk ook altijd al op vrijdagavond. Omdat die, daarginds in Aalsmeer, zoveel verder uit de buurt wonen dan de anderen. Naar Godert en Clary gaat ze meestal op zaterdagmorgen. Als ze het erg druk heeft zelfs wel eens pas op zaterdagmiddag. Zuidlaren is niet ver.

En bij Nol in Groningen brengt ze enkel maar bezoekjes. Feestbezoekjes overigens. Want dan zitten ze 's fijn ouderwets te bomen op z'n kamer en eten samen in de mensa van Vindicat, omdat die volgens hem de beste is. Of ze tracteert hem op een enorme pannenkoek met gember en kaas, waarop ze allebei dol zijn, in het befaamde Pannekoekenhuisje. Of, als ze iets kunnen bedenken dat gevierd dient te worden en Nol is daarin beslist een expert, wordt het een etentje à deux in het een of andere goede restaurant. Een enkel keertje weet hij haar zelfs over te halen met hem mee naar de soos te gaan. Ze vindt het fijn om z'n vrienden en studiegenoten daar te ontmoeten en wat beter te leren kennen. Ze weet te genieten van hun dikwijls interessante gesprekken, waarin ze, na de eerste keren, waarin ze zich liever een beetje op de achtergrond hield, nu ook haar woordje meespreekt en zich echt niet onbetuigd laat.

En intussen observeert ze deksels-goed de meisjes-studenten, die haar jongste broer kennelijk over het algemeen wel kunnen waarderen. En hoopt ze met haar hele hart dat Nol zich toch maar niet zal laten strikken door het meisje dat sociologie studeert en derde-jaars is. Een hip, drukdoenerig type, dat, in haar ogen, al te opvallend avances in zijn richting maakt.

Maar over het algemeen geeft ze toch de voorkeur aan een knus onderonsje. Er zijn per slot ook dikwijls jongelui van haar eigen leeftijd en al afgestudeerden, die nogeens even komen binnenwippen. En al kent Nol de meesten van hen en al zou ze, wat deze jongelui betreft, in ieder geval zo nodig aan alle kanten naar hen kunnen informeren, ze laat zich echt liever niet verder met jonge mannen in nu. Nee, ze wil niet het risico lopen opnieuw van iemand te gaan houden om daarna . . .

Ze heeft heel veel aan Nol. En, in alle bescheidenheid gesproken, hij aan haar. Beter en korter gezegd: ze hebben heel veel aan elkaar. Nol heeft nog steeds geen meisje. Eigenlijk wel vreemd dat Nol en zij, de jongste twee uit het Lafleur-nest, nog steeds vrij zijn. Nu ja, zij zelf had de ware Jozef nog aldoor niet gevonden. En toen ze die tenslotte dacht ontmoet te hebben . . .

Niet meer aan denken. Ze is gelukkig in Untinge. Als Nol maar niet ook om een dergelijke reden. . . Maar dat gelooft ze niet. Nee. En voorlopig is het voor haar ronduit fijn dat hij de vrijgezellen-

staat, tot nu toe althans, prefereert. Hij komt dikwijls bij haar logeren.

Ze zijn er allemaal al geweest trouwens in deze maanden. Tot Ieme en Sil Roos en Arie en Coralie met hun kleintjes toe. En natuurlijk vader en moeder en Godert en Clary. De een wat langer, de ander wat korter, al naar dat ze tijd en gelegenheid hadden. Maar stuk voor stuk hebben ze acte de présence gegeven en haar Reeënhuisje om strijd geroemd en bewonderd. Maar Nol komt het vaakst. Als ze in Untinge is dikwijls het week-end. Soms, als hij rustig wil werken en geen aanloop van vrienden kan gebruiken, wel bijna een week aaneen. Reuze-gezellig. Hij heeft een tweedehands V.W.tje, waarin ze dan zondags samen naar de kerk in Ameloo rijden en soms naar Connie en Ernst. Waarmee ze ook dikwijls fijn samen rondtoeren om de mooie omgeving te verkennen. Ze houden beide van het landschap hier en ook van het type boerderijen dat het stoffeert. Boerderijen met overstekende rieten daken en grote baanderdeuren, die toegang geven tot de deel. Boerderijen, waarvan, voor hun gevoel althans, iets warms en vertrouwds uitgaat. Er is zoveel te genieten en te bewonderen. Corhilde heeft destijds echt niet teveel gezegd. Zo af en toe strekken ze hun onderzoekingstochten verder uit. Ze bezoeken het Nederlands Museum van Knipkunst van de bekende W. Tj. Lever, dat enig ter wereld moet zijn. En dat even als het Drents Natuurhistorisch Museum in Westerbork te vinden is. Ze gaan daar ook naar de zogenaamde bloeiende wildernis op het Zwiggelerveld en naar de zandverstuiving op het Mantingerzand. Ze genieten van het oeroude Saksische dorp Orvelte, bezoeken het recreatiegebied „Het Drouwenerzand” tussen Borger en Gasselte. Ze gaan in de tweede helft van juni in Diever een openluchtspel zien, dat de inwoners van het dorp zelf spelen. Een stuk van niemand minder dan de grote Shakespeare himself. Ze bezoeken de tropische kassen en wandeltuinen van de bekende van Swieten Tuinbouwschool in Frederiksoord. Gaan, als ze de Hondsrugroute rijden in Gieten naar de „Klein Hilbingshof”, die, al in 1604 gebouwd, nu een expositieboerderij is, waar je schildereien, potterie, gebatikte en handbedrukte stoffen kunt bewonderen. Ze ontdekken in Zweeloo „’t Hoes van Hol-An”, een uit de zeventiende eeuw daterende Oud-Saksische koffie- en pannekokenboerderij met z’n gezellig, uiteraard ook oud-Saksisch interieur, z’n heel aparte sfeer en z’n rust. En ze zijn het er roerend over eens dat Drente een ware ontdekking is. Een verrukkelijk mooie provincie. Een provincie waarvan ze steeds meer gaan houden.

O ja, ze heeft al met al geen moment spijt van haar verhuizing

naar Untinge. Alleen: daar ligt nu als een lelijke vlek op al dat mooie en goede hier die geschiedenis met Fenny Weuring. Goed, na die onverkwikkelijke scène die ze haar maakte zijn ze tenslotte toch als vriendinnen gescheiden. En ze weet dat zij aan die zo plotseling ontstane kwalijke situatie absoluut geen schuld had en dat ze er dus helemaal niet aan moet tillen, laat staan zwaar tillen, te meer nu alles zich min of meer ten goede heeft gekeerd, maar toch . . .

Het is dat ook niet alleen. Er is daarnaast de teleurstelling, de ontgoocheling. Omdat zij, ondanks haar bittere en beschamende ervaring op Terschelling toch weer te idealistisch is geweest. Zij het dan onbewust. Maar ze zou niet zo hevig teleurgesteld zijn over het aanvankelijke gedrag van Fenny Weuring, als ze diep in haar hart niet verwacht had hier enkel rust en vrede te zullen vinden. En nu zijn haar ogen, door wat ze met Fenny beleefd heeft, opeens en vrij ruw voor de werkelijkheid opengerukt. De buurtschap Untinge is doodgewoon een stukje van de grote wereld, waarin zich soms mooie en rijke, maar dikwijls ook afschuwelijk-lelijke, onmenselijke en mensonterende dingen afspelen. Min of meer een soortement afdruk ervan. Al geeft die, omdat je dat leven tenslotte niet in al z'n nuanceringen en met al z'n facetten op één zo'n kleine afdruk, zo'n stukje afdruk zou je misschien moeten zeggen, kunt samenbrengen, niet een volledig beeld. Maar de meest voorkomende zaken, zoals vreugde en leed, ziekte en rouw, en ook jaloezie, roddelzucht, wantrouwen, onbegrip, bemoeizucht, liefdesperikelen en liefdesverdriet, die zijn er dan toch wel heel duidelijk op te ontdekken.

Ze had dat kunnen weten. Ze had daarmee rekening moeten houden, er niet haar ogen voor mogen sluiten. Dan had ze zichzelf deze teleurstelling kunnen besparen. Ach ja.

Maar wie kon dan toch ook veronderstellen, dat . . . Had ze, toen Corhilde op die vrijdagavond in het eind van juni kwam vragen of ze nu dan de volgende dag meeinging naar haar moeder in de Noordoostpolder, omdat ze de afspraak die ze daarvoor al gemaakt hadden in de meimaand, toen de appelbomen bloeiden, op het laatste nippertje helaas om redenen buiten haar om had moeten annuleren, maar weer iets gehad, waardoor ze had kunnen zeggen: „Het spijt me heel erg, maar het gaat niet.”

Och wat, onzin. Dan zou Corhilde immers later toch een derde keer met haar uitnodiging gekomen zijn en zou ze dan met haar zijn meegegaan en zou Fenny daarna . . . Nee, dat zou alleen maar uitstel van executie betekend hebben. Zo'n redenering is gewoon dwaas. Absurd. Enfin, Corhilde kwam haar dus op die

bewuste vrijdagavond opnieuw inviteren voor een dagje naar haar moeder en haar broer in Marknesse. Haar vader behoorde destijds tot de gelukkigen die een fruitteeltbedrijf bij Marknesse mochten beginnen. Sinds z'n dood runt haar jongste broer, die intussen ook al wel dertig is, het bedrijf. Hij is nog steeds niet getrouwd en woont nog altijd samen met z'n moeder, in het ouderlijk huis.

Toen zij nog maar pas in Untinge was, heeft ze zijn moeder en hem eens bij de Eisings ontmoet. Hij leek haar een wat stille, maar sympathieke jongeman, met veel liefde voor z'n werk en z'n bedrijf. Toen zij, omdat het haar werkelijk interesseerde, hem het een en ander over z'n bedrijf vroeg, kwam hij namelijk opeens los en vertelde allerlei bijzonderheden. En ze heeft tijdens dat gesprek heel goed begrepen dat je, als je een dergelijk bedrijf rendabel wilt maken en houden, niet alleen je vak goed moet verstaan, maar daarbij ook een behoorlijk zakenman moet zijn.

Als ze sindsdien iets in de courant ziet staan over de fruitteelt leest ze het steevast en met belangstelling. Maar ook met zorg.

Want het gaat niet goed met de fruitteelt in Nederland. Ook in de Noordoostpolder niet. Het zou verschrikkelijk zijn, in één woord een ramp, als ook Corhilde's broer, Hilbrand Koops, er mee zou moeten stoppen.

Nu schijnt hij al net als de meeste, misschien zelfs wel alle fruittelers daar, compensatie te zoeken in de verkoop aan particulieren. En naast de fruitteelt, die van bloembollen begonnen te zijn. Dat lijkt haar verstandig. Misschien dat hij het op die manier zal kunnen redden.

Maar het had haar echt prettig verrast, toen hij die middag bij het afscheid spontaan zei: „U moet 's met Corhilde en Garnt meekomen. Dan kunt u het allemaal eens zien. Ik vind het uiteraard altijd de moeite waard, maar als de appelbomen bloeien is het toch wel het allermooist om te zien.”

„Dat moet prachtig zijn, mijnheer Koops. En dat wil ik heel graag doen. Welbedankt voor de uitnodiging,” heeft zij toen al even spontaan gezegd.

Het leek haar ook geweldig. Zo'n heel bedrijf. En dan in die tijd. Maar onder het naar huis lopen, dacht ze al: er komt natuurlijk niets van. Hij meent het nu wel. Maar straks vergeet hij het waarschijnlijk weer even vlot als hij het nu bedacht heeft.

Maar dat heeft ze toch mis gehad. Hij kwam er via Corhilde wel op terug. Vandaar die eerste afspraak. En nu stellig de tweede. Enfin, hoe het zij, ze is meegegaan. En ze hebben een heerlijke dag gehad. Ze vindt de Noordoostpolder so wie so altijd al mach-

tig mooi. Die uitgestrekte akkers. En al die mooie boerderijen in die keurig onderhouden tuinen. Alles ziet er altijd even netjes en goed verzorgd uit. Zo echt welvarend ook. En al die aardige, nieuwe dorpen, zonder krotten en oude rommel. En het middelpunt van alles, het zich almaar uitbreidende Emmeloord niet te vergeten. Nou. Al heeft ze part noch deel aan de totstandkoming ervan, evenmin als aan die van de Afsluitdijk, ze is altijd opnieuw trots, chauvinistisch trots als ze door één van de grote polders of over de Afsluitdijk rijdt. Maar nu reed ze er niet alleen door, nee, ze mocht er een hele dag wonen. Ze hoorde er die zaterdag helemaal bij.

Corhilde en de kinderen genoten uiteraard buitensporig van hun dagje bij oma Koops en oom Hilbrand, maar zij vooral niet minder. Van het bezichtigen van het bedrijf, van het koffie- en theedrinken in de mooie tuin, van de gezelligheid binnen. O, van alles.

Corhilde's moeder is een echt lieve, hartelijke vrouw en haar broer vond ze op z'n minst weer even sympathiek als bij hun eerste ontmoeting. Een keurige verschijning bovendien, zelfs in z'n werkkleding.

Dat zo iemand niet getrouwd is, dacht ze op een gegeven moment even. Maar ook werkelijk maar heel even. Niet alle mannen zijn tenslotte trouwlustig. En hij zal het zo best naar z'n zin hebben, samen met z'n moeder.

Maar onderweg, terug naar huis, kreeg ze daar toch een andere kijk op. Want terwijl de kinderen op de achterbank honderduit ratteden en elkaar wezen op dit en op dat, begon Corhilde zomaar opeens, als moest ze haar gedachten plotseling verwoorden: „Hilbrand is zo'n door en door beste vent. Goed voor moeder. En een echte steun voor haar bovendien. Goed voor ons allemaal. Hij gaat in de regel maar zo stilletjesweg, onopvallend z'n gang. Maar intussen ontgaat hem niets. Ook niet van wat er zo al in de familie reilt en zeilt. En staat hij altijd klaar om te helpen. En dat nu uitgerekend juist hij zo gemeen bedrogen moest worden. Bedrogen door z'n eigen verloofde en z'n beste vriend. Ze hadden al trouwplannen notabene, Annechien en hij. En daar kreeg hij op een kwade dag bezoek van z'n aanstaande schoonvader. Die kwam hem vertellen dat het uit moest zijn tussen hen en Annechien's verlovingsring brengen, omdat ze met Albertus Lanting moest gaan trouwen.”

Zij had met een steeds toenemende verbijstering zitten luisteren. Alles wat ze verwacht had, maar dit . . . Ze kon het maar amper direct verwerken. Het kwam ook zo plotseling.

„Albertus Lanting, was dat z'n vriend?" vroeg ze nu zacht. Corhilde knikte. „Z'n beste vriend. Al van de schoolbanken af." Het klonk vol medelijden, maar verontwaardigd tegelijk.

„Verschrikkelijk. Onvoorstelbaar." Meer kon zij op dat moment niet zeggen. Meer durfde ze ook niet te zeggen. Hoewel de vragen intussen kris-kras door elkaar heen door haar hoofd begonnen te buitelen. Had je broer nooit iets gemerkt? Was dat bedrog al lang gaande? Wat is er van dat huwelijk terecht gekomen? Wonen ze hier in de buurt? Ziet je broer hen nog weleens? Hoe heeft hij dat toch allemaal verwerkt?

„Ja, verschrikkelijk. Dat was het. Voor Annechien's vader ook. Z'n enige dochter. Z'n enig kind. Alles wat hij nog had. Toen Annechien dertien was is haar moeder al gestorven. Haar vader was toen al flink in de vijftig. Hij was oud getrouwd. En dol op Annechien, z'n ooilam. Misschien heeft hij haar wel een beetje te veel verwend. En ook vooral vertrouwd. Misschien . . . Het kan ook allemaal het gevolg van één enkele avond geweest zijn natuurlijk. Een wat uitdagende houding van Annechien. Een beetje flirten. Wat werken en lokken met die mooie grote ogen van haar. Wat op het randje lopen. Een beetje spelen. Maar spelen met vuur. Een vuur dat plotseling hoog oplaait. Niet verwacht en ook niet echt gewild. Bij één van de twee? Bij beide tegelijk? Wie zal het zeggen? En daarna dat ene uur van onbedachtzaamheid. Ik heb er zoveel en zo vaak over nagedacht. En als ik het zo stel als ik dat nu deed, dan geef ik Annechien eigenlijk meer schuld dan Albertus. Misschien is dat niet eerlijk. Misschien is het wel heel anders gegaan. Misschien is hij begonnen en is zij voor zijn verleidingen bezwaken. Misschien had het al tijden gegaan en was het niet een ongelukje, een zichzelf maar eenmaal vergeten, voor één enkele avond of zelfs maar een deel daarvan, maar weet je, hoe het allemaal ook zij, ik geloof toch dat een meisje er in dergelijke gevallen wel heel veel, zo niet alles, aan kan toe- of afdoen. Door haar houding, door de manier waarop ze zich kleedt, door een oplaaiend vuurtje aan te wakkeren of te trachten het te doven en noem maar op. Een man, ook een jongeman, is nu eenmaal, ook op dat punt, heel anders dan een vrouw. En, een groot deel althans, in zulke omstandigheden gauwer het hoofd kwijt, gauwer van de kaart zullen we maar zeggen.

Maar och, wat geeft al dat nakaarten. Hilbrand spreekt er trouwens nooit meer over. En hij lijkt me niet meer ongelukkig ook. Ik denk dat hij er wel overheen is zo langzamerhand. Ik wou alleen maar dat hij nu 's een ander vond. Zolang als moeder er nog is. Maar daarna . . . Hij wordt zelf per slot ook ouder."

En na een ogenblik, zorgelijk: „Weet je, soms ben ik zo bang, dat z'n vertrouwen op dat terrein zo'n knauw gekregen heeft toen, dat hij het niet weer, misschien wel nooit meer, aandurft met iemand anders.”

Zij heeft toen alleen maar stil geknikt. En intussen gedacht: dat kan heel best zo zijn. Dat weet ik immers uit ervaring. Als je zo bedrogen wordt en dan nog wel door wie voor jou de liefste was.

Corhilde zuchtte even heel diep.

„Zo'n respect als ik in die dagen voor Annechien's vader gekregen heb,” begon ze daarna weer. „Geweldig. Annechien durfde het niet tegen Hilbrand te zeggen. Albertus, die lafbek, al evenmin. Maar hij ging die zware gang naar ons huis. Groot was hij daarin. Bewonderenswaardig groot. Ja.”

En na een ogenblik: „Gelukkig voor Hilbrand zijn ze weggegaan. Naar Australië maar liefst. Maar voor Annechien's vader betekende dat een nieuw verdriet. De stumperd.”

Toen ze tegen half acht thuiskwamen, stond Garnt al buiten nog voordat Corhilde had kunnen stoppen.

„Pappa,” juichten de kinderen.

En in Corhilde's ogen was een meisjesachtig blijde lach, terwijl ze zei: „Die heeft natuurlijk al naar ons staan uitkijken.” Om er dan, als voor zichzelf, op te laten volgen, en het leek haar toe dat dat eerder onaangenaam dan prettig verrast klonk: „Daar is Fennechien ook.”

Snel keek zij naar Corhilde en dan naar buiten. Ja, hoor, daar kwam Fenny Weuring ook aanlopen.

Toen ze uitstapten, stond ze samen met Garnt bij de wagen. Ze begroetten hen uiteraard allebei. Garnt rustig als altijd, maar intussen onmiskenbaar blij dat ze daar weer veilig en wel waren. Fenny, voor haar gevoel althans, geforceerd opgewekt. Of was dat verbeelding? Ook dat ze het idee kreeg dat ze haar opzettelijk negeerde? Ze zei inderdaad geen woord tegen haar. Maar dat zou natuurlijk zonder erg en in ieder geval zonder enige bedoeling kunnen gebeuren. Eenvoudig omdat de kinderen hun vader en ook tante Fenny meteen volledig in beslag namen door hen hun van oma en oom Hilbrand gekregen schatten dadelijk te tonen en hun enthousiaste verhalen allemaal tegelijk op hen af te vuren.

Maar die lelijke blik dan waarmee ze haar aankeek? Een blik, waarvan ze werkelijk schrok? Een blik vol haat? Verbeelde ze zich die ook? Ze geloofde het niet.

Een beetje in de war daardoor, bedankte ze Corhilde haastig voor de fijne dag, nam vlug afscheid van de kinderen, stak lachend haar hand op naar Garmt, overwon zichzelf en zei zo vriendelijk mogelijk: „Dag, juffrouw Weuring.” Daarna deed ze of ze niet hoorde dat Corhilde haar nariet: „Ga toch eerst even met ons mee naar binnen. Ik wed dat Fennechien de koffie al klaar heeft,” en vluchtte naar het Reeënhuisje.

Ja, zo voelde ze dat aan op dat moment, als een vlucht.

13

Zo, ze was thuis. Heerlijk veilig thuis. Veilig voor die boze, nee, die haatsproeiende ogen van Fenny Weuring. Maar op dat moment had ze opeens haar hoofd geschud en zichzelf 's flink gekapitteld.

Je hebt je belachelijk aangesteld, Juultje Lafleur. Je onsterfelijk belachelijk gemaakt door net te doen of je niet hoorde dat Corhilde nog iets tegen je zei. Door als een laffe dwaas je huis binnen te vluchten, alleen omdat je meende dat die gezinsverzorger... Ben jij nu werkelijk Juultje uit „De wilde Wingerd”? Al heeft ze je dan misschien, om de een of andere voor jou duistere reden, een beetje minder vriendelijk aangekeken dan anders, wat dan nog? Daarvoor hoef jij dan toch zeker nog niet aan de haal te gaan? Dat is toch helemaal niets voor jou?

Het kan bovendien wel niets met jou persoonlijk te maken hebben. Iedereen is weleens in een snerthumeur. Misschien heeft ze wel een bijzonder drukke week in een minder prettig, veeleisend gezin achter de rug en is ze bek-af. En heeft ze gehoopt op een gezellige middag op de boerderij om weer een beetje bij te komen, bij te „tanken”. En om al haar opgekropte ergernissen van die moeilijke week 's even fijn bij Corhilde te kunnen spuien. En was ze bitter teleurgesteld toen ze alleen Garmt, die bovendien werken moest, thuis trof. Dat kan immers allemaal best het geval zijn. Zulke gezinsverzorgsters hebben het in de regel druk. En zij zijn per slot ook maar mensen. Of misschien was ze wel beledigd, omdat Corhilde haar niets van dit dagje uit had verteld. Ja, dat kan ook.

Hoe het zij, je hebt je echt heel dwaas aangesteld. En niet die juffrouw Weuring is daarvan nu de dupe, maar die bovenste-

beste Corhilde, die het zo goed met je meent en je notabene ook nog net zo'n fijn uitje heeft bezorgd. Verzin maar gauw een smoes van een telefoon die je meende te horen of weet ik veel, maar verzin in ieder geval iets. En ga dan vliegensvlug naar je bureu en drink een kop van juffrouw Weuring's koffie. Ze zal je heus niet vergiftigen.

Na deze door haar betere en dapperder ik tegenover zichzelf uitgesproken tirade, kon ze weer lachen. Om zichzelf. En om de hele dwaze situatie.

Ja, dat zou ze doen. Een smoes verzinnen. Dat van die telefoon ging natuurlijk niet. Ze had, voordat ze die morgen wegreden, zorgvuldig alle ramen gesloten. En als die dicht zijn, kun je echt haar telefoon niet horen als je nog op het erf van de Eisings staat. Maar . . . , ja, het toilet. Dat . . .

Op dat ogenblik ging de telefoon. Ze nam 'm meteen aan.
„Met juffrouw Lafleur.”

Een lachende, heerlijk bekende en vertrouwde stem aan de andere kant van de lijn.

„Goedenavond, juffrouw Lafleur. Met uw jongste broeder.”

Zij lachte ook. Heel blij. Dit was nu net precies wat ze op dit moment nodig had. Een babbeltje met Nol.

„Ah, die Nol. Wie geht 's?”

„Prima. Maar nu to the point. Ik bel je in eerste instantie, omdat ik graag wilde weten of je thuis was.”

„Gesnopen,” vertelde ze hem prompt. „Niemand maakt graag een vergeefse reis. Maar dat weet je nu dan dus. En in de tweede plaats om netjes te vragen of je vanavond kunt komen natuurlijk. Nu, dat kun je, hoor. Dolgraag zelfs. Altijd trouwens. Dat moest je nu zo langzamerhand toch wel 's weten, broertje.”

Nol lachte alweer.

„Wat ik toch een pientere zuster heb. Zo zit het namelijk precies. Bijna tenminste. Want ik wilde alleen maar even langs komen, zie je?”

„Alleen maar even langs komen?” Er klonk duidelijk teleurstelling door in haar stem. „Kun je het week-end niet blijven?”

Even stilte aan de andere kant. Daarna een beetje aarzelend:
„Tja, dat is te zeggen . . . Dat weet ik eigenlijk niet. Ik kom namelijk niet alleen, zie je. Als je dat goed vindt tenminste.”

Nu was zij werkelijk een tikje verontwaardigd.

„Goed vindt, notabene. Doe niet zo mal, zeg. Je kunt toch zeker altijd iemand meebrengen. Dat weet je best. Maar je doet me nu eigenlijk een beetje te officieel — eerst belet vragen — en te geheimzinnig ook.” En doodgewoon nieuwsgierig: „Is die iemand

misschien een heel bijzonder iemand? Een meisje bijvoorbeeld?"

En lichtelijk gealarmeerd dacht ze intussen: als het die Jeannet van 't Hof dan asjeblijft maar niet is.

Nu lachte Nol hartelijk.

„Nee, hoor. Geen meisje. Ik blijf m'n zus in ieder geval nog wel een poosje trouw. En dat ik zo netjes belet vraag is nu niet bepaald uit beleefdheid tegenover jou, maar tegenover degene die ik hoop mee te brengen. En die ik geen vergeefse reis wil laten maken.”

Tsjonge-jonge, dat klonk nogal gewichtig.

„Mooi. En wie is die meneer die met zoveel égards behandeld wordt dan wel? Mag ik dat misschien ook weten? Ken ik hem?"

Nol bleef lachen.

„Wat een vragen achter elkaar. Ik beantwoord maar eerst de laatste. Ja, je kent hem. Maar je mag nog niet weten wie het is. Dat moet een verrassing blijven. So long.”

„Wat gemeen. Me eerst nieuwsgierig maken en dan . . .”

Een beetje verwaasd stond ze het volgende ogenblik met de hoorn in haar hand. Want ze hoorde de kiestoon en het drong plotseling tot haar door dat Nol al had opgehangen. En dat ze in de lucht stond te praten.

Langzaam, in gedachten, legde ze de hoorn op de haak.

Iemand die ik ken en die als een verrassing . . . Wie dat in vredesnaam mocht zijn? Ze had er geen flauw idee van. Wie kende ze . . . Och, het was natuurlijk gewoon één van z'n vrienden. Misschien z'n pa wel. Roelf Nauta. Die was net afgestudeerd. Sociale geographie. Ze had iets horen verluiden over een baan vrij ver weg. Misschien wilde die haar nog even gedag zeggen. Aardig zou dat zijn. En best leuk bovendien. Je kon met hem dikwijls een verrukkelijke boom opzetten over van alles en nog wat. Hij leek nu letterlijk voor alles wat er in de wereld van vandaag zoal reilde en zeilde belangstelling te hebben en er ook werkelijk wel iets vanaf te weten.

Maar het zou natuurlijk ook best Menno Dekker kunnen zijn, een jaar- en studiegenoot van Nol. Die had z'n kamer naast die van Nol en zou ook altijd nogeens met hem mee naar haar Reeënhuisje komen. Dat zou ze ook gezellig vinden. Nu ja, het deed er ook niet zoveel toe. Ze zou het wel zien. Ze was in ieder geval blij dat ze net weer thuis was toen Nol belde.

Ze zou het gauw een beetje gezellig gaan maken. En dan ook maar meteen koffie zetten. Lekkers had ze genoeg in huis. Het was morgen immers zondag.

Ze ging meteen aan de slag, was gauwer klaar dan ze gepland

had en pakte toen, om de tijd te verdrijven, wachten vond ze nu eenmaal nooit plezierig, zomaar lukraak een tijdschrift van haar lectuurmand. En prompt viel haar oog op een gedicht op de voorpagina. Een gedicht van ene Freek Rota. Onbekend voor haar. Nooit van gehoord. Maar dat zei natuurlijk minder dan niets.

Ze glimlachte opeens. Het air waarmee ze dat op de M.M.S. soms konden zeggen. Zo op de wijs van: dat is natuurlijk een waardeloze figuur, want anders zou ik die naam wel kennen. En het rustige, wijze antwoord daarop van Begijntje, de bijnaam van hun toch au fond zo geliefde, al wat oudere lerares.

„Och kinderen, hoe ouder jullie worden, hoe vaker jullie zullen ontdekken dat er heel veel mensen zijn, van wie jullie nog nooit gehoord hebben. En die de wereld, de mensheid toch zo heel veel hebben gegeven.”

Dat kleine Begijntje. Ja. Ze moest daar nog dikwijls aan denken. Ze had haar lesje in dat opzicht toch echt wel goed geleerd.

Toen keek ze weer naar het gedicht. Het zag er wel modern uit. Geen ene hoofdletter, geen leestekens. Nu ja, een enkele dubbel-punt en een paar maal twee horizontale streepjes. Tussen haakjes streepjes.

„Genesis” had de dichter het vers als titel gegeven, „genesis” uiteraard ook zonder hoofdletter. Nu, over het boek Genesis was er tegenwoordig genoeg te doen. Even kijken wat deze meneer daarover te vertellen had.

in de twintigste eeuw
herschiepen de geleerden hemel en aarde
en er lag olie op de wateren
en de geleerden zeiden:
laat ons mensen maken
wetenschappelijk-verantwoorde mensen

Geboeid las ze verder.

toen hadden ze eerst
het moderne westen gemaakt
en ze zagen dat het fijn was
de miljardste dag
en de geleerden zeiden:
wees economisch en niet vruchtbaar
wordt eenzaam met elkaar
gebruik de pil en ban de bom
toen was het avond geweest
en het begon donker te worden

Verschrikkelijk eigenlijk. Maar toch . . .

Ze moest verder lezen.

toen hadden ze het gevogelte gemaakt
— straaljagers, bommenwerpers en raketten —
naar hun aard
het rijdende gedierte
— kanonnen, tanks en pantserwagens —
naar hun aard
en de onderzeeërs
naar hun aard
en ze zagen dat het fout ging en zeiden:

Dat rook naar anti-militairisme, dacht ze opeens wrevelig. Ba, altijd dat geschop en gespuug tegen het leger. Goed, het was een noodzakelijk kwaad. Laten ze het zo dan maar noemen. Maar noodzakelijk bleef het, zolang de defensiebegrotingen achter het ijzeren- en achter het bamboegordijn maar steeds groter werden en de bewapeningswedloop van de landen daar al maar doorging en die van de bij de N.A.V.O. aangesloten met stukken sloeg.

Ze hoorde daarover van Ernst en Harro genoeg. Trouwens ook van vader Berend. En bovendien las ze haar kranten. Het ging uiteindelijk niet enkel om het stukje land, dat zij hun vaderland mochten noemen. En dat hen, ondanks alles, toch zeer dierbaar was. Het gaat om veel meer. Om het hoogste, het geestelijke goed.

Toch las ze verder. Waar was ze ook maar weer gebleven? O ja:

en ze zagen dat het fout ging en zeiden:
dat er mensen om de zon vallen
en dat er raketten op de maan landen
toen vonden de roodborstjes het welletjes
en floten het van God geleerde lied

O, maar dat was mooi. Die laatste regels waren prachtig. Toen vonden de roodborstjes het welletjes en floten het van God geleerde lied. Om nooit weer te vergeten.

Opeens sprong ze op en liep naar het raam. Hoorde ze daar een auto?

Ja, die van de Eisings. Hij reed net het erf af. Garmt zat er alleen in.

Wacht, ze kon nog wel gauw even naar de boerderij lopen. Haar smoes, en goed beschouwd was het dat niet eens, nog even gaan vertellen. Dan kon ze dat incidentje, als je het zo noemen mocht, ook maar weer als afgedaan beschouwen en vergeten. Ze bedacht zich niet en liep op een holletje naar het buurhuis.

De kinderen waren al naar bed. Ze zag Corhilde en Fenny Weuring samen in de kamer zitten, toen ze, na een kort klopje op de deur, haar hoofd om het hoekje daarvan stak.

Corhilde's ogen lichtten blij op toen ze haar zag. Dat ontging haar niet. Van die kant bestond er dus al helemaal geen rancune over haar onbeleefd gedrag. Des te beter. Dat had ze trouwens ook eigenlijk niet anders verwacht. Maar tenslotte kon je zoiets nooit helemaal zeker weten. Daarom toch opgelucht, dacht ze opeens een beetje ondeugend: Corhilde schijnt zich niet zo bar te verheugen op een avond met Fennechien alleen.

Maar die lachte intussen al: „Kom je toch nog een kopje koffie halen? Gezellig. Ga maar gauw zitten.”

Zij stapte naar binnen en schudde haar hoofd.

„Nee, dat gaat niet. Op een andere keer graag weer 's. Maar ik krijg nu zelf koffiedrinkers. Nol belde zopas. Nee, ik kom m'n excuus maken, omdat ik daarnet zomaar weg holde.”

En lachend: „Naar het toilet, weet je.”

Corhilde knikte vol begrip.

„Ik had al zoiets vermoed.”

Fenny Weuring vertrok geen spier. Maar haar ogen . . .

Als ogen zouden kunnen doden, dacht ze plotseling ontdaan.

Ze had zich dus niets verbeeld. Afschuwelijk. Maar wat zou ze haar dan toch misdaan kunnen hebben?

Ze begreep van alles niets. Heel de prettige stemming waarin Nol's telefoontje haar daarnet gebracht had was voor een ogenblik verdwenen. Maar vlak daarop rechtte ze haar rug. Ze was zich van geen kwaad bewust. En als juffrouw Weuring daar anders over dacht, dan moest die haar dat maar komen vertellen. Dan hadden ze woord en wederwoord en kon ze haar van repliek dienen en zich, zo nodig, verdedigen. En hopelijk in ieder geval de waarschijnlijk door Fenny kromgetrokken zaken recht zetten. Dat althans proberen te doen. Maar zolang Fenny daar niet toe kwam, zou ze heel gewoon op de oude voet doorgaan en doen, alsof ze nergens erg in had. Dat leek haar verreweg het verstandigst.

Toen ze zover gekomen was met haar overleggingen, meende ze opnieuw iets te horen en liep met een „Ik geloof dat ze daar al zijn”, vlug naar het raam. En heel blij opeens, liet ze er op volgen: „Ja, hoor, het is Nol z'n wagentje. Fijn. Nu, tot ziens dan maar weer, hè? Een prettige avond samen. Daag.”

Bij de deur stak ze haar hand nog even op ten groet.

Ze moest zich bedwingen om Corhilde niet nog gauw even een knipoogje van verstandhouding te geven. En om, al haar verstandige voornemens ten spijt, haar tong niet zo ver mogelijk naar

Fennechien uit te steken. Toen holde ze naar buiten. Regelrecht naar Nol, die intussen voor het Reeënhuisje gestopt had en net uitstapte. Hij kreeg een stevige pakkerd.

Maar vlak daarop keerde ze zich, plotseling weer zeer benieuwd naar z'n mede-passagier, om. En op hetzelfde ogenblik werd ze vuurrood en staarde ze met open mond, als kon ze haar ogen maar ternauwernood geloven, naar de vrij lange, eigenlijk maar wat magere jongeman met het nog altijd een tikje rossige, en brosse geknipte haar, de lichtelijk afstaande oren, het hoge voorhoofd en de intelligente ogen, die zich intussen aan de andere kant uit het voor hem wel wat kleine autootje had gewurmd. Om dan ook naar hem toe te hollen, 'm om z'n hals te vliegen en 'm op beide wangen stevig te zoenen.

„Jan Hendrik,” kon ze daarna enkel uitbrengen. Maar zo blij verrast, dat het Jan Hendrik Blok tot in het diepst van z'n ziel trof. En hij even moest slikken eer hij warm kon zeggen, z'n handen op haar schouders, z'n ogen recht in de hare: „Ja, Juultje, Jan Hendrik.”

Daarop was het even heel stil tussen hen. Ze moesten dit weerzien, waarbij hun beider gedachten zich vermenigvuldigden, waarbij Hester, zo ver bij hen vandaan, nu als 't ware plotseling toch springlevend en heel werkelijk bij hen stond, allebei even verwerken. Zij vooral, omdat zij tenslotte volslagen onvoorbereid was op deze ontmoeting. En er waren opeens zo heel veel herinneringen.

Jan Hendrik had zolang bij hen gehoord. Zoveel jaren.

Maar toen opeens bedacht ze dat ze gastvrouw was. En dat ze daar zo niet konden blijven staan. En zacht, maar hartgrondig en innig gemeend zei ze: „Wat heerlijk, Jan Hendrik. Wat onnoemelijk heerlijk dat we je weer terughebben.”

Maar op hetzelfde ogenblik flitste het door haar heen: dat zeg ik nu wel, maar dat is nog maar helemaal de vraag. Misschien blijft het enkel bij deze avond. Misschien is het zijn bedoeling helemaal niet om dit hernieuwde contact te bestendigen. Misschien was het ook wel fout, dat ze hem zo enthousiast had begroet. Zo, alsof alles nog net was als vroeger. Want dat was het immers niet meer. Misschien stond hij nu wel heel anders tegenover hen als in die tijd. Er was tenslotte zo het een en ander gepasseerd. Per saldo wist hij niet hoe zij zich in de tussenliggende jaren ontwikkeld hadden. Wat zij, ieder voor zich, hadden meegemaakt. En zij wisten dat al evenmin van hem. Nee, misschien wilde hij hen alleen nog maar 's één keertje zien en spreken, om daarna . . .

Maar dat kon ze toch bijna niet geloven. De manier, waarop

hij daarnet op haar geestdriftige begroeting reageerde . . .

Opeens schudde ze al deze haar onzeker makende gedachten van zich af. Hoe het allemaal ook mocht zijn en uitpakken, Jan Hendrik was er nu in ieder geval en deze avond tenminste van hen. Helemaal. En daarom moesten ze deze avond met hem plukken, Nol en zij. Onbekommerd. Blij. Goed, ze heeft in haar enthousiasme spontaan gedaan alsof alles nog net was als vroeger, toen ze hem als haar broer beschouwde. En misschien was dat verkeerd. Maar gedane zaken nemen nu eenmaal nooit een keer. Nakaarten helpt niets. En daarom wil ze er beslist niet meer over tobben en alleen maar genieten. En daarbij een goede gastvrouw proberen te zijn.

„Kom gauw binnen, jongens,” noodde ze daarom opeens hartelijk. En onbevangen nu weer, gaf ze hen allebei een arm en liep zo, tussen hen in, naar binnen. En ze had er niet het flauwste vermoeden van dat twee ogen, van jaloezie stekend, hen volgden. De groen-grijze ogen van Fenny Weuring.

Eenmaal binnen installeerde ze Jan Hendrik vlot in haar gemakkelijkste stoel. Nol, die daarop anders altijd subiet beslag legde en 'm min of meer als zijn particulier bezit beschouwde, keek even een beetje zuinig, maar koos toen vlug de schommelstoel, favoriet nummer twee. En nadat ze koffie had geschonken ging zij met een in-tevreden gezicht tegenover hen zitten en begon ze haar vragen op hen af te vuren.

„Hoe hebben jullie elkaar eigenlijk ontdekt of gevonden? Ik weet niet hoe of ik dat precies moet uitdrukken.”

Ze keken elkaar lachend aan, de „jongens”. Een beetje samen-zweerderig leek het haar zelfs.

Waarop Jan Hendrik grootmoedig zei: „Jij mag het vertellen, Nol.”

„Prachtig. Nu, we zijn kort en goed tegen elkaar opgebotst.”

„Opgebotst.” Haar ogen stonden nogal ongelovig.

„Ja, eerlijk, opgebotst,” viel Jan Hendrik Nol toen bij. „Midden in de Heerestraat. Zaterdagmiddag. Pantoffelparade. Afgeladen vol op de trottoirs. Wij allebei haast. Wat wil je, hè?”

„En kwaad dat Jan Hendrik keek.”

„En woedend dat Nol uitviel.”

„En toen opeens herkenden jullie elkaar. Kostelijk. Ik zie het voor me. Alles.”

Ze genoot. Om dan opeens te bedenken: „Zaterdagmiddag zei Jan Hendrik. Jullie willen toch niet beweren dat dat vanmiddag was?”

„Ja, dat willen we wel.” Het klonk bepaald bescheiden uit Jan Hendrik's mond.

„En nu zijn jullie al hier.” Ze kon haar verbazing niet op.

„Ja, nu zijn we al hier. Dat mag je wel waarderen, dacht ik.”

Dat was Nol natuurlijk, op een toon van: bedenk wel, meisje, dat je dat aan mij te danken hebt. Want als ik niet op het lumineuze idee was gekomen . . .

„Alsof ik dat niet doe.” Het klonk zeer verontwaardigd.

Maar vlak daarop zei ze, weer op een heel andere toon, als kon ze het nog aldoor bijna niet geloven: „Dat je daar opeens zit, Jan Hendrik. Heerlijk gewoon. Ouderwets heerlijk. En toch ook weer zo . . .” Ze aarzelde even. „Ja, zo, alsof al die jaren er niet tussen liggen.”

En plotseling een tikje verlegen: „Nu ja, je begrijpt me wel.”

Hij knikte haar alleen maar toe, met weer die warme, zo vertrouwde blik in z'n ogen.

En zij ging verder: „Maar vertel nu 's gauw. Hoe gaat het met je. En met je ouders. En met al de anderen. En was je toevallig in Groningen of woon je er en . . .”

Jan Hendrik lachte hartelijk, z'n bekende, gulle lach.

„Ik geloof dat jij nog precies dezelfde bent als vroeger, Juultje. Dat je niets veranderd bent. Heerlijk. Zo'n hele serie vragen in één adem . . . Nol heeft ze me trouwens ook al gesteld.”

„Maar netjes één voor één.”

„Ja, hoor, keurig één voor één. En als jij het niet al te vervelend vindt me m'n liedje opnieuw te horen zingen, begin ik maar met het beantwoorden van de laatste. Ik was niet toevallig in Groningen. Ik woon er en ik werk er. Dat wil zeggen . . .”

„Hij specialiseert zich,” maakte Nol de zin een tikkeltje trots voor hem af. „Chirurgie. Bij professor Gommer.”

„Asjeblijft. Chirurgie maar liefst.” Er klonk het nodige respect door in haar stem. „Ben je daar pas mee begonnen?”

Jan Hendrik schudde z'n hoofd.

„Nee, meteen nadat ik m'n dienstplicht er op had zitten.”

„En jullie hebben elkaar nooit eerder gezien. Hoe bestaat het.”

„Hoe bestaat het? Zo klein is Groningen nu ook weer niet. En de studentenwereld daar al evenmin,” vond Nol een beetje beleefd. „Bovendien is Jan Hendrik al klaar met z'n eigenlijke studie en heeft hij die in Amsterdam gepleegd. Waarmee ik maar wil beweren, dat hij in Groningen geen of misschien maar een heel enkele studiegenoot heeft. En er dus ook geen behoefte aan zal hebben om zich op een soos te laten introduceren.”

Zij knikte.

„Ja, dat begrijp ik.”

Ze praatten maar door.

Jan Hendrik moest alles weten over moeder en vader Berend. Over Godert en Clary, over Coralie en Arie. Zij van zijn verdere belevissen en die van z'n familie.

De avond vloog om.

Alleen de naam Hester, hoewel onder alles door in hun aller gedachten aanwezig, viel niet.

Maar bij het afscheid gaf ze, na een lichte aarzeling, toch alleen Nol een kus. Stel je voor dat Jan Hendrik . . . Dat kon wel bijna niet, want alles was vanavond weer net geweest als vroeger, als lagen er geen jaren tussen en als was Jan Hendrik nog steeds één van hen en. . .

Maar Jan Hendrik boog zich al naar haar over en zei, half in scherts, half in ernst: „Krijg ik niks?”

Toen waren alle overwegingen en scrupules op slag verdwenen. Ze sloeg haar armen om z'n hals, gaf hem een ferme zoen en zei daarna spontaan: „Kom je heel gauw weer, Jan Hendrik? O, wat heb ik je gemist. Dat besepte ik vanavond opeens.”

„Dolgraag, Juultje. Ik jullie ook. En wat je huis betreft: ik voelde me vanavond weer thuis, meisje. Je hebt iets, nee veel van de sfeer van „De wilde Wingerd” hier naar je Recënhuisje weten over te brengen.”

Ze straalde.

„Groter compliment had je me niet kunnen maken, Jan Hendrik.”

En dan opeens, haar hand op z'n arm: „Om dat wat er vroeger was tussen . . . tussen Hester en jou, hoeven wij toch niet . . .”

Hij begreep haar op slag.

„Natuurlijk niet. Helemaal niet nu ze zo ver weg zit. Ik hoop dat het haar goed gaat. Op een andere keer wil ik daar graag 's iets van horen. Maar wat haar en mij betreft: het is beter zo.”

Ze was, al neuriënd, nog bezig de boel op te ruimen, toen de bel z'n vriendelijke gongklanken liet horen.

Ogenblikkelijk gingen haar ogen naar de klok. Twintig voor elf. Wie mocht daar ter wereld nu nog . . .

Maar dan lichtte haar gezicht al begrijpend op. De jongens natuurlijk. Die hadden vast iets vergeten. Nol zeker.

Vlug gingen haar ogen de kamer rond, terwijl haar voeten zich intussen al naar de hal repten. Ze zag niets. Nu ja, het kon ook zijn dat ze gewoon nog iets hadden vergeten te zeggen.

Ze was onderwijl al bij de deur, deed die breed lachend, uitnodigend wijd open, op haar lippen: „Had je 's weer wat vergeten, Arnoldus?” Maar de woorden bestierven er op toen ze inplaats van Jan Hendrik en Nol Fenny Weuring zag staan, in haar ogen opnieuw of nog steeds, die afschuwelijke uitdrukking vol haat. Net precies het bezoek waaraan ze nu allerminst behoefte had.

Het liefst zou ze nu dadelijk zeggen: Het spijt me, maar ik sta op het punt om naar bed te gaan. Ik kan u helaas niet meer binnen vragen. Waarmee ze dan meteen twee dikke beleefdheidsleugens zou hebben uitgesproken. En wel: het spijt me, en: helaas.

Maar ze wist zich te beheersen en zei enkel, vrij koel en beslist niet erg vriendelijk: „Dag, juffrouw Weuring.”

Fenny Weuring scheen het niet nodig te vinden te groeten. Allicht niet. Ze had haar immers aan het begin van de avond nog gezien. En bovendien was ze, sinds ze van Garmt Eising gehoord had, dat zij met Corhilde en de kinderen mee naar Marknesse was, geen ogenblik uit haar gedachten geweest. Ze verontschuldigde zich ook niet over haar late komst, noch vroeg ze of ze haar even kon spreken en of ze een ogenblikje mocht binnenkomen. Ze stapte brutaalweg het halletje in, liep langs haar heen de kamer binnen, keek daar ondanks haar zichtbare boosheid eventjes met nieuwsgierig-jaloerse blikken rond en plofte intussen op de eerste stoel de beste neer.

Min of meer verbijsterd was zij haar gevolgd, terwijl ze geprikkeld dacht: manieren heeft ze ook al niet.

En toen opeens won haar woede over het al in het begin van de avond begonnen vreemde, onbegrijpelijke gedrag van dit meisje het van haar verbaasdheid daarover. Ze bleef staan, zeer rechtop en vroeg koud, terwijl ze zich een nog hautainere houding aanmat, iets wat haar bijzonder goed afging, zoals gewoonlijk als ze inwendig razend is: „Zou ik misschien mogen weten waaraan ik dit toch wel wat late bezoek te danken heb?”

Als gestoken sprong Fenny Weuring op, liep naar haar toe en bleef vlak voor haar staan.

„Alsof je dat niet weet,” krijste ze. „Alsof je dat niet deksels goed weet, mooie madam.”

Zij week geen duimbreed en keek haar onvervaard, zich eer-

lijk nog steeds van geen kwaad bewust, in haar haat en vuur spattende lichte ogen.

„Ik weet werkelijk niet wat u bedoelt, juffrouw Weuring.”

Ze zei het beheerst. Maar voor het gevoel van een zich langzamerhand tot een hysterische woede opgezweept hebbende Fenny Weuring, tergend rustig. En toch hield ze het hatelijke, haar al op de lippen brandende: Zeg maar u tegen je, bewust binnen. Iemand die in een dergelijke opgewonden toestand verkeerde als deze juffrouw Weuring nu kennelijk deed, moest je maar niet alles aanrekenen, dacht ze grootmoedig. En voor een poging te proberen haar iets bij te brengen van de grondbeginselen van vormen en manieren was het nu zeer beslist ook niet het juiste moment, vond ze superieur. Het begaan van al die zijpaadjes had bovendien geen enkele zin. Hoe eerder ze to the point kwamen hoe beter.

Het onplezierige gevoel dat Fenny Weuring al in het begin van deze avond door haar eigenaardig gedrag in haar had opgewekt, week plotseling voor dat van een zekere nieuwsgierigheid.

„Ik weet werkelijk niet wat u bedoelt. Ik weet werkelijk niet wat u bedoelt,” herhaalde Fenny Weuring, terwijl ze een zielige poging deed om haar stem en toon te imiteren. Iets wat, vanwege de stemming waarin ze op dit moment verkeerde en waarin ze zichzelf, op dit punt althans, totaal vergat, zodat ze zelfs niet de geringste moeite deed haar Drents accent ook maar een beetje te camoufleren, grandioos mislukte. En er een nog lachwekkender vertoning van maakte dan het toch al was.

„Nou, dat zal ik je dan wel 's gauw even vertellen,” ging Fenny Weuring intussen al, nu bepaald venijnig, verder. „Ik bedoel, dat ik het in-gemeen, dat ik het in één woord schandalig vind, dat jij, juist jij, nu ook nog Hilbrand Koops van mij moet aftroggelen.”

Ze voelde dat haar ogen groot werden van pure verbazing. Zij zou Hilbrand Koops van Fenny Weuring aftroggelen. Dat was het dus.

Ze zou als een kwajongen hebben willen bulderen van het lachen en intussen op haar knieën hebben willen slaan van de pret, om het absurde idee alleen. Zij zou proberen om die goede, beste broer van Corhilde te strikken. En 'm bovendien van een meisje als Fenny af te troggelen. Ze zou razend moeten zijn, alleen al om het feit, dat iemand zo iets zelfs maar van haar durfde te veronderstellen.

Maar toen keek ze weer naar Fenny en een gevoel van innig medelijden doorstroomde haar plotseling. Arme meid. Zo wanhopig verliefd zijn en dat dan ook nog in je angst aan een ander

verraden. Als deze Fenny ook maar iets van háár in d'r karakter had, wat zou ze zich dan nu diep schamen, omdat ze zich zo had laten gaan. Omdat ze zichzelf zo had kunnen vergeten. En dat nog wel tegenover een vrijwel vreemde. Dat ze aan zo iemand zomaar en dan ook nog op deze manier haar geheim had prijsgegeven. Dan zou ze nu in de grond hebben willen wegzinken, wegkruipen van pure schaamte.

Haar medelijden groeide à la minute, toen ze aan Hilbrand Koops in verband met Fenny dacht, want ze geloofde nooit dat iemand als hij, de gevoelens van een meisje als dit zou beantwoorden. Al zou hij in een bepaald opzicht ongetwijfeld ook een vrouw uit duizend aan haar krijgen eventueel. Een vrouw die alles voor hem zou willen doen, voor hem zou over hebben. Die hem op de handen zou dragen. Die . . . Arme, arme meid. Als Hilbrand Koops nog eens ooit weer een meisje zou vragen, dan zou dat er stellig eentje van een heel ander kaliber zijn. Anders moest ze zich al heel erg in hem vergissen.

Haar boosheid was nu totaal verdwenen, opgelost als het ware in dat alles overheersende gevoel van medelijden. Dat moest duidelijk zichtbaar zijn in haar ogen. Maar Fenny Weuring zag het niet.

Ze raasde maar door.

„Heb je nog geen mannen genoeg voor je zegekar gespannen? Nog geen scalpen genoeg veroverd?”

Ze hoorde het, ondanks alles, verrast aan. Fenny scheen toch weleens het een of andere romannetje te lezen. Dat viel haar werkelijk mee. Ba, nee, dat was niet leuk. Ze moest niet hatelijk worden nu. Zelfs niet in gedachten.

„Ja, kijk maar niet zo onnozel. Iedereen weet immers dat die lange officier geregeld bij je komt. En dan die student, die er vanmiddag ook al weer was. En evengoed vloog je die meneer die bij hem was ook maar weer eventjes om de hals. Welja, toe maar. Het kan immers niet op. Wie weet met wie je nog allemaal meer scharrelt. Thuis, in dat mooie dorp waar die stinkend rijke vader en moeder van je wonen, en waar de jongelui natuurlijk ook om je heen dansen als vliegen om de stroopkan. Vanwege je mooie gezichtje en de goede partij die je bent. En op dat eiland, waar vandaan je naar hier bent gekomen, zul je ook nog wel de nodige vrindjes hebben zitten. Ba. Ik wou dat je daar gebleven was, dat we je hier nooit gezien hadden.”

En plotseling uitbarstend in een gierende huilbui: „En dan Hilbrand ook nog van mij afpakken. Het is gemeen. Gemeen. Gemeen.” Het klonk hysterisch.

Zij duwde haar met zachte drang op een stoel. En voelde zich plotseling jaren ouder dan deze jongevrouw, die zich in het, zij het vermeende, haar aangedane onrecht, zo liet gaan. En tegelijkertijd besefte ze, mee door alles wat Fenny Weuring haar daareven min of meer in haar gezicht had geslingerd, hoe bevoorrecht zijzelf door opvoeding, milieu, familie, relaties, achtergronden, ach, door alles wat zij zo ruimschoots bezat en waarbij ze eigenlijk nooit eerder zo bewust had stilgestaan, hoe bevoorrecht zij was vergeleken bij meisjes als Fenny Weuring. Maar haar trots gebod haar toch enkele door Fenny scheef getrokken zaken recht te zetten. Ondanks haar medelijden en haar bereidheid tot zwijgen over dit voorval en tevens tot hulp.

„Kijk's, juffrouw Weuring,” begon ze rustig, „luitenant van den Eerenbeemt, want die bedoelt u, is enkel een goede kennis van mij. En als u zo goed weet dat de jongeman die hier vaak logeert studeert, dan weet u natuurlijk evengoed dat dat een bloedeigen broer van me is. En dan mag u nu ook nog wel weten dat die andere meneer bijna mijn broer zou geweest zijn. De verloofde van mijn oudste zus namelijk, ziet u. Wat dat betreft vergist u zich dus lelijk. En ik zou u vriendelijk willen verzoeken dergelijke lelijke dingen in het vervolg niet meer van me te denken, laat staan ze te zeggen. Maar nu mijnheer Koops. Juffrouw Weuring, om te beginnen wist ik uiteraard niet dat u van hem hield. Maar al had ik dat geweten, dan zou ik nog rustig met z'n zuster zijn meegegaan naar haar moeder. Omdat ik dol ben op de Noord-oostpolder. Omdat ik graag 's zo'n fruitteeltbedrijf wilde zien. En omdat ik Corhilde's moeder een schat vind. Maar geen moment om de heer Koops te veroveren, hoor. Geen moment. Dat moet u van me geloven. Geen haar op m'n hoofd die daaraan ooit heeft gedacht. Ik gun 'm u van heler harte. Ik hoop werkelijk voor u dat hij voor u hetzelfde voelt als u voor hem. En dat het nogeens in orde mag komen tussen u en hem.”

En de gedachte, die plotseling aan haar brein ontsproot, meteen uitsprekend: „Ik wil Corhilde best 's animeren om u ook 's mee te nemen naar Marknesse zelfs. Maar dat heeft ze natuurlijk al weleens gedaan,” bedacht ze toen.

Fenny scheen intussen uitgehuld.

„Nog nooit,” bekende ze nu, nog nasnikkend.

Het klonk zo triest en zo zielig.

Ze deed haar plotseling aan Hester denken op die avond, nadat haar verloving . . .

Ze sloeg spontaan haar arm om haar heen, wilde er niet aan denken dat het idee om háár mee te nemen naar de polder au

fond ook niet van Corhilde, maar van de heer Koops was gekomen en beloofde zo opgewekt mogelijk: „Dan zal ik daar 's heel gauw een balletje over opgooien.”

„Eerlijk?”

„Ja, heel eerlijk.”

„Maar hoe wilt u dat dan doen?”

Ze tutoyeerde haar opeens niet meer. Ze hoorde het ogenblikkelijk en het vertederde haar zomaar een beetje.

„O, heel eenvoudig,” vertelde ze nu zorgeloos. „Als u en ik de volgende week 's samen bij de Eisings zijn, dan begin ik de lof van ons dagje naar Marknesse in het algemeen en die van het fruitteeltbedrijf van de familie Koops in het bijzonder te bezingen. En dan zeg ik op een zeker ogenblik: „Vindt u dat bedrijf ook niet prachtig, juffrouw Weuring?” En dan zegt u: „Ik heb het nog nooit gezien.”

En ik weer, heel verwonderd, en dat meen ik, hoor: „Niet? Eerlijk niet?” En als u dan maar uw hoofd blijft schudden: „Nou, maar dan hebt u wat gemist, hoor! Werkelijk. Daar moet beslist wat aan gedaan worden. Corhilde, de eerste keer de beste dat je weer een dagje met de kinderen naar je moeder gaat neem je juffrouw Weuring mee. Afsproken?”

„Zou u dat echt willen doen?”

„Natuurlijk. Dat doe ik beslist. En dan komt het dik voor mekaar. Daar kun je van op aan.”

En na een korte aarzeling: „En dat andere . . . Tja, daarvan kan ik natuurlijk niets zeggen. Maar laten we hopen dat ook dat nog eens in orde komt. In ieder geval hoeft u van mijn kant geen enkele concurrentie te duchten. Hier, m'n hand er op.”

Ze scheidde als vriendinnen.

Fenny Weuring mompelde zelfs een excuus. Maar zij wuifde dat weg.

„Zand er over, hoor. Het was een misverstand, wat u. En ga nu maar gauw naar huis en lekker slapen. Welterusten.”

„Welterusten.”

Maar zij kon niet in slaap komen, die avond. Ze had zo ontzettend veel om over na te denken. De dag in Marknesse. De trieste geschiedenis van Hilbrand Koops. Het weerzien van Jan Hendrik. En nu het late bezoek van dit meisje met haar boze verwijten aan haar adres. Dit meisje, die diezelfde, tot op zekere hoogte eenzame Hilbrand Koops liefhad met een wanhopige liefde. Een liefde, die naar haar idee, tevens hopeloos was.

Had ze er wel goed aan gedaan haar te beloven er voor te zullen zorgen dat ze een keertje in Marknesse zou komen? Ze wist

het niet. Per slot kon zij zich vergissen en maakte Hilbrand Koops Fenny Weuring toch nog eens tot z'n vrouw. Wie zou het zeggen? En hoop deed een mens tenslotte leven. En hopen, dat kon Fenny nu tenminste weer. Ze had toch niet kunnen, niet mogen zeggen: „Juffrouw Weuring, zet dat nu maar eens en vooral uit uw hoofd. Want al heb ik dan zelf niets met die mijnheer Koops van doen op de manier die u veronderstelde en al is het mijn bedoeling ook allerminst om daarnaar nogeens te streven, ik meen hem toch al wel zo goed te kennen dat ik geloof, dat hij, voor het geval dat hij nog 's ooit zal gaan trouwen, wat ook nog best nooit kan gebeuren, toch een ander type vrouw zal zoeken dan dat, waartoe u behoort. Maakt u zich dus geen illusies wat hem betreft. En laat ook vooral geen andere man die op uw pad zou komen, omwille van hem, staan. Ik kan me uiteraard vergissen, maar ik geef u eerlijk weinig of geen hoop.”

Zo zou ze haar immers niet in haar eentje door de nacht naar haar eenzame kamer hebben mogen laten trekken. Dat zou gewoon misdadig zijn geweest. Ze zou zich in haar wanhoop wel iets hebben kunnen aandoen.

Nee, het was goed zoals het was. Bovendien kon zij Hilbrand Koops wel helemaal verkeerd zien en beoordelen.

Maar medelijden met Fenny Weuring had ze. Al lag wat zijzelf op Terschelling had meegemaakt, tot op zekere hoogte althans, op een totaal ander vlak, het had toch ook weer alles met teleurstelling in de liefde te maken. En daarom kon ze zich heel goed in Fenny's gevoelens inleven. Vooral in wat er heel die dag in haar moest zijn omgegaan, wat tenslotte culmineerde en een uitweg zocht in alles wat ze er allemaal uitflapte, toen ze zo onverwacht haar Reeënhuisje binnenstapte. Arme meid, als je denkt en hoopt en een ander . . . O ja.

15

De volgende dag wordt toch, ondanks het nogal trieste slot van de vorige, overglansd door de herinnering aan het bezoek van Jan Hendrik en Nol.

Juultje fietst al vrij vroeg langs een mooie omweg naar Ameloo. Ze kruipt, expres, in een hoekje van één van de achterste banken in de kerk en zorgt er voor, als ze ontdekt dat Fenny Weuring

bij de Eisings gaan zitten, na de dienst vlug weg te wezen. En dan rijdt ze niet naar het Reeënhuisje, maar naar het boerderijtje van Connie en Ernst. Als ze naar haar eigen huis gaat, zal Corhilde haar kinderen beslist sturen om haar te vragen bij hen te komen koffiedrinken. Dat doet ze altijd als ze zondags hier en thuis is en geen logé's of gasten heeft. Verbazend aardig. En ze houdt ook echt van die koffieuurtjes bij Corhilde en Garmt. Corhilde weet er altijd weer iets echt feestelijks van te maken en een heel bepaalde, echt zondagse sfeer te scheppen. Maar ze weet wel zeker dat ze er deze keer Fenny zou treffen en dat lijkt haar voor hen allebei niet direct aantrekkelijk. Voor Fenny zelfs min of meer pijnlijk. Nee, ze moeten van weerszijden wat tijd hebben om afstand te nemen. En bij Connie is ze ook al in ruim een week niet geweest.

Ze neemt ook nu niet de kortste weg. Het is een prachtige, zonnige, maar toch niet te warme zomerdag. Het is heerlijk om zomaar rustig, echt op haar zeven gemakken en intussen intens genietend, zonder zorgen en zonder plichten, langs allerlei aardige, voor het merendeel op haar zwerftochten zelf ontdekte binnenweggetjes, door dit mooie Drentse land te rijden. En onder alles door te weten dat je straks een warm welkom wacht.

Het laatste gedeelte van haar tocht gaat langs een smal weggetje tussen de korenvelden. Het wegje in het koren denkt ze glimlachend. Wat vonden we dat vroeger toch mooi. Al die boekjes van de grote van de Hulst trouwens. Van de boze koster. Allemaal katjes. Het huisje in de sneeuw. Van drie domme zusjes. O, de hele rij. Eerst las moeder ze hen voor. Later lazen ze ze zelf. En . . .

Ze zit zomaar wat plezierigweg op haar fiets te mijmeren en laat haar gedachten intussen rustig de vreemdste sprongen maken. Van haar kinderjaren hup naar Jan Hendrik, die zo onverwacht, als een heerlijke verrassing in haar leven is teruggekomen. En van hem via Norbert van Waegeningh, alias Klaas de Vries naar de pas gehoorde preek. De naam van de man die ze een korte tijd zo in-gelukkig haar Viking noemde, brengt overigens toch een ogenblik een duidelijke frons boven haar plotseling half boos, half triest kijkende ogen. Zoals een pas nog vrolijk, zonnig landschap opeens somber en afschuwelijk kleurloos kan worden, omdat er een donkere wolk voorbij de zon glijdt. Maar die herinnering mag geen schaduw werpen op deze, niet alleen wat het weer betreft, zonnige dag. Hij mag haar blijde stemming ook niet bederven. Daarom laat ze die zo ongewenste gedachte eenvoudig geen ogenblik langer toe en geeft 'm zeer bewust meteen een flinke duw,

zodat hij haar gedachtenwereldje als 't ware weer even snel uitschiet als hij er is binnengewipt. En dan is er opeens die preek van vanmorgen, die haar echt iets gedaan heeft. En daarna leest ze als 't ware de prachtige slotregels van het gedicht dat ze gister vond, die veelzeggende slotregels: toen vonden de roodborstjes het welletjes en floten het van God geleerde lied.

Ze is ondertussen niet zo heel ver meer verwijderd van huize Korver. En tot haar blijde verrassing ziet ze Harro's wagentje net het erf van „Onder het rieten dak” oprijden.

Dat kan gezellig worden. Kan ze Harro straks meteen mooi vragen . . .

Maar clandestien natuurlijk. Ze mag niets aan Connie en Ernst verraden, zolang hij zelf . . . Eigenlijk is ze ontzettend benieuwd. Die Harro. Er trekt opeens een brede lach over haar pittig gezicht. Toen ze laatst met hem is meegereden . . .

O gezellig, net wat ze al gehoopt en waarop ze in haar hart eigenlijk al een beetje gerekend heeft: het zitje onder de berken opzij van het huis, waarlangs de rozen nu, rose, rood en crème in een weelderige overvloed uitbundig opklimmen, dat je nu met recht het Rozenboerderijtje zou mogen noemen, is volledig in „bedrijf”. Connie en Ernst zitten er al aan de koffie. En de kinderen hebben de mooie schommelbank met z'n allen georganiseerd en vormen een aller-vrolijkste achtergrond in hun lichte zomerkleren. Ze hebben haar al ontdekt en zwaaien naar haar. Ze wuift lachend terug en is er dan ook vrijwel meteen.

Harro is net uitgestapt en komt, met dat hij haar ziet, met een stralend gezicht vlug naar haar toe. Hij pakt galant haar fiets, zet 'm tegen de muur, buigt zich dan snel, omdat Connie hen al tegemoet komt, naar haar over en fluistert iets in haar oor. Waarop zij al even hard begint te stralen en zacht zegt: „Enig, Harro. Enig. Nee, ik zeg niets. Natuurlijk niet.”

„Nee maar, Juultje en Harro. En dat precies tegelijk. Hoe bestaat het.” Connie kan de verleiding niet weerstaan om dit een beetje ondeugend te zeggen.

Het ontgaat Juultje niet. En één kort ogenblik kijkt ze Connie een tikje verwonderd aan. Het klonk, alsof ze daar iets mee bedoelt. Maar het volgende moment is ze het alweer vergeten ook. Want de kinderen komen hen juichend tegemoet gesprongen en nemen hen even helemaal in beslag.

Maar als ze zich, na de ook al heel hartelijke begroeting van Ernst, tenslotte in hun met gebloemde cretonne beklede mandstoelen hebben geïnstalleerd en Connie hen van koffie met toebehoren heeft voorzien, begint die dadelijk moederlijk: „Vertel het

maar gauw, kinderen. Ik zie dat jullie een heerlijk geheimpje hebben en dat jullie popelen om het ons te vertellen."

Harro in z'n lichte zomerpak, dat hem tot een heel andere man maakt dan z'n officiersuniform, die hem overigens ook echt flatteert, kijkt bij deze zo op de man af gedane uitnodiging werkelijk even verbouwereerd. Heeft Connie het door dat hij . . . En dat Juultje . . . Dan moet hij zich op de een of andere manier hebben verraden, want Juultje heeft haar mond gehouden en er in alle talen over gezwegen. Dat zei ze en dat gelooft hij. Ze had het immers beloofd en nog wel eigener beweging. En Juultje is bovendien een integer meisje, op wie je aankunt.

Maar wat doet het er ook toe. Hij is hier nu immers naar toe gereden om het hen te vertellen, omdat het niet langer een geheim hoeft te blijven.

Connie merkt z'n beduusdheid uiteraard ogenblikkelijk op. Ze heeft er zo'n plezier in, dat ze lacht: „Ja, joggie, vrouwenogen zien scherp. En van jouw gezicht spat het geluk eenvoudig af.” En met een paar tintelende ogen, nog ondeugender dan daarnet: „En zal ik je nu ook nog 's vertellen waarom je zo blij bent? Je hebt een meisje.”

Nu is Harro volslagen perplex.

„Hoe weet jij . . . Hoe kun jij . . . ?”

Hij hakkelt gewoon.

Connie geniet. Zal ze nog een klein stapje verder durven gaan? Ja, hoor, ze waagt het.

„Ja, jo, dat is een kwestie van combineren en deduceren, hè? Plus een flinke portie vrouwelijke intuïtie natuurlijk.”

En terwijl haar ogen twinkelend van hem naar Juultje en weer terug vliegen, doet ze haar laatste zet.

„En daarom zou ik je op dezelfde gronden ook nog wel met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen vertellen, wie je uitverkorene is, geloof ik.”

Juultje's hart slaat plotseling een slag over. Ze heeft Connie opeens door. En hevig gealarmeerd opeens, denkt ze: o, laat ze het asjeblijft, asjeblijft niet zeggen, Want dan, o, dan zou ik me geen raad weten. Dan zou ik wel in de grond willen wegkruipen vanwege de ontzettende flater die zij slaat.

Maar tot haar grote opluchting gaat Connie al rustig en onverstoorbaar, kennelijk absoluut zeker van haar zaak, verder: „Maar dat doe ik toch maar niet. Dat vind ik niet aardig tegenover jullie.”

Juultje heeft plotseling een bijna onbedwingbare zin om hardop te lachen. Jullie. Ze bedoelt Harro en haar. Dat ligt er nu hele-

maal duimendik bovenop. Harro, in z'n verwarring om alles wat zo heel anders gaat dan hij zich dat natuurlijk heeft voorgesteld en in het zekere weten wie de tweede persoon van dat jullie is, denkt daaraan uiteraard geen moment. Die heeft daar helemaal geen erg in. Gelukkig maar. Des te beter.

Maar Connie. Ze kan het niet helpen, maar ze heeft plotseling een kostelijk binnenpretje. Het gezicht dat ze zo meteen zal zetten. Ze verheugt er zich opeens buitensporig op. Oude koppelaarster. Ze begrijpt plotseling een heleboel.

Maar boos kan ze er toch echt niet om zijn. Het was allemaal zo heel goed bedoeld en toch ook eigenlijk, tot aan vanmorgen toe dan, zeer discreet gespeeld. Dat moet ze toegeven.

Maar Harro zit intussen al vooraan in z'n stoel.

„Het bestaat niet dat jij dat weet, Connie. Nee, echt niet,” zegt hij zeer gedecideerd.

„Daarin zou je je weleens kunnen vergissen, jongetje.”

O, wat meent ze gevaarlijk zeker van haar zaak te zijn.

Nu schiet Ernst opeens uit z'n slof.

„Houdt toch op jullie. Ik knap gewoon van nieuwsgierigheid. Per slot is het voor een pa bovendien nog altijd heel belangrijk welke keus z'n zoons, en dan speciaal op dit zo belangrijke terrein, doen. Hij hoopt uiteraard vurig dat hij het van harte met die keus kan eens zijn en wil daarom zo gauw mogelijk een naam horen. En daar blijven jullie maar lustig doorzagen. Ik weet het. Kan niet. Wel waar. Nietes. Welles. Net een stel kleine, kibbelende kinderen. Vooruit, Harro, kom voor de draad met je grote nieuws. Hoe heet ze?”

„Josette van Leeuwen.”

Het gezicht van Connie. Verbluft. Uit het veld geslagen. Onge- lovig. Diep teleurgesteld. De ene uitdrukking er op verdringt de andere.

Juultje heeft al haar zelfbeheersing nodig om het niet uit te schateren.

„Maar dat . . . Ik dacht zo vast . . .” begint Connie dan, tot haar grote schrik, notabene toch weer.

Juultje, in haar angst dat Connie zich nu toch nog zal verraden en haar daarbij in een toch ook voor haar nogal pijnlijke situatie zal brengen, begint opeens te praten. Druk. Luid.

„Is het niet enig, Connie? En kan ik niet goed een geheim bewaren? Ja, ik was in het geheim, hoor. Herinner je je nog dat Harro mij een keer een lift heeft gegeven? Op een zaterdag? Ja? Nu, toen was hij op weg naar Josette. En zei, dat hij haar zo graag 's in deze omgeving wilde hebben om haar hier 's het een

en ander te kunnen laten zien. Maar graag een beetje . . ., nu ja, onopvallend. Voor het geval . . . Enfin, je begrijpt het wel. Toen heb ik natuurlijk direct gezegd, dat ze gerust bij mij in het Reeën-huisje kon komen logeren en dat ze elkaar daar zo vaak en zoveel zouden kunnen spreken als ze maar wilden. Nu en dat is dan gebeurd. Josette is een schat van een meisje. Werkelijk. Maar dat kan Harro je zelf beter vertellen. Want die . . ." Nu is het haar beurt om ondeugend te kijken.

Ernst heeft z'n vriend intussen al gefeliciteerd.

„Van harte, kerel. Wat ben ik hier blij om. Je moet eens heel gauw met haar hier komen, hè, Connie?"

„Natuurlijk, natuurlijk. Reusachtig gelukgewenst, hoor, Harro. Hier, een zoen. Ter ere. Wacht, ik schenk nogeens in. En dan moet jij vertellen, hoor, Harro. Alles."

Bijna had ze zich laten ontvallen: Lelijke stiekemerdd, om alles maar buiten ons om te bekokstoven. En ons zo voor de mal te houden. Maar ze hield het nog bijtijds binnen. Stel je voor dat het haar ontglipt was. Hij heeft hen immers niet voor de gek gehouden. En het is toch zeker heel begrijpelijk dat hij niets tegen hen gezegd heeft, voordat hij volkomen zeker was van z'n zaak. Zij weten immers van Marga en . . . Als hij nu maar niet terugkomt, nu niet en nooit niet, op haar achteraf beschouwd, nogal boud uitgesproken beweringen van daarnet. Want dan . . . Enfin, als hij het nu in ieder geval maar niet doet. Later, nu ja, dan ziet ze wel weer. Misschien is Juultje dan intussen wel met iemand anders verloofd. Of zelfs getrouwd. En dan kan ze het gerust zeggen. Dan zullen ze er heerlijk om kunnen lachen met z'n allen. Maar nu . . .

Josette van Leeuwen. Verdraaid nog 's toe. Ze is ontzettend blij voor Harro. Die heeft tenslotte z'n portie aan narigheid wel gehad op dit gebied. Maar het spijt haar toch dat het Juultje niet is. Dat kan ze niet helpen. En ze moet dat echt even verwerken. Ze heeft zo vast gedacht . . . En ze leken zo perfect bij elkaar te passen. Ach ja, zo zie je maar weer. Nooit zal zij weer proberen . . . Nu ja, nooit . . .

Nog voor de vakantie ziet Juultje kans het Fenny Weuring beloofde gesprekje in haar bijzijn met Corhilde te voeren. En het

loopt precies zoals ze zich dat heeft voorgesteld. Fenny wordt prompt geïnviteerd voor een dagtochtje naar Marknesse.

Ze is daarover zo kinderlijk opgetogen, dat het gewoon aandoenlijk is en Juultje een ogenblik bezorgd denkt: ik moet direct een ander onderwerp van gesprek aansnijden. Anders verraadt ze zich nog.

Later op de dag, eer ze naar huis gaat, komt Fenny expres naar het Reeënhuisje om er haar voor te bedanken.

Maar Juultje wuift haar dank weg en zegt eenvoudig: „Ik had het toch beloofd.”

Maar intussen denkt ze opnieuw: arme meid. Misschien krijg je nu door mijn bemoeienis nieuwe hoop. En die hoop is vals. Dat weet ik eigenlijk wel zeker. En weer vraagt ze zich af of ze er wel goed aan gedaan heeft. Maar ze móest immers iets doen die bewuste avond. En er zijn momenten waarin een mens nu eenmaal van twee kwaden het in zijn ogen minst kwade moet kiezen. Bovendien: al is ze fout geweest, ze heeft het in ieder geval goed bedoeld.

Maar als ze de volgende dag weer op de boerderij komt en even met Corhilde alleen is, zegt die, een tikje verwijtend: „Juultje, Juultje, wat heb jij mij wat op m'n hals geschoven.” En alweer gewoon: „Je was natuurlijk te goeder trouw. Maar weet je, in groot vertrouwen gezegd: Fennechien is verliefd op Hilbrand. Al heeft ze dat uiteraard nooit ronduit tegen me gezegd, ik weet het zeker. Je moet nooit laten merken dat ik dit tegen je gezegd heb, hoor. En er nog minder over spreken natuurlijk. Maar dat is beslist één van de redenen, waarom ze zo dikwijls bij ons komt. In de hoop hem hier te zullen treffen, zie je. En als dat 's een enkele keer gebeurt, is ze zichzelf niet. Drukker dan ooit, overdreven, en maar verrukt kijken en blozen als hij 's iets tegen haar zegt. Eigenlijk is het zo in-zielig. Een jaar terug heeft ze een aanzoek gehad van een weduwnaar met drie jonge kinderen. De moeder van dat gezin was lang ziek geweest en in die maanden had zij het huishouden daar gedaan en de patiënt verzorgd. Ze sprak er met mij over en ik heb haar de raad gegeven het te doen. Ik wist dat ze van de kinderen daar hield en respect voor de man had. Een èn als mens èn als vakman goed bekend staande schoenmaker uit Ameloo. Ze had z'n zorg voor en z'n geduld met z'n vrouw, die veel en dikwijls pijn had en daardoor nogal moeilijk was dikwijls, zo vaak geroemd. Maar nee, hoor. Ze was verguld met het aanzoek, min of meer vereerd zelfs, maar ze kon het toch niet doen.

Toen heb ik haar op de man af gevraagd: „Houd je misschien

van een ander?" En toen zij hevig blozend knikte: „En denk je dat die ander ook van jou houdt en je nogeens ten huwelijk zal vragen?"

Daarop antwoordde ze alleen maar: „Dat hoop ik."

En ik trok mijn conclusies. Maar Hilbrand geeft niets om haar. Hij vindt haar maar een vreemd en wat opdringerig vrouwmens. Precies zo heeft hij dat zelf 's tegen me gezegd. Daarom heb ik haar ook nooit meegevraagd naar mijn moeder. Expres niet, begrijp je. Maar nu ja, we zullen wel zien. Misschien is het wel fris voor haar en „geneest" ze op slag als Hilbrand die dag bijvoorbeeld veel weg is. Of de hele dag zelfs. Of als hij bijna geen notitie van haar neemt. Wat denk je, zal ik hem een wenk geven? En als ik dat doe, dan een stille of juist een heel duidelijke?"

„Ik weet het niet. Ik weet het echt niet," zegt Juultje naar waarheid. Allemensen, wat waren al die dingen toch ook verschrikkelijk moeilijk, al bedoelde iedereen het ook nog zo goed. Liefdesproblemen. Liefdesperikelen.

„Had ik maar . . ." begint ze dan. Om haar pas begonnen zin ook meteen weer af te breken. Abrupt. Ze heeft immers echt niet anders gekund. En ze kan Corhilde de situatie ook onmogelijk uitleggen. Dat zou verraad betekenen aan Fenny Weuring. Maar . . . Corhilde is er van overtuigd dat Juultje wilde zeggen: had ik m'n mond hier bij jullie er maar over gehouden. Daarom zegt ze meteen moederlijk: „Trek het je vooral niet aan, hoor, Juultje. Jij was helemaal te goeder trouw. Jij bedoelde het juist goed."

Juultje gaat daar wijselijk niet op in. Maar wel voelt ze zich plotseling schuldig tegenover Corhilde, zo, alsof ze haar min of meer bedrogen heeft. Dat is natuurlijk niet echt waar. Ze kan nu eenmaal op dit moment niet openhartiger tegen haar zijn. Maar toch vindt ze het een heel onplezierige gewaarwording. Juist omdat het Corhilde betreft. Corhilde, die altijd zo eerlijk is. Ook tegenover haar. En die haar daarbij volkomen vertrouwt.

Ammarens heeft zich intussen, in nauwe samenwerking met de predikant van Ameloo, die het volle vertrouwen van moeder Schutrups geniet en die, ondanks alles, ook nog een zeker overwicht heeft op haar man, zeer beijverd voor een goed plaatsje voor Alberdina.

Direct nadat Juultje haar van haar gesprek met Corhilde had verteld, heeft ze zich daarvoor volledig ingezet. Zoals ze dat, perfectioniste als ze nu eenmaal van nature is, gewend is te doen voor

alle dingen die van haar gevraagd worden. Ze zou eenvoudig niet anders kunnen.

De zaak moest, om te beginnen, uiterst voorzichtig worden aangepakt, vond ze. En ook zeer discreet. Allereerst moesten ze uiteraard zien te weten te komen of Alberdina zelf er iets of hopelijk zelfs veel voor zou voelen. Toen ze dat eenmaal wisten, was er een gesprek met haar moeder nodig. Een gesprek onder vier ogen, van moeder tot moeder.

Moeder Schutrups zag er, heel begrijpelijk, al bij voorbaat als bergen tegenop, dat ze Alberdina en ook vooral Marchientje, het zonnetje in haar vaak zo sombere huisje, niet dagelijks meer om zich heen zou hebben. Maar als een echte moeder, maakte ze haar eigen belangen vrijwel onmiddellijk ondergeschikt aan die van haar dochter en kleinkind. Ook al, omdat ze maar al te goed inzag, dat dit de oplossing voor Alberdina en Marchientje zou kunnen worden. Op haar advies werd toen dominee Timmers ingeschakeld.

En nu is de zaak rond. Met ingang van 15 juli zal Alberdina de huishouding gaan verzorgen van een lid van het kantoorpersoneel van vader Berend. Die heeft een maand of drie terug bij een verkeersongeval z'n vrouw verloren en is met twee jongetjes van respectievelijk vier en twee jaar achtergebleven. De familie is eerst bijgesprongen. Maar dat kon uiteraard niet zo blijven. Op een geplaatste advertentie kwamen enkel aanbiedingen van dames die, bedekt of openlijk, op een huwelijk en dat ook nog bij voorkeur binnen afzienbare tijd, speculeerden en daar wilde hij per sé niet op ingaan. En op dat volgens haar bij uitstek psychologische moment, heeft Ammarens Alberdina aanbevolen. Ze hebben kennis met elkaar gemaakt en het resultaat daarvan is, dat Alberdina nu, samen met Marchientje, naar de stad gaat verhuizen.

Juultje raakt dus haar prima werkster kwijt. Maar Alberdina's moeder is ook nog heel flink en die wil de taak van haar dochter graag overnemen, heeft ze gezegd. Dat wordt dus geen probleem. Al zal ze de rustige Alberdina, van wie ze is gaan houden, beslist missen straks. Maar ze is zo blij voor haar. En ze hoopt zo, dat dit alles, hoe dan ook, tot een blijvend geluk voor Alberdina en Marchientje zal mogen leiden, dat ze dat niet eens telt.

De pientere knaapjes uit haar hoogste klas worden in de Brugklas van het Gymnasium geplaatst. Ze heeft een pluimpje van de Inspecteur gehad. Het Schoolbestuur is over haar tevreden, zeer tevreden volgens Garnt. Ze heeft een fijne vakantie in het voorzicht. Een deel er van hoopt ze namelijk met moeder, vader Be-

rend, Godert, Clary en Nol weer in dat droomhuis in dat verrukkelijke bergdorpje Berwang, hoog in de Tiroler Alpen door te brengen. En voor de rest gaat ze heerlijk luieren in „Microcosmos”, met daar tussen door wat kleine uitstapjes naar Coralie en Arie in Aalsmeer, naar tante Jula en oom Frank in Amstelveen en een enkele vriendin. Terschelling bewaart ze voor de herfst- of de Kerstvakantie. Dat ziet ze nog wel. Zo midden in het hoogseizoen hebben Ieme en Sil Roos en al haar goede kennissen en vrienden daar het zo druk. Nee, daar gaat ze liever buiten het seizoen om genieten.

En met een zekere verbazing bedenkt ze, dat, wat ze in die zo heel moeilijke dagen voor absoluut onmogelijk gehouden heeft, toch werkelijkheid geworden is. Dat ze, ondanks alles wat ze daar aan het eind van die mooie nazomer van het vorige jaar te verwerken heeft gekregen, ondanks de diepe, pijnlijke wonden, die haar daar toen zijn toegebracht, dat weer zal kunnen. De wonden zijn geheeld. Natuurlijk. De hechtingen zijn er immers allang uit. Ze zijn volkomen genezen. Ze heeft er alleen wat wijsheid en begrip voor anderen, die dergelijke dingen moeten meemaken, van overgehouden. En dat betekent dus uiteindelijk enkel maar winst.

Ja, als ze alles zo 's overziet, zou ze alleen maar vrolijk en blij moeten zijn.

Men behoorde dan vrolijk en blijde te zijn.

Ze glimlacht opeens. Zo staat dat immers in de gelijkenis van de verloren zoon. Dat zei z'n vader tegen die broer van 'm, die de eigenlijke verloren zoon was. Nu, vrolijk en blij voelt zij zich toch evenmin als die broer dat destijds was. Zij het dan om een heel andere reden. Want er is daarvoor ook bij haar een oorzaak. Dat weet ze deksels goed.

Ze is teleurgesteld. Diep teleurgesteld. In Jan Hendrik. Ze heeft zo vast gedacht en ook beslist verwacht, dat hij gauw terug zou komen. Dat hij althans in ieder geval weer gauw contact met haar zou opnemen. Als hij meteen de volgende dag, al was het maar een paar minuutjes, gebeld had, zou ze dat heel wat beter hebben kunnen begrijpen dan dit zwijgen in alle talen. In het omgekeerde geval zou zijzelf dat immers beslist niet hebben kunnen laten. Dan zou ze even hebben moeten zeggen: wat was het ouderwets heerlijk gisteravond, hè? Wat is het fijn dat we elkaar weer terug hebben. We willen elkaar nu dikwijls zien en spreken, hoor. De verloren tijd een beetje proberen in te halen. O ja.

Maar zij is een spontaan gevoelstype. Mannen zijn over het algemeen anders. Vandaar dat ze vrouwen en meisjes natuurlijk

ook zo dikwijls en heel vaak onbewust, in hun hooggespannen verwachtingen teleurstellen.

Wie vertelde dat toch eens?

Ze trekt diepe denkrimpels in haar allang weer gebruind, hoog voorhoofd. Een al wat ouder iemand was het en werkelijk gelukkig getrouwd. Zo te zien tenminste.

Ze weet het gerust niet meer. Het doet er ook niet toe. Maar ze zei met een zeer milde en zeer wijze glimlach: „Och kind, verwacht nooit te veel. En bedenk altijd dat mannen een heel andere instelling hebben dan vrouwen. Dat zal je voor veel teleurstellingen bewaren. Ik herinner me nog zo goed heerlijke avonden uit mijn eigen verlovingstijd. Avonden van puur geluk. Och, we zagen elkaar in die tijd niet iedere dag, zoals dat nu met veel verloofde paartjes het geval is. Het bleef in de regel bij de zondag. En als je zo gelukkig was om in dezelfde plaats te wonen, hooguit nog 's een enkel uurtje op de woensdag- en zaterdagavond. Wat wilde je? Er moest gestudeerd worden. Je wilde toch samen vooruit komen in de toekomst. Maar als we dan bijvoorbeeld zo'n heerlijke avond gehad hadden zondags, dan bleef ik tot de volgende woensdag, waarop ik m'n verloofde nog een uurtje verwachten kon, in die sfeer van gelukzaligheid leven. In de stellige verwachting dat de nieuwe ontmoeting eenvoudig een voortzetting van de vorige zou zijn. Even rijk aan datzelfde zuivere geluk. Maar och arme, dat klopte nooit. M'n verloofde bleek die avond, met alles d'r op en d'r an, zoals jullie tegenwoordig plegen te zeggen, dikwijls gewoon vergeten te zijn. Hij kwam er dan in ieder geval met geen enkel woord meer op terug. Hij was dan soms zelfs maar, vanwege z'n studie die niet wilde vlotten of z'n werk, waarmee iets mis was, of omdat hij gewoon zomaar een chagrijnige bui had, in een echt vervelende stemming. Hij wilde dan enkel door mij opgevangen worden, nadat hij eerst alles wat hem dwars zat op mij had afgereageerd. Tja.”

Gek toch, dat ze beslist niet meer weet, met wie ze dat fijne, intieme gesprekje destijds had. Het was in het schemeruur en . . .

Ze staat plotseling op en gaat voor het raam staan. Wat doet het er toe. Ze heeft deze goede raad in de wind geslagen. En haar verwachtingen veel te hoog gespannen en dat nog wel ten opzichte van iemand die niet eens haar verloofde, zelfs niet eens haar „vriend” is. Dat is alles nuchter bekeken. En daarvan moet ze nu de gevolgen dragen. De wrange vruchten plukken, zou een bepaald soort mensen zeggen. Nu, vooruit dan maar.

Eigenlijk is ze meer dan mal natuurlijk dat ze zich dit zo aantrekt. Ze heeft notabene eerst ook nog allerlei verzachtende om-

standigheden voor hem aangevoerd. Nol heeft Groningen al heel gauw na hun bezoek aan haar vaarwel gezegd en laat zich nu prinsheerlijk thuis door mam verwennen. Jan Hendrik beschikt daardoor nu natuurlijk niet over een vervoermiddel.

Ach wat, de treinen en de bussen rijden toch zeker alle dagen. En wat dat laatste stuk hier naar de buurtschap betreft: er zijn toch altijd wel ergens fietsen of brommers te huur. Och heden ja. Als hij het beslist gewild had . . . Net zo graag als zij . . . Dan had hij daar echt wel iets op gevonden. Maar hij zal het natuurlijk wel erg druk hebben. Chirurgie. Hm. Maar vijf minuten om te bellen zijn er in al die tijd toch beslist wel 's geweest. Niemand maakt haar wijs dat dat niet het geval was. En als hij haar telefoonnummer niet weet, hij hoeft 008 maar te draaien en hij krijgt het, gratis en al.

Nee, dat is allemaal baarljke nonsens. Het interesseert hem doodeenvoudig niet. Dat is de hele zaak. Jan Hendrik is wel veranderd. Wat een wonder ook eigenlijk. Zij is alleen maar zo stom geweest om te veronderstellen dat alles nu weer op de oude voet zou kunnen doorgaan. Behalve zijn verhouding met Hester uiteraard. Ach ja. En daarom: het is niet alleen de teleurstelling, die haar zo down maakt. Het is ook vooral de schaamte. Omdat zij hem haar blijdschap zo heel duidelijk getoond heeft. Nu ja, hij was die avond ook echt blij. En hij kwam toen tenslotte naar haar toe. Maar zij heeft ronduit gezegd: Kom je heel gauw weer, Jan Hendrik? O, wat heb ik je gemist. Dat besepte ik vanavond opeens." En als ze dat bedenkt slaan de vlammen haar uit van pure schaamte. Had ze zich toen toch maar niet zo laten gaan.

Het is nu intussen de laatste avond voor de grote vakantie. Haar koffers staan gepakt. De spulletjes die nog mee moeten, maar die ze eerst hier nog nodig heeft, stopt ze morgenochtend wel in haar weekendtas. Zo enigszins mogelijk komen vader Berend en moeder haar dan samen halen. En anders moeder alleen. Het is zo gemakkelijk dat moeder nog zelf heeft leren rijden en nu haar eigen Daf 44 heeft.

Na de avondboterham is ze nog even naar Connie gefietst. Ernst was er niet. Maar Connie vertelde opgetogen dat ze kennis had gemaakt met Josette. En dat Harro en zij begin augustus met vakantie naar hetzelfde Oostenrijkse dorpje hoopten te gaan, waar ze elkaar destijds ontmoet hebben. En dat ze zich daar dan, in alle stilte, maar intussen zeer romantisch vond Connie, hoopten te verloven. En dat ze nog, eer het jaar voorbij was, hoopten te trouwen.

En toen opeens zei ze, flapuit als ze is, heel eerlijk: „Ik heb echt gedacht dat het Harro en Juultje zou worden, Juul.”

Zij heeft daar maar 's hartelijk om gelachen. En daarna ook eerlijk gezegd: „Dat had ik wel door. Op die bewuste zondagochtend.”

En Connie weer: „Zou ik me daar toch even een figuur geslagen hebben als ik nog één stapje verder was gegaan en jouw naam genoemd had, zeg.”

„Nou, en of,” vond zij. En quasi-ernstig: „En stel je daarbij dan ook nog 's even voor dat ik al m'n hoop op Harro gevestigd zou hebben.”

Die verschrikte ogen van Connie. Om nooit weer te vergeten.

„Maar dat was niet zo, hè, Juultje? Zeg dat het niet zo was.” Er klonk op dat moment echt een tikje angst door in Connie's stem. En ze voelde het: dat zou ze werkelijk verschrikkelijk gevonden hebben. Het vertederde haar echt een beetje.

„Nee, hoor. Wees maar niet bang,” stelde ze haar daarom subiet helemaal gerust. „Ik vind Harro een fijne vent. En ik ben blij dat ik hem tot mijn vrienden mag rekenen. Maar verder, nee.”

„Gelukkig.” Connie zuchtte het gewoon. Opgelucht. „Maar ik hoop toch . . .” begon ze toen weer.

„Mij nog eens verliefd, verloofd en getrouwd te zien. Ik weet het. Erg lief van je, hoor. Nu, wie weet. Afwachten maar, hè?”

Zo heeft ze zich daarvan afgemaakt. Tenslotte hoopt ze dat diep in haar hart zelf ook weer. Ze heeft dat als een echte verrassing op dat eigenste ogenblik ontdekt en zich tot haar blijde verwondering gerealiseerd. De diepe angst nog eens opnieuw bedrogen te zullen worden, haar wantrouwen tegenover iedere man, is zo goed als verdwenen. Natuurlijk zal ze goed uit haar ogen blijven kijken. Er nooit weer zo dom invliegen als ze dat verleden jaar gedaan heeft. O nee. Afstand houden eerst. Gereserveerd blijven. Informaties inwinnen intussen. Betrouwbare. En dan . . .

Het is goed dat ze mannen als Ernst Korver en Harro van den Eerenbeemt, als Garnt Eising en Hilbrand Koops ontmoet heeft. Integere mensen, stuk voor stuk. Net als vader Berend en oom Frank, als Arie van Coralie en haar eigen broers. Als . . . Jan Hendrik. Ja, Jan Hendrik moet ze ook bij die categorie rekenen. Vroeger althans, hoorde hij daar zeer beslist bij. Nu nog?

Ze weet het plotseling niet meer. Of weet ze het wel en wil ze dat enkel in haar teleurstelling en beschaamdheid niet meer erkennen. Als een kleine wraakneming, een simpele genoegdoening, zij het enkel voor zichzelf en in gedachten, om op die

manier haar eigen beledigde ik wat op te vijzelen? Ze is immers diep in haar hart niet alleen teleurgesteld en beschaamd maar ook beledigd. Omdat Jan Hendrik zo weinig aandacht aan haar besteedt, haar eigenlijk niet de moeite waard schijnt te vinden. Ze hoeft zichzelf heus niets wijs te maken. Zo staan de zaken immers. Erg klein en bijzonder kinderachtig goed beschouwd. Nee, zo wil ze toch ook weer niet.

Maar niet langer aan denken nu. En haar oordeel nog maar wat opschorten.

Zo, ze gaat zichzelf nog even lekker op een kop warme chocola met een dikke plak beboterde koek tracteren. Heerlijk. En daarna nog een mooie plaat draaien. Mozart? Beethoven? Mendelssohn? Z'n Italiaanse? Of de „Unfinished” van Schubert? Ze ziet nog wel. Heel mooi zijn ze allemaal. En dan meteen daarna naar bed. Morgen wordt het toch nog weer een roerige, roezige dag al met al. De ochtend zal stellig omvliegen. En 's middags gaat ze alleen maar een uurtje fijne, gezellige dingen met haar kinderen doen. Zingen en versjes opzeggen en voorlezen. En als klap op de vuurpijl een vroegertje geven. Daarvan heeft ze zelf altijd meer genoten dan van een hele vakantiedag. Een vroegertje, waarop je bij bepaalde gelegenheden en op bepaalde dagen altijd weer hoopte. Omdat ze je de vorige keer op zo'n zelfde dag daarmee ook verrast hadden. Maar waarvan je toch nooit helemaal zeker was van tevoren en waarvan de gedachte er aan dus steeds weer het element prettige spanning met zich meebracht. Ze herinnert het zich nog allemaal precies. Vooral dat heel bijzondere, heerlijke gevoel van verwachting. Zelfs in haar M.M.S. en Kweek-schooltijd was het er nog. Heel kinderlijk waarschijnlijk, maar daarom nog niet minder sterk. En ze hoopt dat haar leerlingen . . . Ze zit intussen al, heerlijk onderuit gezakt in een lage stoel, van haar zelf klaargemaakte tractatie en van een vioolconcert van Mozart te genieten. En dan belt de telefoon.

Ze kijkt meteen naar de klok. Kwart voor elf. Vrij laat voor een telefoontje. Maar misschien heeft moeder nog iets met het oog op morgen.

Automatisch zet ze de grammofoon zacht en neemt dan rustig de hoorn van de haak.

„Met juffrouw Lafleur.”

„Gelukkig dat je er nog bent. Ik was toch zo bang dat je al met vakantie zou zijn. Je begrijpt natuurlijk van alles niets, maar . . .”

Juultje's hart slaat plotseling een slag over en ze wordt vuurrood daar in haar eentje in haar Reeënhuisje. Het is de stem van Jan

Hendrik. Van Jan Hendrik Blok. Ze hoort het ogenblikkelijk. Hij is kennelijk min of meer in paniek. Hij vergeet tenminste helemaal z'n naam te noemen. Jan Hendrik. Eindelijk.

Ze zou nu eigenlijk diep moeten zuchten van blijdschap, omdat hij haar toch blijkbaar niet vergeten is. Maar ze is vreemd genoeg niet blij, zoals ze dat stellig geweest zou zijn als hij dadelijk de volgende dag gebeld zou hebben. Of in de week volgend op z'n bezoek hier. Of desnoods in . . . Het heeft nu te lang geduurd. Het pure geluk van die ondanks alles onvergetelijke avond glanst niet meer, vanwege de dikke laag beschaamdheid, teleurstelling en . . . ja ook beledigde trots die het intussen is gaan bedekken. En ze kan het eenvoudig niet laten om aan het zachte stemmetje dat er haar toe aanzet, het kleine duveltje dat haar aanhitst zou je bijna willen zeggen, gehoor te geven en koel te zeggen: „Zou ik misschien mogen weten met wie ik het genoeg heb zo laat op de avond?”

Wat drommel, eerst haar maar laten wachten en dat nog wel na de warme ontvangst die zij hem hier prompt heeft bereid. En nu denken . . . Niks er van, hoor. Per slot bestaat er ook nog zoiets als een gevoel van eigenwaarde en van vrouwelijke trots. O zo.

Merkt hij haar koele toon niet op? Wil hij die niet horen? Of acht hij haar eenvoudig niet in staat tot dat, wat ze nu bezig is te doen. Denkt hij . . .

Hoe het zij, hij maakt in ieder geval vlot z'n excuus.

„Och natuurlijk, neem me niet kwalijk. Dom van me, hoor. Sorry. Het komt allemaal door de haast. Je spreekt met Jan Hendrik, Juultje.”

En als zij niet dadelijk reageert, een tikje ondeugend: „Onbewust was ik bepaald zo ijdel te veronderstellen dat je aan mijn stem zo ook wel zou horen met wie je sprak.”

„Dat ik die uit duizenden zou herkennen.” Ze zegt het bitter. Want dat is, ondanks alles, immers waar. Maar ze wil dat niet toegeven. Niet nu.

Maar ook die bitterheid ontgaat hem. Althans . . .

„Zoiets,” lacht hij. „En nu dat niet het geval blijkt te zijn ben ik dus alweer een illusie armer.”

Geen commentaar van haar kant, zoals ze dat vroeger subiet gegeven zou hebben. Plezierig. Vrolijk. Plagend. Ze weet niet meer wat haar mankeert, maar ze kan het gewoon niet.

Jan Hendrik gaat intussen al verder: „Maar nu to the point. Waarom ik nu bel. Ik had dat natuurlijk al veel eerder willen doen. Maar ik kon er niet aan toe komen. Tenminste niet aan

bellen om een afspraak te maken. En zonder dat had het zo weinig zin, leek me."

„Je zou toch hebben kunnen zeggen dat je het zo druk had en dat je daarom . . .”

Ze breekt abrupt af. O wee, nu heeft ze zich verraden. Stom.

„Natuurlijk. Je hebt gelijk. Dat geef ik grif toe. Ik had moeten bellen. Maar het was niet alleen de drukte. Er was verder ook nog allerlei. Dat kan ik nu niet zomaar een, twee, drie gauw even door de telefoon vertellen. Maar ik wil het je graag uitleggen. Allemaal. Persoonlijk. Zouden we nu een afspraak kunnen maken? Je bent nu nog niet met vakantie en . . .”

„Ik hoop morgenmiddag te gaan,” onderbreekt ze zijn spraakwaterval.

„Morgenmiddag.”

Ze ziet hem staan denken.

„Je gaat allereerst naar huis, veronderstel ik.”

„Ja, dat is wel de bedoeling.”

„Zou je mij dan een heel groot plezier willen doen en voor deze ene keer langs een omweggetje huistoe willen gaan? Via Groningen bedoel ik? Als je zegt met welke trein je komt sta ik op het perron. Ik vind het vervelend je dit te moeten vragen, maar ik kan helaas niet naar jou toe komen. En . . .”

Zal ze het doen? O, eigenlijk wil ze het dolgraag. Het zou een enig begin van haar vakantie zijn.

Maar ze kan zichzelf nog niet overwinnen. En vrij koud zegt ze enkel: „Het spijt me, Jan Hendrik, maar dat gaat niet. Ik heb al een andere afspraak.”

„Tja. Dan houdt natuurlijk alles op. Erg jammer.” Z'n stem klinkt opeens heel anders. Echt teleurgesteld. „Enfin, niets aan te doen. Pech gehad. Een volgende keer beter zullen we dan maar hopen, hè? Ik wens je in ieder geval een heel fijne vakantie.”

„Dank je.”

„Dag, Juultje. Doe je je ouders en Nol mijn groeten?”

„Ik hoop het te doen.” En na een korte aarzeling: „Twaalf augustus beginnen we hier weer.”

„Ik zal het noteren. Tot ziens. Of tot bellens. Nu dag hoor.”

„Dag, Jan Hendrik. Sterkte bij je werk.”

Maar die laatste vier woorden heeft hij niet meer gehoord. Aan de kiestoon hoorde ze dat hij al had opgehangen.

Even staat ze daar dan nog wat verwezen te kijken, de hoorn nog in haar hand. Maar dan gooit ze 'm op de haak. Kwaad.

Woedend is ze opeens. Maar niet op Jan Hendrik. Woedend op zichzelf. Vanwege haar meer dan kinderachtig gedrag. Waar-

om heeft ze niet weer dadelijk gewoon gedaan, nadat hij op z'n eigen eerlijke Jan Hendrik manier probeerde haar uit de doeken te doen wat de oorzaak was van z'n lang wachten. En z'n excuus nog maakte ook notabene en nog meer uitleg beloofde bovendien. Waarom heeft ze niet doodgewoon gezegd, zoals ze dat vroeger beslist gedaan zou hebben: „Om eerlijk te wezen: het viel me eigenlijk wel een beetje tegen dat ik zo helemaal niets meer van je hoorde, joggie. En daarom deed ik ook of ik niet wist wie me belde, zie je. Dat was een klein strafmaatregeltje mijnerzijds, snap je. Ik hoorde meteen dat jij het was, hoor. Maar nu je zo netjes je excuses hebt gemaakt is het weer oké, hoor. Helemaal. Je bent weer in genade aangenomen door je ex-aanstaande schoonzus. En zeg nu maar gauw wat je op je hart hebt, ouwe jongen.”

Zo was haar toon tegenover hem vroeger. O ja. Waarom dan nu niet meer?

Wat mankeert haar? Ze was zo dolblij dat ze hem terug hadden en nu gooit ze, de beledigde majesteit, prompt haar eigen glazen in. Alleen omdat het vervolg op hun „hereniging” niet helemaal volgens plan verlopen is. Niet volgens haar plan althans.

Een grote ezel is ze. Een belachelijke sufferd. En een driemaal doorgehaald mispunt vooral. Waarom heeft ze enkel hautain gezegd: ik heb al een afspraak, helemaal tegen haar natuur in, zonder nadere tekst en uitleg? Ze had toch gerust kunnen vertellen dat vader Berend en moeder haar zouden komen halen. En kunnen voorstellen om dan gedrieën over Groningen te rijden. Al zou er dan geen gelegenheid geweest zijn voor een gesprekje samen, ze had zomaar het gevoel dat hij dat graag gehad zou hebben, dan zouden ze toch gevieren ergens gezellig een poosje hebben kunnen gaan zitten babbelen, bijpraten. Moeder zou dat ook heerlijk gevonden hebben. Dat weet ze zeker. En vader Berend zou daarvoor graag dat ommetje gemaakt hebben.

Tja. Eigen schuld. En eigen schuld pleegt een mens in de regel het meest te plagen. En de straf op de zonde is er al. Ze zal nu op z'n minst de hele vakantie moeten wachten eer ze weer iets van hem hoort of ziet. Gesteld dan nog altijd dat dat gebeurt. Daarvan is ze na dit telefoongesprekje niet zo zeker meer. Als hij, in het omgekeerde geval, haar zo te woord had gestaan als zij dat hem nu geleverd heeft, dan zou ze tenminste zeer waarschijnlijk zeggen: zo, dat is eens en nooit weer. Een vrij mens hoeft zich in Nederland nog niet door een ander te laten lompen. Hij kan van mij . . . Nu ja, de nare, onbeschaafde uitdrukking die jongelui daarvoor tegenwoordig dikwijls gebruiken, vindt ze te

afschuwelijk om 'm te bezigen, maar anders . . . En wat kan er bovendien in zo'n vakantietijd wel niet allemaal gebeuren.

Nee, ze heeft haar eigen glazen lelijk ingegooid en de hele zaak danig verknald. Dat moet ze onder de ogen zien.

Het liefst zou ze hem nu ogenblikkelijk willen bellen. Hem zeggen dat ze spijt heeft en beloven, dat ze morgen bij hem langs komen, vader en moeder en zij. En dan tegelijk een afspraak maken voor een apart en wat langer bezoek. Deze hele affaire, die haar opeens niets minder dan een afschuwelijke nachtmerrie lijkt, direct in orde maken.

Maar ze weet zijn nummer immers niet. En ze kan het niet aanvragen ook. Want ze weet zijn adres al evenmin. Maar dat zal Nol wel hebben. Vast wel.

Er komt plotseling weer een klein lichtpuntje in de donkere warwinkel van haar gedachten.

Ja, ze zal het Nol vragen, zodra ze thuis zijn morgen. En dan Jan Hendrik bellen. Of schrijven.

Nee, nee, dat zal ze toch niet doen. Omdat Jan Hendrik niet meer haar aanstaande zwager is. En zij niet meer zijn jongste toekomstige schoonzus. De verhoudingen zijn totaal veranderd. Jammer. Ontzettend jammer. Maar ze moet ook dat onder de ogen zien. Jan Hendrik en zij zijn nu eenvoudig twee niet verloofde, nog vrij jonge mensen. Ze moet voorzichtig zijn. Omwille van zichzelf. Maar ook terwille van hem. Dat beseft ze opeens terdege.

Maar een ansicht, denkt ze dan weer hoopvol. Een simpele ansicht van hen allemaal samen, een vakantiegroet uit het onvolprezen Tirol, dat zal toch nog wel kunnen? Ach ja, natuurlijk wel.

17

„Zaterdagmiddag om tien over drie dus. Afgesproken. Fijn. Ik verheug me er bijzonder op.”

„So do I. Tot zaterdag dan, hè? Dag, Jan Hendrik.”

„Dag, Juultje.”

Juultje's vakantie zit er op. En dat, waaraan ze geen moment gedacht heeft, is gebeurd: meteen de eerste avond de beste dat ze weer, echt nog een beetje onwennig, in haar Reeënhuisje zit, belt Jan Hendrik en maakt een afspraak.

De eerste dagen thuis heeft ze nog wel last gehad van haar onaardig gedrag tegenover hem. En ook vooral spijt. Maar later is ze er minder zwaar aan gaan tillen. Ze kon afstand nemen. Steeds beter. En dat was een zeer goede zaak.

Misschien heeft hij er minder erg in gehad dan ze vreesde. Het niet zo aangevoeld als zijzelf dat deed. En enkel maar gedacht: zou ze iets hebben dat haar dwars zit, ergens over tobben, dat ze zo stijf en afgemeten doet? En is het geen ogenblik bij hem opgekomen, dat hijzelf daar weleens de oorzaak van zou kunnen zijn en haar onvriendelijke houding op zichzelf te betrekken. Het overkomt ieder op z'n beurt immers weleens, dat hij vanwege het een of ander onplezierige geval of gevalletje, vanwege iets dat 'm tegen zit, eenvoudig geen enkel mens meer kan luchten of zien op een zeker moment. Zodat je beter een beetje uit z'n buurt kunt blijven. Nogal onredelijk natuurlijk. Maar je doet toch echt het verstandigst om in zulke omstandigheden niet te proberen dergelijke lieden hun onredelijkheid onder het oog te brengen en nog minder om hen daarvan te overtuigen. Je kunt maar het beste doen of je nergens erg in hebt. En al is dat Heideschooltje dan maar klein, zij heeft toch maar de zorg voor alle leerlingen die het telt. En ze heeft daarbij te maken met het bestuur en met de ouders van haar „kinderen”. En nu ja, ze staat ook daar in het volle leven en ze is een jonge vrouw. Er kunnen zoveel redenen voor zijn. Ook buiten haar werk om.

Ja, zo is Jan Hendrik wel. Zo was hij tenminste vroeger. Niet zomaar iemand oordelen en nog minder veroordelen. Maar proberen zich in de ander z'n plaats te stellen en zich af te vragen: zou dat de reden misschien ook kunnen zijn of dat? Ach ja.

En al weet ze dat uiteraard niet, met die gedachtengang heeft ze de plank niet ver misgeslagen. Want Jan Hendrik's overpeinzingen zijn op die bewuste avond inderdaad in die richting gegaan. Hij heeft naderhand toch een tikje verbaasd en eerlijk gezegd ook wel wat teleurgesteld tegen zichzelf gezegd: ze moet iets gehad hebben. Anders had ze beslist niet zo gereageerd. Nee, dit was niet onze eigen oude Juultje, spontaan, hartelijk, één en al hart, zoals ik vroeger dikwijls dacht. De Juultje, die hij op die gedenkwaardige avond in haar knusse huisje, tot zijn grote vreugde, onveranderd, zo voor het oog althans, ongeschonden zou hij bijna willen zeggen, heeft teruggevonden. Enfin, wat geeft het. Zijn gevoelens voor haar blijven toch precies dezelfde. Zo gauw kan ze het bij hem niet bederven. En zodra de vakantie voorbij is zal hij opnieuw proberen contact met haar te krijgen en een afspraak met haar te maken. Het is in ieder geval fijn dat ze hem toch nog even

verteld heeft, wanneer ze weer moet beginnen.

En Juultje beëindigt haar eigen gedachtenspinsels over dit onderwerp met het verstandige advies aan zichzelf: Je moet het maar als een goede les voor een volgende keer beschouwen. Gedane zaken nemen nu eenmaal geen keer. En blijf je er over tobben, dan help je daarmee de goede verstandhouding tussen jullie echt niet sneller herstellen. Niemand is daar dus mee gebaat. Je loopt alleen maar groot gevaar de hele affaire tenslotte in onmogelijk grote en absoluut niet meer juiste proporties te gaan zien. En daarbij allervervelendst, doodgewoon sacherijnig gezelschap voor je familie te worden bovendien. Dus, weg er mee. Een mooie kaart vanuit Tirol en voor de rest geduld tot na de vakantie.

En nu, amper thuis, dit.

Ze voelt zich opnieuw beschaamd. Zij het nu om een heel andere reden dan de vorige keer.

Het weer werkt die zaterdag helaas niet mee. Het is een beetje triest en druilerig. Een echt grijze dag, zoals Nederland er zoveel kent. Maar dat mag niet hinderen. Jan Hendrik staat op het perron en begroet haar hartelijk en blij. Hij steekt daarna z'n hand onder haar arm en troont haar met kwieke passen mee, het perron af naar buiten.

Alsof er nooit dat vervelende telefoongesprekje tussen ons is geweest, denkt Juultje, toch nog verrast. En ze zou het gewoon niet kunnen begrijpen als ze wist, dat Jan Hendrik daaraan zelfs geen moment meer denkt nu. Dat hij dat eenvoudig vergeten is. Want voor haar is het er intussen weer in al z'n lelijkheid. Zal ze zeggen dat ze er zo'n spijt van heeft? Nu dadelijk? Zodat er helemaal niets meer tussen hen in staat? Eigenlijk kan ze er niet goed tegen als niet alles helemaal vlak zit tussen haar en iemand anders. Helemaal niet als die iemand haar na staat, zoals Jan Hendrik. Maar evenmin als dat een persoon is met wie ze bijvoorbeeld geregeld in contact komt vanwege haar werk of anderszins. Dan moet ze de dingen uitpraten. Soms lost zo'n gesprekje alle problemen of probleempjes dan volkomen op. En dat is dan heerlijk. Maar dikwijls ook niet. Dan kun je elkaar maar niet bereiken. Dan is het of je op verschillende golflengtes spreekt. En dan ben je in de regel diep teleurgesteld en nog verder van huis dan voorheen.

Maar dat laatste zal tussen Jan Hendrik en haar nooit het geval kunnen zijn. Zij hebben elkaar altijd zo goed verstaan en begrepen. In de jaren waarin hij met Hester verloofd was, heeft ze haar

zelfs weleens in een boze bui, vanwege Hester's in haar ogen mis-selijke houding tegenover Jan Hendrik, kwaad naar haar hoofd geslingerd:

„Jij, jij begrijpt geen fluit van Jan Hendrik. En je doet er ook geen enkele moeite voor. Jij weet het alleen, hè? Helemaal alleen. Jouw mening is de enig juiste die er bestaat. Je vraagt je niet eens af of die van een ander misschien ook 's voor één enkel keertje toch een ietsje-pietsje beter zou kunnen zijn, hè? Zelfs al is die van je eigen verloofde. Jij, je bent een driemaal doorgehaald eigen-wijs mormel. Nee, je bent zo'n fijne knul als Jan Hendrik gewoon niet waard. Als ik in zijn plaats was had ik je allang de bons ge-given. Dat zal ik je wel vertellen. Die jongen is veel en veel te goed voor jou. Nee, je begrijpt totaal niets van hem. Minder dan niets.”

En Hester, neerbuigend vriendelijk, opoe-achtig noemde ze dat voor zichzelf: „Jij wel, hè, zusje?” Alsof zij zes was.

En zij weer, razend nu, en daarvan bovendien voor zichzelf heilig overtuigd, en op haar beurt op z'n minst even eigenwijs en zeer gedecideerd: „O ja. Ik begrijp 'm veel en veel beter. Stuk-ken beter.”

Zeventien, hooguit achttien, moet ze in die tijd geweest zijn. En Hester's commentaar, onuitstaanbaar hautain: „Denk je dat heus, baby? Nu, vergeet het maar, hoor. En bemoei je asjeblijft nooit weer met onze zaken. Die gaan zo'n blaag als jij nog bent, zo'n schoolkind, zo'n puber, net precies niets aan, versta je?”

O ja, wat hadden ze dikwijls ruzie in die tijd. En moeder, die dan probeerde olie op de golven te gieten en de vrede te herstellen.

Maar nee, dit is toch niet het moment voor een schuldbekente-nis, gelooft ze. Later misschien.

Ze staan intussen al voor het station. En Jan Hendrik zegt: „Ik weet een aardige gelegenheid in de buurt van de Grote Markt. Zullen we daar gaan theedrinken?”

„Ja, best. Gezellig.” Juultje is daar meteen voor te porren.

„Prachtig. Dat is dan afgesproken. Maar nu vraag twee: hoe gaan we er naartoe? Met de stadsbus? Of zie je, nog net als vroeger, niet op tegen een wandelingetje met dit weer?”

„O nee, geen bus. Lekker lopen.” En met een lach: „Dat doe jij ook veel liever.”

„Weet je het nog?”

„Natuurlijk. Zulke dingen vergeet je niet.”

„Nee, zulke dingen vergeet je niet. Ook niet dat jij . . .”

Ze halen samen de ene herinnering aan vroeger na de andere op en genieten om het hardst.

Jan Hendrik heeft haar, oudergewoonte, z'n arm aangeboden.

Ze lopen daar als een jong verloofd of pas getrouwd paar. Iedereen die hen daar zo ziet moet hen daarvoor houden. Juultje beseft dat opeens als een keurige heer met een nog volle, zilverwitte haardos, met een brede zwaai z'n hoed voor hen licht. En daarbij kennelijk plezierig verrast van Jan Hendrik naar haar kijkt.

Bijna had ze dat er op hetzelfde moment uitgeflapt ook. Is het niet om te gieren, Jan Hendrik? De mensen denken . . .

Maar ze doet het niet. Ze is geen zestien, zeventien meer, geen tiener. En . . . Nee, een beetje wijzer is ze zo langzamerhand toch wel geworden. Maar ze heeft er intussen wel een klein binnenpretje over.

In het betrekkelijk kleine restaurant, dat Jan Hendrik op het oog had, is het werkelijk gezellig. De schemerlampen branden er en geven hen in het knusse hoekje, zo ver mogelijk verwijderd van de ramen, waarvoor uiteraard geen gordijnen de trieste dag buitensluiten, een gevoel van winterse huiselijkheid. Het is er niet al te druk. Maar er zitten toch net genoeg mensen om je je niet verloren te doen voelen in wat toch tenslotte geen kamer, maar een zaal is.

En ze praten maar. Ook over Hester nu. Rustig en eerlijk.

„Ik ben blij dat het haar daarginds goed gaat,” zegt Jan Hendrik tenslotte. „Reken maar dat ze daar een geweldige, zeer serieuze kracht aan haar hebben. Dat ze daar bij wijze van spreken bergen verzet ook. En ik vind het erg fijn dat ze er zelf met zo'n plezier werkt.”

En heel eerlijk: „Het verlost me een beetje van het schuldgevoel dat ik toch nog altijd enigszins tegenover haar heb, zie je.”

Juultje legt spontaan haar hand op z'n arm. En bijna fel zegt ze: „Dat mag je niet hebben, Jan Hendrik. Nooit meer. Je kon niet anders. Dat wisten we toch allemaal. Dat begreep moeder ook, hoor. Jullie zouden samen dood-ongelukkig geworden zijn als je uit een soort, ja, hoe moet ik dat nu noemen, een soort plichtsgevoel, een ondanks alles trouw willen blijven aan je eens gegeven woord, jullie verhouding toen had bestendigd. En uiteindelijk zou dat immers alleen maar uitstel van executie betekend hebben, want het zou toch vandaag of morgen tot een breuk tussen jullie hebben moeten komen. Hester is m'n eigen zuster en ik heb het ook afschuwelijk voor haar gevonden dat het zo moest gaan. Dat is logisch. Maar toen zij het niet deed, moest jij wel. Nee, echt Jan Hendrik, zet dat nu asjeblijft voor eens en voor altijd uit je hoofd.”

Jan Hendrik kijkt haar warm aan. Hij zou haar voor deze woorden in z'n armen willen nemen en stijf tegen zich aandrukken.

O, als Hester toch eens iets van de warmte en de spontaniteit . . . Maar dat is voorbij. Voorgoed. En Juultje . . .

„Dank je, Juultje,” zegt hij dan beheerst. „Ik geloof dat dit nu net precies dat was, wat ik nog nodig had. En dat ik dat gevoel nu echt wel helemaal kwijt zal zijn. En mocht het me toch nogeens gaan bekruipen, dan zal ik ogenblikkelijk denken aan wat jij nu gezegd hebt. En dan moet het eenvoudig wel weer spoorlags verdwijnen zou ik zo denken.”

Juultje glimlacht naar hem, blij.

Dan gaat Jan Hendrik vertrouwelijk verder: „Maar weet je Juultje, het valt niet mee een ander verdriet te moeten doen. Zo'n groot verdriet. En dan nog wel iemand die je zoveel jaren zo na heeft gestaan. En bovendien een vrouw. Als man . . ., als man voel je je dan ondanks alles, een . . ., ja, tot op zekere hoogte een schoft. Een . . ., nu ja, in ieder geval iemand die een ander maar lelijk in de steek laat. Iemand van het zwakke geslacht nog wel.”

En met een klein, bijna verlegen lachje: „Ja Juultje, wat dat betreft ben ik er nog eentje van de oude stempel. Bepaald vanwege het gezin waaruit ik stam, het milieu waarin ik ben opgegroeid. Tot mijn blijdschap en dankbaarheid overigens. Maar om nu weer to the point te komen: iemand die manlijke steun juist op dat moment zo nodig heeft, steun en bescherming. En ik kan je vertellen dat dat een heel belabberd gevoel is.”

Ze zijn niet van plan geweest om in ditzelfde restaurant te blijven eten, maar ze doen het tenslotte toch. Het is gaan regenen en ze hebben hier een heerlijk plekje gevonden. Waarom zouden ze ergens anders naar toe gaan. Bovendien zou het een heel grote vraag zijn of ze na een onderbreking dezelfde fijne sfeer, waarin ze zich als 't ware voelen ingesponnen, waarin ze zich beide weer helemaal kunnen geven zoals vroeger, nee, waarin ze elkaar nader staan dan ooit, weer zouden kunnen terugvinden. Ze willen dit rekken, allebei, zolang mogelijk. Van weerszijden nu alles zeggen wat er te zeggen valt. Er is zoveel in te halen. En wie weet of er ooit opnieuw een gelegenheid zal komen, waarop ze zich zo zullen durven uiten als nu. Zonder enig voorbehoud als 't ware. Een mens kent zichzelf immers dikwijls niet. En tenslotte zijn zij . . .

En dan, als ze na het eten aan hun koffie zitten, gebeurt het. De deur gaat open en een keurig gekleed, beschaafd jong meisje stapt naar binnen. Op de voet gevolgd door een reus van een man van stellig zo midden dertig, met een opvallend blonde haardos,

een rossige, wat wilde volle baard en helder-blauwe ogen. Een Viking-figuur.

Juultje, die het gezicht heeft op die deur, ziet hen binnenkomen. En op hetzelfde ogenblik is het of haar hart een ogenblik stil staat. Ze wordt vuurrood en vlak daarop in-wit.

Jan Hendrik, tegenover haar, schrikt.

„Juultje, wat is er? Wat heb je zo opeens?” vraagt hij angstig. „Zal ik . . .” Hij staat al half.

Maar zij beduidt hem dat hij moet blijven zitten, dat hij geen alarm moet slaan.

Intussen probeert ze zichzelf zo klein mogelijk te maken, zich min of meer achter Jan Hendrik te verschuilen. Maar daarbij verliest ze het pas binnengekomen paar niet uit het oog.

Het meisje kijkt een ogenblik rond. Dan, heel lief, maar ook een tikje besluiteloos, op naar de man naast haar. Die pakt haar dan met een heel vriendelijk gebaar onder de arm en leidt haar naar een tafeltje aan de andere kant van de zaal.

Juultje slaakt een zucht van opluchting en de kleur komt terug in haar wangen. Dat, wat ze zich verschillende keren heeft voorgesteld en waarbij ze de dan door haar aan te nemen houding exact heeft bepaald, maar waaraan ze sinds ze in Untinge woont eigenlijk nooit meer gedacht heeft, is gebeurd. Ze heeft Norbert van Waegeningh, alias Klaas de Vries, terug gezien. En dat in gezelschap van een andere jonge vrouw. Een nieuw slachtoffer. Nummer zoveel, denkt ze medelijdend en sarcastisch tegelijk. En ze kan het van zichzelf niet uitstaan, maar het maakt haar totaal overstuur. Ze is volkomen uit haar doen. En dat juist nu, nu ze samen met Jan Hendrik . . . En terwijl ze uiteraard niets, maar dan ook niets meer om hem geeft. Integendeel. Maar dat is het ook immers niet. Het is opnieuw de beschaamdheid. Omdat zij, Juultje Lafleur . . .

Ze zit daar maar en staart vol afgrijzen voor zich uit.

Jan Hendrik houdt het tenslotte niet langer uit.

„Juultje, zeg dan toch iets. Wat is er nu toch zo opeens?”

Ze knikt naar hem. En ze probeert dat geruststellend te doen. Maar het lukt niet. Ze is zichzelf niet meer. Dat zo'n man . . . Maar dan ziet ze plotseling Jan Hendrik's ontdaan gezicht, z'n eerlijke, trouwe ogen, waarin grote bezorgdheid te lezen staat. En op hetzelfde ogenblik weet ze wat ze doen zal. Ze zal hem dat nare geheim uit haar leven, deze trieste, beschamende geschiedenis, die ze zelfs voor moeder en vader Berend niet wil weten, vertellen. Omdat Jan Hendrik Jan Hendrik is en van haar eigen generatie en daarbij ook weet van teleurstelling en verdriet. Het

zal naderhand goed zijn te weten, dat hij dat geheim met haar deelt. Het zal minder zwaar te dragen lijken niet alleen, maar dat ook inderdaad zijn. En ze durft het, omdat ze hem volkomen vertrouwt en ze elkaar zo heel na staan nu. En zacht zegt ze: „Ik zal het je vertellen, Jan Hendrik. Allemaal. Maar laten we dan eerst zo onopvallend mogelijk van plaats verwisselen.”

Klaas de Vries zit wel met z'n rug naar hen toe, maar ze neemt toch liever geen enkel risico. Zelfs de kleine triomf, die ze dacht dat het hem met trots opgericht hoofd en koude, hem recht aankijkende, maar absoluut niet herkende ogen, passeren en dat nog wel in gezelschap van een andere heer, in dit geval Jan Hendrik, haar zou geven en die ze in haar fantasie weleens heeft genoten, heeft al z'n aantrekkelijkheid op slag verloren. Het is immers zo klein. Te klein. Ze wil 'm enkel niet meer zien. Het liefst nooit meer. Een heel dikke punt wil ze achter heel deze onverkwikkelijke geschiedenis zetten en daarmee uit.

Het verruilen van plaats is uiteraard een kwestie van enkele ogenblikken.

Daarna begint ze, plotseling volkomen rustig: „Zie je daar in dat verste hoekje bij de ramen, helemaal aan de andere kant, die grote blonde man zitten met dat jonge meisje?”

Jan Hendrik knikt. Ernstig.

„Die kwamen daarnet binnen. En daardoor was ik zopas even een beetje van de kaart.”

De glimlach waarmee ze dit laatste zegt is toch weer een beetje scheef, omdat ze zich daarover eigenlijk ook schaamt.

„Eigenlijk belachelijk, hoor,” gaat ze dan opeens dapper verder.

„Maar ik zal bij het begin beginnen. Want zo begrijp je er natuurlijk minder dan niets van. Verleden jaar, toen we die prachtige nazomer hadden en ik nog op Terschelling zat . . .”

Jan Hendrik heeft z'n ogen niet van haar af. En hoewel hij met geen enkel woord reageert zolang zij spreekt, lees je zijn gevoelens over wat hij daar allemaal te horen krijgt, maar al te duidelijk van z'n gezicht af. En ook vooral in z'n ogen. Die bliksemen tenslotte. En als Juultje eindelijk zwijgt, zegt hij met ingehouden, maar daardoor des te feller woede: „Die schoft. Die fielt. Die proleet. Die ploert. Ik zou 'm levend kunnen villen. En dat nu juist jij . . .”

„Ik ben de enige onnozele hals niet, Jan Hendrik. Dat zie je.”

Juultje zegt het met een tikkeltje galgenhumor. En dan zacht: „Arme meid.”

„We moeten haar waarschuwen. Haar vertellen met wat voor een vent ze daar zit.”

„Ze zal het niet willen geloven.” En nog zachter dan daareven: „Dat zou ik immers ook niet gedaan hebben. Hij leek zo goud-eerlijk, zo door en door betrouwbaar.”

„Maar we moeten het toch proberen.”

Jan Hendrik wil het niet zomaar zonder meer opgeven. „Als ze niet wil luisteren, dan hebben wij tenminste onze plicht gedaan.”

„Dat is waar. Maar ik . . .”

„Jij blijft er helemaal buiten. Natuurlijk. Maar laat mij maar 's even . . .”

Hij staat meteen op, loopt de zaal door, aarzelt bij de kapstok, waaraan hij vanmiddag hun regenjassen heeft opgehangen en kijkt quasi-verrast, in de richting van de „Viking”. Dan loopt hij met uitgestoken hand, breed-lachend naar het tafeltje, waaraan die zich net met een tedere blik in z'n verleidelijke ogen naar z'n dame overbuigt en zegt luid: „Nee maar, mijnheer van Waegeningh, dat is ook toevallig. Hoe maakt u het?”

Klaas de Vries, kennelijk niet weinig van z'n stuk gebracht door dit zo onverwacht aangesproken worden bij een naam, die hij zelf intussen misschien al half vergeten is, wordt beurtelings rood en wit. En intussen hakkelt hij: „U . . . u moet zich vergissen, meneer. Ik . . . ik heb u nooit eerder . . . ontmoet. En u . . . u spreekt mij aan met een naam die de mijne . . . niet is.”

Maar Jan Hendrik, zelf verrast door de ontdekking van z'n tot nu toe verborgen acteurstalenten, laat zich niet van z'n apropos brengen en speelt z'n rol met volle overgave verder. Hij meet zich nu expres een amicale houding aan en begint z'n tegenspeler zelfs te tutoyeren. Hij moet deze schoft ontmaskeren, omwille van dit kind en hij zal het doen ook. Wat drommel. Hopelijk is zij er nu nog niet zo ver met hem ingetuind als dat met hun eigen Juultje is gebeurd verleden jaar. En al zal het haar ongetwijfeld pijn doen en beschaamd maken, allicht toch minder dan wanneer ze later tot de ontdekking komt, hoe ze is bedrogen.

En terwijl hij inwendig kookt van woede, zegt hij gemoedelijk:

„Kom nou, broer, nu moet je geen flauwe geintjes maken, hè? Dat is niet aardig.”

Klaas de Vries zwijgt.

Nu buigt Jan Hendrik zich een beetje naar hem over en zegt, iets zachter, maar toch nog luid genoeg voor het meisje om hem duidelijk te kunnen verstaan, met een samenzweerderige, grote knipoog: „Of ben je misschien bang dat ik het je vrouw zal vertellen dat je hier met een ander grietje zit. Niks, hoor. Van klikken houd ik niet. En we zijn toch zeker mannen onder elkaar. Boven-

dien: Rotterdam ligt nu ook weer niet naast mijn deur, hè? Ik loop je vrouw heus niet alle dagen tegen het lijf. Dat gebeurt maar een heel enkel keertje. Nee, maak je daarover gerust maar geen zorgen. Tenslotte zijn dat jouw zaken en die van deze jongedame, watte en ben jij in ieder geval oud genoeg om wijs te wezen, dacht ik zo. Maar nu even ouwe jongens onder elkaar, hè? Jij bent Norbert van Waegeningh met ae en gh. Je bent journalist, freelance. En als zodanig heb je verleden jaar een poosje op Terschelling gezeten om artikelen over dat onvolprezen mooie eiland te schrijven. Een prachtige opdracht. En je zat daar goed in dat leuke vakantiehuisje. Hoe heette het ook maar weer?"

Jan Hendrik trekt diepe denkrimpels in z'n voorhoofd. Hij is de naam werkelijk even kwijt. Juultje heeft hem daarnet ook zoveel verteld.

„Het uu-de nogal. Tu . . . tu . . . Ah, ja, daar heb ik het . . . De tureluur. Dat was de naam. Prachtig lag het daar in het bos, vlak bij de duinen. En heerlijk rustig. Je had voor dergelijk werk nooit uitgelezenere plekjes kunnen vinden, dunkt me. Maar ja, op een zeker moment had je je artikelenreeks klaar en was het uit met de pret. Je vrouw kwam je halen.”

Het meisje, dat het hele verhaal als een verschrikt vogeltje heeft zitten aanhoren, mengt zich nu, zeer gegeneerd, in het gesprek. Ze zegt met een zachte, beschaafde, maar ook zeer nerveuze stem: „U vergist zich, meneer. Mijn . . ., mijn vriend moet bepaald een dubbelganger hebben. Hij heet niet Norbert maar Vincent. Vincent van Arlevoort Perquin. En hij is bankier.”

Jan Hendrik's gezicht verandert plotseling. Alle goedertierenheid en jovialiteit verdwijnt er uit en het wordt zeer ernstig. Hij gaat zitten op de stoel die vlak naast die van het meisje staat. En er is innig medelijden in z'n stem, als hij nu zacht zegt:

„Ik vergis me niet, juffrouw. Deze man is een luchtftietser, een fantast, die al meer argeloze jongedames van goeden huize heeft bedrogen, zoals hij nu bezig is dat u te doen. Deze man — en er klinkt nu onverholene minachting in zijn stem — heet niet Vincent van Arlevoort Perquin. En ook niet Norbert van Waegeningh. Onder die naam heeft hij op Terschelling een poosje geleefd. Z'n werkelijke naam is Klaas de Vries. Hij is getrouwd met een veel oudere vrouw, die in Rotterdam hard werkt om in haar eigen levensonderhoud te voorzien en daarnaast hem een lui, luxe leventje te kunnen bezorgen. Stop met deze verhouding, voordat er erger dingen gebeuren, juffrouw. Ik wil me niet met uw zaken bemoeien uiteraard, maar ik meende toch u te moeten waarschuwen.”

Het meisje heeft verbijsterd zitten luisteren, als gebiologeerd. Nu stampvoet ze opeens en woedend zegt ze: „Het is niet waar. U zegt maar wat. Vincent is . . . Vincent, zeg toch dat het niet waar is.”

Maar Vincent van Arlevoort Perquin, alias Norbert van Waeningh, alias stellig nog veel meer mooie, klinkende namen en in werkelijkheid dood-nuchter Klaas de Vries, is intussen zo onopvallend mogelijk opgestaan en verdwijnt nu als een bange haas ijlings en laf uit het restaurant.

Het meisje wil 'm volgen, maar Jan Hendrik houdt haar met zachte drang terug.

„Ik kan u natuurlijk nergens toe dwingen, juffrouw. U bent volkomen vrij om te gaan en te staan waar u wilt. Maar ik raad u aan om nog even te wachten. Me dunkt, het gedrag van uw . . . uw gezelschap — het woord vriend wil hem eenvoudig niet over de lippen — moest u genoeg zeggen. Het spijt me ontzettend, dat ik een brenger van slechte tijding moest zijn, maar ik dacht dat het mijn plicht was u in te lichten en u te waarschuwen.”

En heel zacht: „Weet u, een meisje van wie ik heel veel houd, is door deze man op een even gemene manier bedrogen. En omdat ik weet wat dat haar gedaan heeft, wil ik u datzelfde verdriet zo graag een beetje besparen.”

„Dank u.” Het meisje is nu doodsbleek en zegt het stroef. „Maar ik wil nu toch maar liever gaan.”

Ze staan tegelijk op.

„Zoals u wilt. Als ik misschien nog iets voor u kan doen?”

„Nee, dank u.”

Jan Hendrik ziet, dat ze zich nog maar met de grootste moeite weet te beheersen. Toch loopt ze hem nu met hoog opgericht hoofd voorbij. Als ze goed en wel de deur uit is gaat hij naar Juultje terug en brengt haar verslag uit.

„Arme meid, ze hoopte natuurlijk toch nog dat hij buiten op haar zou staan wachten en dat wat ik gezegd heb, allemaal leugens zouden blijken te zijn,” besluit hij tenslotte z'n triest verhaal.

Juultje knikt.

„Dat het enkel zoiets als een afschuwelijke nachtmerrie was geweest.” En hartstochtelijk: „O, ik kan me zo heel goed indenken hoe ze zich nu voelt, wat er allemaal in haar omgaat. Stumperd.”

En na een ogenblik: „Maar toch is het goed zo. En ze komt er overheen.”

„Natuurlijk. Net als jij.”

Jan Hendrik kijkt haar aan met een blik, die ze nog niet eerder

in z'n ogen gezien heeft. Een blik, die haar onberedeneerd blij maakt, maar waarmee ze tegelijkertijd geen raad weet en die haar een beetje verwart. Prettig verwart.

Stil drinken ze daarna hun koud geworden koffie en stappen dan ook op. Het regent nog steeds en het is inmiddels al behoorlijk schemerig geworden. Juultje voelt dat aan als een prettige, veilige bescherming. Want stel je toch 's heel even voor . . .

Het is of Jan Hendrik voelt wat ze denkt. Hij slaat z'n arm om haar heen en zegt zacht: „Nergens bang voor zijn, Juultje. Ik ben immers bij je.”

En de kus die hij haar bij het afscheid geeft is beslist meer dan een broederlijke zoen.

Die avond kan Juultje maar niet in slaap komen, hoe de gestaag tegen haar ruiten tikkende regen, in vereniging met de tegen de avond opgestoken en almaar aanwakkerende zomerwind, ook z'n best doet om haar juist lekker doezelig te maken. Steeds weer passeren de gebeurtenissen van de zo heel bijzondere voorbije middag en avond de revue. Het zo vertrouwelijke samenzijn met Jan Hendrik, dat zo echt goed was en dat haar zo intens gelukkig heeft gemaakt. En hem ook. Dat weet ze zeker. Alles wat ze samen besproken hebben. Maar daarnaast het zo absoluut onverwachte terug zien van Klaas de Vries. De schok die dat haar gaf. Het meisje dat bij hem was en dat door hun toedoen zo abrupt van al haar illusies is beroofd. En dat zich nu zeer waarschijnlijk even ellendig zal voelen als zij zich dat gedaan heeft in die verschrikkelijke nacht, nadat die vrouw . . . Ze komt er niet mee klaar.

Als dat meisje nu maar mag weten van de Naam, denkt ze dan opeens. De Naam Immanuël. Want: wanneer het niet waar is dat er Iemand in de wereld is gekomen Die de Naam draagt: Immanuël, kan niemand leven.

Ze zijn er weer, de beginregels van dat mooie vers¹. Wat heeft ze ze niet dikwijls voor zichzelf opgezegd destijds en er troost en steun uit gepuurd.

En ook de volgende:

— Ik kan niet leven tussen berichten
als er geen bericht is van Hem
niet tussen haat
als er niet gezegd wordt:
alzo lief heeft God de wereld gehad

¹ van G. Bogaard

en niet onder het wentelen van de Spoetniks
als er niet wordt gezongen
met een stem uit Israël:
wat is de mens dat Gij zijner gedenkt
en des mensen zoon dat Gij acht op hem geeft.

Zo is het immers. O ja, een heerlijk, troostvol gedicht vindt ze
het. Helemaal. Dat gedeelte verderop ook.

— Mijn jongen studeert
en mijn dochter wil fröbelonderwijzeres worden.
Soms denk ik: waarvoor?
Waarvoor moet je namen van bloemen leren
en waarvoor moet je leren boetseren met klei?
We gaan in de wildernis
en weldra verliest alle ding zijn naam.
Maar ik zeg tegen mijn jongen: studeer
en tegen mijn dochter: boetseer maar
je doet het nooit voor niets
je doet het voor een koninkrijk
dat komt
voor een woestijn die bloeien zal
als een roos
en voor een wereld die nieuw wordt
onder Zijn handen.

Wij gingen naar Bethlehem.
Immanuël!
Later zagen wij Zijn kruis:
onmacht
opdat gezegd kon worden:
Mij is gegeven
alle macht
in hemel en op aarde.

Ja, als dat meisje die Naam maar kent: Immanuël. God
met ons. Dan komt alles tenslotte weer goed.

En dan is daar opeens toch weer Jan Hendrik. Jan Hendrik en
dat, wat ze in zijn ogen heeft gelezen en in zijn afscheidskus heeft
gevoeld. Dat, wat haar onnoemelijk blij en doodsbenauwd maakt
tegelijkertijd. Hij houdt van haar. Niet meer als van een jonger
aanstaand schoonzusje, dat hij bijzonder graag mag. Nee, hij
houdt nu van haar zoals een man van de vrouw houdt die voor

hem de liefste en de enige is. De vrouw die hij lief heeft en die hij tot de zijne wil maken, voor goede en kwade dagen. Hij moet zich dat vanmiddag bewust geworden zijn. Of . . .

Houdt zij ook op diezelfde bijzondere en mooie manier van hem?

Ze wil daar niet eens over denken. Ze weigert, zelfs in gedachten en enkel maar aan zichzelf, daarop een antwoord te geven. Want dat mag immers niet. Dat kan toch zeker niet. Nooit. Omwille van Hester. Die zou ze dat toch nooit mogen aandoen. Nee, het kan niet. Het mag eenvoudig niet.

Maar Jan Hendrik mag ook niet opnieuw een diepe teleurstelling te verwerken krijgen. En zijzelf . . .

O, wat is het toch allemaal moeilijk en ingewikkeld.

Ze stapt haar bed uit en loopt naar de wastafel om zich een glas water in te schenken. Naast de spiegel er boven heeft ze de mooie kaart geprikt, die ze een paar weken terug van een kennisje kreeg, dat haar vakantie ergens in Duitsland doorbracht. Een foto-kunstaard van een prachtige waterval, met daaronder:

Die Quelle rinnt
und will nicht Ehr noch Dank.
So soll dein Leben stetes Geben sein.
Und Gott zählt jeden Tropfen
den du schenkst.¹

En idealistisch heeft ze gedacht: wat is dat mooi. Ik prik 'm op een plaats, waar ik 'm geregeld zal zien en die woorden kan lezen. Want dat wil ik ook: geven. Belangstelling. Vriendschap. Liefde. De wereld heeft er immers zo'n gebrek aan.

Ja. Het leek toen zo eenvoudig. Maar dat is het helemaal niet. Het kan in vele gevallen juist ontzettend moeilijk zijn. Ze ziet dat plotseling zo duidelijk. Ze begrijpt dat opeens zo goed. Stel dat zij ook van Jan Hendrik zou houden en hem de liefde, waarnaar hij verlangt, zou kunnen en willen geven. Dan kan ze dat immers niet doen, dan mag ze dat zelfs niet, omwille van Hester, haar eigen zus toch.

Waarom haakt alles zo in elkaar? Waarom zit alles zo aan elkaar vast? Waarom moet er toch zo dikwijls . . . ?

Juultje komt er niet uit. Totdat de slaap zich eindelijk over haar ontfermt en ze, voor een tijdlang althans, even al haar zorgen en problemen mag vergeten.

¹ Fritz Schmidt-König

In de weken die volgen heeft Jan Hendrik het door allerlei oorzaken en omstandigheden razend druk. Af en toe belt hij Juultje op, maar van opnieuw een afspraak maken kan niets komen.

Het is zo waarschijnlijk het beste, denkt Juultje gelaten. Ze probeert dapper op die manier haar teleurstelling daarover tot een minimum te beperken en haar verlangen naar een nieuwe ontmoeting onder de duim te houden.

Want ze hoeft zichzelf werkelijk niets wijs te maken. Wat haar gevoelens voor de vroegere verloofde van haar oudste zuster ook mogen zijn, ze verlangt naar een weerzien met hem. Soms denkt ze: zou Jan Hendrik z'n drukke werkzaamheden maar al te graag aangrijpen als excuus, om, voorlopig althans, een nieuwe ontmoeting te kunnen vermijden? Is hij intussen tot het besef gekomen dat het tussen hen tweeën, ook al zou zij zijn liefde beantwoorden, toch nooit iets zal kunnen worden, omwille van Hester? En hoopt hij dat zij de veel-, nee, de alles zeggende blik waarmee hij haar op die bewuste avond aankeek en zichzelf verried, ondertussen zal vergeten? Of dat ze in ieder geval, als hij maar lang genoeg wacht, tegen zichzelf zal zeggen, dat ze zich vergist moet hebben, dat ze daarin althans meer moet hebben menen te lezen dan hij bedoelde? Om hun vriendschap tenminste te redden? Om na verloop van tijd de draad daarvan weer te kunnen opnemen op de plaats waar die na die heerlijke avond van hun eerste weerzien lag? Zo, alsof die ontmoeting in Groningen er nooit geweest is? Om toch weer zonder meer te kunnen genieten van hun immers ook heel kostbare en mooie vriendschap? Een dergelijke vriendschap is toch zeker ook een heel groot goed, een rijk bezit? Iets om heel dankbaar voor en heel zuinig op te zijn? Ze weet het niet.

Maar dan, begin oktober, als voor Nol de groentijd is afgelopen en de colleges weer begonnen zijn, staat hij, tot haar grote verrassing, op een donderdagavond opeens samen met Nol voor haar deur.

„Wat enig, jongens. Kom gauw binnen.”

Ze kan haar blijdschap over dit onverwachte bezoek bijna niet op. Jan Hendrik en Nol. Heerlijk.

Maar Nol zet meteen een domper op haar vreugde.

„We blijven maar even, hoor. Hooguit een half uur.”

„Wat zeg je daar. Hooguit een half uur? Dat meen je niet. Je maakt natuurlijk een grapje.”

Juultje kan dat eenvoudig niet geloven en ze wil dat ook niet. Helemaal uit Groningen komen voor zo'n kort ogenblik. Nee, Nol probeert haar weer 's een keertje voor de mal te houden. Maar daar trapt ze niet in, hoor. O, nee.

Maar Nol knikt al hevig, zonder ook maar een zweempje van plagerij in z'n ogen.

„Nee, het is heus geen grapje. Meer tijd hebben we niet.”

Juultje's daarnet nog lachend gezicht verandert op slag. Haar teleurstelling ligt er plotseling duimendik op. En prompt flapt ze er uit, precies zoals ze dat in dergelijke omstandigheden placht te doen toen ze nog een kind was: „Een half uur. Dat is toch zeker niks. Dan hadden jullie net zo goed kunnen wegblijven.”

Ze laat zich gewoon gaan. Ongeremd. De teleurstelling is te groot. Het geeft Jan Hendrik, hoewel hij het uiteraard voor Juultje en natuurlijk ook voor zichzelf, heel erg jammer vindt, dat ze echt niet de hele avond kunnen blijven, een innig-gelukkig gevoel. Als iemand zo reageert . . . Want zonder zelfs maar in gedachten onbescheiden te willen zijn, durft hij toch wel met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid te zeggen, dat haar teleurstelling niet in de eerste plaats het korte bezoek van haar jongste broer geldt.

Ziezo, dat weten ze dan maar weer.

Maar Nol neemt het niet. En beledigd zegt hij: „Wel verdraaid. Nou nog mooier. Sloof ik me daar uit om deze knaap er van te overtuigen dat hij er toch echt 's even tussen uit moet, omdat hij anders beslist overspannen raakt. En bedenk ik daar het plannetje om dan maar even naar m'n jongste zus te rijden, omdat we haar toch iets moeten vragen. En daar word je zo ontvangen. Leuk, hoor. Bijzonder hartelijk. Kom Jan Hendrik, laten we meteen maar weer opstappen. Loop jij tenminste geen risico te laat in het ziekenhuis terug te zijn. Als het zo moet.”

Nol staat al, z'n gezicht een en al verontwaardiging. Is me dat ook een manier van Juultje. Ze moet geen kuren krijgen, hoor. Dan blijft hij in 't vervolg maar liever waar hij is tenminste.

Maar Jan Hendrik zakt nog wat verder onderuit in z'n luie stoel en peinst er niet over op Nol's voorstel in te gaan.

Hij kijkt 'm eens rustig aan en begint te lachen. „Kerel, jij begrijpt er nu net precies niets van,” constateert hij dan vaderlijk. „Je moest het juist geweldig vinden dat je zus zo reageert als ze doet. Want dat betekent toch zeker dat ze ons hier dolgraag veel en veel langer zou willen houden. Niet, Juleke?”

Juleke. Dat zei hij vroeger, toen ze nog klein was, weleens tegen haar. Het was z'n koosnaampje voor haar. Het maakt haar helemaal week van binnen.

Ze knikt hem toe, een beetje timide en beschaamd. Per slot is ze tegen Jan Hendrik ook niet aardig geweest daarnet. En dat nog wel terwijl hij er, zoals ze nu maar al te goed begrijpt, echt is uitgebroken om haar . . .

„Zie je nu wel, Nol?” Jan Hendrik zegt het bijna kwajongensachtig triomfantelijk. „Nu, is dat niet iets om te waarderen? Bovendien: ik durf er wel drie kwartier van te maken, hoor. Afgesproken?”

„Fijn.”

Juultje heeft zichzelf weer in de macht. En met een zusterlijke aai over Nol's boze bol en een snelle, nog steeds wat beschaamde blik naar Jan Hendrik, lacht ze: „Sorry, jongens. Vergeet het asjeblijft. Ik maak eerst vliegenvlug een kopje koffie en dan gaan we gauw gezellig zitten praten. De tijd die jullie hebben echt uitbuiten.”

En terwijl ze naar de keuken loopt en de tussendeur wijd laat openstaan, weer heel gewoon: „Wat moesten jullie me overigens vragen? Daar ben ik nu werkelijk verschrikkelijk nieuwsgierig naar.”

Als bij afspraak volgen ze haar allebei naar de vrolijke eetkeuken. Nol, door Jan Hendrik subiet van de onredelijkheid van z'n reactie van daarnet overtuigd en nu door Juultje's woorden helemaal voldaan, vergeet het kleine incidentje maar wat graag. En enthousiast begint hij meteen: „Moeder heeft al een keer of wat gevraagd of Jan Hendrik niet 's een week-end met me mee kon komen. En nu zullen we dat grote feest dan eindelijk zaterdag hebben.”

Juultje kijkt blij verrast op. Jan Hendrik weer bij hen thuis. Jan Hendrik in „Microcosmos”. Wie zou dat een jaar of wat terug hebben durven dromen.

„Enig” vindt ze hartgrondig. „Daar zullen moeder en vader Berend naar uitzien.” En met een warme blik naar Jan Hendrik: „Dat wordt feest, jô.”

„Voor mij zeker,” weet Jan Hendrik. En zacht, zodat alleen zij het horen kan, laat hij er op volgen: „Dubbel als jij ook mee gaat.”

Heel even kijkt ze hem aan. Er is zo'n aparte klank in z'n stem. Maar vlak daarop slaat ze haar ogen neer. Vlug. Want in de zijne leest ze heel duidelijk hetzelfde als die middag in dat restaurant in Groningen. En dat verwacht haar weer even erg als toen.

Snel draait ze het gas uit onder de fluitende ketel, pakt 'm op en loopt er mee naar het blad met de kopjes, dat op de tafel klaar staat. Nol is even tevoren opeens vlak voor het raam gaan staan.

„Och, wat jammer, ik meende beslist dat ik een ree zag, maar dat is niet zo,” verzucht hij nu een tikje teleurgesteld, terwijl hij zich weer naar hen omkeert. Om dan meteen verder te gaan: „Ja, en nu komen we vragen of jij dit week-end ook gaat. Als je dan tot zaterdagmorgen wacht, komen we langs en halen je op, weet je.”

Juultje heeft de poederkoffie aangeroerd, de koffiemelk er aan toegevoegd en wil net het blad met de dampende kopjes oppakken om het naar binnen te dragen. Haar gezicht staat nu plotseling zo mogelijk nog teleurgestelder dan daareven. Want . . .

„O jongens, wat vind ik dat verschrikkelijk jammer, maar ik kan niet,” zegt ze. „Ik heb Coralie beloofd dat ik bij Arie en haar zal komen. Morgenavond al.”

Maar dat lijkt Nol helemaal geen bezwaar. „Dat verzet je toch zeker even,” vindt hij nuchter. „Dan ga je daar gewoon een week later naar toe.”

Tja, dat is immers simple comme bonjour. Die meisjes maken nu ook altijd overal problemen van. Net zo dwaas en dom. Dat geeft immers alleen maar gezeur. Dat Juultje ook al niet wijzer is.

„Ja. Zou dat niet kunnen?” vraagt Jan Hendrik direct hoopvol.

Maar Juultje schudt haar hoofd. Zeer gedecideerd.

„Nee, beslist niet. Ze moeten weg. En ik zou op de kinderen passen. Zondagavond laat komen ze pas weer terug.”

Nol lijkt opeens een beetje uit het veld geslagen. Staan de zaken zo. Dan wordt het natuurlijk wel een andere kwestie. Minder eenvoudig dan hij in z'n optimisme heeft gedacht. Maar hij geeft het toch nog niet op. „Kunnen Arie's ouders dan niet . . .,” begint hij.

Maar Juultje laat hem z'n zin niet eens afmaken.

„Nee,” schudt ze, „die gaan met hen mee. Ze gaan naar een familiefeest.”

„Dat noem ik nu pech hebben.” Je hoort aan Nol's stem, dat hij het niet goed kan hebben, dat het hen, wat Juultje's van de partij zijn betreft althans, helemaal tegenzit. Het had 'm zo ouderwets gezellig geleken: Juultje en hij samen met Jan Hendrik bij moeder en vader Berend. Nou ja. Niets aan te doen. Er zijn per slot erger dingen. Later beter zullen ze hopen. Jan Hendrik zal het gerust niet bij dit ene week-end laten, als het aan moeder en hen ligt.

Juultje doet dapper haar best haar teleurstelling door soortgelijke gedachten te verkleinen. Ze pakt het blad op en spreekt ze intussen uit.

„Reusachtig jammer, jongens, maar niks aan te doen. Een andere keer dan maar, hè?”

Die andere keer komt gauwer dan ze heeft durven hopen. Het is nog maar amper half oktober als ze al een week herfstvakantie krijgt. En het week-end dat het slotstuk van die vakantie betekent, komen de „jongens” tot haar vreugde ook weer. En na die dagen zien Jan Hendrik en zij elkaar, ondanks haar problemen wat hun verhouding betreft, steeds vaker.

Jan Hendrik heeft het gelukkig iets minder druk. Maar als het hem zo af en toe toch te veel tijd zou gaan kosten om naar het Reeënhuisje te komen, dan reist zij wel naar Groningen. Haar rij-instructeur heeft het autorijexamen al voor haar aangevraagd. Ze hoopt zo dat er gauw bericht komt en dat ze, zoals hij haar steeds weer voorspelt, werkelijk meteen de eerste keer zal slagen. Ze heeft al een wagentje uitgezocht. Als ze dat eenmaal heeft, wordt alles veel gemakkelijker. Dan is ze voor haar reisjes naar Groningen en ook naar huis natuurlijk, niet langer afhankelijk van bus en trein en veel minder aan een bepaalde tijd gebonden.

De herfsttinten worden intussen iedere dag mooier. Maar het waait en het regent te veel. Daardoor wordt, vooral in de stad, het aantal bomen en heesters, waaraan je ze kunt bewonderen, steeds schaarser. De berk in Juultje's eigen tuin is trouwens ook al bijna kaal. Maar aan één van haar klimrozen bloeit nog triomfantelijk, zachtgeel, één mooie bloem. Er zitten ook nog twee knoppen aan, iets donkerder van kleur. De rozen in de zoveel grotere tuin van Ernst en Connie takelen ook al aardig af, maar die dragen toch nog heel wat meer, allemaal rozerode bloemen.

Totdat op een nacht een hevige onweer, waarbij het licht niet van de lucht is en de donderslagen elkaar angstwekkend snel opvolgen, op een wijze, die door niemand kan worden misverstaan, komt vertellen, dat het nu definitief is afgelopen met alles wat, zij het zelfs schuchter, nog aan de voorbije zomer durft te herinneren. En die boodschap tenslotte bevestigt met zulke hevige slagregens, dat er de volgende dag werkelijk alleen maar meer totaal geruïneerde tuinen en volslagen ontluisterde bomen zijn overgebleven.

Het doet Juultje, die toch zo heel veel van de natuur houdt, allemaal niet zoveel dit jaar. In haar hart schijnt immers bijna onafgebroken de zon. Want ze komen elkaar in deze weken al maar nader, Jan Hendrik en zij. Ze groeien steeds meer naar elkaar toe en zijn zo intens blij met ieder moment dat ze samen kunnen zijn. Er is zo'n prachtige harmonie tussen hen. Als ze aan Jan Hendrik denkt of met hem samen is, wordt het beste, het mooiste, het edelste in haar wakker. Dan zou ze alle mensen even gelukkig willen maken als ze zelf is. Ze wil nu niet denken aan later

en enkel van het heden genieten. En als dat toch zo af en toe een genieten met beving wordt, omdat ze als 't ware eenvoudig gedwongen wordt zich af te vragen: waarop zal dit alles uitlopen, dan weet ze die haar zo ongelegen komende, onwelkome vraag in de regel, zolang ze samen zijn althans, wel terug te dringen. Deze uurtjes zijn van hen. Die mag ze niet bederven door wat dan ook. Wie kan per slot zeggen hoe weinig er nog maar zullen volgen. Want eens . . .

Als ze zich onbespied waant of eenvoudig vergeet dat dit alles een geheim moet blijven, krijgen haar ogen dikwijls zo'n bijzondere glans, stralen ze zo'n blij en toch ook weer zacht licht uit, dat het niet alleen haar moeder opvalt. Haar moeder die, op een gure avond in november, als ze nog even samen een brief voor Hester zijn gaan posten, tegen haar man zegt: „Ik weet het niet met onze Juultje. Ik heb zo'n idee dat ze ons vandaag of morgen weleens met heel mooi nieuws zou kunnen komen verrassen. Die ogen van haar . . .”

Vader Berend lacht blij. „Ik heb hetzelfde gedacht. En ik zou het heerlijk vinden. Als ze haar hart tenminste maar aan iemand gegeven heeft die haar waard is. Want anders . . .” Hij zegt het strijdlustig.

Ammarens kijkt hem warm aan. „Dan krijgt hij het met jou aan de stok.”

„Als je dat maar weet.” Berend Nijeboer's gezicht staat plotse-ling grimmig. Wie aan hun Juultje komt . . .

Connie maakt een soortgelijke opmerking als Ammarens heeft uitgesproken tegen haar Ernst.

„Ik zou het haar van harte gunnen. Dat weet je wel, Ernst. Ik zou het ronduit geweldig voor haar vinden. Maar ik hoop dat ze dan asjeblijft niet al te ver uit de buurt trekt, want ik zou het erg vinden haar niet meer geregeld te spreken. Ik houd van Juultje.”

„Dat doen we hier allemaal. En ik hoop dat met je. Maar in ieder geval hebben we Harro en Josette hier straks fijn dichtbij. Het is een geweldige bof dat ze een huis in Ameloo krijgen.”

„O ja, dat is het.”

Corhilde Eising zegt het tegen Garmt. En zij voegt er aan toe: „Het zou ontzettend jammer zijn voor ons Schooltje natuurlijk. Eigenlijk ronduit een ramp. Zeg nou zelf: zo iemand als Juultje krijgen we nooit weer. Gesteld dan nog altijd dat we ooit weer iemand zouden vinden. Maar we moeten het haar gunnen, hoor, Garmt. Ze is het zo waard.”

En met een geheimzinnig gezicht en een paar twinkelende ogen: „Ik geloof dat ik ook wel weet wie de gelukkige is.”

En als Garmt, die zich bij dit nieuws, al hangt dat dan nog alleen maar in de lucht, uiteraard allereerst zorgen maakt over het Heideschooltje, hoe graag hij Juultje overigens ook een flinke man gunt en die bovendien helemaal niet nieuwsgierig van aard is, daar tot haar verbazing en teleurstelling, niet eens op reageert, vlug: „Die dokter. Die komt hier de laatste tijd zo dikwijls. En Juultje reist ook veel vaker dan vroeger naar Groningen. En geloof maar niet dat ze dan altijd naar haar broer gaat.”

Garmt kijkt haar aan en schudt dan lachend z'n hoofd.

„Jullie vrouwen toch. Waar jullie al niet allemaal op letten en wat jullie al niet allemaal bedenken.”

Corhilde zet prompt een beledigd gezicht.

„Jullie mannen,” begint ze. Om dan haar neus in de lucht te steken en eigenwijs niets anders te zeggen dan: „Combineren en deduceren, hè?”

Nu schaterlacht haar man.

„Je bent me er eentje, Corhilde. Enfin, de tijd zal 't wel leren.”

En de tijd leert het. Al is het dan niet direct aan de buitenwacht. Want er komt een avond . . .

Het is dan al december en het Sinterklaasfeest is ook in „Microcosmos”, oudergewoonte op echt Nederlandse wijze, met veel surprises, lange, vaak werkelijk geestige gedichten, waarin ieder op z'n beurt met z'n hebbelijk- en onhebbelijkheden onbarmhartig op de korrel werd genomen en cadeaus van allerlei vorm en grootte en prijs, gevierd. Zij het uiteraard in kleiner kring dan vroeger. Maar Juultje en Nol zijn er, evenals Godert en Clary, voor naar huis gekomen. En Arie en Coralie hebben er voor gezorgd dat er van hen een groot pak was. En van Hester werd er tot hun aller verrassing een grote taart bezorgd met haar allerbeste wensen voor „het heerlijk avondje”. Plus voor moeder apart nog een enorme, prachtige, zacht-rose azalea, de plant, waarvan moeder zoveel houdt.

Moeder Ammarens moest echt even met haar ogen knippen en hard slikken, eer ze kon zeggen: „Dat meisje toch.” En intussen was het of ze haar daar zag zitten in dat verre, zo heel andere, vreemde land. Alléén, eenzaam op deze misschien wel huislijkste van alle avonden in het vaderland. En haar hart ging, zo mogelijk, meer nog dan anders uit naar dit kind van Arnold en haar, dat het zichzelf en hen allemaal vaak zo moeilijk heeft gemaakt met haar ongenaakbaarheid, haar eigengereidheid ook en met nog zoveel meer. Dit kind dat toch ook haar andere, flinke en mooie en aardige kanten heeft, zoals nu ook weer bleek. O, wat zou ze er niet voor over hebben als . . .

Juultje's gedachten gingen spoorlags naar Jan Hendrik, zodra moeder voorlas, wat op het kaartje bij de prachtige slagroomtaart voor allemaal stond. Ze had plotseling het zeer verdrietige en beschamende, kortom super-ellendige gevoel, dat Jan Hendrik en zij samen bezig waren deze zus van haar min of meer te bedriegen, terwijl die . . . Maar ze duwde die gedachte meteen weer resoluut weg. Want dat was immers niet waar. Er is, goed beschouwd, niets tussen Jan Hendrik en haar. En misschien . . . Ze begrijpen elkaar alleen maar heel goed en vinden het daarom zo fijn om in elkaars gezelschap te zijn en over alle mogelijke onderwerpen samen te praten. Nee, wat dat betreft. En een cadeautje van hem voor haar, waarmee hij haar, zoals ze diep in haar hart heimelijk aldoor heeft gehoopt, al wilde ze zichzelf dat niet eens bekennen, op 5 december zou verrassen — het hoefde maar een heel kleintje te zijn — zat niet in de grote wasmand, die, als vanouds op deze avond tot pakjesmand was gebombardeerd. Wel werden er twee verrukkelijke, grote boterletters met een alleraardigst rijmpje in zijn handschrift, bezorgd. Maar die waren voor vader en moeder. Als een klein blijk van dankbaarheid van een eenzame jongeling, die zo gelukkig is zo af en toe van de gulle gastvrijheid in „Microcosmos” te mogen genieten.

Maar een paar dagen later is het zaterdag en gaat Jan Hendrik al betrekkelijk vroeg in de middag op stap naar het station. Het is bitter koud. Het vriest weliswaar, maar echt niet hard. Het is de oostenwind die de temperatuur zo ijszig maakt.

Maar Jan Hendrik merkt dat nauwelijks. De straten zijn heerlijk droog en hij is op weg naar Juultje. En in z'n binnenzak . . .

Juultje weet van z'n komst en ontvangt hem als steeds allerhartelijkst. Maar na het eerste kopje thee is hij niet zo goed of hij moet z'n jekker weer aantrekken en met haar meegaan, de kou in.

„'t Is echt niet zo ver. Als we stevig aanstappen zijn we er binnen tien minuten. En je moet het zien, Jan Hendrik. Het is zo mooi, zo bijzonder. Vind ik tenminste. Ik heb nog nooit eerder zoiets ontdekt.”

Hij lacht naar haar. Het is hier binnen heerlijk, echt behaaglijk-warm, maar een wandelingetje samen met Juultje is ook echt niet te versmaden. En als ze weer 's iets „ontdekt” heeft, wordt het een belevenis. Dat weet hij uit ervaring.

„Ik ben helemaal tot je dienst, meisje.”

„Prachtig.”

Ze stappen flink door. Eerst over de weg. En daarna slaan ze rechts af en wandelen langs een vanwege de vorst lekker hard pad, het bos in.

Jan Hendrik probeert Juultje intussen uit te vragen en haar haar geheimpje te ontfutselen. Maar dat lukt hem niet.

„Nee, ik vertel het je niet. Je moet het zelf ontdekken. Ik breng je alleen maar naar het plekje waar het te zien is. En dat is bij het vennetje in dit bos. Zo, meer zeg ik je niet.”

„Bij het vennetje in dit bos,” herhaalt Jan Hendrik. Wat dat ter wereld zijn mag. Hij heeft er niet het flauwste idee van. Daarom raadt hij er ook maar niet naar en volstaat er mee te zeggen: „Jij hebt er slag van om iemand nieuwsgierig te maken, hoor. Dat moet gezegd.”

„Ja, hè?” Juultje lacht 'm 's lief toe met een paar ondeugende ogen, maar daar blijft het bij.

Totdat ze opeens bij het vennetje zijn.

„En nu maar kijken,” zegt ze dan. „Hier is het.” En vol verwachting kijkt ze naar hem op.

Het vennetje is niet bevroren. Er ligt zelfs geen vliesje ijs overheen. Dicht in hun buurt staan wat gele rietstengels, nogal verspreid.

En dan ziet Jan Hendrik het plotseling. Intens verrast. Want die stengels dragen stuk voor stuk, een paar centimeter boven het wateroppervlak, een beeldig ijskraagje. Een ijskransje zou je het ook kunnen noemen. Een kransje dat glanst en schittert als diamant, omdat de wind de stengels die ze dragen aldoor heen en weer beweegt en het licht er daardoor steeds weer anders op valt. De wind, die ook de kleine golfjes doet ontstaan, die almaar weer die stengels raken, vanwege de golfbeweging iets hoger dan het gewone wateroppervlak en daar dan elke keer wat druppels achterlaten, die ogenblikkelijk bevroren en zo het kraagje tenslotte vormen. Zo moeten ze zijn ontstaan. Beslist.

Jan Hendrik kijkt z'n ogen uit.

„Die kransjes bedoel je,” zegt hij tenslotte, z'n stem een en al bewondering.

„En? Was het dit koude wandelingetje waard?”

„Dat was het zeker. Dit is werkelijk iets heel moois, iets heel bijzonders.”

„Ja, hè? Echt uniek. En een prachtig gezicht. Want er is er niet één overgeslagen of vergeten. Kijk maar 's goed. Ze zijn allemaal versierd.”

„Je hebt gelijk. En dat jij dat nu net weer moest ontdekken.” Ze trekt haar schouders op.

„Och, als je van de natuur houdt. En je ogen goed open hebt.”

Ze blijven nog even kijken, dicht naast elkaar, de kragen van hun jassen hoog opgezet.

Maar dan zegt Juultje opeens: „Nu gaan we gauw weer naar huis, hoor. Hu, het is toch wel bar koud als je een poosje stil staat. Dat merk ik nu. Brrr.”

En met een vrolijke lach: „Even hollen om weer warm te worden? Wie het eerst aan het eind van het bospad is.”

Ze rent meteen weg.

Maar nog niet eens halverwege het pad heeft Jan Hendrik met z'n lange benen haar al ingehaald. Hij blijft naast haar, maar dat wil ze niet. Of je nu wint of verliest, je moet het spel eerlijk spelen, vindt ze.

„Doorhollen,” commandeert ze daarom al hijgend. En uitdagend: „Misschien blijf ik nog niet eens zo heel ver achter je.” Maar dat valt haar lelijk tegen. Jan Hendrik wint met een geweldige voorsprong.

„Knap, hoor. Gefeliciteerd. Jij hebt de prijs. Een extra tractatie bij de koffie straks.”

„Lekker.”

Hij pakt haar onder de arm en in een mum van tijd zijn ze dan weer veilig in het Reeënhuisje. Gezond moe en zeer voldaan.

Het wordt als steeds een heerlijke middag. En op de avond die volgt spreekt Jan Hendrik uit, dat, wat ze ieder voor zich allang weten: „Juultje, lieveling, we houden van elkaar. Jij en ik, we horen bij elkaar. Voorgoed. Dat voelen we en dat weten we.” En hij neemt haar in z'n armen en kust haar, teder en vol liefde.

En Juultje verzet zich niet, geen moment. Nee, ze geeft zich aan hem over, ogenblikkelijk en zonder terughouding. En blij en warm beantwoordt ze zijn kussen, al haar liefde voor hem onverholen in haar ogen. Ze kan aan niets anders meer denken nu. Ze wordt overweldigd door een gevoel van een zo volkomen geluk, gepaard met dat van een zo heerlijke geborgenheid, dat er voor iets anders geen plaats meer overblijft. Daar zijn nu enkel zij tweeën en hun mooie, zuivere liefde voor elkaar. Er is nu niets en niemand anders. Er mag ook nooit iemand of iets anders zijn. Althans niet tussen hen beiden komen. Als je van elkaar houdt zoals zij dat doen, als je elkaar alleen maar gelukkig wilt maken en daarbij weet dat je dat kunt, omdat je je voor de volle honderd procent aan elkaar zult willen en kunnen geven en daarin ook je eigen geluk zult vinden, of nee, het geluk dat de ander je geeft daardoor zult zien verdubbelen, dan is het goed. Dan moet het goed zijn, helemaal goed.

Jan Hendrik, o, Jan Hendrik, ja, jij en ik, voor altijd. Haar hart jubelt die woorden almaar weer, aan één stuk door, in opperste blijdschap. Hoelang deze geluksstemming, deze vervoering zou je

bijna willen zeggen, duurt, weet ze later niet meer. Het is of er geen tijd meer bestaat, zodat ook dit geluk tijdsloos is en nooit zal eindigen. Maar dan is het plotsklaps net of er iemand in haar oor fluistert: „En je zus Hester dan?”

Ze wil dat niet horen, er niet naar luisteren. Ze sluit haar ogen en . . . haar hart er voor. Jan Hendrik is nu van haar. Voorgoed. Maar de stem wordt luider en herhaalt maar steeds diezelfde woorden: „En je zus Hester dan? En je zus Hester dan?”

Het is tenslotte of ze geschreeuwd worden. Niet door één stem, maar door een heel spreekkoor.

En op een zeker moment kan ze er niet meer tegen op. En op hetzelfde ogenblik staat ze weer nuchter met haar beide benen op de grond en weet ze weer dat er wel degelijk tijd bestaat. En dat niets altijd duurt.

Zacht maakt ze zich los uit Jan Hendrik's beschermende armen, waarin ze zich daareven nog zo bovenmate veilig voelde. Zij het met tegenzin en onwillig. En toonloos zegt ze: „O Jan Hendrik, ik houd zoveel van je. Maar het kan niet. Het mag niet. Om Hester.”

En dan kan ze zich niet langer beheersen en schreit ze. De overgang is te groot. Zo uit de koesterende warmte van wat je een altijd durend geluk dacht te zijn, naar de tot op het merg doordringende kou van de eenzaamheid, de verlatenheid.

Jan Hendrik kan het zo gauw niet bevatten, niet verwerken. Het is of iemand hem onverhoeds van achteren aanvalt en hem van een zon-overgoten bergtop zomaar pardoos een donkere afgrond induwt en hij plompverloren in een onpeilbare, bodemloze diepte stort.

Hij wordt doodsbлек. Maar dan trekt hij Juultje plotseling, bruusk nu, weer naar zich toe en sluit haar opnieuw in z'n armen, zo vast dat het haar bijna pijn doet. En hartstochtelijk fluistert hij aan haar oor: „Dat meen je niet, Juultje. Dat kun je niet menen. Omdat het niet waar is. Nee, het is niet waar.”

Juultje snikt maar door. „Het is . . . wel waar. We kunnen dit . . . Hester niet aandoen . . . Het zal . . . het zal . . . Misschien zal ze zichzelf . . . iets aandoen, als ze het hoort . . . Een eigen zuster, die . . .”

Jan Hendrik wordt plotseling vreemd-kalm.

Hij pakt z'n zakdoek en droogt daarmee voorzichtig Juultje's tranen.

„Een eigen zuster, die haar haar verloofde heeft afgetroggeld. Dat wilde je zeggen, hè? Maar zo is het niet, Juultje. Dat weet jij net zo goed als ik. Toen Hester en ik met elkaar gingen en later verloofd waren, hielden jij en ik ook van elkaar. We hebben altijd

van elkaar gehouden. Maar niet op deze manier. We hielden van elkaar als broer en zus. Het is in die jaren nooit zelfs ook maar een fractie van een seconde in mijn hoofd opgekomen om Hester samen met jou te bedriegen. En in dat van jou om mij van haar af te troggelen al evenmin. Het idee alleen. Absurd gewoon. Maar Hester en ik zijn uit elkaar gegaan. Al ruim vier jaar geleden. Zij betekent niets meer voor mij. Op die manier van vroeger niet en op geen enkele manier. Dat weet je maar al te goed. En ik niet meer voor haar."

„Dat laatste geloof ik niet," valt Juultje hem nu in de rede. „Als Hester eenmaal . . ."

Jan Hendrik zucht. „Nu goed dan. Laten we dat dan even stellen. Maar dan verandert dat aan de hele zaak immers nog minder dan niets." En cru opeens: „Ik trouw liever nooit dan met Hester. Daar dan. Nu weet je het."

En als hij ziet dat er nu even een pijnlijk trekje op haar nog behuuld gezicht komt, zacht: „Sorry, Juultje. Ik vergat even dat ze tenslotte jouw zuster is en blijft."

Maar vlak daarop begint hij weer te pleiten voor zijn, voor hun geluk.

„Juultje, nu hebben wij elkaar na al die tijd weer ontmoet en elkaar lief gekregen." En angstig opeens: „Je houdt toch echt van me, Juultje?"

„O ja, Jan Hendrik, zoveel, zo heel veel."

„Anders had je het tenminste nooit zover mogen laten komen," zegt hij nu, een tikje grimmig. „Want dat zou dan . . . Ja, dat zou dan spelen met iemands heiligste gevoelens zijn geweest."

Juultje kijkt opeens een beetje verlegen.

„Ik was zo gelukkig. Ik wilde er niet aan denken, waarop dit moest uitlopen. Niet aan later."

Het klinkt als een verontschuldiging.

„En nu . . . Maar als jij zegt . . ."

„Wat zegt?" Jan Hendrik vraagt het fel.

„Dat het wel mag. Dat het wel kan. Dan . . ."

„Dan wil je?" Jan Hendrik juicht het bijna.

„O ja, zo graag. Zo dolgraag."

Jan Hendrik knelt haar voor de zoveelste keer in z'n armen.

„O Juultje, kind, dat jij . . ."

Er bestaat voor hen opnieuw geen tijd meer. En ze worden niet moe van het elkaar telkens weer zeggen hoe lief ze elkaar hebben. En ze kunnen zich maar niet verzadigen aan de heerlijke waarheid, dat ze straks een twee-eenheid zullen mogen gaan vormen, dat ze dat in beginsel nu zelfs al doen.

Ammarens Nijeboer kan het niet helpen, dat haar vreugde over het geluk van haar jongste dochter, wordt getemperd door de gedachte aan haar oudste, daar zo ver weg en alleen in India. Ze doet wel haar uiterste best om het niet te laten merken, maar Juultje kent haar moeder en ze voelt het toch.

„Ik vind het ook afschuwelijk voor Hester, dat het nu net Jan Hendrik moet zijn,” zegt ze, als is dit de conclusie die ze trekt uit een gesprek dat ze met haar moeder over dit onderwerp heeft gehad, als ze op een keer even samen in de keuken zijn. „Het zet ook een domper op mijn geluk.”

„Kindje.” Er klinkt ontroering in Ammarens' stem. Dat Juultje . . .

Maar dat wist ze immers ook wel.

„Maar het zou voor Hester niets veranderd hebben, als ik Jan Hendrik omwille van haar geweigerd had, mam. Hij zou toch nooit naar haar teruggedaan zijn,” zegt ze dan bijna kinderlijk.

„Natuurlijk niet, meisje.” Ammarens vergeet dat ze hier is gekomen om wat melk te warmen. Ze slaat een arm om Juultje heen en zegt warm: „Kind, ik ben zo blij dat Jan Hendrik jouw man en onze schoonzoon zal worden. Echt, Juultje. Twijfel daar asjeblijft geen ogenblik aan. Je zou geen betere man kunnen krijgen en ik zou werkelijk niet weten aan wie we jou rustiger zouden durven toevertrouwen. Laat de gedachte aan Hester vooral niet een schaduw werpen op jullie geluk. Dat hebben jullie op een eerlijke manier gekregen. Jullie kunnen wat dat betreft iedereen, ook Hester, recht in de ogen kijken. Laat ook Jan Hendrik zichzelf in dit opzicht vooral niets verwijten, nooit. Het is zijn schuld niet dat alles gelopen is, zoals dat gebeurd is. Misschien, nee, zeer waarschijnlijk zou het allemaal gemakkelijker voor Hester te verwerken zijn, als jij niet haar eigen zus, maar een wildvreemde, die ze niet kende, zou zijn. Tja.” En na een ogenblik opeens hoopvol: „Maar misschien maken wij ons wel zorgen voor niets. Hester laat zo weinig over zichzelf los. We weten au fond zo bitter weinig meer van haar. Van haar innerlijk leven, van haar diepste gevoelens, bedoel ik. Het kan immers best zijn dat zij . . . Nu ja, dat zij ook allang niets meer om Jan Hendrik geeft. Op de manier van vroeger dan.”

Juultje's ogen beginnen plotseling te glanzen.

„O moeder, als dat eens waar zou mogen zijn. Dan . . . Ja, dan zou ik werkelijk volmaakt gelukkig wezen.”

Ammarens lacht naar haar.

En vastbesloten zegt ze opeens flink: „Hoe het zij: ik zal het Hester in ieder geval zelf schrijven. Dat lijkt me het beste.”

Maar een besluit nemen en datzelfde besluit uitvoeren zijn twee zeer verschillende zaken. Dat ervaart Ammarens Nijeboer in de week die volgt weer 's aan den lijve.

Telkens opnieuw zoekt ze naar de meest tactvolle manier om met dit nieuws, dat voor haar oudste zelfs nu nog heel moeilijk te verwerken zal kunnen zijn, voor de dag te komen, tast ze naar de juiste woorden. Diep in haar hart is ze er van overtuigd, al is ze er dankbaar voor dat ze Juultje hoop heeft kunnen geven dat ze zich daarin vergist, dat dit Hester nog heel veel zal doen. Ze kent Hester immers. En haar hart is één schreeuw om wijsheid.

Ze heeft deze beide dochters zo lief. Ze mogen elkaar niet kwijtraken, zelfs niet hierdoor. Ze zijn onder hetzelfde dak, aan dezelfde tafel groot gebracht. Ze hebben hetzelfde bloed, ze horen bij elkaar. En Hester is daarginds, voor haar gevoel, zo mateloos alleen. Alleen met schuldgevoelens tegenover Jan Hendrik en tegenover zichzelf?

Ze weet het niet. Hester heeft zich, wat deze zaak betreft althans, volkomen geïsoleerd destijds, zich radicaal afgesloten, zelfs voor haar. Na die ene avond dan, waarin ze zo murw was door haar verdriet, dat ze er de wil en de moed en de kracht niet toe had en ze zich in heel haar schamele berooidheid bloot gaf. Maar zelfs toen heeft ze niet van schuld gesproken. Niet van schuld tegenover Jan Hendrik, noch van die tegenover zichzelf. Als ze gehuild had: „Moeder, het is allemaal mijn schuld, mijn eigen schuld,” dan zou ze haar hebben kunnen benaderen, haar raad hebben kunnen geven. Nu ging dat helaas niet.

Ze hoopt toch zo vurig dat dat in deze tussenliggende jaren daar helemaal alleen in den vreemde, althans zonder familie of oude vrienden om op terug te vallen, om steun of troost bij te zoeken, veranderd is. Dat ze het heeft leren verwerken en aanvaarden. Volkomen, compleet met haar eigen schuld erbij.

Maar ze gelooft dat ten diepste niet. Hester, die nooit op gaf. Niets. Niemand?

Ze weet het niet. Ze kan alleen maar bidden en hopen.

Hester's antwoord komt per kerende post. Of eigenlijk is het geen antwoord. Het is enkel een reactie. En een reactie die niemand heeft kunnen verwachten of zelfs ook maar vermoeden. Maar één die haar moeder opnieuw grote zorgen baart. En waaruit ze meent te kunnen constateren dat haar vrees, dat Hester nog

steeds niet is klaar gekomen met deze zaak, daar waarschijnlijk ook niet eens moeite voor heeft gedaan, overtuigd als ze er nog altijd van is dat haar houding toch de enig juiste was, helaas niet ongegrond is geweest.

Lieve Moeder, schrijft ze. Uw brief gister ontvangen. Het is hier onmogelijk druk momenteel. Vandaar dat ik nu eigenlijk geen tijd kan nemen om te schrijven. Maar ik vind dat u toch zo gauw mogelijk moet weten, dat ik me zeer binnenkort hoop te verloven met mijn collega Dr. Günther Röhler. Liefs van Hester.

Ammarens Nijeboer is alleen als ze dit briefje, dat ze met een angstig hart heeft open gemaakt, leest. En een ogenblik is ze totaal verbijsterd. Geen woord over Jan Hendrik en Juultje. Alleen de aankondiging van haar eigen verloving.

Dan vullen haar ogen zich met tranen. Nee, Hester heeft niet aanvaard. Ze heeft alleen een tegenzet gepleegd. Arme Hester. En . . . arme Günther. Het is haar trots, haar bezeerde trots, die haar na al deze jaren nog tot deze tegenzet heeft gebracht. Niemand, ook haar familie en daarvan weer Juultje met Jan Hendrik voorop, niet, hoeft te denken, dat zij nog steeds treurt om een verloren liefde. En dat ze niet iemand anders kan krijgen.

Zo moet het zijn. Ze kent Hester. En offert ze aan die ongelukkige, die afschuwelijke trots, nu deze Dr. Röhler op? Dat zou ronduit verschrikkelijk zijn. Misdadig goed beschouwd. Want dat is immers geen basis om op te kunnen voortbouwen.

Was India maar niet zo vreeslijk ver weg. Kon ze maar even naar haar toegaan. Haar op het gevaar van zo'n stap wijzen. En ook die Günther waarschuwen. Waarschijnlijk houdt die van haar, heeft hij haar al eerder gevraagd, maar heeft ze hem steeds geweigerd, in de dwaze hoop Jan Hendrik nogeens terug te zullen krijgen. In ieder geval met het vaste voornemen onder geen beding te trouwen zolang Jan Hendrik nog vrij zou zijn. En heeft ze nu . . .

Bidt Hester nog wel? Vaart ze nog wel de oude goede koers? Ze weet het niet, ze weet het niet meer. Maar haar gebeden voor dit zorgkind worden vanaf deze dag nog menigvuldiger.

Intussen probeert ze Juultje met dit bericht gerust te stellen.

Opgewekt zegt ze: „Nu hoef je je nergens meer zorgen over te maken, meiske. Nu is Hester zelf nog eerder verloofd dan jullie waarschijnlijk.”

Maar Juultje zegt verdrietig: „Ze doet dit enkel, omdat ze Jan Hendrik alsnog voor wil zijn. Dacht u dat ik dat niet door had? Ik weet het zeker. Het is die vervloekte trots van haar en anders

niets." En opeens een tikje opstandig: „O moeder, kan iets dan nooit helemaal mooi zijn? Moet er altijd iets wezen dat er een schaduw op werpt?"

Dan antwoordt haar moeder wijs: „Hier op aarde is iets nooit volmaakt, kind. En misschien is dat ook maar heel gelukkig. Anders zouden we hier immers nooit vandaan willen." En zacht laat ze er op volgen: „Maar straks op de nieuwe aarde. Dan wel. Dat moet onvoorstelbaar heerlijk zijn."

Jan Hendrik en Juultje verloven zich in de Kerstvakantie als Jan Hendrik zich een dag kan vrijmaken. In alle stilte. Alleen moeder en vader Berend en Nol zijn getuige van dit toch zo belangrijke gebeuren. En in de middag rijdt Nol hen naar het huisje van Jan Hendrik's ouders, zodat die hen op de dag zelf ook kunnen feliciteren. Ze ontvangen Juultje daar heel hartelijk.

„We vinden het fijn dat jij binnenkort onze dochter wordt, Juultje," zegt vader Blok, z'n vriendelijke, klare ogen recht in de hare.

Dochter, zegt hij, niet schoondochter, denkt Juultje geroerd. Ik zal er hier bij horen straks. Helemaal. Echt. Wat is dat heerlijk.

Kleine moeder Blok kust haar op beide wangen. Ze is blij dat Juultje haar oudste zoon zo gelukkig maakt. De laatste jaren van z'n verloving met Hester . . . Wat hebben ze zich toen vaak zorgen over hem gemaakt. En ook de eerste daarna. Zij het weer op een andere manier. Hun fijne, zo begaafde oudste jongen. Ja. Maar in deze nieuwe verbintenis hebben ze een heel goed oog.

Juultje Lafleur. Ze hebben altijd al van dit hartelijke, spontane meisje met haar sterk rechtvaardigheidsgevoel en haar warme hart en niet te vergeten haar eenvoud, gehouden. Hester meende het ook goed. Werkelijk. Dat gelooft ze oprecht. Maar ze kon zo bazig zijn . . ., ja, en ook zo neerbuigend vriendelijk praten, vooral tegen haar, zoals oudere mensen dat soms tegen kinderen doen. Zo op de wijs van: Laat dat nu maar rustig aan mij over. Daarvan heb jij zo geen verstand. En ook, zoals een bepaald soort verpleegsters en bejaardenhelpsters zich dat aanmeten. Het soort dat iedere vrouw die, in hun ogen althans, tot de generatie van oude mensen begint te behoren, of ze nu ooit getrouwd is geweest of niet, of ze ooit moeder en grootmoeder heeft mogen worden of dat ze van dat grote voorrecht verstoken is gebleven, maar ijskoud met Oma of zelfs met dat afgrijselijke woord Opoe aanspreken. Of, wat nog erger is, doen of ze al niet meer meetellen, of ze half imbeciel of zowat kinds zijn. Zo als ze zich daaraan toch altijd opnieuw ergert.

Hester, ja, zoals die af en toe, vooral de laatste tijd, haar eigen flinke, knappe zoon durfde te behandelen. Of ze op z'n minst z'n moeder was. Nee, hoe verdrietig het tot op zekere hoogte ook allemaal was toen die verloving afraakte, het gold tenslotte toen ook weer : beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Maar dat Jan Hendrik's nieuwe verloofde nu net uitgerekend een zus van Hester moet zijn . . . Ja, dat is . . . Maar een mens heeft het nu eenmaal niet altijd voor het zeggen. Vooral op dit terrein niet.

„Als de vonk eenmaal overspringt, moeke,” zou Jan Hendrik wel zeggen. Ja. In ieder geval: het is zo veel beter. Dat weet ze heel zeker.

Op een verrukkelijk wilde lentedag in april trouwen Jan Hendrik Blok en Juultje Lafleur. Vanuit Juultje's ouderlijk huis, „Microcosmos”.

Zonneschijn, prachtige, dreigende luchten met jagende wolkengevaarten, al of niet door de zon beschenen, regen- en zelfs hagelbuien, wisselen elkaar af. Het is weer, waarvan Juultje houdt. Waarin ze in normale omstandigheden dolgraag lange wandelingen maakt, de handen diep in de zakken van een stevige, warme jas, de kraag hoog opgezet en een muts op haar hoofd, eventueel tot over haar oren. Weer, dat ze ook nu weet te waarderen.

Al is ze dankbaar dat elke keer als ze moeten in- of uitstappen, thuis, bij 't stadhuis, de kerk en het hotel, waarin de receptie wordt gegeven en het diner zal zijn, de zon net weer aan bod is. Dat is toch ook eigenlijk wel weer uniek en een cadeau op zichzelf, vindt ze.

Behalve Hester uiteraard, is de hele wederzijdse familie, oom Frank en tante Jula inclusief, present. Ieme en Sil Roos rijden ook mee in de stoet. Daar heeft Juultje op gestaan. Wat die twee daar op Terschelling voor haar geweest zijn, vooral in die zo heel moeilijke dagen destijds . . . Nee, dat hoopt ze nooit te vergeten. En de zo heel bijzondere plaats, die ze daardoor in haar hart hebben gekregen, die hebben ze daar voorgoed.

Corhilde en Garnt Eising, Connie en Ernst Korver en Harro en Josette van den Eerenbeemt zijn voor het diner uitgenodigd.

Op de receptie stopt Corhilde de bruid een open enveloppe in haar handen en zegt: „Van Fennechien.”

Juultje kijkt haar verwonderd aan. „Er is al een gelukstelegram van haar gekomen.”

Corhilde trekt een geheimzinnig gezicht en lacht: „Dit is toch echt ook nog van haar. Kijk maar 's gauw.”

Juultje is benieuwd genoeg om dat te doen, zodra ze daar maar

eventjes de kans voor krijgt. Op de card die ze uit het couvert haalt staat in Fenny Weuring's wat kinderlijk, maar duidelijk schrift: Bon goed voor een zelf-geborduurd schellekoord met jongens en meisjes in diverse Noorse klederdrachten, die u zo mooi vindt. Inwisselbaar zodra ik het klaar heb. Helaas is dat nu nog niet het geval. Maar er wordt hard aan gewerkt en u krijgt het zo gauw mogelijk.

Juultje's ogen springen prompt vol tranen. Zo'n geweldig cadeau. Het materiaal is al zo kostbaar. En dan nog al de uren werk die er in gaan zitten. En dat van Fenny Weuring, die zij . . . Het is te erg, te veel. Veel te veel. En ze verdient het niet.

Jan Hendrik buigt zich een tikkeltje bezorgd naar haar over. „Toch geen narigheid?” fluistert hij intussen.

Juultje lacht naar hem door haar tranen heen. „O nee, helemaal niet. Juist omgekeerd. Maar ik vertel het je later wel.”

En opgetogen: „Kijk nou toch eens Jan Hendrik, daar komt Alberdina. O, wat enig, Alberdina met Marchientje.”

Een beetje verlegen loopt Alberdina Schutrups, haar dochtertje aan de hand, door die grote feestelijke zaal vol mensen, naar het bruidspaar toe. En Juultje kust haar op beide wangen.

„Kind, Alberdina, wat vind ik dat fijn. En dat je Marchientje hebt meegenomen. Geweldig. Laat me je 's goed bekijken, Marchien. Je hebt zo'n mooie jurk aan. Heeft mamma die gemaakt?”

Marchientje knikt hevig. En dan, glunderend: „En mamma heeft ook wat voor u gemaakt. En ik ook.”

Juultje maakt expres eerst Marchientje's pakje open. Er komen een paar zelf gebreide pannelappen uit te voorschijn.

Marchientje krijgt er een stevige pakkerd voor. „Nee maar, Marchientje, dat jij al zo keurig kunt breien. Geweldig. Welbedankt, hoor. Ik ben er zo blij mee.”

Alberdina heeft een overhanddoek voor Juultje geborduurd. „Beeldig, Alberdina. Wat heb je daar een werk van gehad. Maar ik ben er erg mee in m'n schik, hoor. Dat je er nog tijd voor hebt weten te vinden.” En zacht: „Het bevat je goed bij mijnheer Schonenburg, hè?”

Alberdina's vriendelijke ogen beginnen te glanzen.

„O ja, zo best. De kinderen zijn zo lief. En mijnheer is een bovenste beste man. Ik ben u nog alle dagen dankbaar dat u op dit idee gekomen bent.”

„Samen met mevrouw Eising, hoor,” voelt Juultje zich nu verplicht bescheiden te zeggen. Per slot . . .

Josette, een beetje bleekjes maar met een paar ogen die stralen als sterren, ziet kans Juultje na haar gelukwensen, haar als extra

cadeautje, deelgenote te maken van het mooie geheim van Harro en haarzelf.

„Juultje, bruidje, we verwachten een baby. In november. Is het niet geweldig?”

Juultje's ogen stralen op z'n minst even blij als die van Josette als ze dit grote, goede nieuws hoort. En zacht zegt ze: „Heerlijk. Josette, heerlijk. Heel hartelijk gefeliciteerd, hoor. En pas goed op jezelf.”

Ze komen allemaal op de receptie. De vrienden en kennissen uit de stad, de burens, oud-klasgenoten en -genotes van Juultje, studievrienden van Jan Hendrik uit Amsterdam, mede-assistenten uit Groningen. Maar ook mensen van Terschelling en uit Untinge, tot hun beider grote verrassing alle leerlingen van het Heideschooltje inclusief Juultje's „kinderen”, die, onverholven bewondering in hun ogen, maar niet op hun juffrouw raken uitgekeken. Hun juffrouw, die de bruid is en die in haar prachtige, lange, witte japon met de mooie sleep en de tere sluier wel een prinses lijkt vandaag. Het lijkt niet op te kunnen. En iedereen is even blij en hartelijk. Het verbijstert het bruidspaar zo af en toe. Die ook. En die. En in één van de schaarse, rustige ogenblikken die er zijn, fluistert haar bruidegom aan Juultje's oor: „Ik wist niet dat je zoveel vrienden had.”

„Dat wij zoveel vrienden hadden, bedoel je,” fluistert Juultje terug. „Ik ook niet. Het is om er stil van te worden.”

Maar van stil zijn kan vooralsnog geen sprake zijn. Daar zijn alweer andere mensen die het receptieboek hebben getekend en nu blij-lachend naar hen toe komen.

„Bruidje, heel hartelijk geluk gewenst. Ik hoop . . .”

„Juultje, kind, ik mag toch nog wel Juultje zeggen, hè? . . .”

„Bruidegom, mijn allerbeste wensen. Pas goed op je vrouwtje, jongen, ze is het dubbel en dwars waard.”

„Jan Hendrik, kerel, proficiat.”

Er wordt gekust, gelachen, er worden tranen weggepinkt. En de cadeautafel, waarop de vele, al in de bruidsdagen ontvangen geschenken, keurig gerangschikt stonden uitgestald, wordt volgens Nol een puinhoop. Omdat hij gewoon te klein blijkt, nu er nog zoveel goede gaven aan worden toegevoegd.

Het is te veel, het is veel te veel, denkt Juultje telkens weer. Zoveel liefde, zoveel vriendschap. Ik . . ., ik verdien dit niet. Maar onder alles door zingt een regel uit één van de psalmen die de dominee in de trouwdienst heeft laten zingen, ook al maar in haar hoofd: De Heer is overstelpend goed. Woorden, die haar meer dan ooit aanspreken en die ze met haar hele hart beaamt.

ISBN: 902425256 3